HISTORIA ECCLESIASTICA, VARIIS COLLOQUIIS DIGESTA,

UBI

PRO THEOLOGIÆ CANDIDATIS

RES PRAECIPUÆ, NON SOLUM AD Historiam, sed etiam ad Dogmata, Criticam, Chronologiam, & Ecclesiæ Disciplinam pertinentes, per breves Interrogationes, & Responsiones perstringuntur, & in præclaro ordine collocantur.

TOMUS TERTIUS,

COMPLECTENS

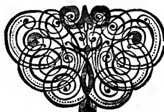
TRIA ECCLESIÆ SÆCULA, SEPTIMUM OCTAVUM ET NONUM,

AUCTORE

FR. IGNATIO HYACINTHO AMAT DE GRAVESON,

Sacræ Facultatis Parisiensis Doctore, & Collegii Casanatensis Theologo, Ord. Fratrum Præd.

EDITIO IN GERMANIA SECUNDA.

CUM PERMISSU SUPERIORUM.

Augustæ Vindelicorum & Græcii,

Sumptibus Fratrum VEITH, Anno MDCCXXVII.

NOS FR. ANTONINUS CLOCHE,

acræ Theologiæ Profeſſor, ac totius Ordinis Fratrum Prædicatorum humilis Magiſter Generalis & ſervus ſalutem.

T Enore præſentium noſtrique auctoritate Officii licentiam facimus Reverendo admodum PatriFratri *Ignatio Hyacintho Amat de Graveſon*, in Sacra Facultate Pariſienſi Doctori ac in Collegio Caſanatenſi Conventûs Sanctæ MARIÆ ſuper Minervam de Urbe Theoogo, Provinciæ noſtræ Alumno, typis edendi Opus in plures Tomos diſtributum, cui titulus it: *Hiſtoria Eccleſiaſtica variis Colloquiis digeſta, &c.* dummodò priùs approbatum fuerit à uobus Ordinis noſtri in Theologia Magiſtris, & aliis ſervatis de jure ſervandis. In quoum fidem &c. Datum Romæ in Conventu noſtro Sanctæ MARIÆ ſuper Minervam die 8. Aartii Anno 1717.

Fr. Antoninus Cloche,
Magiſter Ordinis.
Loco ✠ Sigilli.

Fr. Bernardus d' Arcet, Magiſter & Socius.
Regiſtr. fol. 79.

HAud minùs feliciter in rei litterariæ commodum, quam citò, lucem aſpicit publicam Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ variis Colloquiis digeſtæ Volumen tertium ſæcula ſeptimum, octavum & nonum complectens, à Reverendo admodum Patre Ignatio Hyacintho Amat de Graveſon, multi ſtudii, multæ doctrinæ, acris & elegantis ingenii, miræ morum ſuavitatis, & jucundiſſimi rerum & ſermonum lepotis viro concinnatum, cui jure merito poteſt accomodari, quod ſcribit Seneca Epiſt 59. *Habes verba in poteſtate: non effert te oratio, nec longiùs quàm deſtinâſti, trahit - - - - - preſſa ſunt omnia, & rei aptata. Loqueris quantum vis, & plus ſignificas, quàm loqueris.* Hocce Volumen nihil fidei adverſum, nihil bonis moribus contrarium continet, quin multimodâ & ſolidâ eruditione refertum eſt. Quare in omnium utilitatem, Theologorum in primis, à quibus diù deſiderata eſt plana & accurata Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Epitome, prælo committetur. Datum Romæ in Conventu & Collegio S. Mariæ ſuper Minervam die 13. Novembris anni 1717.

Fr. Antonius Bardon, Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctor Theologus, & Cathedraticus Caſanatenſis, Ord. Prædicat.

ECce in Orbem litterarium prodit Volumen tertium Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ab Reverendo admodum Patre Fratre *Ignatio Hyacintho Amat de Graveſon*, Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctore, & Collegii Caſanatenſis Theologo concinnè digeſtum. Quod, jubente Reverendiſſimo Patre, *Antonino Cloche*, Ordinis Prædicatorum Magiſtro Generali, cùm ſedulò ac diligenter perlegerim, nihil in eo planè detexi, quod ſive Orthodoxæ Fidei dogmatibus, ſive Chriſtianæ Ethices documentis, non ſit conſentaneum. Quid verò de reliquis præclariſſimi Operis dotibus ſentiam, iſtud quidem animo pervolvere, quàm oratione complecti, longè faciliùs eſt. Cùm priora ejuſdem celeberrimi Authoris de Hiſtoria Eccleſiaſtica Volumina perluſtrandi provinciam aſſumpſiſſem, cuncta in ipſis adeò limata, docta, erudita, adamuſſim exacta offendi, ut nihil ſelectùm magis, nihil jucundius, aut dici, aut excogitari poſſe, putarem, exiſtimaremque. Aſt, mea me fefellit opinio, clariſſimus quippè Concionatoc in hocce, quod præ manibus habeo, Opere ità reconditos eruditionis fontes aperuit, gratos eloquentiæ lepores ſparſit, accuratas Critices leges propinavit, Eccleſiaſticos in ſuum quosque ordinem redegit Faſtos, ita demùm amœniſſimum rerum geſtarum campum expandit, ut ſeipſum ſuperâſſe videatur. Quamobrèm, iſtud omninò dignum cenſeo, ut typis committatur. Datum Romæ, in Conventu Sanctæ Mariæ ſuper Minervam, die 13. Novembris, anni 1717.

Fr. Patricius Plonket Ordinis Prædicatorum, Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctor, & Collegii Caſanatenſis Theologus.

IMPRIMATUR,
Si videbitur Reverendiſſimo Patri Magiſtro Sacri Palatii Apoſtolici.

T. Epiſcopus Heracliæ Vices gerens.

X 2 APPRO-

APPROBATIO
D. LEANDRI DE PORZIA,
Prioris Lerinensis,
Ordinis Sancti Benedicti Sac. Indicis Congregationis Consultoris, nec non S. Officii Qualificatoris.

JUssu Reverendissimi P. Fr. Gregorii Selleri Magistri Sacri Palatii Apostolici, perlegi librum inscriptum: *Historia Ecclesiastica variis Colloquiis digesta, &c. Tomus tertius &c.* cùmque illum invenerim quolibet nomine laude & publica luce dignissimum, ideò censeo typis esse vulgandum, ut ex hoc Opere litteraria Respublica ejus commodi accessionem percipiat, quod ex aliis à celeberrimo Authore exornatis & editis hucusque percepit. Romæ ex Ædibus S. Callisti die 4. Octobris 1717.

D. Leander de Porzia Prior Lerinensis.

IMPRIMATUR,

Fr. Gregorius Selleri Ordinis Prædicatorum Sacri Palatii Apostolici Magister.

INDEX
COLLOQUIORUM,
Quæ continentur in hoc primo Tomo.

COLLOQUIA
In Historiam Ecclesiasticam VII. & VIII. sæculi.

COLLOQUIA
In Historiam Ecclesiasticam IX. sæculi.

HISTO-

HISTORIA ECCLESIASTICA

VII. & VIII. Ecclesiæ Sæculi. *Variis Colloquiis digesta.*

Eptimi, & octavi Ecclesiæ sæculorum Historiam, quæ magnam dicendi segetem, argumentorum varietatem, & multorum eventuum copiam suppeditat, juxtà methodum à nobis hactenùs observatam sex colloquiis ita absolvam, ut indè tamen nullum Historia Ecclesiastica patiatur dispendium, nihilque eorum prætermittam, quæ ad plenam & accuratam illius notitiam desiderari possunt. In primo itaque Colloquio demonstrabimur, quo loco essent res Ecclesiæ in sæculis septimo & octavo sub Imperatoribus & Principibus Christianis. In altero exhibebimus continuam seriem Episcoporum, qui in duobus hisce sæculis præcipuas Ecclesiæ Sedes, Romanam scilicèt, Alexandrinam, Antiochenam, Hierosolymitanam, & Constantinopolitanam occupârunt. In tertio referemus exordium, progressum, casum, atque interitum Hæresum, quæ in his duobus sæculis Ecclesiam infestârunt. In quarto agemus de Conciliis, tùm Generalibus, tùm Nationalibus, quæ sive ad proterendas obortas Hæreses, sive ad sanciendam Ecclesiæ Disciplinam variis in locis fuerunt celebrata. In quinto proferemus medium Viros illustres, qui in duobus istis sæculis doctrinâ & pietate in Ecclesia præfulserunt. In postremo dabimus specimen Doctrinæ, Disciplinæ, & Moralis Christianorum, qui sæculis septimo, & octavo vixerunt.

COLLOQUIUM PRIMUM,

De statu & loco, quo erant res Ecclesiæ sæculis septimo, & octavo sub Imperatoribus & Principibus Christianis.

MAGNT. Eriem jam dedimus in præcedentibus nostris Colloquiis Christianorum Imperatorum, qui sexto Ecclesiæ sæculo summâ rerum potiti sunt usque ad *Mauricium* è Cappadocia ortum, qui adoptatus à *Tiberio* socero suo (nupserat enim Constantinæ Tiberii Imperatoris & Anastasiæ filiæ) habenas Imperii moderari cœpit anno DLXXXII. Fuit autem *Mauricius* strenuus Imperator, qui per suos Duces *Philippicum* & *Germanicum* Persas devicit, & cum *Chagano* Avarûm Rege, qui Thraciam, Mœsiam, aliasque Orientalis Imperii regiones ferrô flammâque devastabat, sæpiùs, variisque eventibus pugnavit. Hujus Imperatoris in Sanctos Martyres pietatem commendat *Theophylactus* lib. 6. cap. 1. ubi refert, *Mauricium* Augustum ex urbe exeuntem, & marinâ tempestate exceptum, Heracleam Thraciæ urbem in Proponitide venisse, *Glyceriæ* Virginis Martyris in Templum ingressum maximâ pietate illud fuisse veneratum, atque pecuniam ad partes illius templi illato per *Avaros* incendio vastatas ac prolapsas iterùm excitandas exornandasque erogâsse. Hæc Sancta Virgo *Glyceria*, ut obiter dicam, martyrium passa est sub *Antonino* Imperatore, ut videre est in Actis illius martyrii ex MS. Græco-Latinè ab *Henschenio* redditis, ejusque solemnis est apud Orientales veneratio ad diem XIII. mensis Maji, ut liquet ex variis Synaxariis, & Menæis Græcis ab eodem Henschenio in Actis Sanctorum Bollandianis ad eundem diem citatis. Sed, ut ad *Mauricium* Imperatorem redeamus, de illo idem Theophylactus lib. 8. cap. 14. scribit rem sanè memorabilem, videlicet in urbe Chalcedonensi ex adverso Byzantii sitâ esse Templum Sanctæ *Euphemiæ* Martyris, ubi ejus sacratissimum Corpus asservatur, & die, quo ipsa martyrium obiit, in conspectu omnium loci Episcopum spongiis à corpore mortuo plurimum sanguinis colligere, quod per vascula vitrea ab eodem loci Episcopo adventantibus distribuitur. Huic insigni miraculo assensum præstare noluit *Mauricius* Imperator, asseruitque, illud fallacium hominum commentum esse. Quam ob rem sepulchrum, ut diligentius arcanum exploraret, obsignavit, quod ubi statâ die aperuisset, iterùm sanguis instar fontis effluxit, tuncque Mauricius ure-

credulitatem deposuit, & summâ imposterùm veneratione Sanctam illam Martyrem prosecutus est. Colitur autem Euphemia in Martyrologio Romano, & in aliis die xvi. Septembris in persecutione Diocletiana martyrio coronata. Hæc de Mauricii Imperatoris pietate prodit Theophylactus, sed illius vitia non tacens, fatetur avaritiæ vitium, quo ille laborabat, defectionis occasionem præbuisse militibus, à quibus anno DCCII. *Phocas* faustis gratulationibus totoque applaudente populo Imperator salutatus vitam Mauricio eripuit, postquam, ipsomet adspectante, omnes illius filios per summam crudelitatem jugulari jussisset. Maoricio Imperatori annos tantùm Imperii viginti tribuunt *Zonaras*, *Cedrenus*, aliique passim Historici, sed annos completos, ut fere fit, tantùm numerant. Quô fit, ut probabilior sit sententia illorum, qui asserunt, *Mauricium* annum vicesimum primum Imperii inchoâsse. Mauricius siquidem die xiv. mensis Augusti anno DLXXXII. Tiberio Constantino Imperatori successit, & exeunte mense Novembri anni DCII. trucidatus est, ac subindè imperavit annos viginti, menses tres, dies aliquot.

D. Ex qua regione ortus erat *Phocas*, & quot annos imperavit?

M. *Phocas* è Thracia oriundus obscuro genere, corpore & animo turpissimus fuit, atque per octo annos non tàm Imperium gubernavit, quàm tyrannidem exercuit. In primis, *Narsetem* Romani exercitûs Ducem, aliàs rebellem, iteratis juramentis, datâque fide per *Domentziolum* nepotem suum de securitate perfidiosè revocatum, vivum exuri præcepit, sicque Romanum Imperium privavit Duce post hominum memoriam maximo, cujus nomen adeo Persis formidandum erat, ut, eo prolato, pueris suis timorem incutere solerent. Dein, impotenti furori suo Phocas laxavit habenas, multos Principes & nobiliores cives è medio sustulit, in amicos Mauricii Imperatoris crudelem carnificinam exercuit, & necdùm humano cruore satiatus *Constantinam* Augustam Mauricii uxorem, ac tres ejus filias capitibus truncari mandavit, sæviitque promiscuè in totam familiam Mauricii, eamque penitus internecione delevit. Hunc scelestum Imperatorem, seu potiùs Tyrannum in omnes libidines effusum *Chosroës* Persarum Rex cædem Mauricii ulturus bello appetiit, & Mesopotamiam, Syriam, Palæstinam, Phœniciam, Galatiam, & Paphlagoniam depopulatus est, multoque Romanorum sanguine vindicavit *Mauricium* à Romanis Tyranno Phocæ proditum, vel flagitiosè desertum. Denique anno DCX. factâ conjuratione contra hunc Tyrannum, *Heraclius* acclamatus est Imperator, à quo in certamine profligatus *Phocas* in Regiam sese recepit, quò *Probus* Patricius, & *Photius*, quem Cedrenus *Photinum* appellat, cujus uxorem Tyrannus ille vi constupraverat, cominùs cum valida militum manu eum insecuti, ex Palatio raptum ad *Heraclium* adduxerunt, cujus jussu dextrâ Phocæ ab humero præcisâ & capite amputato, manus ipsius cuspidi imposita à foro per mediam Urbem traducta est, caput autem conto præfixum eodem quoque modo circumlatum est, truncus verò corporis per ventrem raptatus ad Chalcam Hippodromi deportatus in Foro Bovis à militibus combustus est, sicut refert Author Chronici Alexandrini. Egregiam in hac contra *Phocam* conjuratione operam Heraclio navavit *Priscus* gener Phocæ, & hac de causa ab Heraclio semel Imperio potito factus Cappadociæ Præfectus; sed cùm res novas moliretur, ejusdem Heraclii Imperatoris jussu interfectus est, pænâque mulctatus suâ proditione dignâ. Sub *Phoca* Imperatore Templum, quod Romæ appellatur *Pantheon* in Ecclesiam Sanctæ Mariæ Virginis, & omnium Sanctorum Martyrum conversum fuit, & consecratum à Bonifacio IV. Summo Pontifice, qui illud à *Phoca* petiit, & obtinuit, teste *Anastasio* Bibliothecario. Visitur etiamnùm Romæ istud Templum, diciturque *Sancta Maria Rotunda* ob ædificii formam.

D. Fuitne *Heraclius* optimus Imperator?

M. Heraclius inter bonos Imperatores haud dubiè esset annumerandus, si grassanti Monothelitarum Hæresi non favisset, eique, proposito publicè Edicto, sive, ut dicunt, *Ecthesi*, vires roburque non addidisset. *Imperio assumpto*, ut scribit Theophanes. *rem omnem Romanam labefactatàm reperit Heraclius. Europam enim Barbari reddiderant desertam, universam Asiam Persæ pessum dederant, & urbes integras in captivitatem abduxerant, Romanumq exercitum bellis consumpserant continuis.* Sed, quod magis dolendum est, & æternis lachrymis prosequendum, ut verbis utar Auctoris Chronici Alexandrini, anno quinto Imperii Heraclii, seu Æræ Christianæ DCXIV. præter benè multas Orientis Civitates, Hierosolyma à Persis vi subacta captaque est, multis millibus in ea Clericis, Monachis, & Sacris Virginibus occisis. Prætereà, incensum est Dominicum sepulchrum, nobilissima Dei Templa, & pretiosa, omnia eversa; veneranda Crucis ligna unà cum suis vasis, quorum innumerus erat numerus à Persis ablata sunt: Ipseque *Zacharias* Patriarcha in captivitatem abductus. Anno autem septimo Imperii Heraclii, seu Æræ Christianæ DCXVI. Persæ Ægyptum, Alexandriam, & Libyam ad fines usque Æthyopiæ suam in potestatem redegerunt. Chalcedonem quidem occupare haud potuerunt, sed, præsidio ad eam obsidendam relicto secesserunt, quam tamen eodem anno ceperunt. Tam adversam fortunam expertus Imperator *Heraclius*, totque calamitatibus perculsus, supplex à *Chosroe* Persarum Rege pacem petiit, quam cùm impetrare nullo pacto potuisset, sese ad bellum accinxit, in solo Deo totius spei ac fiduciæ suæ sacram, ut ajunt, anchoram figens. Sed cùm pecuniæ inopiâ laboraret, argentum & aurum ex magna Ecclesia & ex aliis sacris Ædibus mutuatos nummos indè cudit, collectumque ex Provinciis populum militari disciplinâ exercuit, & in Asiam duxit, ubi per sexennium cum Ducibus *Chosrois* divino fretus præsidio feliciter pugnavit, & tandem anno DCXXVII. in Persidem irrumpens in fugam vertit Chosroëm Persarum Regem, qui *Mardasen* juniorem filium sibi successorem destinavit. Quod ægrè admodum ferens *Siroës* ejus filius primogenitus in Patrem actutùm arma

movit,

movit, qui captus, gravibusque onustus cate- nis conjectus est in carcerem. *Mardases*, uem nuper Chosroës Regem coronare decre- erat, & reliqui ejus liberi sub illius conspe- tum è medio sublati sunt; quin & ipsemet Chosroës jussu Sirois filii sui primogeniti sa- ittis confossus perut. Tum *Siroës* Patris sui ecem per litteras Imperatori Heraclio nuncia- it, detentis custodiis Christianos cum Patri- rcha *Zacharia*, & vivifico sacræ Crucis ligno estituit, sicque pax Romanos inter & Persas ancita est, sacrum Crucis Domini lignum ab Heraclio Imperatore primùm Constantinopo- im, deinde Hierosolymam delatum est, in- que institutus solemnis in Ecclesia dies fe- us Exaltationis sanctæ Crucis, de quo legen- is est *Florentinius* in notis ad diem xiv. men- ; Septembris in Martyrologio Hieronymia-). Mortuus est *Heraclius* Imperator ex aqua tercute anno ætatis suæ sexagesimo sexto, æ Christianæ sexcentesimo quadragesimo imo, cùm annos triginta, menses quatuor dies sex imperâsset. De *Ecthesi*, seu de for- ula fidei, quæ sub *Heraclii* nomine fuit pro- ulgata, commodiùs disseremus in Colloquio rtio, ubi de Monothelitarum Hæresi agemus.

D. Quis in Imperio successit Heraclio?

M. Heraclio Imperatori anno DCXLI. suc- ssit jam designatus Augustus *Constantinus* ejus ius, qui postquam menses quatuor impe- sset, instigante *Pyrrho* Patriarcha Constanti- ipolitano Hæretico Monothelita, è vivis blatus est, veneno ei propinato à noverca *Martina* Augusta, cujus filius *Heraclius* junior, u *Heracleonas* creatus est Imperator, qui ta- en post sex menses à Senatu exauctoratus in ilium unà com matre relegatus est, cùm hæc nguam, ille nasum perdidisset. Eo amoto, ctus est Imperator *Constans* Constantini, & regoriæ filius, qui fuit pessimus Imperator, Catholicæ Fidei defensorum acerrimus inse- ator, nihilque non molitus est, ut Monothe- arum Hæresis undique vulgaretur. Hunc *aulus* Patriarcha Constantinopolitanus Hæ- ricus Monothelita nactus sceleris socium, *ypum* exposuit; & *Constantis* Imperatoris no- ine promulgavit, quemadmodùm *Sergius* sub omine Heraclii Imperatoris *Ecthesim* edide- t. Erat autem *Typus* Edictum quoddam, io sub specioso prætextu conciliandi Ecclesia- im pacem, silentium indicebatur de una, aut iabus in Christo voluntatibus, & operationi- is. At hoc silentium, ut ostendam in Col- quio tertio, erat hæreticum, & in Ecclesiæ atholicæ veram Religionem profitentis perni- em comparatum. *Vasques* Societatis Jesu heologus hallucinatus est, dum *Typum* Con- antis Imperatoris putavit esse hominem Hæ- ticum Monothelitam. Non solùm hoc E- cto, quod *Typus* dicitur, *Constans* Impe- tor de Fide Catholica malè meritus est, d etiam per omnem crudelitatem, libidi- em & avaritiam sese exercuit, in quorum ltionem scelerum, ita permittente Deo, à aracenis, in Oriente, & à *Grimoaldo* Longo- ardorum Rege bello lacessitus haud prosperè im illis pugnavit. Fratrem suum *Theodo- um*, quem Diaconum inaugurari jusserat, rudeliter occidit, cujus tamen morte adeò ter- ritus est, ut ab eo tempore visus sit sibi eum videre in habitu Diaconi poculum offerre his verbis: *bibe Frater*. Quarè furiis agitatus in Siciliam navigavit, & relictâ Constantinopoli, Syracusas elegit Imperii Sedem, cùmque hùc evocâsset uxorem ac liberos, eos Constantino- politani dimittere noluerunt. Mutatione ta- men loci somnium haud mutavit miser, sed instar Caini ad recordationem sui fratricidii ex- horrescens, anno tandem sexcentesimo sexagesi- mo octavo, Imperii vicesimo septimo Syracu- sis cæsus est in balneo, situlâ ipsius capiti à quodam *Andrea* graviter impactâ, Auctore *Mi- zizio* Armeno. *Constantis* Imperatoris mortem ubi rescivit *Constantinus* Constantis filius, di- ctus à promissâ, quam gestabat, barbâ *Pogo- natus*, in Siciliam cum ingenti classe venit, & *Mizizium* Tyrannum unà cum Patris *Constan- tis* interfectoribus neci tradidit. Anno itaque sexcentesimo sexagesimo octavo *Constantinus* dictus *Pogonatus*, mortuo patre *Constante*, Im- perio, quod nonnullis jam anteà annis absen- te patre Constantinopoli administrare cœpe- rat, solus potitus est, collegasque habuit fra- tres suos *Tiberium* & *Heraclium*, quos tamen anno decimo quarto Imperii sui in suspicio- nem rerum novandarum adductos ab Imperio amovit, solusque cum *Justiniano* filio impera- vit. A Saracenis validissimâ classe instructis per septennium ferè Constantinopoli obsessus est Imperator Constantinus Pogonatus, sed tan- dem ope Dei-paræ Virginis urbe Constanti- nopolitanâ liberatâ, Saracenos egregiè repulit, & quidquid eorum superfuit, oborta repentè procella omninò penè delevit. Verùm à Bul- gatis de Sarmatiæ finibus egressis magnâ clade disjectus pacem cum eis inire coactus est, pa- ctam annuatim pecuniam eis persolvendo, My- siamque incolendam concedendo, quam à suo nomine *Bulgariam* appellavêre. Sub Constan- tino *Pogonato*, & *Agathone* Romano Pontifice celebrata fuit contra Monothelitas sexta Syno- dus generalis anno sexcentesimo octogesimo, Imperii Constantini Pogonati anno duodeci- mo. Sed de hac Synodo generali in Colloquio quarto copiosè disseremus. Obiit Constanti- nus Pogonatus anno DCLXXXV. Imperii sui decimo septimo, ut habent Theophanes, Zo- naras, & Nicephorus in Historia.

Mortuo Constantino Pogonato *Justinianus II.* Constantini Pogonati & Anastasiæ filius Patri successit anno DCLXXXV. ætatis suæ decimo sexto. Fuit Princeps crudelis & imprudentis- simus; quippe qui omnia, quæ à parente suo de pace ac reliqua Reipublicæ ordinatione con- stituta fuerant, pervertit, totumque Imperium in maximum discrimen adduxit. Refert Theo- phanes, quod ejus Imperii initio *Abimelech* Saracenorum Califa ad Justinianum pacis ergò Legatos misit, quam his conditionibus pepi- git, ut Imperator comprimeret agmen *Mardai- tarum*, qui erant Libani incolæ; Abimelech verò in singulos dies mille nummos aureos, equum, & servum Imperatori penderet, atque uterque Princeps justâ & æquali portione Cy- pri, Armeniæ, & Iberiæ vectigalia inter sese dividerent. Hanc pacem valdè Romanæ Rei- publicæ probrosam ac perniciosam fuisse convenit inter omnes Historicos Byzantinos,

Justinianus siquidem Imperator Mardaitas, qui à Maronitis non sunt diversi, ad duodecim millia è loco priori tollens, Romanam potentiam elevavit ac mutilavit, æneum murum, ut inquit *Cedrenus*, destruxit, urbesque munimentis infirmas & habitatoribus his in partibus vacuas reliquit. Ad hæc, Justinianus Imperator totis tribus annis *Leontium* quemdam Patricium, qui Orientalibus copiis præfuerat, in custodia detinuit, eumque posteà dimissum Græcis præposuit. At Leontius injuriæ memor, & Justiniani Imperatoris in Cives Constantinopolitanos sævientis crudelitate permotus Imperium invasit anno sexcentesimo nonagesimo sexto, Justinianum, qui annum Imperii sui decimum complebat, naso mutilatum in Chersonesam urbem relegavit, indeque Justinianus quod naso truncatus esset, cognominatus est *Rhinotmetus*. Exulante itaque Justiniano Imperium arripuit Leontius, classemque misit in Saracenos Africam devastantes. Sed milites re parùm feliciter gestâ, cùm sibi à Leontio pertimescerent, Imperatorem salutârunt *Apsimarum*, à quo Leontius captus in Dalmatiam truncato naso ablegatus est anno Imperii sui tertio, seu anno æræ Christianæ DCXVIII. quo anno *Apsimarus* dictus *Tiberius* à Classiariis militibus, ut mox dixi, Imperator in Africa renunciatus, Constantinopoli, Imperioque potitus est, quod per septem annos tenuit, hoc est, usque ad annum DCCV. quo Justinianus Imperator decimo exilii sui anno armis *Trebellii* Bulgarorum Ducis adjutus sese Imperio restituit, & *Apsimarum* rerum potientem, atque *Leontium* interfecit, ut mox ostendemus in Historia Imperatorum, qui octavo Ecclesiæ sæculo clavum Imperii gubernarunt.

D. Statum Ecclesiæ sub Imperatoribus Christianis, qui in septimo sæculo summá rerum in Oriente potiti sunt, sat superque descripsisti, Sed nihil adhuc dixisti de *Mahometo*, qui, sicut nuperrimè audivi à viris eruditis, novum in septimo sæculo Imperium instituendo, novamque Religionem inducendo, Christianos acriter insectatus est, suosque sectatores ad Religionem Christianam radicitus extirpandam excitavit.

M. Natus est *Mahometus* in urbe *Mecca*, & à prædonibus Saracenis puer adhuc in Arabiam deportatus, atque Ismaëlitæ cuidam Mercatori diviti venditus camelorum curator aliquamdiù fuit; sed mortuo illo Mercatore, cui venditus fuerat, viduam illius duxit uxorem, hisque nuptiis locupletatus mercaturæ camelorum, cui priùs vacabat, renunciavit, militiamque professus Principatum ambire, atque Christianis, ceù infensissimis hostibus, atrocissimum bellum inferre cœpit, in quo, sic permittente Deo, tàm feliciter ei cessit Martis alea, ut nefarii ipsius Sectatores ea jam possidebant loca, in quibus aliàs Christi Religio maximè florebat. Sectam conflavit *Mahometus*, & pestilentem invexit doctrinam, in qua quidquid prophanum est in Ethnicis, quidquid superstitiosum in Judæis, quidquid impium in Hæreticis, quidquid in Epicureorum schola impurum, collegit. Sed de hac *Mahometis* Sectâ & doctrinâ agemus in Colloquio tertio, ubi Sectas & Hæreses, quæ septimo, & octavo sæculis obortæ sunt, referemus. Mortuus est ille impostor totus crapulæ & libidini deditus anno Christi sexcentesimo tricesimo secundo, die decimâ septimâ mensis Maji, cujus sepulchrum etiamnum *Mecha* per Magnetes pensile visitur, & ad illud Mahometani Religionis ergò frequentes conveniunt, dùmque ad illud peregrinantur, propriam uxorem cognoscere haud possunt, sed aliam sibi pacto quodam conducere debent, & suam alterius locare libidini. Hinc non mirum, si infinita utriusque sexus libidinosorum turba ad effrænatam explendam in honorem Mahometi libidinem illuc confluat, suam sub specioso illius peregrinationis, & larvatæ Religionis obtentu indomitam celando libidinem, sicut refert *Abrahamus Ecchellensis* in Historia Arabum cap. 5. Hic autem obiter advertere debes, Arabibus antequam Pseudo-Prophéta *Mahometus* suam spargeret doctrinam, non unam, eandemque omnibus fuisse Religionem, sed quosdam illorum Mosaicam, alios Christianam legem fuisse professos, & reliquos varias in sectas scissos, variisque cultibus mansisse addictos. Qua de re legendus est jam citatus Abrahamus Ecchellensis in supplemento Historiæ Orientalis cap. 6.

D. Quisnam fuit status Ecclesiæ sub Principibus Christianis, qui septimo sæculo in Occidente Regiam potestatem obtinuerunt?

M. Anno DLII. vel DLIII. destructo penitùs in Italia à *Narsete* Romani exercitûs Duce Gothorum Regno, quod in *Theodorico* cœperat anno CCCCXCIII. & desiit in *Teja* ultimo in Italia Gothorum Rege, sicut jam observavimus in Colloquio primo in Historiam sexti Ecclesiæ sæculi, Imperatores Græci, qui in Oriente summâ rerum potiebantur, Italiam quoque per Exarcham, qui Sedem suam Ravennæ fixerat, administrârunt. Sed anno quingentesimo sexagesimo octavo Longobardi è Pannonia egressi in Italiam irruperunt, Ecclesias spoliarunt, Sacerdotes interfecerunt, agros devastarunt, ædificia incenderunt, totamque Italiam armis occupârunt, exceptis Româ, & Ravennâ, quò ne penetrarent, impediti sunt ab Exarchis Imperatorum, qui ut mox diximus, suam Sedem Ravennæ habebant. Longobardi suum in Italia domicilium constituerunt, Regnumque stabiliérunt, quod duravit annis ducentis sex, hoc est, ab anno DLXVIII. quo in Italiam ingressi sunt, usque ad annum DCCLXXIV. quo *Carolus Magnus* Francorum Rex *Ticinum*, seu *Papiam* obsidens ac fortiter debellans, eandem Civitatem una cum *Desiderio* ultimo Longobardorum Rege, & cunctis, qui cum eo erant, cepit, & universum Longobardorum Regnum suæ potestati subjugavit, quemadmodum testatur *Anastasius* Bibliothecarius. Sed hac de re plura dicimus, dum Caroli Magni gesta & victorias referemus.

Africa, quam *Belisarius* insignis sub *Justiniano* Imperatore Romani exercitûs Dux à Wandalis, qui eam occupaverant, anno DXXXIII. liberaverat; adulto jam septimo sæculo in potestatem venit Saracenorum. Hi quippè anno DCXLVII. distractam Africam inter Imperatorem *Constantem*, & *Gregorium* Præfectum, qui contrà Imperatorem rebellans seditionem moverat, aggressi sunt. Eam, occiso Gregorio,

qui

qui in ea potentior erat, sibi reddidere vectigalem, & anno DCXCVIII. Carthaginem ar universam Africam invaserunt. A tempore autem captæ à Saracenis Africæ Religio Christiana sensim sine sensu decrevit, ab Infidelibus scilicet conculcata. Perseveravit tamen per aliquot sæcula, etsi neque in septima, neque in octava Synodo generali aliqui ex Africa Episcopi comparuerint.

Gallia ab anno CCCCXCVI. quo *Clodoveus* Francorum Rex suscepto Baptismate Fidem Christi amplexus est, non alios habuit Reges, quam Christianos, quorum seriem à morte Clodovei ad finem usque septimi sæculi breviter hic describam, qua inter illos multi fuerunt pietate insignes, quorum curam Regni & Ecclesiæ pervigilem, incredibile studium pacem servandi, jus suum unicuique tribuendi, prava corrigendi puniendive impensè laudant Annales Francorum, sed potissimùm laudabilem illam sollicitudinem procurandi, ut ad sanciendam in suo Regno Ecclesiæ disciplinam convocarentur Concilia Nationalia, de quibus jam in nostris Colloquiis in historiam sexti Ecclesiæ sæculi sermonem habuimus, & alia, de quibus in sequentibus nostris Colloquiis acturi sumus.

Mortuo Clodoveo Francorum Rege anno DXI. quatuor ejus filii, videlicèt *Theodericus*; *Clodomerus*, *Childebertus*, *& Clotarius* Regnum paternum acceperunt atque diviserunt: *Theodoricus* *Metis sortitus est*, *Clodomerus Aurelianis*, *Childebertus Parisiis*, *& Clotarius Suessionis*, ut scribit *Fredegarius* in Epitome cap. 30. At Chlodomerus anno DXXIV. cæsus est in bello Burgundico; Theodericus verò ejus frater obiit anno DXXXIV. eique successit *Theodebertus* ejus filius. Eodem anno DXXXIV. Childebertus, Clotarius, & Theodebertus Burgundiam obtinuerunt, & fugato *Audomaro* Burgundiæ Rege, illius Regnum inter sese diviserunt, sicque extinctum est Burgundiæ Regnum. Defuncto Theodeberto anno DXLVII. successit *Theodebaldus*, qui juxtà Gregorium Turonensem lib. 4. capite nono, *septimo Regni sui anno* obiit, hoc est, anno DLIII. nullam prolem reliquit Theodebaldus, quò factum est, ut Clotarius non tantum Regnum ejus cum thesauris acceperit, sed & *Vldetradam* illius uxorem stratui suo copulaverit, qui tamen, ut ibidem ait Gregorius Turonensis, *increpitus à Sacerdotibus reliquit eam*, *dans ei Garibaldum* primum *Bajoariæ*, seu Bavariæ Ducem. Childebertus Francorum Rex, postquàm regnâsset quadraginta septem annos completos, è vivis abiit anno DLVIII. Multa Monasteria, dùm viveret, à fundamentis erexit, inter quæ præcipuè memorantur Monasterium Sancti *Vincentii* Parisiis constructum, quod nunc Monasterium Sancti Germani *de Pratis* nuncupatur, Monasterium Anisolatense, & Monasterium Sancti *Calephi*, illud, ut hodiè vocatur Galliçè, *Saint Calais* in Diœcesi Cœnomanensi. Childebertus moriens nullam prolem masculam, sed duas duntaxàt superstites reliquit filias, ac subindè ad Clotarium solum Childeberti fratrem universum Francorum Regnum devolutum est. Clotarius Francorum Monarcha anno Regni sui ineunte quinquagesimo primo è vivis excessit anno Christi DLXI. Extat in Capitularibus Regum Francorum à doctissimo *Baluzio* editis Constitutio Clotarii, in qua multa pro commodis Ecclesiæ statuta leguntur. Clotario superstites vixerunt quatuor filii, videlicèt *Charibertus*, *Guntramnus*, *Chilpericus*, *& Sigibertus*, qui Regnum hoc pacto inter se diviserunt: Charibertus Regnum obtinuit Childeberti, sedemque Regiam habuit Parisiis; Guntramnus habuit Regnum Clodomiri, ac Sedem tenuit Aurelianensem; Chilpericus accepit Regnum Clotarii, sedemque Suessionem occupavit; Sigibertus Regnum Theoderici sortitus est, sedemque habuit Rhemensem. Is postremus Francorum Rex uxorem duxit *Brunichildem* filiam Athanagildi Wisigothorum Regis; Chilpericus verò ejus frater matrimonium iniit cum *Fredegunde* pessima fœmina, cujus facinora à Baronio Tomo 7. Annalium ex Historia Gregorii Turonensis passim relata æternas memoriæ ejus notas infamiæ inusserunt, adeo ut de ea non aliter, quàm de monstro quodam ac portento loqui nunc cuiquam liceat aut sentire. Mortuo Chariberto sine prole mascula anno DLXX. Francia in tria Regna divisa est, in *Austrasiam* nimirum ad Orientem sitam, *Neustriam* ad Occidentem, & *Burgundiam*. Sigiberti ditio Austria, Chilperici Neustria, Guntramni Burgundia nuncupata est. De qua divisione legenda sunt, quæ habet doctissimus *Cointius* in Annalibus Francorum ad annum DLXVII. num. XLI. Chilpericus bellum indixit fratri suo Sigiberto, qui ei strenuè restitit; sed, jubente *Fredegunde* uxore Chilperici, Sigibertus anno DLXXV. occisus est à duobus sicariis cultris veneno infectis. Sigiberto successit *Childebertus II.* ejus filius. Ejusdem *Fredegundis* jussu anno quingentesimo octogesimo quarto Chilpericus furentis illius fœminæ vir trucidatus est, dùm è venatione regrederetur, eique successit Clotarius II. Sanctè vixit Guntramnus Burgundiæ Rex, & anno DXCIII. ad Deum migravit, atque ab Ecclesia inter Sanctos relatus est, cujus depositionem ad diem XXVIII. mensis Martii multa Martyrologia celebrant, ut videre est apud Bollandum in Actis Sanctorum ad illum diem. Guntramnus moriens instituit Childebertum II. Francorum Regem Hæredem suum. At Childebertus II. vivere desiit an. DXCVI. duosque reliquit filios *Theodoricum*, & *Theodebertum*, quorum Regnum *Brunichildis* utriusque avia partim per se, partim per Proceres administravit. Circa idem tempus regnabat in Neustria Clotarius II. Chilperici filius, annum undecimum egressus, cujus tutelam *Fredegundis* mater gerebat. Quarè, tùm temporis in Francia dignitas Regia penès parvulos erat, potestas verò penès mulieres. Theodebertus decimum ætatis annum, Theodoricus nonum agebat, illeque Metis Regni sedem statuit, hic Aurelianis, ut docet *Fredegarius* in Epitome cap. 16. Theodebertus Austrasiæ Rex anno DCXII. à fratre suo Theodorico in prælio victus, & unà cum suis filiis Clotario, & Meroveo interfectus est. Anno verò sequenti, seu DCXIII. Theodoricus arma movens contra Clotarium II. dissenteriæ morbo periit, atque post ipsius mortem Clotarius, filiis Theodorici, eorumque avia Brunichilde è vita sublatis, Monarchiam Francorum solus regere cœpit, quam postquàm per sexdecim an-

nos tenuisset, mortuus est anno DCXXVIII. Iste Clotarius Francorum Monarcha ter duxit uxorem. Ex *Haltetrude* suscepit *Dagobertum*, quem Austrasiæ Regem declaravit anno DCXXII. Ex *Beretrude* habuit Charibertum, sed ex *Sichilde*, quam, teste Fredegario cap. 54. pro mœcha habuit, nullam sustulit prolem. Qua de re legendus est doctissimus *Cointius* in Annalibus Francorum ad annum DCXXIX. Mortuo Clotario successit *Dagobertus* ejus filius, qui Franciæ totius obtinuit Imperium, exceptâ Aquitaniæ parte, quam Chariberto fratri cessit. Sed Chariberto, ejusque filio Chilperico, non diu post vitâ functis, Dagobertus universa, quà latè patet, Franciâ potitus est. Aliquibus vitiis, præsertim avaritiæ & libidini addictus fuit Dagobertus, ab illis tamen resipuit, & ad meliorem frugem conversus per multos annos, quàm plurima sinceræ pœnitentiæ dedit argumenta. Episcoporum, atque Aulicorum pietate præstantissimorum consortio plurimùm delectatus est, largas pauperibus erogavit eleemosynas; Ecclesias, aut Monasteria, præcipuè Sanctorum *Dionysii*, Mauritii, ac Martini excoluit, & locupletavit, ut passim in Actis Sanctorum, qui ejus ætate vixerunt, legere est apud Bollandum. Mortuus est Dagobertus anno DCXXXVIII. & duos reliquit filios, Sigibertum III. quem Regem Austrasiæ instituit anno DCXXXIII. & Clodoveum II. quem Regni Burgundiæ & Neustriæ hæredem designavit, eumque moriens, & *Nantildem* uxorem suam commisit curæ *Ega* Majoris domûs. Hinc factum est post mortem Dagoberti Francorum Regis, ut in Galliis Majores domus sub specie administrationis Palatii Regnum ipsum gubernarent, ac nudo inanique nomine Regio pueris Principibus relicto, summam virium, potentiamque Regalem occuparent. Sigibertus III. post obitum patris sui Dagoberti regnavit in Austrasia, *Pippino* Majore domûs Regni administro, probatissimæ fidei viro. Ac mortuo Sigiberto III. Austrasiæ Rege anno DCLIV. *Grimoaldus* Major domûs Regni Austrasiæ, pulso Dagoberto Sigiberti Regis filio Regni legitimo hærede, *Childebertum* filium suum Regem constituit. Verùm paucos post menses Childebertus, & Grimoaldus exauctorati sunt, solioque dejecti. Sigibertus verò Austrasiæ Regno restitutus, post cujus obitum *Clodoveus II.* alter Dagoberti filius Regnis Burgundiæ, & Neustriæ, quæ à patre acceperat, Austrasiæ Regnum, ejecto Childeberto Tyranno Grimoaldi filio, adjunxit. Mortuus est Clodoveus II. an. DCLVI. & ex *Bathilde* Sanctissima Regina uxore sua tres reliquit filios, scilicet Clotarium III. Childericum, & Theodoricum. Quod vulgò dicitur de infania Clodoveo Regi afflictâ, & de templis ab eo spoliatis, putidum commentum est, quod plenissimè confutatum reperies apud *Hadrianum Valesium* lib. xx. Rer. Franc. ubi plura habet de Clodovei II. Regis tàm virtutibus quàm vitiis; nobis enim, ob præscriptam in nostris Colloquiis brevitatem, in his immorari non vacat. Clotarius III. post mortem patris sui Clodovei solus in universa Francia regnare cœpit, sed anno quarto ejus Regni in finem vergente, hoc est, sub finem anni DCLX. Austrasiis tumultuantibus, & Regem, qui soli Austriæ dominaretur, sibi dari poscentibus, *Bathildis* Regina, ut tumultus sedaret, eisdem præfecit Childericum filium suum secundò genitum, & fratrem Clotarii, indeque Clotarius Burgundionibus tantùm, ac Francis Neustrasiis imperavit, vel, ut meliùs dicam, alieni semper fuit arbitrii. Nam primùm sub tutela Bathildis matris suæ fuit, deindè, quamdiu regnavit, sub manu *Ebroini* Majoris domûs, quem in locum *Erchinoaldi* Præfecti Palatii defuncti suffecit. Tunc enim, ut jam observavimus, omnia in Galliis Majores domûs Regiæ pro suo arbitrio & imperio administrabant. Clotarius III. anno ætatis circiter decimo nono, Regni decimo quarto, nullis relictis liberis, è vivis excessit anno DLXX. At post ipsius mortem *Ebroinus* Major domûs *Theodoricum* fratrem natu minorem Clotarii III. in Regnum levavit, sed *Childericus II.* frater ejusdem Clotarii natu major Theodoricum fratrem suum Regno dejecit, in Monasterium Sancti Dionysii propè Parisios misit, & Ebroinum Majorem domûs in Monasterium Luxoviense exulem deportari jussit. Verùm, occiso Childerico II. anno DCLXXIII. Theodoricus frater Childerici natu minor, auditâ ejus morte, è Monasterio dimissus Regnum recuperavit, postquam dissipâsset factionem *Ebroini*, qui post cædem Childerici II. è Monasterio, in quo fuerat inclusus, egressus, Pseudo-Clodoveum, quem Clotarii III. Regis filium mentiebatur, Regem proclamaverat. Sub idem tempus *Dagobertus II.* Sigiberti III. filius, qui post patris mortem in exilium ablegatus fuerat, auditâ Childerici II. morte, statim sese in Austrasiam contulit, regnoque potitus est. Sed anno DCLXXX. Dagobertus II. ejusque filius Sigibertus dolo *Ebroini*, & consensu quorundam Episcoporum insidiosè occisi sunt, iisque extinctis *Martinus* & *Pippinus* Austrasianæ militiæ Duces contra Theodoricum Regem hujus nominis III. & contra Ebroinum Majorem domûs acie ductâ, ut gentis injuriam, ac Dagoberti necem ulciscerentur, profligati sunt, & *Martinus* dolo Ebroini interfectus est. Ast *Pippinus*, Heristallus vulgò cognominatus, in Theodoricum Regem, & Bertharium Majorem domûs an. DCLXXXVII. arma iterùm movens, utrumque in Textriciana pugna devicit, Parisios occupavit, & Majoratum domûs Regiæ in universa Francia obtinuit, ac deinceps auctoritate infra Regiam maximâ exercuit sub quatuor Francorum Regibus. Mortuus est Theodoricus III. Francorum Rex an. DCXCI. tres ex *Chrotilde* uxore sua suscepit filios, scilicet Clodoveum III. Childebertum III. & Clotarium IV. Prior, seu Clodoveus III. immediatè patri suo Theodorico in Regnum Franciæ successit, obiitque an. DCXCV. absque prole. Regnavit quatuor annis completis, & quintum inchoavit. Childebertus III. hæreditario jure fratri suo Clodoveo successit, annis septemdecim regnavit, & abiit è vivis anno DCCXI. Filium unicum Dagobertum III. Regni reliquit hæredem, de quo, sicut & aliis Regibus, qui octavo sæculo Francorum Monarchiam tenuerunt, magis appositè differemus, postquam continenti ordine ea exposuerimus, quæ spectant ad statum Ecclesiæ sub Principibus Chri-

Christianis, qui in septimo sæculo tam in Oriente quàm in Occidente summâ rerum potiti sunt.

D. Quinam fuit status Ecclesiæ sub Regibus, qui septimo sæculo supremum in Hispaniis dominium obtinuerunt?

M. Optimus fuit status Ecclesiæ sub Regibus, qui septimo sæculo Hispaniarum Regnum administrârunt. Ariana quippè Hæresis, quæ ab anno CCCLXVII. in Hispaniis altas radices egerat, fuit tandem penitùs exterminata anno DLXXXIX. auctoritate *Reccaredi* piissimi Regis, qui patri suo *Leovigilde* in Hispaniarum Regnum successerat anno DLXXXVI. Refert siquidem *Sanctus Isidorus* in Chronico Gothorum *Athanaricum* Gothorum Regem Hispaniis dominantem misisse anno CCCLXVII. Legatos ad Imperatorem *Valentem* Arianum, & ab eo Doctores, qui suos Christianam Fidem edocerent, postulâsse; atque in eam Gothorum gentem pestiferum Arianæ suæ Hæreseos virus *Valentem* Imperatorem transfudisse: *Cujus blasphemia*, inquit S. Isidorus, *malum per discessum temporum, Regumq; successu annis ducentis tredecim tenuerunt, qui tandem reminiscentes salutis suæ, renunciaverunt insolita perfidia, & Christi gratia ad unitatem fidei Catholica pervenerunt.* Reccaredus itaque fuit primus Gothorum Rex Catholicus, qui Gothos, & Suevos ad Fidem Catholicam adduxit, & postquàm annos quindecim, mensem unum, & dies decem sapientissimè regnâsset, maximo sui relicto desiderio, è vivis exemptus est anno DCI. Leges Gothicas in Compendium redegit religiosissimus ille Rex, multis præliis Romanos devicit, Gothorum Imperium florentissimum reddidit, & filium suum *Liubam*, vel, ùt meliùs dicunt, *Liuvam* Hispaniarum Regni reliquit hæredem, qui patri suo haud impar futurus fuisset, nisi *Uviterici* proditione periisset, postquàm regnâsset annis duobus, ùt ait Sanctus Isidorus in Chronico. Occisò Livvâ, *Uvitericus* Patriarcha Regnum occupavit, qui, cùm per septem annos regnâsset, famâque vulgâsset, ipsum velle Arianam Hæresim in Regnum Hispaniarum postliminiò revocare, gladio occubuit; conjuratione quorumdam inter epulas interfectus anno DCX. Ei successit *Gundamarus*, qui, postquàm duos annos non integros regnâsset, obiit nullâ prole relictâ anno DCXII. Gundamarum in Regno Hispaniarum excepit *Sisebutus*, qui quarto Regni sui anno duas leges promulgavit, quibus Judæos sibi subditos Fidem Catholicam amplecti jussit. Hæ duæ Sisebuti leges extant in Gothorum legum volumine. Obiit Sisebutus anno DCXX. & *Reccaredum* filium parvulum reliquit Regni hæredem, qui tamen tribus duntaxàt mensibus patri superstes fuit. Reccaredo itaque è vivis sublato, *Svinthila* Procerum suffragiis Regnum adeptus est anno DCXXI. Sed à *Sisenando* adversùs ipsum factâ conjuratione anno DCXXX. Dagobertus Francorum Rex Burgundicum exercitum in Hispaniam destinavit; ut Sisenando contra Svinthilam Regem suppetias ferret. Ubi autem divulgatum est in Hispania, exercitum Francorum ad auxilium Sisenandi properare, omnis Gothorum exercitus sese è vestigio Sisenandi ditioni subjecit. Anno itaque sequenti, seu DCXXXI. Svinthila, postquàm annis decem regnâsset, solio dejectus est, eo potissimùm nomine, quòd pulsis ex Hispania hostibus, & publicâ pace stabilitâ, vitiis fræna laxaret, atque in ejus locum suffectus est Sisenandus, qui annos tres, menses undecim, & dies sexdecim cùm regnâsset, obiit anno DCXXXV. Mortuo Sisenando Regnum conscendit *Chintila*, qui illud annos tres, menses octo, dies novem summâ pace administravit, & excessit è vivis anno DCXXXIX. *Chintila* subrogatus est *Tulga* ejus filius, qui ineunte anno tertio Regni sui obiit anno DCXLII. Defuncto Tulga, Regnum vi, & armis occupavit *Chindansvintus*, quod ut familiæ suæ hæreditarium faceret, filium suum *Recensvintum* Regni consortem declaravit anno DCXLIX. Regnavit autem Chindansvintus solus annos sex, menses octo, dies viginti, & postquàm filium suum Reccensvintum consortem Regni declarâsset, vixit tres annos, menses quatuor, dies undecim; quod tempus in filii Regno numeratur, eò quòd ob præcipitem atque affectam patris ætatem, solus Reccensvintus ejus filius rerum potiretur, & Rempublicam universam pro voluntate gubernaret. Obiit autem Reccensvintus filius Chindansvinti Kal. mensis Septembris anni DLXXII. postquàm regnâsset annis XXIII. mensibus septem, diebus undecim sumpto videlicet Regni ejus exordio ab anno quingentesimo quadragesimo nono, quo à patre suo Chindansvinto in Regni consortium adscitus est. Reccensvinto successit *Wamba*, qui, ùt inquit *Vasæus* in Chronico, nullis precibus, & lacrymis adduci potuit, ut Regnum susciperet, usque dum quidem è Ducibus ense stricto extrema illi minatus est, nisi in preces Gothorum concederet. Cessit tandem *Wamba* minis magis, quàm precibus, atque Toleti Rex inauguratus est; sed, postquàm summa cum prudentia annis octo, mense uno, diebus quatuordecim regnâsset, Regnospoliatus est anno sexcentesimo octogesimo malis artibus *Ervigii*, qui ambitione regnandi abreptus Wambæ Hispaniarum Regi venenum propinandum curavit, cùmque Vvamba hausto veneno videretur animam agere, positâ comâ, atque in Sacerdotis morem detonsus, Monachi cucullum induit, quem posteà, recuperatâ licet pristinâ valetudine, dimittere noluit, sed in Monasterio vitam sanctissimè transegit, *Ervigius* Regnum, etsi malis artibus quæsitum, rectè tamen administravit. Veritus autem, ne filii sui post ipsius mortem à Proceribus opprimerentur, *Egicam* arctâ cognatione Vvambæ sanguini annexum adoptavit generum suum, *Cixilone* filia in conjugium datâ, quibus ita constitutis, mortuus est anno DCLXXXVII. Regnavit annos VII. dies XXV. Post Ervigii mortem *Egica* Hispaniarum Regnum adeptus, *Cixilonem* uxorem suam, ex qua *Vvitizam* filium suscepit, in odium patris *Ervigii* repudiavit. Sumpsit etiam supplicium de Proceribus, quorum operâ Vvambam Regem in fraudem impulsum, atque de rerum culmine dejectum esse constabat. Obiit *Egica* anno DCCI. Cùm regnâsset annos XV. nempè X. solus, & quinque alios cum Vvitiza filio suo. Hæc est series Regum, qui septimo sæculo Hispaniarum Regni habenas moderati sunt, quique Catholicam Religionem profitentes, omnem, quamdiù vixerunt, operam dederunt, ut in rem Fidei & Disciplinæ Ecclesiasti-

cæ ea Nationalia celebrarentur Concilia, de quibus in quarto Colloquio sermonem instituemus.

D. Christiana Religio suscepitne septimo Ecclesiæ sæculo aliquod apud Infideles Nationes incrementum ?

M. Jam observavimus in Colloquiis nostris in Historiam sexti Ecclesiæ sæculi, Sanctum Augustinum, aliosque Sanctissimos Monachos à S. Gregorio Magno Papa sub finem sexti sæculi in Angliam missos Christianam Religionem plurimùm ibidem promovisse. Verùm, hic obiter advertere debes, Britanniæ Insulam, quæ modo *Anglia* appellatur, fuisse in septimo Ecclesiæ sæculo in septem Regna divisa, quorum primum erat *Regnum Cantii*; alterum, *Regnum Australium Saxonum*, sive *Sud-Saxia*; tertium, *Regnum Orientalium Anglorum*, seu *Estanglia*; quartum *Orientalium Saxonum Regnum*, seu *Est-Saxia*; quintum, *Mediterraneorum Saxonum Regnum*, sive *Merciorum*; sextum, *Northumbrorum Regnum*; septimum, *Occidentalium Saxonum*, sive *Vvest-Saxonia Regnum*. Hâc factâ Regnorum Angliæ divisione, nunc breviter præfigere debemus tempus, quo Christiana Fides in hisce Angliæ Regnis fuerit suscepta. In primis, Regnum Cantii Fide Christianâ fuit illustratum à Sancto Augustino, aliisque Monachis, qui, ut jam diximus, à S. Gregorio Magno Summo Pontifice in Angliam sexto Ecclesiæ sæculo ad illius gentis conversionem missi sunt. Alterum, in Angliâ Regnum, seu Australium Saxonum, vel Sud-Saxiæ dictum ad Fidem Christianam convertit *S. Wilfridus* anno DCLXXXI. is quippè cum consensu Regis *Ethelvardi*) qui paulo antè in Merciorum Regno, suggerente *Wifhere* Rege, sacro Baptismate initiatus fuerat) populis illius Regni Verbum DEI, quod ipsis necdùm fuerat prædicatum, annunciavit, & Infidelium utriusque sexûs, quosdam voluntariè, alios verò Regis Imperio coactos ab Idololatria revocavit; Fideque Christianâ imbuit. Quin, & ipse Rex *Ethelvardus* in Religionem Christianam optimè affectus, Villam, in qua manebat, ad Sedem Episcopalem fundandam concessit, ibidemque Vvilfridus Monasterium fratribus suis fundavit. In tertio Angliæ Regno, dicto Orientalium Saxonum, seu Estangliæ, Christianam Religionem maximè propagavit *Sigbertus* Rex, qui anno DCXXIX. in suorum subditorum conversione usus est operâ *Sancti Felicis* Episcopi Burgundi, & *Sancti Fursei* Abbatis Latiniacensis Monasterii, qui Ministerium Evangelicum strenuè executi sunt, Vitam *S. Felicis* describit *Bollandus* ad diem VIII. mensis Martii, & Vitam *Sancti Fursei* à duobus Auctoribus Anonymis scriptam die XVI. mensis Januarii, quo colitur, notis illustrat. In quartum Angliæ Regnum appellatum Orientalium Saxonum, seu Est-Saxiæ, Fidem Christianam circà annum DCLV. introduxit *Sigibertus* illius gentis Rex, qui petiit ab *Osvvio* Northumbrorum Rege Christiano, ut aliquot sibi Doctores daret, qui populos ipsi subditos verâ Fide illuminarent. Annuit lubentissimè Rex *Osvvius*, & ad illum misit *Ceddum*, cum altero quodam Presbytero, *qui omnia perambulantes, multam Domino Ecclesiam congregârunt*, inquit Venerabilis Beda lib. 3. cap. 22. Porrò, Sigibertus Anglorum Orientalium, seu Est-Saxiæ Rex à *Finano* Episcopo unà cum suis subditis Baptismum suscepit, & sub ipso plurimùm in hoc Regno dilatata est Christiana Religio. *Ceddum* Primum illius Regni *Est-Saxiæ* Episcopum ordinavit *Finanus*. In quintum Angliæ Regnum, dictum Mediterraneorum Saxonum, sive Merciorum, Fidem Christianam intulit *Osvvius* Northumbrorum Rex circa annum DCLV. Is quippè, occiso *Penda* Rege Merciorum, jure belli illius Regnum obtinuit, & gentem istius Regni ad fidei gratiam perduxit. Sextum in Angliâ Regnum, id est, Northumbrorum, qui erant Angli ad Aquilonem Humbræ fluminis plagam incolentes, Fidem Christianam accepit sub Rege *Edvino*, qui anno DCXXVII. baptizatus est. Hoc Northumbriæ Regnum erat antiquitùs in duas Provincias, seu Regna, divisum, *Berniciorum* scilicèt, & *Deirorum*, ùt testatur Beda lib. 3. cap. 1. In utroque Regno *Paulinus* infinitam gentis illius multitudinem sacro lavacro abluit, quam ob rem Honorius I. Summus Pontifex in præmium laborum ad eum misit *Pallium*, atque Eboracensem Episcopum creavit. Nusquam floruit magis in hoc Northumbriæ Regno Christiana Religio, quam sub Osvvaldo, & Osvvio Regibus, quorum eximiam in Deum pietatem ac religionem, in pauperes, & peregrinos singularem beneficentiam pluribus commendat *Beda* lib. cap. 6. & 14 Denique, anno DCXXXV. Saxones Occidentales, seu Vvest-Saxiæ, *Birino* Episcopo, quem Honorius I. Pontifex Maximus miserat, prædicante, Fidem Christi susceperunt. Ipse *Cynigisus* eorum Rex à Birino baptizatus est, & è sacro Fonte à Sancto Osvvaldo Northumbrorum Rege susceptus. Sedes Episcopalis *Dorcinca* constituta est, quæ urbs hodie *Dorcestria* vocatur. Sic Christiana Religio in septimo Ecclesiæ sæculo longè latèque in omnibus Angliæ Regnis propagata est, & per id temporis Ecclesia Anglicana maximè floruit. Habuit quippè Antistites Sanctissimos, & Reges pietate conspicuos, qui fundandis Ecclesiis, & construendis Monasteriis egregiam operam posuerunt.

Inter populos, qui septimo sæculo Christianam Religionem amplexi sunt, numerantur *Croata*, quos Constantinus Porphyrogenita *Chrobatos* appellat. Hi quippè anno DCXXX. imperante in Occidente *Heraclio*, relictâ Idololatriâ baptizati sunt. Qua de re plura habet *Lucius* in Historia de Regno Dalmatiæ & Croatiæ.

Eodem etiam sæculo septimo *Saxones*, *Frisios*, *Bajoarios*, quos nunc *Bavaros* appellamus, *Suevos*, aliosque Germaniæ populos, qui tunc Regum Francorum dominationi subditi erant, ad Fidem Christianam adduxerunt Sancti *Vvillebrordus* primus Episcopus Trajectensis, & *Rudbertus* primus Episcopus Salisburgensis. Verùm, anno DCLXXI. isti populi, excusso Francico jugo, ad relictas superstitiones inclinârunt, plerique in limine Rheni fluminis ad Idololatriam reversi sunt. Hinc octavo sæculo Gregorius II. Romanus Pontifex, intelligens sibi ad dignitatem Sedis suæ incumbere curam universalis Ecclesiæ, Legatum in Germaniam misit *Sanctum Bonifacium*, ut illic daret operam conversioni Paganorum, ad quam promovendam Sanctus ille Antistes unà cum sociis sibi adjunctis omnes suas

suas curas, labores & cogitationes coovertit, atque zelo Apostolico accensus Fidem Christianam in illas Provincias feliciter restituit, ut mox ostendemus, exhibendo statum Ecclesiæ sub Principibus Christianis octavi sæculi.

D. Hactenùs statum Ecclesiæ sub Principibus Christianis septimi sæculi satis demonstrâsti, expone nunc eodem ordine, quo loco, tam in Oriente, quàm in Occidente fuerint res Ecclesiæ sub Imperatoribus & Principibus Christianis octavi sæculi?

M. *Justinianus* Imperator hujus nominis II. qui, ùt jam diximus in Historia Imperatorum septimi Ecclesiæ sæculi, à *Leontio*, qui Imperium invaserat, mutilatus naso in Urbem *Chersonam* anno DCXCV. fuerat ablegatus, armis *Trebellii* Bulgarorum Ducis adjutus, post decem annorum exilium sese Imperio restituit anno DCCV. & *Tiberium Apsimarum*, atque *Leontium*, qui tempore ejus exilii tyrannidem arripuerant, interfecit. Imperio itaque denuò restitutus Justinianus II. crudelem carnificinam exercuit, & pacem, quam cum Bulgaris pepigerat, quorúmque ope fuerat in Imperium restitutus, temerè ingratus violavit. De Chersonitis, apud quos exulaverat, & quos sibi quondam insidias struxisse meminerat, vindictam sumere volens, classem contrà eos misit, omnésque mactari jussit, exceptis juvenibus & pueris velut ad servitutem reservatis. At posteà, dolens, quod juvenibus pepercisset, alteram classem ad ipsos trucidandos transmittere decrevit. Quod ubi compertum habuissent Chersonitæ, auxilium Chagani Avarûm Regis implorârunt, & Justiniani Imperatoris nomine abrogato, *Bardanem* anteà exulem Imperatorem proclamârunt, quem, mutato nomine, *Philippicum* nuncupârunt. Hic novus Imperator dictus *Philippicus* sine pugna Constantinopolim ingressus, occidit *Tiberium* Justiniani filium, & paulo post ipsiusmet Justiniani caput amputatum in Occidentem conspiciendum traduxit. Imperator itaque Justinianus II. postquàm in Imperium anno DCCV. fuisset restitutus, annos sex illud obtinuit, & occisus est anno DCCXI. fuit ultimus è familia Heraclii senioris, quæ cum ipso fuit omninò extincta, postquàm sæculo integro Romanis imperâsset. Occiso itaque Justiniano, Imperium *Philippicus* invasit anno DCCXI. Malè parta dignitate pessimè usus est. Monothelitis impensè favit, sextæ Synodo generali, in qua hi Hæretici proscripti sunt, sese infensum exhibuit, & Orthodoxos atrociter persecutus est. Quapropter, anno secundo Imperii sui, qui fuit DCCXIII. cùm sub meridiem somno indulgeret, à conjuratis excæcatus est pridiè Pentecostes, & in carcerem detrusus; sequenti verò die, seu sacro Pentecostes Festo, à Populo, & Senatu Constantinopolitano *Artemius* dictus *Anastasius II.* salutatus est Imperator. Vir fuit *Philippico* Imperatori olim à secretis, omni doctrinæ genere excultus, & in agendo versatissimus. At in Saracenos classem cùm misisset ille Imperator, contigit, quòd milites, qui, re infectâ, ad ipsum iratum regredi pertimescebant, quemdam nomine *Theodosium*, quem obvium habuere, Imperatorem proclamaverint. Quare Imperator *Artemius* dictus *Anastasius II.* de salute desperans dedit manus, & Monasticum habitum induit. Eum Imperio ultrò sese abdicantem *Theodosius* acclamatus Imperator anno DCCXV. salvum esse jussit, & Thessalonicam in exilium egit anno DCCXVI. At Theodosius Imperator, vir licèt optimus, & erga Ecclesiam, Fidemque Catholicam benè affectus, uno tantùm anno cum uno aut altero mense Imperio potitus est. Nam cùm audiisset *Leonem* dictum *Isaurum* ab exercitu fuisse Imperatorem salutatum, sponte cessit Imperio, & *cum ipse, tum filius quoque Clericorum Albo adscripti, reliquum vitæ tempus in pace transegere*, inquit Theophanes. Theodosium itaque in Imperio excepit *Leo* hujus nominis III. dictus *Isaurus*, qui Imperium iniit anno DCCXVII. fuit Princeps impiissimus, sacrarum Imaginum eversor, ad quas è medio penitùs tollendas Pseudo-Synodum Constantinopoli coëgit, Gregorii II. Summi Pontificis vitæ insidiatus est, S. Germanum Episcopum Constantinopolitanum sacrarum Imaginum defensorem acerrimum è Patriarchali Solio dejecit, ejusque loco *Anastasium* suffecit, omnes tam viros, quàm mulieres *Iconoclastarum* hæresim quam invexerat, detestantes morti tradidit, indèque dictus *Iconomachus*, & *Theomachus*. Obiit ex intercute, vel ex dysenteria anno DCCXLI. Imperii sui XXIV. Ejus Impietatis æquè ac Imperii hæres ac successor fuit *Constantinus* ejus filius hujus nominis V. à stercore, quo, dum baptizaretur, sacrum Fontem fœdavit, dictus *Copronymus*. Fuit etiam appellatus *Caballinus* ab equino stercore, cujus odore & tactu homo impurissimus vehementer delectabatur. Extat in Operibus S. Damasceni Oratio *contra Constantinum Caballinum*, quam doctissimus noster *Combefisius* in Historia Hæresis Monothelitarum, & tom. 2. Auctuarii Bibliothecæ Patrum Græcorum edidit, dignamque censuit, quæ Sancto Damasceno, qui pro sanctis Imaginibus egregiam navavit operam, vindicetur. Eamdem Orationem Cl. noster, mihique amicissimus *Michael le Quien* in recenti, quam adornavit, Operum S. Damasceni Editione publicavit; illam tamen Sancto Damasceno, ceu spurium fœtum, abjudicat. Impietatem Patris sui *Leonis* superavit Constantinus Copronymus Imperator. Nullum quippè fuit superstitionum, præstigiarum, & fascinationum genus, cui non esset supra modum addictus. Leges omnes tam divinas, quàm politicas impunè violavit. In omnem prætereà libidinem effusus, Dei-paræ Virginis, & Sanctorum hostis infensissimus fuit, sacrarum Reliquiarum exterminator, sanctarum Imaginum eversor, & nefarius Orthodoxorum insectator. Constantinopoli anno DCCLIV. Pseudo-Synodum suæ factionis Episcoporum convocavit, in qua decretum est, Imagines Idola esse, qui eas colerent, Idololatras; jussúmque, hanc Pseudo-Synodum *septimam Oecumenicam* esse appellandam. Circà verò administrationem Imperii hæc gessit Constantinus Copronymus, *Artabasdum*, qui Imperium occupaverat, vicit, eumque & duos ejus filios excæcavit; Arabes expugnavit, cum Bulgaris primùm infeliciter bellum gessit, sed ipsos posteà ingenti prælio fudit; Exarchatum amisit in Italia; denique, Bellum iterùm Bulgaris illaturus miseram in hac expeditione efflavit animam non longè ab *Arcadiopoli* ex dolore carbunculi in pedibus anno DCCLXXV, cùm impe-

imperâsset ab obitu Patris annos XXXIV. menses duos, dies viginti sex. Ejus corpus sepultum fuit Constantinopoli in Basilica SS. Apostolorum Petri & Pauli, sed postmodùm jussu Dei judicio inde effossum, jubente *Michaële* Imperatore *Theophili* filio, in foro Amastriano crematum est. Constantino Copronymo successit in Imperio Orientis *Leo* hujus nominis IV. ejus filius, qui anno DCCLI. die sextâ mensis Junii à Patre in consortium Imperii adscitus, ejus impietatem imitatus est. Adversùs Orthodoxos immanitèr sævit, Imagines everti jussit, & ad earum exterminium Pseudo-Synodum convocavit. Gemmarum insanâ cupiditate flagrans, coronam auro, lapillisque pretiosissimis radiantem, quam Imperator *Heraclius* Religionis ergo, & in Dei honorem in templo deposuerat, suo ipse capiti sacrilegâ temeritate imposuit. Quod scelus è vestigio ultus est Deus, fecitque, ut ex capite illius scelesti erumperent carbunculi, quorum cruciatibus periit anno DCCLXXX. postquam ab obitu Patris imperâsset annos quinque exceptis diebus sex. In regimine Imperii hoc unum dumtaxat laude dignum fecit, quod, validissimo in Syriam misso exercitu, innumeram Saracenorum multitudinem cæcidit. Post ejus obitum *Irene* ejus uxor, & *Constantinus* ejus filius annum duodecimum agens Imperii habenas moderari cœperunt, Monasteria in libertatem asseruerunt, & viam salutis omnibus aperuerunt, uti narrat *Baronius* ex Theophante. Verùm Constantinus hujus nominis VI. Leonis IV. & Irenes filius decennio post susceptum à Patre Imperium, hoc est, anno DCCXC. Irenem matrem suam rerum administratione privavit, solusque per septem annos, id est, usque ad annum DCCXCVII. crudelissimè regnavit, quare omnibus exosus, *Irenes* matris suæ jussu excæcatus est, tantâque crudelitate ipsi effossi sunt oculi, ut paulò post præ dolore è vita migrârit. Eo itaque Imperatore è vivis sublato, *Irenes* ejus mater Imperio sola potita est per quinque annos, hoc est, usque ad annum DCCCII. quo *Nicephorus* Patricius Constantinopolitanus eam in ordinem redegit, & eam omnibus fortunis exutam in *Lesbum* relegavit, ubi nondum vertente anno defuncta est. Ipse verò *Nicephorus* eodem anno DCCCII. vacuum Orientis Imperium invasit, de quo plura dicemus in Historia noni Ecclesiæ sæculi.

D. Fuitne in Occidente felicior Ecclesiæ conditio sub Principibus Christianis octavi sæculi?

M. Recepto in Occidente impio & ferali *Leonis Isaurici* Imperatoris Orientis contra sacras Imagines Edicto, voluerunt Itali avitæ Religionis tenaces in apertam defectionem erumpere, & excusso Leonis Isaurici jugo, novum Imperatorem Catholicum creare. Ast Gregorius II. qui tum temporis universæ Ecclesiæ clavum regebat, susceptis consiliis intercessit, populumque, ne ab obedientia Imperatoris descisceret, impedivit. Quapropter fides adhibenda non est *Theophani*, quem *Zonaras* & *Cedrenus* Scriptores Græci secuti sunt, asserentes, Gregorium II. Romam, atque Italiam, cæterasque Occidentis Provincias ab obedientia, Imperioque *Leonis Isaurici* abduxisse, quod quidem oppidò falsum esse constat ex testimoniis *Anastasii Bibliothecarii*, & *Pauli Diaconi*, qui, ut videre est apud Baronium, affirmant, Gregorium II. Pontificem Maximum tumultuantes populos, & ab Imperatoris obedientia recedere meditantes in obsequio & fide Imperatori debitâ continuisse. Non inficior tamen fieri quidem potuisse, ut Itali ex hæresi Leonis Isaurici Imperatoris à Gregorio II. Summo Pontifice damnatâ occasionem sumerent pellendi Duces ab Imperatore per Italiam constitutos, & vectigalia non solvendi; sed ab hac rebellione fovenda tantùm abfuit Romanus ille Pontifex, ut Exarcham hæretici illius Imperatoris, cujus conversionem sperabat, & fusis ad Deum precibus obnixè flagitabat, in integrum restituerit, sicut refert *Anastasius* in Vita Gregorii II. Verum, cùm Longobardorum Reges Italiam octavo sæculo armis atrociter vexarent, & Romam sæpius obsidione cingerent, nec in tanto rerum discrimine eorum impetus Imperatores Græci compescere aut possent, aut vellent; coacti fuere in angustiis constituti Summi Pontifices *Gregorius II. Gregorius III. Zacharias*, & alii eorum successores omni præsidio destituti convolare ad Reges Francorum *Carolum Martellum*, *Pippinum*, & *Carolum Magnum*, eorumque implorare auxilium, quod ipsis feliciter cessit. Reges quippè Francorum, validissimo in Italiam ducto exercitu, Longobardos profligarunt, ipsisque ereptum Ravennæ Exarchatum in potestatem Romani Pontificis transtulerunt, ut videre est apud Anastasium Bibliothecarium in Vita Stephani III.

D. Summam laudem profectò merentur Galliarum Reges, quorum pietati ac munificentiæ tam amplum dominium Romana Ecclesia acceptum referre debet. Sed ut gesta Regum Francorum magis perspecta habere possim, describe nunc breviter seriem, & præclara facta Regum qui octavo Ecclesiæ seculo Monarchiam Gallorum gubernârunt.

M. Dagobertus III. qui, ut jam observavimus, in Francorum Regnum anno DCCXI. successit Patri suo Childeberto III. ejusque successores Chilpericus II. Clotarius IV. & Theodoricus IV. Regium dumtaxat nomen & titulum habuerunt, summa verò potestas fuit penès *Carolum Martellum* Majorem domûs Regiæ, virum singulari virtute, maximâ auctoritate, & felicitate penè incredibili præditum. Nemo enim plura quàm *Carolus* bella civilia & externa gessit, nemo plura prælia commisit, nemo plures ex hostibus victorias tulit, quas inter insignis est, omniumque Historicorum calamo celebrata illa victoria, quam prope Turones de Saracenis Gallias miserè devastantibus retulit, in qua ad trecenta septuaginta quinque hominum millia fuisse cæsa fama est. Porrò tantam mansuetudinem in se exprimebat Carolus Martellus, ut nunquam, nisi in acie ferrum strinxisse dicatur, nec in populares bello captos, hostesque sævi isse; immò, *Rangefredo* apud Francos Neustrasios Majori domus conjurato inimico suo cùm vitam adimere posset, non solùm non ademit, sed Civitatem Andegavensem illius ditioni subjecit. Childerico II. Gallorum Austrasiorum Regi, quem duplici prælio devicit,

ut, Regnum, nomen & insigne Regium reliquit. *Hunolds* Eudonis Aquitaniæ Ducis filio Aquitaniam reddidit. *Plectrudem* novercam suam, à qua custodiæ antehac mandatus paternis opibus fuerat injustè exclusos, punire nefas duxit. Denique, Carolus Martellus se se munificentissimum præbuit erga Monasteria Trevirense, Fontanellense, & San-Dionysianum, & multa alia Cœnobia vel ipse erexit, vel locupletavit, ut passim in suis Annalibus demonstrat doctissimus *Cointius.* Ex his & aliis id genus Caroli Martelli virtutibus, ac rebus præclarè gestis, quæ legi possunt apud *Hadrianum Valesium* lib. XXV. Rerum Francorum, facili negotio evincitur, falsum omninò esse, quod non nulli Noni Scriptores sæculi finxere, videlicèt Carolum Martellum post mortem ad Inferos damnatum esse, eumque in inferno torqueri vidisse *Eucherium* Episcopum Aurelianensem. Hanc quippè malè consarcinatam fabulam exploserunt *Baronius* in Annalibus, *Sirmondus* in Notis ad *Caroli Calvi* Capitulare XXII. *Henschenius* in Notis ad Vitam Sanct. Eucherii, & *Cointius* ad annum DCCXLIII. num. IV. & seqq. Falsum itidem est, Carolum Martellum Ecclesiastica bona Laicis distribuisse, & Ecclesiarum pecunias in usus proprios vindicâsse. Auctor quippè libelli *de Majoribus domûs Regiæ* testatur, Carolum Martellum nihil Ecclesiis abstulisse, ut inde ditior fieret, sed ut stipendia militibus daret propter assiduitatem bellorum, præsertim adversùs Saracenos, Saxones, & Frisios, qui in tenebris idololatriæ adhuc erant immersi. Fatendum tamen est, Carolum Martellum redditum Ecclesiasticorum administrationem Laicis, aut Clericis nulla professionis suæ notâ insignitis concessisse, quod in gravem posteà degeneravit abusum. Episcopi siquidem suarum Ecclesiarum redditibus destituti, videbantur tantùm Vicarii, vel Suffraganei, aut Chorepiscopi Administratorum, aut Commendatariorum. Jussit quidem *Pippinus* filius Caroli Martelli, ut, juxta tertium Canonem Concilii Suessionensis id ætatis celebrati, Episcopi legitimi, non verò Laici intrusi, Episcopatibus & bonis Ecclesiasticis pleno jure potirentur. At hoc Pippini decretum, aliaque ejus super hac re ab eo promulgata Edicta effectu penitùs caruerunt, tùm quia hi Laici, qui bona Ecclesiastica possidebant, potenitores erant, quàm ut ex illorum manibus ea extorqueri possent; tùm quia ipsemet Pippinus, qui præter Regiam, quâ in Galliis pollebat, potestatem titulum adhùc Regium peroptabat, cautior erat, quàm ut viros præpotentes, qui bonis Ecclesiasticis impunè fruebantur, à se alienare vellet. Quò factum est, ut octavo sæculo multæ Ecclesiæ in Galliis, præsertim Remensis, & Senonensis, Episcopis & Metropolitis carerent, quia bonorum Ecclesiasticorum Usurpatores prædam, cui inhiabant, sibi è manibus eripi nequaquam patiebantur, totisque viribus impediebant, ne legitimi Episcopi, aut Metropolitæ suarum Ecclesiarum possessionem inirent. Ad huncce gravissimum in Galliis grassantem abusum multa octavo sæculo habita sunt Concilia, de quibus alio in Colloquio datâ operâ disseremus. Obiit Carolus Martellus de Regno Francico optimè meritus anno DCCXLI. & quatuor superstites reliquit filios, videlicèt *Carolomannum*, cui Austrasiam, seu Orientalem Franciam dedit; *Pippinum*, cui Neustriam, seu Occiduam Franciam quasi hæreditariam reliquit; *Ægydium*, quem sacris addictum ad Rotomagensis Episcopatus Infulas promoverat, antequam moreretur; & *Grifonem* natu minimum, quem, utpotè ferocem, ab hæreditate exclusit. *Carolomannus* Orientalis Franciæ Rex post debellatos Saxones, & perdomitos Alemannos, mundo, & Regno nuncium remisit, atque Pippino permissis fortunis ac ditionibus suis in Cœnobio Montis Cassini vitam monasticam professus sanctè obiit. Videsis Carolomanni Elogium, quod texit *Mabillonius* part. 2. sæculi 3. Benedictini. *Grifo* filius Caroli Martelli natu minimus ægrè ferens, se in nullam hæreditatis partem admissum, in bellum adversus fratres suos movere cœpit, sed sæpiùs debellatus, & è tota Francia expulsus, in Alpinum transitu, dum Italiam peteret nova bella instauraturus, occisus est. Carolomanni abdicatione, & Grifonis morte, omnis potestas in unum Pippinum ipsorum fratrem germanum traducta est. Regium quidem nomen & honoraria jura *Childericus* hujus nominis III. qui anno DCCXLII. Francorum Rex salutatus fuerat, per decennium adhùc retinuit, sed anno DCCLII. ob socordiam in Conventu Suessionensi depositus, & detonsus in Sitivense, seu Bertinianum Monasterium detrusus est, & Pippinus Galliarum Rex fuit renunciatus. Cum hoc Childerico extincta est prima stirps Galliarum Regum *Merovingiorum* dicta, cœpitque in Pippino secunda stirps Regum Francorum *Carlovingiorum* nuncupata. Pippinus itaque Galliarum Rex inauguratus iis virtutibus inclaruit, quæ nomen ejus ad æternam memoriam propagârunt. Romanos quippè Pontifices Staphanum II. & Stephanum III. protexit à Longobardis, & à Græcis injustè vexatos. Longobardos in Italia aggressus est & profligavit. *Aistulphum* eorum Regem in fugam dedit, & cum illo eâ tantùm lege pepigit pacem, ut Ravennatem Exarchatum, aliasque Civitates Romano Pontifici restitueret. Ast Francorum discessio *Aistulphus* metu solutus cùm datis promissis stare nollet, iterum Pippinus transgressis Alpibus hostem adoritur, ipsique erepťum Ravennæ Exarchatum Romano Pontifici asseruit, ac perpetò addixit. Post hæc & alia id genus præclarè gesta Pippinus, anno Regni sui XVII. seu anno æræ Christianæ DCCLXVIII. extremum diem clausit Parisiis. Ejus filii *Carolus* & *Carolomannus* eodem anno paternum Regnum partiti sunt; sed Carolomanno intra triennium extincto, *Carolus* solus regnavit, & sub ipso Occidentalis Imperii dignitas, quæ anno CCCCLXXVI. in *Augustulo* defierat, meliore Orbis Christiani sæculo post intermissionem annorum CCCXXIV. reflorescere occœpit. Fuit autem *Carolus* à magnitudine rerum gestarum *Magnus* post mortem appellatus, domi forisque optimus, ingenii ac morum virtutibus clarus, bellicàque virtute nulli secundus. Hadriano I. Pontifici Maximo contra Longobardos suppetias laturus, cursu celeri superatis Alpibus cum numeroso exercitu Italiam venit, & à Summo illo Pontifice apparatu honorificentissimo Romæ exceptus donationem à Pippino Patre suo Romanæ Ecclesiæ factam confirmavit, addito Spoletano

letano Ducatu. Dein, Româ digressus Ticinum, seu Papiam obsedit, ubi capto *Desiderio*, ultimo Longobardorum Rege, ac Leodium relegato, Longobardorum Regno potitus, à Leone III. Pontifice Maximo, ob præclaram Ecclesiæ Romanæ navatam operam, Imperator Occidentis est renunciatus, aureoque diademate coronatus die Natalis Christi Domini anni DCCCI. Multa Capitularia edidit à *Baluzio* tom. I. Capitularium Regum Franciæ inserta, quæ leges cùm Ecclesiasticas, tùm civiles complectuntur. Complures Ecclesias variaque Monasteria muneribus & privilegiis auxit, quæ in Annalibus Ecclesiasticis Francorum à doctissimo *Carolo Ceintio* exarata describuntur tomo VI. Academias Parisiis, Osnaburgi, Papiæ, Bononiæque fundâsse dicitur, & pluribus in Civitatibus Scholas publicas ad Juvenum educationem instituit. Hæc ad propagandam Religionem, restituendam disciplinam, atque amplificandam Ecclesiam Romanam præstitit Carolus Magnus, cujus bellica virtus in administratione Regni maximè emicuit. Ab anno siquidem DCCLXXII. usque ad ann. DCCLXXXV. cum Saxonibus pertinax bellum gessit, quod feliciter tandem confecit, illis unà cum *Vvitbekindo* eorum Duce, ad baptismum suscipiendum adactis, *Frisios*, *Hungaros*, *Saracenos* in Hispania, *Avares*, *Bohemos*, & *Danos* vicit ac profligavit. Sed de Carolo Magno in nostris Colloquiis in nonum Ecclesiæ sæculum iterùm redibit sermo, quia ad exordium noni sæculi, hoc est, usque ad annum DCCCXIV. vitam produxit.

D. Gaudeo planè, quòd de Ecclesia Romana tam benè meriti sint Gallorum Reges, & extinctum jam diu in Occidente excitârint Imperium. Nunc statum Ecclesiæ sub Regibus, qui octavo sæculo Hispanias gubernarunt, rogo te, ut breviter exponas.

M. Res Ecclesiæ sub Regibus, qui octavo sæculo in Hispaniis dominium obtinuerunt, pessimo loco fuerunt. At enim *Vvitiza*, qui, sicut superiùs observavimus, in Regnum Hispaniæ successit Patri suo *Egicæ* anno DCCI. moribus depravatus Regnum exhibuit, teste *Mariana*, lib. 6. cap. 19. omnium turpitudinum maculis deformatum, crudelitate immane, & præcipuè impietate adversùs Divinas & Ecclesiasticas leges insigne. Excessit è vivis *Vvitiza* anno DCCX. Regni sui decimo, & duos reliquit filios *Ebam*, & *Sisebatum*, quibus tamen prætermissis, *Rudericus*, ut in nummis appellatur, Hispaniæ Regnum suscepit. Verum anno sequenti, seu DCCXI à Saracenis in Hispanias irrumpentibus victus & occisus est. Celebris est hicanous Saracenorum in Hispanias transitu, & Gothicæ Majestatis in Hispaniarum Regno extinctione, quæ Ruderico ultimo in Hispaniis Gothorum Regi adscribitur. Ille quippè invitam licèt ac reluctantem filiam *Juliani* Comitis, *Clavam* nominè, violavit, eamque pellicis loco habuit. Quam injuriam *Julianus* ultus est Rei-publicæ pernicie, habitoque cum *Muza*, qui *Ulit* Miramolini Saracenorum nomine Africam gubernabat, tractatu, Mauros in Hispaniam evocavit, à quibus Hispali occupata, decretorio tandem certamine Rodericus Rex profligatus, deletum Gothorum Imperium, & in Christianos crudeliter sævitum est. Dum huic Hispanicæ expeditioni totus incumbit *Muza*, & miseris modis Hispanias dilacerat, *Pelagius* quidam genere Gothus in montibus Asturicis contra Mauros rebellat anno DCCXII. & Asturiarum Rex proclamatur. Quòd cùm audisset *Tarek* Saracenorum exercitus Dux, qui Cordobæ residebat, *Alchaman* militiæ Præfectum misit, unà cum *Oppa* Episcopo Hispalensi, *Egicæ* quondam Hispaniarum Regis filio, qui à Saracenorum partibus stabat. At *Pelagius*, qui se receperat in speluncam, cui *S. Mariæ de Corandoga* nomen est, minas & promissa, quibus *Oppas* Hispalensis Episcopus eum ad obedientiam reducere satagebat, contemnens, è latebris erupit, & Divino favente Numine ingentes Saracenorum edidit strages, *Oppam*que perfidum patriæ hostem cepit. Hoc tantæ cladis nuncio perculsus *Manuzas*, qui Civitati *Gegioni* maritimæ, & Asturiis pro Saracenis præsidebat, fugam arripuit; sed ab Asturibus in vico, qui *Olalies* dicitur, captus & interfectus est. Hac insigni de Saracenis reportata victoria *Pelagius*, vir impiger, justa ac pius, & unicum afflictæ Hispaniæ auxilium, non solùm Astures ad spem libertatis erexit, eorumque Regnum firmavit, sed etiam in vicinas Regiones propagavit, *Legione* videlicèt, *Gegione*, aliisque munitissimis urbibus à Maurorum servitute ac tyrannide ereptis. Obiit Pelagius anno DCCXXXVIII. filiumque superstitem reliquit, nomine *Favilam*, qui ei in Regno successit, sed nullâ re egregiè gesta clarus anno secundo Regni sui ab Urso interfectus est. Mortuo *Favila* absque prole, *Alphonsus* gener Pelagii Hispaniarum Rex salutatus, captatis ex intestinis Maurorum discordiis rei benè gerendæ occasionibus, Asturiarum Regnum armis amplificare non destitit. Fuit Alphonsus Rex Catholicæ Religionis cultor eximius, ob idque *Catholicus* cognominatus. Captis Civitatibus Episcopos restituit, Christianorum templa instauravit, & Mauricæ superstitionis sordibus contaminata repurgari curavit, sacra supellectili exornavit, locupletavitque, ac denique multis virtutibus celebris, & post plures de Saracenis reportatas victorias, fato functus est anno DCCLVII Quinqueex *Ormisinda* filia Pelagii Regis, quam uxorem duxerat, liberos reliquit, *Froilam*, *Bimaranum*, *Aurelium*, & *Ausendam*, sive *Adefindam* filiam. Ex ancilla verò filium dictum *Mauregatum* suscepit. Froila in Regnum Asturiarum Alphonso Patri suo successit, Mauros ingenti prælio superavit, Vascones perduelles domuit; sed partam tot victoriis gloriam turpiter fœdavit, nece fratris sui *Bimarani*, in cujus vindictam vicissim à fratre suo *Aurelio* occisus est, relicto filio *Alphonso* dicto *Caste*. Post Froilam regnavit *Aurelius* ejus frater parricidio Regnum adeptus. Quo regnante bellum servile in Hispania exarsit, servis contra Dominos arma sumentibus, quod tamen Regis prudentia mox sopitum est, ut scribit *Vasæus* in Chronico. Mortuo Aurelio anno DCCLXXV. *Silo* sororis ejus maritus in Asturiarum & Legionensium Regnum ei successit, sed cum filios non haberet *Silo*, neque spem suscipiendæ prolis, animum à negotiis avertit, otio ac quieti indulsit, summamque rerum penes Alphonsum dictum *Castum* Froilæ Regis filium reliquit, ut scribit idem

idem *Vasaus* in Chronico. Anno DCCLXXXIII. è vivis excessit *Silo*, eique successit *Alphonsus* Froilæ Regis filius appellatus *Castus*, quod à *Bertha* uxoris suæ amplexibus perpetuo abstinuerit. Ægrè tulit *Mauregatus*, quod communi Magnatum suffragio Regnum ad Alphonsum, cujus patruus erat, tametsi ex stupro genitus, fuisset delatum. Unde injuriæ ferendæ impatiens ad Mauros, & ad *Abderrhamanum* eorum Regem confugit, comparatisque Saracenorum copiis, & Alphonso Rege in Cantabriæ partem compulso, Regnum occupavit, quod annos quinque & menses sex tenuit, & per id temporis, juxta pactum, quod cum Saracenis pepigerat, solvit, proh pudor! ignominiosum tributum annuum quinquaginta nobilium Virginum, & totidem plebejarum. At mortuo Mauregato anno DCCXC. *Veremundus* Diaconus Bimarini à Froila occisi filius Asturiatum Rex acclamatus Alphonso cognomento *Casto* Regnum restituit, seu cum eo corregnavit usque ad annum DCCXCI. quo Historici Hispanici initium Alphonsi solius regnantis consignant. Fuit autem Alphonsus Rex, teste *Mariana*, perpetua rerum gestarum felicitate, bellicis artibus, clementiæ, Religionis, & liberalitatis laude suis apprime charus, exteris formidabilis, cujus virtute inclinatæ Hispaniæ res stetere. Ad ultimam senectutem cum processisset, propediem moriturus *Ramirum* Veremundi Regis filium in Procerum conventu successorem Regni designavit, & è vita discessit anno DCCCXLII. vel, ut alii volunt, anno DCCCXLIV. Hæc est series Regum Christianorum, qui octavo Ecclesiæ sæculo Legionensium & Asturiarum Regno in Hispaniis potiti Christianos à Maurorum tyrannide in libertatem asseruerunt, dum cæteri Christiani, qui in aliis Hispaniarum partibus sub Maurorum imperio parebant, duræ servitutis jugo oppressi gemerent, adeoque modo *mixti Arabes*, modo *Muzarabes*, appellarentur, eo quod cum Mauris, seu Arabibus promiscue essent confusi. Hinc Missa & officia Ecclesiastica, quibus illi Christiani sacris operantes utebantur, *Mozarabica* dicebantur, qua de re legesis peritos Rituum Ecclesiasticorum viros Cardinalem *Bona*, Card. *Thomasium*, & *Joannem Mabillonium*.

D. Fuitne Christiana Religio octavo Ecclesiæ sæculo apud barbaras nationes propagata?

M. Christianam Religionem octavo Ecclesiæ sæculo plurimum in Germania promovit *Sanct. Bonifacius* alias *Winfridus* appellatus, natione Anglus, qui anno DCCXVI. prædicandi Evangelii causa, assumptis duobus aut tribus Monachis, ex Anglia in Frisiam navigavit, ubi ad veram fidem erudiendis Frisiis triennium una cum *Sancto Willebrordo* illius Regionis Episcopo postquam consumpsisset, Episcopali dignitate recusata, eam Provinciam deseruit, ut Germaniæ partes adiret, ad quas se à Gregorio II. Summo Pontifice missum dicebat. Ivit itaque in *Hassiam*, & *Thuringiam*, ubi felicissimo exitu Evangelium prædicavit. Exin, Romam profectus à Gregorio II. Legatus Sedis Apostolicæ creatus est, ut auctoritate Apostolica Gentibus, quibus Christus necdum fuerat annunciatus, Evangelium prædicaret, ipsumque sibi demandatum adimpleret concionandi officium. Episcopus etiam ab eodem Summo Pontifice consecratus est, sed nulli tamen determinatæ sedi affixus, quo facilius hac illac percurrendo Evangelium in Germania disseminaret, & oves undique conquisitas in unum ovile congregare posset. Multa ad stabiliendam fidem, & sanciendam disciplinam Ecclesiæ in Germania celebravit Concilia S. Bonifacius. *Bajoariam*, quam nunc *Bavariam* dicimus, in quatuor Episcopatus, nempe Salisburgensem, Frisingensem, Ratisbonensem, & Pataviensem divisit, & in hanc Provinciam, procul eliminata idololatria, dispulsisque erroribus, quibus adhuc *Bajoarii* adhærescebant, fidem Christianam postliminio revocavit, ut testatur *S. Willibaldus* in ejus Vita, ubi hæc habet: *Non solum invitatus*, (S. Bonifacius) *Bajoariorum ab Odilone Duce, sed & spontaneus visitavit incolas, mansitque apud eos diebus multis prædicans & evangelizans verbum Dei, veraque fidei ac Religionis Sacramenta revocavit.* Post multos in Germania exhaustos pro conversione Infidelium labores, S. Bonifacius anno DCCXLV. Episcopus Moguntinus cum Metropolitæ dignitate à *Zacharia* Romano Pontifice factus est. Quam Ecclesiam rexit usque ad annum DCCLIIS. quo Frisiam iterum profecturus *Lullum* successorem impetravit, quem ipsemet, accedente Pippini Francorum Regis consensu, consecravit, & in Episcopatum Moguntinensem sibi substituit. Tunc vero pergens in Frisiam Episcopatus Trajectensis administrationem suscepit, cumque latas Frisonum Regiones prædicandi Evangelii causa indefesso studio lustraret, venit ad flumen quoddam, ubi inhumana cæde una cum suis sociis pro fide necatus est die V. mensis Junii anno DCCLIV. vel DCCLV. & in Monasterio Fuldensi, quod ipse fundaverat, sepultus. Vitam Sanct. Bonifacii Germaniæ Apostoli paucis ab ejus obitu annis *Sanctus Willibaldus* scripsit, quam *Othlonus* Monachus, qui anno MLXII. vivebat, Epistolis, Actis Conciliorum, & aliis id genus monumentis auxit, eamque præviis observationibus illustratam doctissimus *Mabillonius* inseruit part. II. sæculi III. Benedictini. In conversione Infidelium, qui in variis Germaniæ Provinciis octavo sæculo adhuc reperiebantur, egregiam itidem cum S. Bonifacio navarunt operam *S. Willebrordus*, *S. Willibaldus*, & *S. Wunebaldus*. Enim vero S. Willebrordus tentatam ab Archiepiscopo Coloniensi *Egberto* & *Wigberto* Frisonum conversionem feliciter perfecit, &, ut testatur Sanctus Bonifacius in Epist. 99. ad Stephanum Papam, Sedis Trajectensis ad Rhenum Auctor & primus Episcopus fuit, quam Sedem postea Paulus IV. Summus Pontifex anno MDLX. in Archiepiscopalem erexit. De ejusdem Episcopatus institutione loquitur Venerabilis Beda lib. 5. cap. 12. additque, Sanct. Willebrordum plures Ecclesias, & non nulla Monasteria per illas Regiones construxisse, atque in illis Antistites constituisse. *S. Willibaldus* Eistetensis Ecclesiæ primus Episcopus à S. Bonifacio Germaniæ Apostolo consecratus, Monasterium ibidem condidit, lateque per vastas Bojoariorum, seu Bavarorum Provincias cum multis operariis Christi fidem propagavit, & postquam per multos annos hunc Episcopatum

rexisset, ad Deum migravit. Duæ extant Vitæ hujus Sancti, primi Ecclesiæ Eistensis Episcopi. Una à quadam Sanctimoniali Heidenheimensis Monasterii scripta; altera ab Auctore Anonymo perantiquo Scriptore edita, & utraque Vita à doctissimo Mabillonio sæculo III. Benedict. part. II. recitata, & Notis illustrata est. Denique *Sanctus Wnebaldus* frater Sancti Willibaldi in Thuringiam anno DCCXXXVIII. accessit, populos illius Provinciæ fide Christiana imbuit. Dein, in Bojoariam sese contulit, permultos ibidem adhuc Paganorum præstigiis pollutos à pravitate morum abduxit, atque transacto triennio in Germaniam redut, ubi frater ejus Willibaldos in urbe Eistensi Episcopus erat. In hac Diœcesi ad locum, qui *vocabatur *Heidenen*, Monasterium exttuxit, primusque fuit Abbas hujusce Monasterii Heidenheimensis. Plurimas Paganicæ pravitatis superstitiones, multosque diabolica fraude deceptos idola colentes to his partibus adinvenit. Alii namque Aruspicia observantes, alii incantationum frivola facientes, alii variis vitiis impliciti ad eum occidendum vel comburendum sæpe numero per maleficia animum intenderunt. Sed vir Dei tot inter pericula intrepidus, & pro salute illorum incredibili zelo exæstuans non desinebat docendo plebem ab erroribus infidelium persuadeodo educere. Vita Sancti Wnebaldi primi Heidenheimensis Abbatis scripta à quadam Sanctimoniali Heidenheimensi ejus consanguioea extat sæculo III. Benedictio. part. 1.

Hunc in modum octavo Ecclesiæ sæculo Christiaoa fides per viros Apostolicos in Germania sata ac propagata est, à qua tamen Saxones cum identidem deficerent, coactus est *Carolus Magnus* Occidentis Imperator sæpius eum illis redintegrare bellum, donec anoo DCCLXXXV. de eorum idololatria & perfidia insigoem triumpbum egit, Saxoniam in Provinciam redegit, *Witichindum* illius gentis DucemBaptismum postulantem Attiniaci sacto Fonte levavit, eique nonnullas restituit Arces, alias præsidiis firmavit. Tunc *Witichindus* Saxonum Dux sacro Baptismate initiatus, sciens Carolum Magnum de construendis in Sasonia Ecclesiis sollicitom esse, idoneum obtulit locum, quem suo jure servabat ad ripam *Wisurgis*, ubi *Mindensis* Episcopatus fundatus est, & *Herimbertus* primus Episcopus ordinatus. Præter hunc Mindensem Episcopatum, alius io Saxonia erectus est, *Verdensis* scilicet, ut ostendit *Henschenius* ad diem primum mensis Martii in Vita *Sancti Suiberti* Episcopi & Frisonum Apostoli. Postremo, *Hunnos*, seu *Avares*, qoi jam pene à trecentis annis Romanos afflixerant, quique Christianæ Religionis erant infensissimi hostes, cum *Carolus Magnus* debellare decrevisset, *Theodo*, vel *Tudo*, aut *Todanus* eorum Rex ad eum supplex venit, ut una cum suis fidem Christianam, prostratis ac contritis idolis, susciperet. Eum ad se venientem Carolus Magnus honorifice excepit, baptizatum muneribus cumulavit, Presbyteros, qui illam gentem edocerent fidem Catholicam, misit; & thesaorum ab *Henrico* Francorum exercitus Duce ex Hunnorum Regia urbe, quæ *Ringus* dicebatur, ad se transmissum partim distribuit inter Episcopos, Abbates, & Optimates, partim Romam per *Angilbertum* ad limina Apostolorum deferri jussit. Sic Carolus Magnus bellum in Germania contra Barbaras & infideles nationes magoo semper Christianæ Religionis bono gessit, easque, divino adjutus præsidio, à gentili cultu sincere conversas ad fidem Christianam firmiter retinendam feliciter tradoxit. Sed de his, quæ à Carolo Magno in Germania pro conversione Infidelium gesta fuisse hactenus diximus, legendi sunt *Egingbardus* in Vita Caroli Magni, *Poëta Saxonicus*, *Annalista Loiselianus*, *Annales Laureshamensis*, *Bertiniani*, *Fuldenses*, & *Metenses*. Sed satis huc usque disseruimus de statu & loco, quo erant res Ecclesiæ sæculis septimo & octavo sub Imperatoribus & Principibus Christianis.

COLLOQVIVM II.

In quo exhibetur continua series Episcoporum, qui sæculis septimo & octavo præcipuas Sedes, Romanam videlicet, Alexandrinam, Antiochenam, Hierosolymitanam, & Constantinopolitanam tenuerunt.

D. CUM Ecclesia Romana sit omniom Ecclesiarum Mater, & illius Sedes totius unitatis Ecclesiasticæ centrum jure optimo à Sanctis Patribus appelletur, præstat, ut Colloquium nostrum exordiamur, à serie Episcoporum, seu Summorum Pontificum, qui sæculis septimo, & octavo Sedem Romanam tenuerunt, atque universam Ecclesiam tanquam Christi in terris Vicarii gubernarunt.

M. Texuimus in nostris præcedentibus Colloquiis seriem Summorum Pontificum, qui Sedem Romanam tenuerunt à Sancto Petro Apostolorum Principe, usque ad Sanctum Gregorium Magnum, hoc est, usque ad annum sexcentesimum quartum, quo Sanctus Gregorius Magnus immortalis memoriæ Pontifex, postquam sedisset annos tredecim, menses sex, dies decem, mortuus est, & sepultus in Basilica Beati Petri Apostoli dia XII. mensis Martii, ut scribit Anastasius Bibliothecarius. Ad superos itaque Saocto Gregorio Magno evocato, *Sabinianus* natione Tuscus, post Interpontificium mensium sex & diei unius, Romanus Pontifex ordinatus est die XIII. mensis Septembris ejusdem anni sescentesimi quarti. Fuerat *Sabinianus* Sancti Gregorii Magni Diaconus, ejusque Constantinopoli, imperante *Tiberio*, Apocrisarius. Brevissimum fuit Sabiniani Pontificium. Nam, teste Anastasio, annum unum dumtaxat, menses quinque, & dies novem sedit, obiitque die XXII. mensis Februarii anni DCVI. Optime *Papebrochius in conatu Chronico - Historico Pontificum Romanorum* observat, Baronium fidem adhibere non debuisse fabulæ à *Sigiberto* in Chronico relatæ, Sabinianum scilicet Romanum Pontificem propter avaritiam & duritiem suam in pauperes, à suo decessore Sancto Gregorio Magno per noctem apparente increpitum, percussumque in capite paulo post excessisse ex hac vita. Hæc siquidem narratiuncula nullo antiquitatis monumento nititur, nihilque tale

habet

habet quisquam antiquorum, qui de Vita & Miraculis S. Gregorii Papæ scripserunt, ne quidem *Joannes Diaconus*, qui tamen data opera finem libri quarti Vitæ S. Gregorii Magni ejusmodi vindictæ exemplis per doodecim capita deductis implevit. Apage ergo hanc fabulam. Post mortem Sabiniani cessavit Episcopatus menses XI, dies XXVI. ut air Anastasius, & die decima nona mensis Februarii anni DCVII. *Bonifacius III.* Patria Romanus renunciatus est Pontifex Romanus, qui Edictum à *Phoca*, improbissimo licet Imperatore, obtinuit, quo sanciebatur, nomen Episcopi *Oecumenici*, seu *Universalis*, unom decere Romanum Pontificem, non autem Episcopum Constantinopolitanum, qui antehac illud temere usurpaverat. Vetuit hic Summus Pontifex in Synodo Romæ habita sub Anathematis pœna, ne Romano Pontifice, vel alio quovis Episcopo adhuc vitam agente, de illius successoris electione tractaretur, nisi post tertium ejus mortis ac depositionis diem. Obiit Bonifacius III. die decima mensis Novembris anni DCVII. post illius mortem fuit interpontificium novem mensium & quindecim dierom. Quapropter Bonifacius IV. ex Valeria Civitate Marsorum oriundus, die vicesima quinta mensis Augusti anni sexcentesimi octavi fuit Pontifex Romanus consectatos. Petiit à *Phoca* Imperatore Templum, qood appellatur *Pantheon*, in quo, teste Anastasio, fecit Ecclesiam Sanctæ Mariæ semper Virginis & omuium Martyrum. Cujus Ecclesiæ, quæ etiamnum Romæ extat, dedicatio inscripta est in antiqois Martyrologiis ad *diem tertium Idus mensis Maji*, seu ad diem XIII. Maji, ut videre est in Martyrologiis *Bedæ*, *Usuardi*, *Adonis*, *Notkeri*, & in Martyrologio Romano hodierno, ubi appellatur: *Dedicatio Sanctæ Mariæ ad Martyres.* Sedit Bonifacius IV. annos sex, menses octo, dies tredecim, & ad Deum migravit die septima mensis Maji anni DCXV. Vacavit sedes post mortem Bonifacii IV. quinque menses & dies undecim, ac subinde *Deusdedit* Patria Romanus die decima nona mensis Octobris ad Pontificatum fuit evectus. Sedit annos tres, dies viginti, obiitque die VIII. mensis Novembris anni DCXVIII. Hojus Sancti Pontificis nomen in Martyrologio Romano *Galenini*, & in antiquioribus non legitur, sed *Baronius* ob præclaras ejus virtutes Martyrologio Romano à se Auctoritate Apostolica emendato illius nomen inscripsit ad diem VIII. Novembris. Refert etiam *Baronius*, Epistolam Sancti illius Pontificis ad *Gordianum* Episcopum Hispalensem. Verum, hanc Epistolam suppositiam esse, ex eo maxime probant periti hujus temporis Critici, quod nullus in Ecclesia Hispalensi *Gordianus* sederit sub Pontificatu *Deusdedit*. Constat enim, Sanctum *Isidorum* Hispalensem rexisse Ecclesiam ab anno Christi sexcentesimo usque ad annum sexentesimum trigesimum sextum, ut ex *Ildephonso* Episcopo Toletano colligitur, ex quo sequitur, *Isidorum* Hispalensem Episcopum superstitem fuisse non solum Summo Pontifici *Deusdedit*, sed atiam ejus successori Bonifacio V. Mortuo Summo Pontifice *Deusdedit*, fuit Interpontificium non *mensis unius & dierum sexdecim*, uti perperam habent quidam Catalogi, sed *anni* unius, mensis unius & dietum sexdecim, ut videre est apud *Cl. Pagium* ad annum Christi DCXVII. Unde Bonifacius V. natione Campanus, die vicesima tertia mensis Decembris anni sexcentesimi decimi noni ordinatos est Pontifex Romanus. Sub illios Pontificatu *Edvinus* Northumbrorom in Anglia Rex Gentilis accepit in uxorem *Edilbergam* fœminam Christianam. Quod conjugium ubi accepit Bonifacius Papa, literas ad Edvinnm Regem misit, quibus eum ad fidem Christianam hortatus est, aliasque direxit ad conjugem ejus *Edilbergam* pissimam fœminam, quibus illam monuit, ut salutis *Edvini* Regis sedulam ageret curam. Has Epistolas refert Baroonius, easque descripsit ex Venerabili *Beda* lib. 2. Hist. Eccles. Gentis Anglorum. Sedit Bonifacius V. non annos septem, menses decem, & diem onom, ut visum est Baronio, Natali Alexandro, & aliis, sed sedit annos quinque, menses decem, sine ulla dierum appendice, ut videre est apud jam citatum Cl. Paginm, eujus in consignandis Romanorum Pontificum annis Chronotaxim, utpotè cæteris accuratiorem, sequor. Bonifacius itaque V. qui Pontifex Romanus consecratus fuerat die XXXIII. mensis Decembris anni DCXIX. obiit die XXII. mensis Octobris anni DCXXV. Mortuo Bonifacio V. post Interpontificium qoinque dierum *Honorius I.* consecratus est Pontifex Romanus die XXVII. mensis Octobris ejusdem anni DCXXV. sedit Honorius I. annos duodecim, menses ondecim, dies sexdecim. & sepultus est in Basilica B. Petri Apostoli die XII. mensis Octobris anni DCXXXVIII.

D. Sine, quæso, ut te de Honorio I. Summo Pontifice loquentem paulisper interpellem. Erant nuperrime non nulli viri eruditi, qui pertendebant, Honorium I. Romanum Pontificem in Mouothelitarum Hæresim impegisse, eoqoe nomine in sexta Synodo Generali fuisse damnatum. Quid de illius Pontificis doctrina sentiant alii viri eruditi, lubenti animo auscultabo.

M. Duæ Epistolæ, quas *Honorius I.* Summus Pontifex ad *Sergium* Hæreticum Monothelitam Episcopum Constantinopolitanom scripsit, uberem iosigni controversiæ de illius Orthodoxia, vel Monothelismo, suppeditarone materiam, & præsertim, quod Summus ille Pontifex Anatbemate cum aliis Monothelitis implicatus reperiatur in Actis sextæ Synodi Generalis, qualia nunc extant. Omnes ad unum Hæretici, ut Sedi Apostolicæ, quam cane pejus & angue odio prosequuntur, infamiæ labem inurant, non dubitant asserere, *Honorium I.* Romanum Pontificem in Monothelismi luto hæsisse, quod etiam visom est qoibusdam Catholicis, dictitantibus, standum esse judicio sextæ Synodi Generalis, quæ Honorium Papam Hæreticorum Monothelitarum classi accensuit. Quod quidem Catholicorum argumentum, ut eliderat Baronius, existimavit, Acta sextæ Synodi Generalis non haberi sincera, sed interpolatrice manu fuisse adulterata. Verum, hanc Eminentissimi A[illegible]elium Parentis conjecturam ab omni veri[illegible]e abhorrere judicant Classici Scriptores, ut opportuni-

tunius ostendemus in quarto Colloquio, ubi de Conciliis contra Monothelitarum Hæresim celebratis, & præsertim de sexta Synodo Generali, deque illius Actorum integritate sermonem instituemus. Hic ad Honorium I. Romanum Pontificem vindicandum à Monothelitarum Hæresi breviter observasse sufficiat, Summum illum Pontificem à Monotheliticis deliramentis penitus alienum quidem fuisse, graviter tamen peccasse, tum quia consultationem *Sergii* Patriarchæ Constantinopolitani, & *Cyri* Patriarchæ Alexandrini, qui Monothelitica Hæresi erant infecti, ambiguis responsis elusit, neque statim emergentem hanc Hæresim damnavit, sicut ei ex officio incumbebat, ut testatur *Leo II.* Pontifex Romanus in Epistola *ad Hispanos Episcopos* his verbis: *Qui*, scilicet Honorius Papa, *flammam hæretici dogmatis non, ut decuit auctoritatem Apostolicam, incipientem extinxit, sed negligendo confovit.* Secundo, *Honorius* non solum silentio & dissimulatione peccavit, permittendo, ut Monothelitarum hæresis latius grassaretur, sed etiam quia præposteram servavit œconomiam, qua voluit, ut de una, vel gemina in Christo Servatore nostro voluntate & operatione altum silentium haberetur, cum tamen debuisset geminam in Christo voluntatem & operationem, quam negabant Monothelitæ, aperte defendere, confirmare, & propalare tanquam fidei Catholicæ dogma. Tertio, *Honorius* in suis Epistolis asserit, voces geminæ voluntatis & operationis esse *novas, Patribus ignotas, recenter inductas*, ac proinde inter fideles non introducendas; imo etiam, *ineptum, otiosum, & grammaticale* esse, duas in Christo post unionem voluntates & operationes mansisse, eosque, qui de una, vel gemina in Christo voluntate veritatem indagare volunt, *Vanos* appellat, *Naturarum ponderatores, otiosos negotiatores*; quibus certe loquendi modis Monothelitarum hæresi patrocinati visus est. Quarto, *Honorius* nimia facilitate assensus est Consiliis *Sergii* Patriarchæ Constantinopolitani Hæretici Monothelitæ, ac plus æquo fidem adhibuit calumniis, quas ille Monothelita in suis Epistolis contra *Sophronium* Episcopum Hierosolymitanum Monothelitarum hæresis insectatorem acerrimum confinxerat. Ob has & consimiles rationes Patres sextæ Synodi Generalis *Honorium* tanquam Hæreseos fautorem & dissimulationis reum damnarunt, non tamen ut Hæreticum sententia, ac electione prava & pertinacia infestis Monothelitarum dogmatibus consentientem. Hinc jure ac merito viri sanctitate & doctrina toto in Orbe Christiano conspicui ab Honorio I. Romano Pontifice Hæreseos labem abstergerunt, quos inter sunt *Joannes IV.* Pontifex Maximus in Apologia pro *Honorio* ad Constantinum Imperatorem filium Heraclii; *S. Maximus Martyr* in Dialogo cum Pyrrho Monothelita, & in Epistola ad *Marinum*, quæ extat inter Anastasii collectanea, *Anastasius Bibliothecarius* in suis ad *Joannem Diaconum* Collectaneis. Prætermitto Scriptores modernos, *Combefisium* in sua *Historia Monothelitarum*, *Natalem Alexandrum*, *Antonium Pagium*, aliosque Scriptores Ecclesiasticos, qui præclaris dissertationibus Monothelitarum hæresim ab Honorio I. Summo Pontifice a[illegible]untur. Sed in sequentibus nostris Colloquiis de Honorii hujus nominis primi Pontificis Maximi Orthodoxia iterum redibit sermo.

D. Redeamus ad seriem Pontificum, qui sæculo septimo Sedem Romanam tenuerunt?

M. Post interjectum unius anni, septem mensium, & quindecim dierum ab obitu Honorii hujus nominis primi Interpontificium, *Severinus* Patria Romanus consecratus est Pontifex Maximus die XXVIII. mensis Maji anni sexcentesimi quadragesimi. Hujus tamdiu dilatæ ordinationis causam merito rejicit Baronius in negatam confirmationem ab Exarcha Ravennatensi, & ab Imperatore, donec *Ecthesim* Imperatoris Heraclii electus Pontifex Romanus approbasset, sed cum *Severinus* nullo pacto sua approbatione munire voluisset, & potius illam una cum Monothelitarum Hæresi damnasset, *Isaacius* Exarcha Ravennatensis Romam venit, & Patriarchicum Lateranense expilavit. Sedit *Severinus* menses duos & dies quatuor, obiitque die prima mensis Augusti ejusdem anni sexcentesimi quadragesimi. Mortuo Severino, vacavit Sedes Apostolica menses quatuor, & dies viginti quatuor; quare *Joannes IV.* natione Dalmata ordinatus est Pontifex Romanus die XXIV. mensis Decembris ejusdem anni sexcentesimi quadragesimi. Quo anno Romæ indixit Synodum contra Monothelitas, quorum Hæresim confixit, illiusque Synodi exemplar misit ad *Heraclium* Imperatorem. Sedit annum unum, menses novem, dies octodecim, ac fato functus est die undecima mensis Octobris anni sexcentesimi quadragesimi secundi. Post illius obitum cessavit Episcopatus mensem unum, & dies tredecim, ideoque *Theodorus* natione Græcus ordinatus est Pontifex Romanus die vicesima quarta mensis Novembris ejusdem anni sexcentesimi quadragesimi secundi. *Pyrrhum, & Paulum* Patriarchas Constantinopolitanos Hæreticos Monothelitas damnavit hic Summus Pontifex, seditque annos sex, menses quinque, & dies novemdecim, atque humanis ereptus est decima tertia mensis Maji anni DCXLIX. Post mortem Theodori fuit Interpontificium dierum quinquaginta duorum, sicque *S. Martinus* oriundus è Civitate Tudertina in Provincia Tusciæ ordinatus est Pontifex Romanus die quinta Julii anni DCXLIX. Nihil prætermisit Imperator *Constans*, ut à Summo illo Pontifice extorqueret confirmationem *Typi* à se promulgati, seu perfidæ fidei formulæ, planeque Orthodoxæ doctrinæ oppositæ, Edicto propositæ. Verum, Martinus hujus nominis primus Pontifex Maximus sibi semper constans, Dei furorem ac minas magis veritus, quam Imperatoris, ei morem gerere noluit, sed Romæ convocata Lateranensi Synodo *Typum* Imperatoris *Constantis*, & Monothelitarum Hæresim, ejusque Coriphæos *Cyrum* Patriarcham Alexandrinum, *Sergium, Paulum, & Pyrrhum* Constantinopolitanos successione Patriarchas damnavit. Hæc Monothelitarum damnatio, nec non Anathema *Typo* Constantis Imperatoris in hac Synodo dictum, maximam apud eumdem Imperatorem *Martino* Sanctissimo Pontifici conflarunt invidiam. Id enim ubi accepisset Hæreticus ille

ille Imperator, multa in eum confixit crimina, propter quæ *Calliopam* Exarcham Ravennatensem Romam anno sexcentesimo quinquagesimo tertio misit, qui militari manu armatus Sanctum Pontificem die XIX. mensis Junii apprehensum noctu imposuit navi, & ad Insulam *Naxon* (quæ una est ex Insulis Cycladibus in Mari Ægæo positis) deportavit, in qua insula Sanctus ille Confessor anno integro moratus est continuis morbis afflictus & laboribus plurimis oppressus. Indè, ad diriora subeunda tormenta Constantinopolim perductus, post interrogationes sibi à Sacellario Ecclesiæ Constantinopolitanæ factas, catenis ferreis toto corpore vinctus per urbem tractus est. Dein, in carcerem conjectus, pressurâ vinculorum, frigore & inediâ maceratus fuit, jamque de vita Sancti illius Pontificis planè actum erat, nisi ejus cædem *Paulus* Patriarcha Constantinopolitanus, Hæreticus licèt Monothelita, moriens Imperatori dissuasisset. Morti itaque ereptus est S. Pontifex, ut mortem diuturniorem in exilio pateretur. *Chersonam* quippè relegatus omnium rerum inopiâ, morbis & ærumnis confectus ad cælestem patriam Martyrum coronam percepturus migravit die decima sexta mensis Septembris anni DCLV. Hic autem obiter observandum est, Ecclesiam Romanam à die decima nonâ mensis Junii anni sexcentesimi quinquagesimi tertii, quo die Sanctus Martinus Papa, ut jam diximus, captivus ductus est, usque ad diem octavam mensis Septembris anni sexcentesimi quinquagesimi quarti, quo ordinatus est *Eugenius* Pontifex Romanus, fuisse gubernatam ab Archidiacono, Archipresbytero, & Primicerio, ut testatur idem S. Martinus in Epist. XV. ad *Theodorum*. Sed cùm timeret Clerus Romanus, ne à *Constante* Imperatore daretur Romanus Pontifex, qui ejusdem cum ipso Monothelitarum hæresis esset propagator, alium Pontificem Romanum, *Eugenium* scilicet, superstite adhuc Sancto Martino, die octavâ Septembris anni sexcentesimi quinquagesimi quarti eligendum, ordinandumque necessariò duxit. *Baronius* existimat, *Eugenium*, electum Pontificem Romanum, usquè ad Sancti Martini Papæ mortem, quæ, ut diximus, accidit die XVI. mensis Septembris anni DCLV. per imaginem dumtaxat sedisse, & Vicariâ solùm potestate gregem gubernâsse, quem postea, S. Martino defuncto, doctrina & exemplo pavit. At Cl. *Pagius* in sua Critica Baronii ad annum DCLII. & DCLIV. asserit, *Eugenium* electum Pontificem Romanum, vivente licèt adhùc S. Martino, verè Pontificiâ auctoritate Romanam rexisse Ecclesiam, quia etsi hæc Eugenii electio facta fuerit inscio Sancto Martino, attamen postquàm illam electionem à Clero Romano ad præcavendas *Constantis* Imperatoris Monothelitæ insidias factam esse accepisset Sanctus ille Pontifex pro fide Catholica exul, eam sibi gratam fuisse testatus est in Epistola ad quemdam sibi Charissimum scriptâ, quam recitat Baronius. Præterquam quod, à sæculis planè inauditum est, mortuo, vel absente Romano Pontifice, fuisse aliquem Vicarium Romanæ Ecclesiæ Præfectum. A die itaque octava mensis Septembris anni sexcentesimi quinquagesimi quarti numerari debet tempus Pontificatûs *Eugenii* hujus nominis primi, cùmque, teste Anastasio, sederit Eugenius annos duos, menses octo, dies viginti quatuor, sequitur, Eugenium Papam mortuum esse die prima mensis Junii anni sexcentesimi quinquagesimi septimi. Post mortem Eugenii vacavit Sedes Pontificia mensem unum, dies viginti novem, ut scribit Anastasius. Quare die tricesima mensis Julii anni sexcentesimi quinquagesimi septimi *Vitalianus* patria Signiensis Provinciæ Campaniæ ordinatus est Pontifex Romanus, cujus & in propaganda Religione Catholica studium, & animi magnitudo variis exercita casibus sæpè sæpiùs eluxit. *Constantem* Imperatorem Hæreticum Monothelitam ad Catholicas partes traducere totis viribus conatus est, eumque Romam venientem amanter & perhonorificè excepit. Sedit *Vitalianus*, teste Anastasio, annos quatuordecim, menses sex, & obiit die XXVII. mensis Januarii anni sexcentesimi septuagesimi secundi, ad quam diem *Bollandus* in Actis Sanctorum Vitam ejus descripsit. Post mortem *Vitaliani* fuit Interpontificium duorum mensium, & dierum viginti quinque, unde die vicesimâ secunda mensis Aprilis ejusdem anni DCLXXII. *Adeodatus* consecratus est Pontifex Romanus. Sedit annos quatuor, menses duos, & dies quinque, ac subindè mortuus est die vicesima sexta mensis Junii anni sexcentesimi septuagesimi sexti. Post illius obitum cessavit Sedes menses quatuor & dies quinque, & *Donus* illius successor ordinatus est Pontifex Romanus die I. mensis Novembris ejusdem anni DCLXXVI. Sedit annum unum, menses quinquè, dies decem, & decessit è vita die undecima mensis Aprilis anni DCLXXVIII. Post *Doni* mortem cessavit Pontificatus menses duos, dies quindecim, adeòque *S. Agatho* natione Siculus die vicesima septima mensis Junii ejusdem an. DCLXXVIII. inauguratus est Pontifex Romanus, qui habita Romæ Synodo Monothelitas damnavit, præfuit per suos Legatos sextæ Synodo Oecumenicæ contra eosdem Hæreticos Monothelitas an. DCLXXX. coactæ, seditque annos tres, menses sex, dies quindecim, obiitque die decima mensis Januarii anni DCLXXXII. Mortuo Agathone, fuit Interpontificium septem mensium & septem dierum, atque in ejus locum *S. Leo* hujus nominis secundus die XVII. mensis Augusti ejusdem anni DCLXXXII. suffectus est & ordinatus Pontifex Romanus. Is sextam Synodum Generalem auctoritate sua confirmavit, seditque menses decem, dies septemdecim, & ad Deum migravit die III. mensis Julii anni DCLXXXIII. Post mortem *Leonis II.* cessavit Episcopatus menses undecim, dies viginti duos, quò fit ut *Benedictus* hujus nominis secundus, Patria Romanus, consecratus fuerit Pontifex Romanus, die XXVI. mensis Junii DCLXXXIV. sedit menses decem, dies duodecim, & abiit è vivis die VII. mensis Maji an. DCLXXXV. Duæ Epistolæ, quæ *Benedicti* secundi nomine inscribuntur, quarum prima directa est ad *Petrum* Notarium Regionarium, altera data est ad *Ervigium* Hispaniarum Regem, jure meritò tanquam spuriæ à Cardinali Baronio rejiciuntur. Post *Benedicti* hujus nominis secundi obitum cessavit Pontificatus menses duos & dies quindecim, ut habet Anastasius, ac subindè Joannes hujus nominis V. natione Syrus ordinatus est Pontifex Ro-

manus die vicesimâ tertiâ mensis Julii anni DCLXXXV. Sedit annum unom, menses decem, & mortuus est die secunde mensis Augosti enni DCLXXXVI. Post mortem Joennis V. fuit Interpontificium mensium duorum, & dierum octodecim, quem ob rem *Conon* genere Thrax ordinetus est Pontifex Romanus die vicesimâ primâ mensis Octobris ejusdem anni DCLXXXVI. Sedit menses nndecim, & è vita migravit die vigesime prime mensis Septembris en. DCLXXXVII. Mortuo *Cenone*, Summo Pontifice, extitit Schisma *Theederum* Archipresbyterum inter & *Paschalem* Archidiaconnm, ut ex Anastasio narrat Cardinelis Beronius, ed quod duorum Pontificatui iohiantinm Schisme consopiendum, Clerici, Magistratus, & exercitûs Duces, post Ioterpontificiom dnorum meosium, & dierum viginti duornm, tertinm elegerunt, videlicèt *Sergiem* hojus nominis primum, qui Pontifex Romanus consecratus est die xv. mensis Decembris anni DCLXXXVII. Sedit annos tredecim, menses octo, dies viginti tres, & faro functus est die vxt mensis Septembris anni DCCI.

D. Descripsisti hacteoùs seriem Summorum Pontificum, qui septimo Ecclesiæ sæculo Sedem Romanem teouertor, nonc, quæso te, recense eodem ordine Chronologico elios Pontifices, qui octavo Ecclesiæ sæculo eidem Sedi Romanæ, etque universeli Ecclesiæ præfnerunt.

M. Mortoo *Srrgie* hojus nominis primo, die septime mensis Septembris enni DCCLI. post Interpontificium unius mensis & dierum viginti, *Joannes VI.* netione Græcus ordinetus est Pontifex Romanus die vicesimâ octavê mensis Octobris festo Apostolorum *Simenis* & *Juda* sacrâ ejusdem enni DCCI. Sedit annos tres, menses duos, & dies duodecim, obiitque die oone mensis Jannerii enni DCCV. Eodem anoo, post unins mensis, & dierum decem & octo Interpontificium, *Joannes VII.* natione Græcus die primâ mensis Martii creatus est Pontifex Romanus. Hic Sanctum *Wilfridum* Eboracensem Episcopum eb *Alfride* Northumbriæ in Anglia Rege multis calumniis oppressum habitâ Romæ Synodo ebsolvit, & in Sedem, è qnaiojustè pulsus fuerat, restituit. Pontificatum gessit per duos annos, menses septem, dies septemdecim, etque supremom diem obiit die decimâ septimê mensis Octobris enni DCÇVII. Defuncto Joanne septimo cessavit Pontificatus menses tres, ideoque *Sisinnins* natione Syrus die decimê octavê mensis Jaouarii enni DCCVIII. Pontificatum iniit, seditque domtexat dies viginti, & vitam com morte commutevit die sextâ mensis Febrúerii ejusdem anni DCCVIII. Post mortem Sisinnii foit Interpontificium unins mensis, & dierom undeviginti, quepropter *Constantinus* natione Syrus ordinatus est Pontifex Romanus die vicesimâ quertâ mensis Martii ejusdem anni DCCVIII. Constantinopolim ab Imperatore Justinieno vocetus Summus ille Pontifex, magno cum honore anno DCCX. eb illo exceptus est, rexitque Ecclesiam Romanam usque ed diem VIII. mensis Aprilis anni DCCXV. quo ex hâc vite discessit. Constantino è vivis subleto, vacavit Sedes Pontificia diee quedraginta, quare *Gregorins* hujus nominis *Secendus*, Patria Romanus die XIX. mensis Maji, en. DCCXV. consecretus est Pontifex Rumanus. Ille est, qui Joannis Episcopi Constantinopolitani Epistelem Synodicam recepit, *Sanctum Bonifacium* Presbyterum Anglum, Virum Sanctissimum, conversionis Infideliuo & prædicandi Evangelii causa in Germaniem misit, Episcopum ordinavit, & ad omnia capite, de quibus fuerat eb ipso consultus, respondit perdoctâ Epistolâ, quæ incipit: *Desiderabilem mshi*; quam *Gratianes* perperàm edscribit Gregorio III. *Caroli Marselli* opem edversùs Longobardos Italiam infestantes implorevit idem Summus Pontifex, Iconoclastarum Hæresim confixit in Synodo Romæ habitê, & ed Imperatorem *Leonem Isaurum* illius Hæresis protrotorem dues gravissimas scripsit Epistolas, ut illum ed veram fidem adducere posset. Sed surdo cecinit. Immò, pessimus hic Imperator in rabiem actus vitæ Sancti istios Pootificis sæpiùs per suos Exarches, Duces, aliosque suæ impietatis ministros insidietus est, ac omninò de vita Sancti hujosce Pontificis fuisset conclamatum, nisi Romeni, & Loogoberdi *desiderantes*, ut inqnit Anastasius, *mortem pro defensione Pontificis sustinere gloriosam*, ipsum conjunctis viribus eb hostium dolis & insultibus incolumem servâssent. Quapropter, ut scribit idem Anastasius in Vite illius Pontificis, *gratias voluntati Populi referens* (Gregorius II.) *blande cunnts sermone, ut bonis in Deum prefiterent actibus, & fide persisterent, rogabat, & ne desisterent ab amere & fide Romani Imperii admonebat.* Tentâ Summus ille Pontifex moderatione usus est, ut, teste *Paulo Diacono*, lib. 6. de Gestis Longobardorum cep. 49. Ravennæ & Venetiarum exercitus ad rebellionem contra Imperatorem paratos in officio continuerit, *& nisi ees prohibuisset Pontifex, Imperatorem super se constituere fuissent aggressi.* Idemque confirmat Anastasius in Vita Gregorii II. ubi hæc habet: *Cognita Imperatoris* (seu Leonis Isauri) *nequitia, omnis Italia consilium iniit, ut sibi eligeret Imperatorem, & Constantinopolim duceret. Sed compescit tale consilium Pontifex, sperans conversionem Principis.* Aliter se gessit idem Summus Pontifex Gregorius II. erga *Anastasium* Pseudo-Episcopum Constantinopolitanum. Huncsiquidem Anastasium, quem Imperator *Leo Isaurus* in locum Sancti Germani legitimi Episcopi Constantinopolitani injustè depositi subrogaverat, Anathemate confixit Gregorius II. eumque taoquem hæreticum Iconoclastam execretus est. Sedit Gregorius II. annos quindecim, dies viginti tres, & mortuus est die vicesimâ mensis Februarii anni septingentesimi trigesimi primi. Ablato è vivis Gregorio II. post breve Interpontificium *Gregories III.* natione Syrus consecretus est Pontifex Romanus die decimâ octavâ mensis Mertii enni DCCXXXI. Fuit Pontifex doctrinâ & pietete insignis. Pallium Archiepiscoparûs Sancto Bonifacio Germaniæ Apostolo, ob præcleros in conversione Infidelium exantlatos lebores concessit, & ad novem capita, de quibus ab ipso consultus fuerat, respondit. Ad profligandam invelescentem indies Iconoclastarum Hæresim totus incubuit, & ut Italiam à Longobardis miserè vexetam liberaret, ad *Carolum*

Mar-

Martellum Majorem domûs Regiæ Francorum duas Legationes unà cum clavibus Sancti Sepulchri, & vinculis Sancti Petri misit, eumque, postquàm Longobardos valido in Italiam ducto exercitu in ordinem redegisset, *Patricium* dixit. Sedit Gregorius III. annos decem, menses octo, dies decem, & die undecimâ, quæ fuit vicesima octava mensis Novembris anni septingentesimi quadregesimi primi sepulturæ mandatus est. Post breve ab ejus obitu Interpontificium, die tricesima mensis Novembris ejusdem anni, S. Andreæ Apostolo sacra, *Zacharias* natione Græcus consecratus est Pontifex Romanus, qui pacem cum *Luitprando* Longobardorum Rege sanxit, ejusque in Longobardorum Regno successori *Rachi* dicto suasit, ut Monachum indueret, & Regulam Sancti Benedicti in Cœnobio Cassinensi profiteretur. Plures ad Sanctum Bonifacium Germaniæ Apostolum scripsit Epistolas, ei Synodum celebrandi facultatem impertivit, tres Episcopatus ab eo institutos confirmavit, & ad novarum sedium Episcopos communem direxit Epistolam. Eidem Bonifacio ipsum consulenti, an baptizatus *in nomine Patria, & Filia, & Spiritua Sancta* esset rebaptizandus? respondit, non esse rebaptizandum. *Adalbertum*, & *Clementem* Episcopos Hæreticos, de quibus ad ejus sanctitatem retulerat Bonifacius, damnavit in Synodo Romæ habitâ. Coloniam, & posteà Moguntiam in Metropolim erexit, ad varia Capitula, quæ Bonifacius per *Burchardum* Wirtziburgensem Episcopum in litteris proposuerat, respondit, eidemque Bonifacio Archiepiscopatui Moguntino renunciare cupienti assensum præbere noluit. Plerique Scriptores, tum veteres, tum recentiores *Zachariam* Romanum Pontificem Auctorem faciunt translationis Regni Francorum à Childerico Tertio postremo Merovingiorum stirpis Rege ad Pippinum Majorem domûs Regiæ. Alii verò Scriptores id negant. Certum est, Galliarum Optimates, quando de *Childerico Tertio* Rege ob ignaviam deponendo, & *Pippino* in ejus locum substituendo actum est, Zachariam Pontificem Maximum an. septingentesimo quinquagesimo primo, per Legatos in re tanti momenti consuluisse, eique exposuisse, Regiam potestatem residere apud vacuum Regii nominis simulacrum, Pippinum verò Majorem domûs Regiæ, & Caroli Martelli filium virum esse acerrimum bello, ac pacis artibus solertem, atque de tota ferè Europa optimè meritum, quippè qui Franciam intestinis seditionibus agitatam, & à finitimis populis lacessitam potentissimè tueretur, ac Religionem Christianam in Italia periclitantem ob Longobardorum bella, & Græcorum Hæresim, in Hispanis oppressam Mahometicæ sectæ peste, & in plerisque Germaniæ locis extinctam ob Idololatriam, in libertatem, pristinumque decus assereret. Ad hanc Optimatum Galliæ Consultationem respondit Zacharias Papa, Regio nomine ornandum esse Pippinum, penès quem erat libera totius Galliarum Regni administratio. Hujus Sancti Pontificis monentis & consulentis auctoritatem secuti Galliarum Proceres, Childericum Tertium Regem, cujus socordia Reipublicæ Christianæ & Regno exitialis erat, deposuerunt, & *Pippinum* anno DCCLII. in urbe Suessionensi Regem acclamerunt. Sedit *Zacharias* annos decem, menses tres, dies quatuordecim, & mortuus est die decimâ quartâ mensis Martii anni DCCLII. Mortuo Zacharia Summo Pontifice, *Stephanus* Presbyter ad Pontificatum electus est, & in Lateranense Patriarchicum immissus, *ubi biduo manens, tertia die, postquam à suo surgeret somno, subitò obmutuit, & sequenti die defunctus est*, inquit Anastasius. Hunc Stephanum Presbyterum inter Pontifices Romanos numerari haud debere, existimant nonnulli Viri eruditi, eò quòd nunquam fuerit ordinatus Pontifex Romanus. Quæ ratio licèt plausibilis sit, quia tamen multi Scriptores Ecclesiastici, post Baronium, hunc Stephanum affirment verum esse Pontificem, eumque *Stephanum Secundum* appellant, ideò nos à communi opinione, quam pervulgata Romanorum Pontificum series in Tabulis Chronologicis approbare videtur, recedendum non esse autumamus. Huic Stephano II. successit *Stephanus III.* natione Romanus, qui fuit ordinatus die vicesimâ sextâ mensis Martii anni septingentesimi quinquagesimi secundi. Hic est, qui ab *Aistulpho* Longobardorum Rege vexatus Legatos Constantinopolim misit, ut ab Imperatore *Constantino Copronymo* auxilium peteret, sed, postquàm frustra illud implorâsset, in Franciam iter suscepit, à Pippino Rege honorificentissimè exceptus est, eumque, & illius filios *Carolum* & *Carolomannum* Reges inauguravit. Romam reversus, cùm nollet *Aistulphus* Longobardorum Rex pactis conventis stare, denuò Pippini Francorum Regis auxilium poposcit, eumque monuit, ab Aistulpho Romam esse obsessam. Tunc Pippinus, abjectâ omni cunctatione, Romam venit, Longobardos profligavit, eripuitque ex eorum Tyrannide Ravennam, totumque Exarchatum, Pentapolimque, ac viginti Civitates his Provinciis comprehensas, atque illarum dominio Ecclesiam Romanam sua munificentia & regali liberalitate adauxit. Sedit Stephanus Tertius annos quinque & dies viginti novem, & mortuus est vicesimâ quartâ Aprilis anni septingentesimi quinquagesimi septimi. Mortuo Stephano Tertio, vacavit Sedes Pontificia triginta quinque diebus, & *Paulus* hujus nominis Primus ejus frater consecratus est Pontifex Romanus die vicesima nona mensis Maji ejusdem anni septingentesimi quinquagesimi septimi. Ad Pippinum Regem confestim scripsit Summus ille Pontifex, se fœdus, quòd Pippinus cum Stephano Secundo illius decessore pepigerat, servaturum. Scripsit etiam Epistolam ad omnes Francos, quæ in Codice Carolino legitur num. XXII. in qua gratiarum actiones ubertimè continentur. Fuit Paulus I. Pater lustralis, seu, ut vocant, Patrinus *Gislana* filiæ Regis Pippini, qui cum arctissima necessitudine devinctus erat, & in quo magnam spem, ob illius singulare in Apostolicam Sedem studium, posuerat. Contra *Desiderium*, qui in Regno Longobardorum Aistulpho successerat, quique Ditionem Pontificiam vexabat, & igne ferroque Provinciam Pentapoleos cum Ducibus Spoletano, & Beneventano vastabat, legationem misit *Paulus I.* ad Pippinum Regem, à quo auxilium petiit ad recuperandas Civitates, quas *Desiderius* Longobardorum Rex Apostolicæ Sedi necdum restituerat. Ab eodem Pippino

ſæpiùs Summus ille Pontifex auxilium poſtulavit tum contra Græcos, qui claſſem in Italiam transmittere decreverant, & Eccleſiæ Ditiones, Romamque invadare in animo habebant; tùm contra Longobardorum Regem *Deſiderium*, qui in Sedis Apoſtolicæ ſubditos impunè graſſabatur, nec reſtituebat Civitates Pippinianâ donatione Sedis Apoſtolicæ dominio aſſertas, ac vindicatas, ut conſtat ex frequentibus litteris à Paulo I. Pontifice Maximo ad Pippinum datis, quas Codex Carolinus exhibet. Tentavit etiam idem Summus Pontifex *Thaſſilonem* Bajoariæ Ducem cum Pippino in concordiam reducere, eamque ob rem Legatos miſit, qui Ticinum cùm veniſſent, à *Deſiderio* Longobardorum Rege ulteriùs progredi prohibiti ſunt. Conſtruxit Paulus I. Monaſterium in paterna domo in honorem Sanctorum *Stephani* & *Sylveſtri*. Erga pauperes & carcere vinctos manſuetudinis & charitatis laude excelluit, ſeditque annos decem, menſem unum, & Spiritum Deo reddidit die XXVIII. menſis Junii anni DCCLXVII. Eodem die, quo mortuus eſt Paulus I. *Toto* Dux Nepeſinæ Civitatis curavit ſubitò eligi in Romanum Pontificem *Conſtantinum* fratrem ſuum Laicum, & à Georgio Epiſcopo Prænestino die v. menſis Julii ejusdem anni conſecrari. Sedem Apoſtolicam, quam invaſerat Conſtantinus, tenuit per anni ſpatium & menſem unum, nempè à die v. menſis Julii anni DCCLXVII. quo fuit conſecratus, uſque ad diem quintum menſis Augusti anni DCCLXVIII. quo die *Conſtantinus* Sedis Apoſtolicæ invaſor depoſitus eſt, & in Monaſterium *Cellas novas* deportatus. Circa idem tempus *Waldipertus* Presbyter extraxit è Monaſterio Sancti Viti *Philippum* Presbyterum, eumque ad Summum Pontificatum evexit. At utroque ejecto Pſeudo-Pontifice, *Stephanus* hujus nominis *IV*. natione Siculus, ſummo omnium Ordinum conſenſu die VII. menſis Auguſti Pontifex Romanus creatus eſt. Romæ Synodum habuit, in qua *Conſtantinus* Antipapa damnatus eſt, & omnia ab illo Pſeudo-Pontifice peracta, nulla & irrita fuere declarata. *Carolum* & *Carolomannum* Francorum Reges monuit, *Deſiderium* Longobardorum Regem non reſtituiſſe Civitates Eccleſiæ Romanæ ablatas, & ad illos etiam vehementiſſimam exhortationem miſit, ne *Deſiderii* Longobardorum Regis filiam in uxorem acciperent, neve ſuam puriſſimam ſtirpem de Sede Apoſtolica optimè meritam impuro ſtirpis Longobardorum ſanguine, qui in Sanctam Sedem malè affecti erant, turpiter fœdarent. Sedit Stephanus IV. annos tres, menſes quinque, dies viginti ſeptem, & obiit die ſecundâ menſis Februarii anni DCCLXXII. Mortuo Stephano IV. *Hadrianus* hujus nominis *I*. Civis Romanus, poſt Interpontificium aliquot dierum conſecratus eſt Pontifex Romanus die IX. menſis Februarii ejusdem anni DCCLXXII. Carolomanni Regis filios noluit Francorum Reges inaugurare, ob idque à *Deſiderio* Longobardorum Rege vexatus imploravit auxilium Caroli Magni Francorum Regis, ad quem plures ſcripſit Epiſtolas, & Vexillum Sancti Petri miſit initio Pontificatûs ſui. His Sanctiſſimi Pontificis litteris excitatus Carolus, & magno, ut par erat, defendendæ Sedis Apoſtolicæ zelo accenſus bellum contra *Deſiderium* ſuſcepit, eumque Ticini obſeſſum in ſuam redegit poteſtatem, Romano verò Pontifici non ſolùm omnia, quæ à Pippino Patre donata erant, rata eſſe voluit, verùm etiam adjecit alia quamplurima, Sabinenſe videlicèt territorium, Spoletinum Ducatum, & Beneventanum, quæ accuratè ab Anaſtaſio in Vita Hadriani I. referuntur. *Felicis* Epiſcopi Urgellitani errorem de Filiatione adoptiva Chriſti damnavit Hadrianus I. ſuosque Legatos miſit ad Septimam Synodum Nicææ congregandam, & ad Synodum Francofordienſem, de quibus Synodis diſſeremus in Colloquio quarto. Carolum Magnum Romam venientem idem Summus Pontifex magnificentiſſimo ſuſcepit apparatu, eique obtulit, ſicut optimè obſervat *Sirmondus* Tomo ſecondo Conc. Gall. non Epitomam, ſed integram Collectionem tùm Canonum Conciliorum ad uſum Eccleſiarum Occidentalium, ex qua deinceps illa Epitome conflata eſt; tùm etiam Epiſtolarum Decretalium à Siricio Papa ad Gregorium uſque hujus nominis II. Addit inſuper *Sirmondus*, illum ipſum Carolo Magno datum eſſe librum, qui *Codex Canonum* à Nicolao Papa appellatur diſtinct. 19. *Si Romana Eccleſia* &c. quique Moguntiæ primùm excuſus eſt anno MDXXV. & in Editione poſteà Pariſienſi ſic inſcriptus eſt: *Codex vetus Eccleſiæ Romanæ*. In hac Epitome continentur Canones Apoſtolici XLV. Ancyrani XXIV. Neocæſarienſes XV. Gangrenſes XX. Antiocheni XXV. Laodicenſes LVIII. Sardicenſes XXI. Carthaginenſes XXXIII. Africani CV. Integra verò Collectio Canonum complectitur viginti Canones Nicænos, & alios Canones Conſtantinopolitanos, Epheſinos, & Chalcedonenſes, qui in Epitome deſiderantur. Jus eligendi Romanum Pontificem, & Inveſtituram Epiſcopis conferendi Carolo Magno Hadrianum I. Summum Pontificem conceſſiſſe ſcribit *Sigibertus* ad annum Chriſti DCCLXXIII. ex quo idem penè ad verbum exſcripſit *Gratianus* diſtinctione 63. Cap. *Hadrianus*. Sed hanc conceſſionem planè fictitiam eſſe probat Anaſtaſii Bibliothecarii, Eginhardi, & antiquorum Scriptorum, qui res à Carolo Magno geſtas memoriæ prodiderunt, ſilentium. Præterquàm quòd nullibi legitur, Carolum Magnum ejusque filios illo jure in Romani Pontificis electione unquam fuiſſe uſos, quo tamen omni procul dubio uſi fuiſſent, ſi reverâ illis eſſet conceſſum. Obiit *Hadrianus I*. die XXV. menſis Decembris anni DCCXCV. Poſtridiè mortis illius Leo III. Patriâ Romanus, electus, & die inſequenti conſecratus eſt Summus Pontifex, cujus vitam ſummatim perſtringemus in Colloquiis noſtris in Hiſtoriam noni Eccleſiæ ſæculi, quo ad Deum migravit; hoc eſt anno DCCCXVI.

D. Seriem Summorum Pontificum, qui ſæculis ſeptimo & octavo Sedem Romanam tenuerunt, in præclaro ordine collocâſti, supereſt modo, ut, juxta eumdem ordinem Chronologicum, attexas ſeriem Epiſcoporum, qui iisdem ſæculis ſeptimo, & octavo ſedibus Alexandrinæ, Antiochenæ, Hieroſolymitanæ, & Conſtantinopolitanæ præfuerunt.

M. Rem

M. Rem sanè perdifficilem postulas, quam tot in tenebris, quibus successio Patriarcharum Alexandrinorum, Antiochenorum, & Hierosolymitanorum in septimo, & aliis sequentibus sæculis obsita est, enucleare velle, hoc opus, hic labor est. At enim ex quo Barbari, seu Saraceni in septimo Ecclesiæ sæculo, seu anno DCXV. Alexandriam subegerunt, Antiochiam, & Hierosolymam anno DCXXXVII. expugnaverunt, deploratissimus fuit illarum Ecclesiarum status. Hæretici siquidem, & præsertim *Jacobitæ* sedes Patriarchales Alexandrinam, & Antiochenam invaserunt, eorumque dumtaxat Patriarcharum Alexandrinorum Jacobitarum seriem, & historiam habemus ex Elmacino, Eutychio, Chronico Orientali, & ex aliis Scriptoribus Orientalibus descriptam. *Nicephorus* etiam suum Episcoporum Hierosolymitanorum Catalogum claudit in *Sophronio*, qui mortuus est anne DCXXXVII. Successionem Patriarcharum Jacobitarum, qui à septimo sæculo Sedem Alexandrinam tenuerunt, accuratè exhibent doctissimi Continuatores Bollandi in Historia Chronologica, quam præmiserunt ad Tom. V. mensis Junii, & Cl. *Eusebius Renaudotius* in Historia Patriarcharum Alexandrinorum, quos Scriptores, si per otium liceat, consulere poteris, nec enim illa Patriarcharum in Sede Alexandrina successio tanti, meâ quidem senten[illegible] in rem Ecclesiæ esse debet, ut in ea texenda[illegible]ùs hic immoremur.

D. Quid [illegible] vult istud Jacobitarum nomen, & quinam sunt eorum errores?

M. Nihil in Chronico Orientali, & apud eos, qui de Coptis, vel de Orientalibus medii ævi meminerunt, recurrit frequentiùs, quam *Jacobitarum* & *Melchitarum* appellatio, quam hic breviter explicabimus. A quodam *Jacobo* Monacho Syro, Severi discipulo, Dioscoritani, seu Eutychiani erroris defensore acerrimo, *Jacobitis* nomen inditum est. Hic *Jacobus* cognominatus *Zanzalus*, & *Baradaus*, plerosque Syros dementavit. Quô factum est, ut Monophysitæ, id est, Eutychiani, deinceps *Jacobitæ* fuerint vulgò appellati. Catholici, qui Jacobitarum errores respuebant, *Melchitarum* cognomen acceperunt, à voce *Melchi*, quæ Syriacè *Regem* significat, ut videre est apud Nicephorum Callistum lib. 18. Hist. Eccles. cap. 52. Catholici itaque appellabantur *Melchitæ*, quia adhærebant Imperatoribus, qui Concilii Chalcedonensis, in quo Hæresiarcha *Eutyches* damnatus fuerat, auctoritatem tuebantur. De Jacobitarum origine disputant inter se Critices disciplinæ periti. Alii eam referunt ad initium sexti sæculi, alii ad exordium septimi, qua de re legesis *Appendicem ad Patriarchas Alexandrinos de Coptis, & Jacobitis*, quam doctissimi Bollandi Continuatores ad Tomum quintum mensis Junii subjecerunt. Verùm, prætermissâ illâ quæstione, quæ non est magni momenti, breviter hìc dumtaxat observare debes, Jacobitas, præter Eutychianam Hæresim de una tantùm in Christo natura, quam etiamnum acerrimè tuentur, aliis erroribus implicitos esse. Primò, Baptismum simul cum Circumcisione requirunt. Secundò, fronti, aut genis ignito cauterio affirmant Peccatum Originale remitti. Tertiò, Confessionis Sacramentalis usum ac necessitatem inficiantur. Quartò, Purgatorium dari negant, ac proindè animas corporibus exutas fidelium precibus juvari. Quintò, Primatum Romani Pontificis non agnoscunt. Postremò, hanc pestiferam cum Græcis errorem propugnant, quòd Spiritus Sanctus non procedat à Filio, sed tantùm à Patre. Sed, quamvis hisce erroribus infecti sint Hæretici Jacobitæ, invictè tamen contra Hæreticos nostri temporis Lutheranos, Calvinistas &c. evincunt Polemici Scriptores Catholici, plura fidei dogmata, quæ modo ab illis pervicaciter negantur, constanter fuisse à Jacobitis semper propugnata. At enim, Crucis signum, ejus Imagines, alias quoque Beatissimæ Virginis & Sanctorum orationes ad eorum auxilia postulanda, cereos, suffitus, cultum Reliquiarum, peregrinationes ad loca sancta, & jejunia cum abstinentia à certis eduliis, carnis macerationes, vitam Monasticam, Castitatis vota, Vasa sacra, Festa, publicas supplicationes statis temporibus, ac multa alia, quæ nos Catholici à majoribus tradita religiosè observamus, per mille & ducentos annos à Jacobitis custodita & credita fuisse, liquidò demonstrat jam citatus *Eusebius Renaudotius* in sua Historia Patriarcharum Alexandrinorum, quam tibi auctor sum ut aliquando legas. Bollandini operis Continuatores loco mox laudato existimant, Patriarchas Jacobitas, qui octavo Ecclesiæ sæculo Sedem Alexandrinam tenuerunt, à suis erroribus resipuisse, & cum Ecclesia Romana Communionem redintegrâsse. Sed hanc Jacobitarum Ecclesiæ Alexandrinæ cum Ecclesia Romana concordiam optimo jure negat *Eusebius Renaudotius*, tum quia constat, Jacobitas Ecclesiæ Alexandrinæ Patriarchas Monophysiticam, seu Eutychianam Hæresim, quâ ab initio fuerunt infecti, sæculo octavo non deposuisse, nec ad Catholicam Fidem rediisse, cùm altum sit ea de re Scriptorum Latinorum, Græcorum, Arabumque silentium, qui tamen insignis hujusce eventus, & Patriarcharum Jacobitarum Ecclesiæ Alexandrinæ ad Ecclesiam Romanam aditus memoriam posteris non invidissent; maximè cùm Maronitarum ad Ecclesiam Catholicam reversio à Latinis, & à Scriptoribus Orientalibus non fuerit prætermissa, & *Gajanitarum*, *Barsanufianorum*, & obscuriorum quorumdam Hæreticorum cum Jacobitis conversio in Historia Alexandrina consignata reperiatur. Tum quia etiam non solùm ex Authorum silentio, sed ex indubitatis Coptarum, & Antiochenorum Jacobitarum monumentis certum ac exploratum est, Jacobitas cum Ecclesia Romana nullam prorsùs Communionem habuisse: In illorum quippe Historia abjuratæ aliquandò ab ipsis Eutychianæ Hæreseos ne vola quidem, vel minimum extat vestigium, sed potiùs idem error de una tantum in Christo natura semper ab eis retentus legitur, Anathemata adversùs Generale Concilium Chalcedonense similia habentur, nec non cultus religiosus *Dioscori*, ejusque successorum Hæreticorum, videlicèt *Severi*, *Petri Gnaphei*, & *Benjamini*, quos omnes damnavit Ecclesia Catholica. Demùm, nullam Latini, vel Græci Orthodoxi cum Jacobitis communionem

hebuerunt. Immò, cùm Latini Hierosolymis regnarent, capitalis & apostasiæ loco bebeberus nimia cum ipsis familiaritas. Nulla itaque fuit Jacobitarum Patriarcharum Ecclesiæ Alexandrinæ cum Ecclesie Romana communio usque ad Legetionem *Gabrielis* Petriarcbæ Alexandrini ad Clementem VIII. Pont. Mex. qui per suas litteras Romanæ Sedis Primetum aguovit, & Orthodoxam Fidem professus est. Cæterùm, an sincero, vel ementito animo Orthodoxam fidem Gabriel ille Patriarche Alexandrinus emplexus fuerit? Deus novit. Sed quidquid habuerit in animo, experientie docuit, decantatem illem & nimium celebretam unionem nullum tulisse fructum, non magis quàm tot elias cum Græcis in Conciliis Leteranensi, Lugdunensi, & Florentino factas uniones.

D. Post mortem iteque S. Eulogii, qui, sicut memini te observâsse in quarto Colloquio in Historiem sexti Ecclesiæ sæculi, Sedem Alexandrinam tenuit usque ed exordium septimi sæculi, hoc est, usque ad ennum DCVII. Cæteri, qui in Sede Alexandrina sæculis septimo, & octavo S. Eulogio successerunt, fuerunt Hæretici Jacobitæ?

M. Omnes Patriarchæ Alexandrini, qui S. Eulogio successerunt, fuerunt Hæretici Jecobitæ, paucis tamen exceptis, quos hic breviter indicabo. Mortuo S. Eulogio Petriarcha Alexandrino anno DCVII. successit *Theodorus Scribo* Patriercha itidem Orthodoxus, cui annos duos tribuunt Nicephorus in Chronico, & Tabulæ Theophani insertæ, obiitque anno DCIX. Theodori Scriboni in Sede Alexandrina eodem enno suffectus est *S. Joanes Eleemosynarius*, qui Ecclesiam Alexendrinem rexit usque ad ennum, quo Alexendrie in Barberorum, seu Saracenorum potestatem redacta est, hoc est, usque ed annum sexcentesimum decimum sextum, à quo anno mors S. Joanois Eleemosynarii removeri haud potest, ut rectè observent *Rosvveides* in Notationibus ed Vitam S Joennis Eleemosynarii, *Petavius* in Notis ad Brevierium Nicephori, *Bollandus* ad diem XXIII. Januerii in Commenterio prævio ad hujus Sancti Vitam, & *Antonius Pagius* in Critica Baronii ed annum DCXX. Vita S. Joennis Eleemosynarii Petriarchæ Alex. primùm scripte fuit à Joenne Moscbo, & à Sophronio Episcopo Hierosolymiteno, qui à Metaphreste, & à *Leontio* Neapoleos in Cypro Episcopo in Vita ejusdem S Joannis Eleemosynarii, quam descripsit, *Viri Excellentissimi* appellentur. Hic autem obiter observes velim, hunc Joannem Moschum, à quo dicimus scriptam fuisse Vitem S. Joannis Eleemosynarii, in Editione *Aloysii Lippomani* cognominari *Eviratem*, sed perperàm. Cognomento siquidem dicebatur *Eucrates*, ut optimè edvertit eruditus noster *Michaël Le Quien* in suis Notis in 1. tom. Editionis Operum S. Damesceni pag. 368. quod quidem mendum corrigi debet ex titulo libri, quem edidit *Joaenes Moscbus*, qui inscribitur: *Pratum Spiriteale*, quem titulum publicavit *Coteleriue* tom. 2. Monumentorum Ecclesiæ Græcæ, & sic hebet? *Joaenis Encrata liber, qui inscribitur Pratum Spiriteale, quod floridam ferat Vitarum narrationem Cælestis Roseti.* Mortuo S. Joanne Eleemosynario Patriarche Alexandrino anno DCXVI. *Georgius* Monachus in ejus locum subrogatus est. Hic est, qui scripsit Vitam S. Joannis Chrysostomi, ex que Photius in Bibliotheca cap. XCVI. excerpte quædam dedit, & de Auctore judicium tulit. Habetur bæc Vite inter varia ad S. Chrysostomum spectantia in Editione Græce Operum illius edornata eb *Henrico Savillo*. Ecclesiem Alexendrinem gubernavit Patriercha *Georgius* usque ad an. DCXXX. & uno eut eltero post ejus mortem anno Hæretici Monothelitæ Sedem Alexendrinam occupârunt. *Cyres* quippè Phasidis Episcopus, de quo multa in sequentibus Colloquiis dicende nobis occurrent, postquàm Sedem Alexendrinem fuisset edeptus, unionem fecit cum Theodosienis Acephalis, quorum ea in urbe ingens erer numerus, & ad Monothelitarum Hæresim de una tantùm in Christo voluntate & operatione stabiliendam, convocavit Alaxendriæ Conciliebulum enno DCXXXIII. in quo novem edidit Capitula, quorum ultimo esseruit: *eundem unum Christum & filium operari Deo decibilia & humana una & virili operatione secundùm Sanctum Dionysium.* Que in te observa, si placet, frontem perfidi illius hæretici, quem non poduit textum *S. Dionysii* interpolare, & pro *nova Dei-virili operatione*, substituere *unà & virili operatione*, quam fraudem Pseudo-Megistri sui posteà alii Monothelitæ secuti sunt. Post peractum istod Conciliabulum *Cyres* scripsit ed *Sergiem* Constantinopolitanum, suæque Epistolæ nove[illegible]lle Cepitula Alexendriæ fabricata & promulga[illegible]xuit. *Sergius* gratulatoriam Epistolam ad [illegible]m scripsit, insertam Synodo Latereneusi Secreterio tertio, in qua novem illius Capitule, quæ purum putumque olebent Monothelismum, palàm epprobevit, summisque laudibus prosecutus est. Verùm Cyrus enno sexcentesimo quadragesimo accusatus, quòd omnem Ægyptum Seracenis prodidisset, Patriercheli dignitate eb Imperetore Heraclio exutus est, in quam tamen enno DCXLI. ab Imperatore *Heracleona* post patris Hereclii, & Constantini fratris obitum restitutus est. Sedemque Alexaudrinam tenuit usque ad annum DCXLIII. quo successorem hebuit *Petrum* ejusdem farinæ hominem, seu Hæreticum Monothelitam, qui ex hec vita decessit anno DCL. Post Petri mortem, cæteri, qui ed hæc usque tempore secuti sunt Petriarchæ Alexandrini, & quorum Catalogum, etque Historiem hebemus, fuerunt Hæretici Jacobitæ. Testatur tamen Theophanes, *Cosmam* Alexendrinum Petriarcham enno DCCXLII. *cum ipsa Civitate Monothelitarum pravitate à Cyri, qui sub Heraclio vixit, temporibus eam Civitatem obtinente, abjurata, & errore cognito, ad Orthodoxam Ecclesiam rediisse.* At fidem bec in re Theophani non esse edhibendam rectè monet Cl. *Eusebius Renaudotius*, hac ratione permotus, quòd *Eutychius* Petrierche Alexandrinus Annalium Alexandrinorum Auctor, quique Monothelitarum Hæresim ecriter ubique consectatus est, nunquàm tamen *Cosmam* Patriarchem Alexandrinum Monothelitarum hæresis insimulavit, immò, omnes Catholici Alexandrini illum tanquam Orthodoxum semper habuerunt. Quapropter verosimiliùs putat *Renaudotius*, quòd, Ægypto à Romeno Imperio avulsâ, cum *Melchitæ*, seu Orthodoxi, ob Religionis conformitatem cum Græcis Constantinopolitanis suspecti essent apud Mehumedanos, non

potuerunt

potuerunt per plures annos ed Patriarchæ Catholici electionem conventum Episcoporum facere, etque ita, dum non haberent Patriarcham, ex summa necessitate tenebantur confugere ed vicinum Tyri Metropolitem, eò faciliùs, quòd Syria erat tum in Arabum potestate. Contigit autem, ut anno DCCXLII. Orthodoxi plenio-tem consecuti libertatem *Cosmam* virum Orthodoxum elegerint ec consecrârint Patriarcham Alexandrinum, quamvis eodem tempore alter esset Patriarcha Jecobita, qui Jacobiticæ Ecclesiæ Alexandrinæ præerat.

D. Nullus igitur omninò in præsentia superest Catalogus, ex quo nobis innotescere possit series Patriarcharum Alexandrinorum?

M. Seriem Patriarcharum Alexandrinorum descriptam hebemus in Chronico Orientali, & à *Severo*, *Elmacino*, *Abulfaragio*, & ab aliis Scriptoribus Arebibus sectæ Jacobiticæ addictis, qui consultò in texenda serie Patriarcherum Alexandrinorum, post *Dioscorum* Hæreticum Eutychianum, qui in Petriarchatu Alexandrino succeſſit S. Cyrillo enno CCCCXLIV. meminêre dumtaxat Patriarcharum Eutychianorum, & Jacobitarum, qui Sedem Alexandrinam occupârunt, prætermiſſis tam Orthodoxis, quàm Hæreticis, qui, licèt fuerint Patriarchæ Alexandrini, Jacobiticam tamen sectam non sunt professi. Hanc autem seriem Patriarcharum Alexandrinorum à tempore S. Marci Evangelistæ, qui fuit primus Episcopus Alexandrinus, usque ad annum MDCCIII. Cl. *Renaudotius* ex laudatis mox Scriptoribus Arabibus contexuit, eamque eodem ordine in rem tuam hìc describere haud pigebit.

Series Patriarcharum Alexandrinorum.

Seriem, vitam, & gesta horumce centum & trium Patriarcharum Alexandrinorum, quorum multi ne nomine quidem antehac noti erant, accuratè prosequitur Cl. Eusebius Renaudotius in sua Historia Patriarcharum Alexandrinorum.

Doctiſſimi etiam Operis Bollandiani Continuatores Dissertationem Chronologicam in centum & tres illos Patriarchas Alexandrinos ad tom. V. mensis Junii præmiſerunt, in qua multa tradunt Monumenta, quæ ad Historia Coptitarum, & Jacobitarum notitiam apprimè necessaria sunt. Hos itaque Scriptores, qui datâ operâ perdoctè & eleganter eâ de re pertractârunt, consule, si plera scire aveas.

1. S. Marcus.
2. Anianus.
3. Melianus, seu Abilius.
4. Cerdo.
5. Primus.
6. Justus.
7. Eumenius.
8. Marcianus.
9. Celadion.
10. Agrippinus.
11. Julienus.
12. Demetrius.
13. Heraclas.
14. Dionysius.
15. Maximus.
16. Theones.
17. Petrus Mertyr.
18. Achilles.
19. Alexander.
20. Athanasius.
21. Petrus II.
22. Timotheus.
23. Theophilus.
24. Cyrillus.
25. Dioscorus.
26. Timotheus II.
27. Petrus III.
28. Athanasius II.
29. Joannes I.
30. Joannes II. dictus Reclusus.
31. Dioscorus junior.
32. Timotheus III.
33. Theodosius.
34. Petrus IV.
35. Damienus.
36. Anastasius.
37. Andronicus.
38. Benjamin.
39. Agatho.
40. Joannes III. dictus Semnudæus.
41. Isaac.
42. Simon.
43. Alexander II.
44. Cosmas I.
45. Theodorus.
46. Chail.
47. Mennas.
48. Joannes IV.
49. Marcus II.
50. Jacobus.
51. Simon II.
52. Yusab.
53. Chail II.
54. Cosmas II.
55. Senutius I.
56. Chail III.
57. Gabriel I.
58. Cosmas.
59. Macarius.
60. Theophanius.
61. Mennes II.
62. Ephræm.
63. Philotheus.
64. Zachatias.
65. Sanutius II.
66. Christodulus.
67. Cyrillus II.
68. Michaël I.
69. Macarius II.
70. Gabriel II.
71. Michaël II.
72. Joannes IV.
73. Matthæus I.
74. Joannes V.
75. Cyrillus III.
76. Athenasius III.
77. Gabriel III.
78. Joannes VI.
79. Theodosius II.
80. Joannes VII.
81. Joannes VIII.
82. Benjamin II.
83. Petrus IV.
84. Marcus III.
85. Joannes IX.
86. Gabriel IV.
87. Matthæus II.
88. Gabriel V.
89. Joannes X.
90. Matthæus III.
91. Gabriel VI.
92. Michaël III.
93. Joannes XI.
94. Joannes XII.
95. Gabriel VII.
96. Joannes XIII.
97. Gabriel VIII. hic est, qui, ut superiùs diximus, ad Clementem VIII. litteras direxit, & Romani Pontificis agnovit Primatum.
98. Marcus IV.
99. Joannes XIV.
100. Matthæus IV.
101. Marcus IV.
102. Matthæus V.
103. Joannes XV. hic est, qui, ut referunt Bollandiani Operis Continuatores ex Epistolis à Patre *Bernardo* Societatis JESU scriptis, Chrisme, quod ducentis abhinc annis factum non fuerat, magno appetatu consecravit anno millesimo septingentesimo tertio.

D. Habuitne Ecclesia Antiochena, quæ ut mox observâsti, sæculo septimo in Saracenorum potestatem venit, eamdem infaustam in serie suorum Petriarcharum sortem, quam sub illorum Barbatorum jugo passa est Ecclesie Alexandrine?

M. Immò deplotatior quadantenùs fuit sæculis septimo & octavo, aliisque sequentibus Ecclesiæ Antiochenæ status, quàm Alexandrinæ. Id siquidem habuit Ecclesia Alexandrina præ Antiochena Sede, quam Eutychianæ, & Jacobiticæ sectæ hominas occupârunt, quòd Ecclesia Alexandrina Hæreticos quidem, & per vim intrusos, Episcopos tamen, semper habuit aut in ipsa urbe, aut in Monasteriis, quia statim ac Ægyptus in Arabum potestatem venit, integram Patriarchæ sectæ Jecobiticæ in Christianos ejusdem sectæ auctoritatem recuperârunt, eamque jugiter conservârunt. Contrà verò Jacobitæ Antio-

Antiocheni, cùm eb Imperatoribus Christianis urbe pulsi fuissent, eaque sæpè illorum armis recepta fuerit, vix unquam conquieverunt, & pauci admodùm inter illos aliquâ doctrinæ laude floruerunt. Quocircà mirum nemini videri debet, quòd de illorum rebus vix quidquam occurrat, adeò ut successio Patriarcharum Antiochenorum à septimo Ecclesiæ sæculo ex certis Monumentis nullâ ratione texi possit, ne Græcorum quidem, cùm hiulci sint multis in locis eorum Catalogi. *Nicephorus* in Anastasio II. seu juniore, Patriarcha Antiocheno, qui, ut observavimus in Colloquio quarto in Historiam sexti Ecclesiæ sæculi, postquàm sedisset annos duodecim, Martyrio sub *Phoca* Imperatore coronatus est anno DCIX. vel, ut alii volunt, DCX. In hoc, inquam, Anastasio Secundo, Nicephorus claudit Catalogum Patriarcharum Antiochensium, eo potissimùm nomine, quod ab eo tempore Episcopi plerumque Hæretici eam Sedem occupârint, quorum nulla ad nos notitia pervenit. Vehementer itaque optandum esset, ut hi, qui nunc rerum Ecclesiasticarum Monumentis investigandis, atque illustrandis tantâ diligentiâ & summo Reipublicæ literariæ emolumento incumbunt, eamdem in texenda & in præclaro ordine collocanda Patriarcharum Antiochenorum serie Provinciam in se susciperent, quâ Cl. *Eusebius Renaudotius* in serie digerenda & Historia Patriarcharum Alexandrinorum concinnande tam egregiè, tamque laudabiliter defunctus est.

D. Extat ne adhùc Catalogus Episcoporum, qui Ecclesiæ sæculis septimo & octavo Sedem Hierosolymitanam tenuerunt?

M. Hierosolymitanos Patriarchas, usque ad *S. Sophronium*, qui, ut mox dicemus, decessit ex hac vita anno DCXXXVII. nominatos quidem certa serie habemus; cæterorum verò post Sophronium Patriarcharum Hierosolymitanorum nomine, usque ad Latinorum in terram sanctam sæculo undecimo adventum, vix quidem cognita sunt. Id autem accidit, quia gementibus sub duro & barbarico Saracenorum jugo Ecclesiis Syriæ & Ægypti, atque cum primis Hierosolymitana, quæ à Saracenis capta est anno DCXXXVII. nemo fuit, qui Patriarcharum Hierosolymitanorum successionem investigaret, nisi postquàm undecimo sæculo victricibus Latinorum armis, Duce *Godefride Bullonio*, liberata Urbs sancta est, & Christianorum cultus tamdiù hìc intermissus cœpit caput attollere. Seriem dedimus in præcedentibus nostris Colloquiis Patriarcharum, qui Sedem Hierosolymitanam tenuerunt usque ad Patriarcham, qui appellabatur *Amos*, quique obiit anno DCI. Patriarchæ Amos in Sede Hierosolymitana successit *Isichius*, vel, ut alii dicunt, *Isaacius*, cui Nicephorus in Chronico, & Tabulæ Theophani insertæ octo annos assignant, ac proinde mortuus est anno DCIX. Isichio, seu Isaacio successit *Zacharias*, qui anno DCXIV. capta à Persis Hierosolyma captivus ductus est, eoque in captivitatem abducto, *Modestus* Presbyter tanquàm Zachariæ Vicarius Ecclesiam Hierosolymitanam rexit, ut probat Baronius ex antiquo Monacho in Epistola ad Eustathium, idque etiam liquido colligitur ex Auctore Anonymo coævo, qui Vitam Sancti Anastasii Persæ scripsit; ibi enim, juxta versionem Bollandi ad diem XXII. mensis Januarii de *Modesto* Presbytero dicitur: *qui eo tempore Vicarius erat Apostolici Throni*, scilicet Hierosolymitani. *Modestus* itaque Ecclesiam Hierosolymitanam tanquàm Zachariæ Vicarius rexit usque ad annum DCXXIX. quo anno Zacharias è captivitate redux Sedi suæ Hierosolymitanæ restitutus est. Verùm Zacharia mortuo anno DCXXXI. *Modestus* ejus anteà Vicarius in Sedem Hierosolymitanam subrogatus est, eamque tenuit usque ad annum DCXXXIII. In Menæis Græcorum colitur *Modestus* ad diem XVI. mensis Decembris. Duæ adhuc supersunt orationes à Modesto scriptæ, una *in unguentum ferentes mulieres*; altera *in occursum*, quæ referuntur à Photio in Bibliotheca Codice CCLXXV. Modesto in Sede Hierosolymitana successit *Sophronius*, qui Monothelitarum Hæresis fuit acerrimus insectator, eamque in Synodo à se Hierosolymis convocatâ damnavit; Mortuus est anno DCXXXVII. quo à Saracenis Hierosolymorum urbs capta est. Illius Vitam ex variis Scriptoribus collectam Bollandus recitat ad diem XI. Martii, quâ die celebris est ejus cultus tam apud Græcos, quàm apud Latinos. De Operibus S. Sophronii Patriarchæ Hierosolymitani commodiùs agemus in Colloquio quinto. Nicephorus in suo Chronico nomen tantùm Sophronii memorat, & in eo Patriarcharum Hierosolymorum Catalogum claudit; quò fit, ut modò seriem Patriarcharum Hierosolymitanorum, qui hanc Sedem post S. Sophronium tenuerunt, usque ad Latinorum in terram sanctam sæculo undecimo adventum ignotam penè habeamus. Legendus tamen est *Tractatus Præliminaris*, quem *Pappebrochius* præmisit ad tom. III. mensis Maji, in quo Catalogum texuit Patriarcharum Hierosolymitanorum à S. Jacobo fratre Domini Primo Hierosolymorum Episcopo usque ad *Dositheum*, qui anno MDCLXXII. Synodum Hierosolymis celebravit pro asserenda reali præsentia Corporis Christi in Augustissimo Eucharistiæ Sacramento, cujus Acta Parisiis typis excusa Græco-Latinè habentur.

D. Fuitne etiam interrupta series Patriarcharum, qui sæculis Ecclesiæ septimo & octavo Sedem Constantinopolitanam tenuerunt?

M. Sedes Constantinopolitana sæculis Ecclesiæ septimo & octavo continuam & citrà ullam interruptionem habuit Patriarcharum seriem, quamvis in eam intrusi interdùm ab Imperatoribus fuerint Hæretici Monothelitæ, & Iconoclastæ. Texuimus in præcedentibus Colloquiis seriem Patriarcharum Constantinopolitanorum usque ad *Cyriacum*, qui *Joanni Jejunatori* in Sede Patriarchali Constantinopolitanâ successit anno DXCV. eamque tenuit, teste Nicephoro in Chronico, annos undecim, & obiit anno DCVI. Cyriaco successit *Thomas I.* qui è vivis excessit anno DCVIII. successorem habuit *Sergium*, qui, ut Monothelitarum Hæresim, quâ erat infectus, latiùs divulgaret, non solùm Pseudo-Synodum Constantinopoli coëgit, sed etiam composuit *Ecthesim*, seu fidei Formulam, & expositionem, in qua dici in posterum prohibebatur tam una, quàm duplex in Christo operatio, licèt interim in hac fidei expositione disertè afferatur una tantùm in Christo voluntas,

ceu

teu doctrina omoium Sanctorum Patrum. Hanc tamen fidei furmulam, qoam proprio Marte fabricavit *Sergius*, non suo, sed Heraclii Imperatoris nomine vulgandam curavit, ut hoc pacto majores in Ecclesia tragœdias excitare posset. Aliquantò post publicatam Ecthesim, seu illam formulam fidei & Pseudo-Synoduo Coostantinopolitanam ad *Ecthesis* confirmationem celebratam mortuus est *Sergius* anno DCXXXVIII. postquàm anois viginti octo Ecclesiam Constantinopolitanam pessimè administrasset. Post Interpontificium unius circiter anni à morte Sergii *Pyrrhus* thronum Constantinopolitanum conscendit, qoi statim Constantinopoli collegit Conciliabulum, in quo omnia, quæ à Sergio decessore suo, & à Cyro Patriarcha Alexandrioo in favorem Monothelitarum decreta fuerant, corroboravit. Ast Pyrrho hæretico Monothelita Sede Constantinopolitana anno DCXLI. dejecto, suffectus est *Paulus*, hæreticus itidem Monothelita, qui sedit annos tredecim & menses aliquot, vitaque functus est anno DCLV. Demortuo *Paulo*, Imperator *Constans* in Sedem Constantinopolitanam restituit Pyrrhum, qui tamen eodem anno sexcentesimo quinquagesimo quinto extinctos est. Sublato è vivis Pyrrho successit *Petrus* pariter Monothelita, qui omnium *S. Maximi* tribulationum ac persecutionum auctor fuit ac fautor. Sedit ad annum osqua sexcentesimum sexagesimum sextum, quo anno defunctus est, & in ejus locum substitutus *Thomas* hujus nominis II. qui Patriarchatum gessit usque ad annom sexcentesimum sexagesimum octavom, quo anno ei successit *Joannes*, qui postquàm sedisset annos quinque, manses novem, juxta Nicephorum in Chronicò, obiit anno DCLXXIV. Utrumque Patriarcham *Thomam* & *Joannem* Orthodoxos fuisse, liquet ex Actis sextæ Synodi. At Baronius Acta sextæ Synodi Generalis depravata esse existimans, sibi perperam persuasit, otrumqne Patriarcham in Actis sextæ Synodi Catholicum malè prædicari. Hæc Emioentissimi Annalium Parentis hac in re hallucinatio magis patebit ex his, quæ in quarto Colloquio dicturos sum, ubi ostendam, Acta sextæ Synodi Generalis esse indubitatæ fidei, eaque nunquam fuisse ioterpolata. Joanni Patriarchæ Constantinopolitano Orthodoxo mortuo anno DCLXXIV. successit *Constantinus* Patriarcha etiam Catholicus, qui ut Nicephorus in Chronico docet, sedit anno uno, mensibus octo, diebus septem, & obiit anno DCLXXVI. Ei in throoo Constantinopolitano successit *Theodorus*. Presbyter Ecclesiæ Constantinopolitanæ, Syncellus, & Vasorum custos, sed pessimus Hæreticus Monothelita, qui post duos annos, hoc est, anno DCLXXVIII. è Sede Constantinopolitana ab Imperatore *Constantino Pogonato* dejectus est, & in ejus locum subrogatus *Georgius*, qui Ecclesiæ Constantinopolitanæ præfuit usque ad annum DCLXXXIII quo anoo mortuus est, & Theodorus antehac depositus in Sedem Constantinopolitanam restitutus est, seditque post suam restitutionem, ùt scribit Theophanes, annos tres, & pervenit usque ad annum DCLXXXVI. In Theodori locum electus est Patriarcha Constantinopolitanus *Paulus* Laicus, & Imperatori à secretis, cui Theophanes septem annos tribuit, quod etiam in Tabulis ejus Chronico insertis legitur. Quapropter obiit anno DCXCIII. præfuit hic Patriarcha Synodo Trullanæ, quæ dicitur *Quinisexta*, celebrata anno DCXCII. Post mortem Pauli, Sedi Constantinopolitanæ præfectus est *Callinicus*, qui, ùt legitur tam in Chronico Nicephori, quàm in Chronico Theophanis, sedit anoos XII. hoc est, ab anno DCXCIII. usque ad aonum DCCV. quo anno à Justiniano in Imperium restituto oculis orbatus Callinicus Romam in exilium missus est, eo quod adhæsisset *Leontio*, qui Justinianum Imperatorem è solio dejecerat, & Chersonam relegaverat. Amoto Callinico, Sedem Constantinopolitanam obtinuit *Cyrus*, qui sedit annos sex, id est, ab anno DCCV. usque ad annum DCCXI, quo anno ab Imperatore *Philippico* è Patriarchatu Constantinopolitano dejectus ad suum Monasterium redire compulsus est. Cyrum io throno Constantinopolitano excepit *Joannes*, quem alii cum Baronio Monothelitarum antesignanum appellant, alii verò, cum *Combefisio* in Historia Monothelitarum, & *Pagio* in Critica Baronii eum à Monothelitarum Hæresi viodicant. Sedit Joannes annos tres, & mortuus est anno DCCXV. eodem anno Sanctus *Germanus* Cyzici antea Episcopus ad thronum Constantinopolitanum evectus est. Synodum Constantinopoli coëgit contra Monothelitas. Sacrarum Imaginum cultus fuit acerrimus propugnator. Undè Theophanes & alii Historiæ Byzantinæ Scriptores, Græcorumque Menæa narrant, hunc eximium Patriarcham, cum *Leonis* Imperatoris sacrarum Imaginum eversoris pertinaciam frangere haud posset, deposito in Altari superhumerali, id est, Pallio, Episcopatu spontè cessisse, atque in Monasterium se recepisse. Rem tamen aliter narrat S. Damascenus in *Oratione secunda de Imaginibus*, ubi apertè innuit, S. Germanom non spontè cessisse Episcopatu, sed à *Leone* Imperatore Sede pulsum, & in exilium missum fuisse. Sic enim loquitur S. Damascenus juxta versionem doctissimi nostri *Le Quien*: *Nunc quoque B. Germanus tum vita, tum dicendi gratia resplendens, plagis affectus exulat, cum pluribus aliis Episcopis, quorum nomina ignota nobis sunt; nonne hoc prædatorium est?* S. Damasceno favet Scriptor Vitæ S. Stephani junioris Martyris, ubi testatur S. Germanum à *Leonis* Imperatoris Satellitibus *pugnis & conviciis throno fuisse deturbatum.* Huic auctori jungunt eruditi Bollandi continuatores *Constantinum Pium* in Paphlagonia Episcopum, qui inventionis reliquiarum S. Euphemiæ Historiam texens, de S. Germano ait: *Quamobrem Sanctissimum Patrem nostrum vita & sermone coruscantem, Sede ejecit.* Sede itaque dejecto & in exilium ablegato S. Germano Episcopo Constantinopolitano, *Leo* Imperator hominem suæ sectæ, *Anastasium* videlicèt Hæreticum Iconoclastam in Sedem Constantinopolitanam intrusit anno ineunte DCCXXX. Huic Anastasio Nicephorus tribuit annos XXI. sed veriùs auctor Tabularum, quæ Theophani iosertæ sunt, ei tribuit annos XXIV. quapropter, cum Anastasius, ùt mox diximus, Sedém Constantinopolitanam anno ineunte DCCXXX. invaserit, necesse est, eum io vivis esse desiisse anno DCCLIII. Anastasio successit *Constantinus* anteà Monachus & Episcopus Syllæi, ut Nicephorus, & Theophanes habent. Sedit annos tredecim, & obiit anno DCCLXIII.

post illius obitum *Nicatas* à Sclavis originem ducens Eunuchus suffragio Constantini Copronymi Imperatoris consecratus est Patriarcha Constantinopolitanus, seditque usque ad annum DCCLXXX. in ejus locum *Paulus* Venerabilis lector, natione Cyprius, doctrinâ & virtute præstans, creatus est Patriarcha Constantinopolitanus, seditque usque ad annum DCCLXXXIV, quo anno ad thronum Constantinopolitanum sublimatus est *Tharasius*, Vir Sanctissimus, qui professionem fidei suæ misit ad Hadrianum hujus nominis I. Pontificem Maximum, & statim sacrarum Imaginum cultus restaurandi zelo accensus appulit animum ad celebrationem Concilii Generalis, cujus solâ auctoritate profligari poterat Iconoclastarum Hæresis tot annorum diuturnitate roborata, tot locis longè latèque diffusa. Sedit Tharasius annos viginti duos, ùt testatur *Ignatius* Diaconus Magnæ Ecclesiæ Constantinopolitanæ, & dein Nicææ Metropolitanus in ejus Vita cap. xx. ubi etiam narrat varia miracula ad illius Sepulchrum peracta. Quarè, Tharasius Ecclesiam Constantinopolitanam rexit usque ad annum DCCCVI. quo ad Deum migravit. Sub hoc Patriarcha Constantinopolitano, imperantibus in Oriente *Irene*, & *Constantino* ejus filio, habita est anno DCCLXXXVII. Synodus septima Generalis, quæ dicitur *Nicæna secunda*, contrà Iconoclastas Hæreticos, qui sacris Imaginibus bellum indicebant, easque penitus exterminare satagebant. De qua Synodo, sicut & de aliis Conciliis tam Generalibus, quàm Nationalibus, quæ in sæculis septimo, & octavo fuerunt in Ecclesia celebrata, latè in quarto Colloquio disseremus.

COLLOQUIUM III.

De Sectis, & Hæresibus, quæ sæculis septimo & octavo Ecclesiæ emerserunt.

D. CUm in isto Colloquio de ortu, progressu, atque interitu Sectarum, & Hæresum, quæ in sæculis septimo, & octavo Ecclesiæ prodierunt, sermonem instituere debeamus, ordo doctrinæ postulat, ut ab his Sectis, & Hæresibus, quæ sæculum septimum infestârunt, initium ducamus; dein, ad illas progrediamur hæreses, quæ octavo Ecclesiæ sæculo eruperunt. Mox itaque, si placet, recense & expone Sectas, & Hæreses, quæ obortæ sunt septimo Ecclesiæ sæculo.

M. Septimo Ecclesiæ sæculo ex inferno prodierunt impia Secta, quam procudit *Mahometes* impostor post homines natos maximus, & duæ Hæreses, quarum una dicitur *Paulicianorum*, altera *Monothelitarum*, quæ latissimè propagata, & Imperatorum patrocinio fulta, diù multùmque afflixit Ecclesiam.

D. Quænam est Origo, & Doctrina Sectæ Mahometanæ?

M. Secta Mahometana incepit anno sexcentesimo vicesimo secundo, Auctore *Mahomete*, seu *Mahumede*, qui hoc anno impiam suam cœpit spargere doctrinam, indèque crevit, ac magnoperè amplificatum est ipsius Regnum in Oriente; quodque magis deplorandum est, ejus Sectarii, seu Saraceni, ipsas quoque Hispanias anno septingentesimo decimo quarto ingressi sunt, & ibi fuerunt appellati *Mauri* à proximo portu, è quo solverunt, cùm in Hispanias venirent, quod Regnum diu occupârunt, & in eo suam tyrannidem exercuerunt. Hierosolymam etiam, ùt jam observavimus, iidem Saraceni Mahometis Sectarii expugnârunt, anno sexcentesimo tricesimo septimo, eamque tenuerunt usque ad finem undecimi sæculi, hoc est, usque ad adventum Latinorum in Orientem, à quibus expulsi sunt Saraceni, & Christiana in his plagis reflorere cœpit Religio. At, Latinis sub finem duodecimi sæculi à *Saladino* Ægypti Sultano debellatis, & ab Oriente secedere coactis, iterùm hæc pestis, Mahometana dico, totum Orientem longè latèque corripuit, & etiamnum (proh dolor) miserè devastat. Enim verò, ut obiter dicam, tametsi in Oriente superstites adhuc sint aliquæ Christianorum Ecclesiæ, quàm misera tamen sit illarum conditio, & quàm depravata sit avitæ doctrinæ Confessio, ex eo vel maximè intelligi potest, quòd decem sunt genera Christianorum, qui hàc illàc dissipati Orientem incolunt. Quorum *Primi* sunt Latini, qui Romano Pontifici Christi in terris Vicario, ùt par est, obediunt, & Catholicæ Ecclesiæ dogmata amplectuntur. *Secundi*, sunt Græci Schismatici, qui Patriarcham Constantinopolitanum pro suo Capite agnoscunt. *Tertii*, sunt Indi, seu Æthiopes, qui parent *Presbytero Joanni*, qui vulgò dicitur *Prete Jean*. *Quarti*, sunt Jacobitæ, qui & Coptitæ, qui unà cum Baptismo circumciduntur, & unam tantùm in Christo naturam admittunt. *Quinti*, sunt Nestoriani in Tartaria, & India, qui duas in Christo personas teponunt. *Sexti* sunt Maronitæ in Syria, & Phœnicia, qui sunt Monothelitæ, seu, qui unam in Christo voluntatem, divinam videlicèt, profitentur. *Septimi*, sunt *Armeni*, qui suum habent Præsidem, cui obtemperant, & quem *Catholicum* appellant. Sunt tamen alii Armenii, qui à Religiosis Ordinis Sancti Dominici ad Fidem Catholicam adducti subduntur auctoritati Romani Pontificis, & ab Archiepiscopo ex eodem Ordine assumpto hactenùs reguntur. *Octavi*, sunt Georgiani, qui Mediam, Persidem & Mare Caspium inhabitant, atque Græcorum linguâ & ritibus utuntur. *Noni*, sunt Suriani, sic dicti à *Sur* Civitate Assyriæ, qui in plerisque sequuntur Græcorum Religionem, & aliàs appellantur Samaritani. *Decimi*, sunt *Mozarabes* in Arabia, qui in multis consentiunt cum Ecclesia Romana. Ex tot sectis, in quas in præsentia miserum in modum Christiani in Oriente distracti sunt, facile, inquam, colligitur, quàm deplorabilis sit illorum in his locis conditio, quàm late dominetur impia secta Mahometana, & quàm denique funestam cladem Christianismo intulerit *Mahometes* scelestos impostor, dum novam invexit Religionem, suamque detestabilem publicavit doctrinam, quam congessit in peculiarem librum, quem Arabicè nuncupavit *Alcoranum*, id est, *Volumen Preceptorum*, cujus compositioni tredecim annos impendisse dicitur, & quem tanquàm Cœlo tanquàm sibi delapsum ubique venditavit. In nova sua Religione struenda *Mahometes* consortes habuit Judæum, & Monachum, quem

quem Sanctus Damascenus in libro de Hæresibus *Arianum* fuisse scribit, *Nestorianum* alii, *Ricoldus* ex Saracenorum utique scriptis *Jacobitam* esse affirmat. Ut ut sit, constat Judæum in cudendo Alcorano potiores partes habuisse. Nam præter pauca quæ ex spuriis Gnosticorum Evangeliis excerpta sunt, totus hic liber Talmudistarum, & Medrashitarum nugis refertus est. Auctor istius malè consarcinati libri ait, cæremonias legis Mosaicæ, putà Circumcisionem, delectum ciborum, lotiones varias corporis, & alia id genus similia ad salutem esse necessaria, licitamque esse Polygamiam. Præterea negat, tres esse in DEO Personas, & Christianos non secus ac Gentiles passim *Sociatores* appellat, ac si Trinitatis Fide DEO consortes attribuant. Christum negat esse Deum, quamvis Sur. 3. & alibi JEsum Christum nuncupet *Verbum DEI, Spiritum DEI, Prophetarum eximium*, ex MARIA Virgine, quam putido anachronismo Aaronis, Moysisque sororem esse asserit, natum; qui miracula à tenera ætate ediderit (illa utique, quæ in libro Apocrypho *de Infantia Salvatoris* leguntur) quique minimè sit passus, sed altero in ejus locum subjecto illæsus ad Cœlos evaserit Sur. 22. Fanum Mecchanum, *Caabam* dictum, ad quod Arabes undique quotannis conveniebant ab exordio rerum fuisse extructum fingit, uni Deo Optimo Maximo consecratum, instauratum ab Abrahamo, & Ismaële post diluvium, atque deinde Idolorum superstitione pollutum. Lapidem illum quadratum, quem uti Numen hactenus Arabes coluerant, Cœlo dimissum esse dictitat, lapidem verò alterum, qui in *Caabe*, seu Templi atrio jacet, ait esse illum lapidem, in quo sunt divinitùs impressa vestigia Abrahami, quando ex Agare Ismaëlem genuit. Vini potum, porcinæ, & morticinæ carnis esum suis Sectariis interdicit *Mahometes*, totumque libidini deditus eis post hanc vitam pollicetur beatitudinem, quæ consistit in fœdis voluptatibus corporis, quibus affatim potientur in Paradiso omnibus deliciis carnalibus affluente. Sunt, qui voluptates istas, quas post hanc vitam promittit Mahometes, ad sensum allegoricum trahunt, at ejusmodi voluptates in nativo, & litterali sensu à suo Pseudo-Propheta intellectas fuisse affirmant Alcorani Commentatores, quos *Maraccius* in annotationibus suis ad Sur. 2. & in prodromis citat. Verbo dicam, hic liber dictus *Alcoranus*, qui sectæ Mahometanæ legem complectitur, totus quantus est, à capite ad calcem scatet næniis, fabulis, antilogiis, & erroribus; quidquid verò habet rectum, & puriori rationis lumini consonum, id totum Mahometes haosit ex historia veteris, & novi Testamenti, quam tamen multis gerris, ineptissimis Rabbinorum nugis, & Arianorum, Sabellianorum, Manichæorum, aliorumque hujus furfuris Hæreticorum crassis erroribus turpiter fœdavit, atque interpolavit. Plura legesis apud *Hottingerum* in *Historia Orientali*, ubi de Mahometis ortu, Pseudo-Prophetiâ, Dogmatibus, Hegirâ, Præliis, Morte, deque toto Orientalium cultu & Religione fuso calamo tractat.

D. Cùm vera Religio ad bene beatèque vivendum, & ad cordis puritatem, veritatisque contemplationem ordinetur, facilè admodùm intelligo, veram esse haud posse Religionem Mahometanam, quæ terrenam dumtaxat promittit felicitatem in expletione libidinis & gulæ, atque in obscæna voluptate sensuum positam. At, me hercle, nullo pacto capere possum, qui fieri potuit, ut lex Mahometana in tam brevi temporis spatio orbis parte maximâ dominaretur, & à tot diversis nationibus susciperetur. Hoc enim, ut sæpiùs à te audivi, inter cætera motiva, seu credibilitatis argumenta, quibus Christianæ Religionis contrà Ethnicos, & Hebræos adstruitur veritas, non ultimum esse videtur, quod Christiana Religio, mortuo Christo Servatore nostro & in Cœlos recepto, fuerit maximâ celeritate & Romæ, & in toto, quà latè patet, orbe non sine miraculo suscepta. Quod tamen nemini admiratione dignum, vel miraculosè factum videbitur, cùm idem in propagatione falsæ Religionis Mahometanæ contigerit.

M. Longum certè latumque intercedit discrimen inter propagationem Christianæ Religionis & Mahometanæ sectæ. Crevit quippè Mahometana secta armorum vi & licentiâ vitiorum. Nec mirum est, quòd innumeri pene homines hanc Mahometis legem amplexi fuerint, quæ nullam habet difficultatem sive in credendis, sive in agendis, & quæ multùm indulget sensibus, & cupiditati, secundùm quam, ut suis experientia notum est, longè major pars hominum vivit, potiùs quàm secundùm rationem. At versâ vice, Religio Christiana, ùt apprimè ait Sanctus Augustinus, non armis fuit inducta, & per orbem diffusa, *sed fide incohata, spe nutrita, charitate aucta, miraculis confirmata est* in nomine Christi patratis ab Apostolis, quibus, utpote hominibus ignobilibus, pauperibus, rudibus, & imperitis sermone, neque natalium splendor, nec divitiæ, nec potestas, nec Philosophia, aut eloquentia auctoritatem conciliabant. Id profectò maximi miraculi loco habendum est. Nec minus singulare prodigium est, quòd Religio Christiana, quæ credenda proponit Mysteria humanæ impervia rationi, quæque sensibus sanctissimis suis præceptis juge bellum indicit, potuerit tam citò toto orbe disseminari & stabiliri à duodecim Piscatoribus, qui atroces persecutiones, diraque mortis supplicia pro tuenda veritate fidei, quam annuntiabant, invictâ patientiâ sustinuerunt. Cui enim, sodes, si micam aut semullam rationis habuerit, credibile unquàm videbitur, Apostolos adeò insanisse, ut probrosam mortem oppetere voluerint pro defensione doctrinæ Christi, quam falsam esse sibi conscii fuissent? Credat hoc Judæus Apella. Mors itaque Apostolorum, qui fuerunt latores ac propagatores Christianæ Religionis, miracula ab ipsis frequentissimè patrata in confirmationem doctrinæ quam prædicabant, Oracula Prophetarum quæ in Christo vero Messia esse completa disertè probârunt, hæc, inquam, & alia benè multa, quæ brevitatis ergò silentio prætermitto, Sole clariùs ostendunt, Christianam Religionem omnibus veræ Religionis characteribus esse insignitam. Sed de his veræ Religionis Notis omninò destituta est Mahometana secta, Nec enim ullis miraculis fuit confirmata, cum ipsemet *Mahometes* in suo Alcorano nullam se miraculorum patrandorum habuisse potestatem ultrò fateatur. Nullus unquàm Propheta Mahometo, ejusque legi testimonium perhibuit.

Et ſanè, quopacto Prophetæ potuiſſent Mahometo & ejus legi perhibere teſtimonium, cùm ex ipſomet Alcorano facile evincatur, Mahometum fuiſſe hominem flagitioſiſſimum, cædibus, rapinis, perjuriis, & libidine dumtaxàt inſignem, ejuſque legem non novam exhibere revelationem, ſed potiùs tam veteris, quàm novæ revelationis divinæ utriuſque fœderis paginis contentæ corruptelam eſſe, vel, ut meliùs dicam, errorum, mendaciorum, & fabularum centonem, ut tibi, ſi per otium liceat, Alcoranum legenti liquidò patebit.

D. Eccur igitur permiſit Deus ſummè bonus & ſummè verax, ut ferox iſta Mahometana gens multis felicibus bellorum eventibus, ac victoriis Chriſtianos ſuperaverit, & ſancta Palæſtinæ loca, quæ Chriſtus Dominus vitâ, doctrina, & morte ſuâ conſecravit, in ſuam redegerit poteſtatem?

M. Quòd Mahometani de Chriſtianis aliquandò victorias retulerint, quòd ſanctiſſima Palæſtinæ loca invaſerint, id totum, volente Deo, & plerumque nos ob peccata noſtra caſtigante, ut pater filios, eveniſſe perſuaſum habere debes, eumque nihilominùs adorare par eſt, qui, ut dicitur in Scriptura Sacra, *mutat tempora, & ætates, & transfert Regna atque conſtituit.* Cæterùm, felicibus bellorum eventibus atque victoriis non demonſtratur Religionis veritas: alioqui vera fuiſſet Græcorum, Romanorumque, dum Idola colebant, Religio. Rerum ſiquidem tum temporis potiebantur, multiſque victoriis toto orbe incluti erant. Quis etiam neſcit, Hebræos, qui Deum unum verum colebant, ab Infidelibus, Deo illis ob peccata irato, ſæpè fuſos fuiſſe? Præterquàm quòd Mahometanos non ſemel à Chriſtianis cum exigua manu, Deo exercituum pro ipſis pugnante, terrâ marique cæſos ac profligatos fuiſſe & legimus in Hiſtoriis, & noſtris temporibus vidimus, hoc præſertim anno milleſimo ſeptingenteſimo decimo ſexto, quo hæc ſcribo. Videmus, inquam, Mahometanos, ſeu Turcas, qui victoriis elati, jamque nullo labore Peloponneſi potiti, impudenti fiducia Chriſtianis inſultabant, eiſque terra, ac mari ineluctabilem cladem, in Italia, & in Imperio Romano minabantur, ab exercitu Imperatoris Caroli VI. quamvis numero longè inferiori, terreſtri commiſſo prælio fuiſſe fugatos, diſſipatos, ac tantùm non omnes ad unum internecione deletos. Nec ſecundam magis fortunam Mahometani mari ſunt experti. Etſi enim claſſem haberent ex omni memoria maximam, ſicque inſtructam annona, commeatu, armis, nauta, milite, machinis & tormentis, ut Chriſtianis ultimum exitium allatura videretur; nihiloſeciùs Venetorum, & aliorum Principum Chriſtianorum fœderatorum claſſe deterriti, & quaſi panico terrore perculſi, jam inceptam Corcyræ urbis, vulgò *Corfu*, obſidionem turpiter relinquere, atque maturare fugam coacti ſunt. Sic Supremo favente Numine, & pro Chriſtianis Cœlo pugnante, abierunt in ventos, deſierunt in ſtrepitum fumumque tot ferales, tàmque numeroſi Mahometanorum exercitus in Chriſtianos immiſſi, nulluſque dubito, quin propediem de toto Imperio Ottomano actum penitùs ac conclamatum ſit, ſi Auguſtiſſimus Imperator, quem DEUS ſoſpitem diu ac incolumem ſervet, victricia ſua arma in illud pari felicitate deinceps inferre non deſiſtat. Sed hactenùs ſatis de Mahometana ſecta, quam egregiè confutavit *Natalis Alexander* Diſſertatione ſexta ſæculi ſeptimi Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ.

D. Quiſnam fuit Auctor Hæreſis *Paulicianorum*, quam ſæculo Eccleſiæ ſeptimo obortam eſſe in exordio noſtri Colloquii obſervaſti?

M. Refert *Cedrenus* extitiſſe anno decimo tertio Imperii *Conſtantis*, hoc eſt, anno Chriſti DCLIII. *Conſtantinum* quemdam, qui & *Sylvani* nomen uſurpabat, *Paulicianorum* ſectæ Principem, qui Manichæorum hæreſim renovavit. Conſtat tamen Paulicianorum Hæreſim eſſe illo Conſtantino antiquiorem; nàm Manichæi Paulicianorum nomen ſibi ſumpſerunt à *Paulo* quodam *Samoſateno*, qui diu ante prædictum Conſtantinum hanc Hæreſim promulgaverat. De illis Paulicianis, eorúmque erroribus hæc habet Cedrenus: *Servant Manichæorum Hæreſim, duo principia cum illis affirmantes. Unum tantum eſſe ajunt, quod illos a Romana Eccleſia disjungat. Se enim ſentire alium eſſe Deum Patrem cœleſtem, qui in hoc mundo nihil habeat poteſtatis, habeat autem in futuro: alium Deum Mundi, cui in præſentem mundum jus ſit. Romanos autem profiteri, eſſe unum Deum, eumdemque Patrem Cœleſtem & univerſi Factorem. Se Chriſtianos, nos Romanos appellant.* Præter hunc errorem de duobus principiis, quem Pauliciani Hæretici cum Manichæis communem habebant, alios errores diſſeminabant, negantes divinam Mariæ Virginis Maternitatem, præſentiam realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Auguſtiſſimo Euchariſtiæ Sacramento. Prætereà, omnem Cruci Chriſti Domini venerationem adimebant, Prophetas, & Sanctos explodebant, mendacium & Religionis ſimulationem licitam eſſe affirmabant, ſacras litteras ſuis accommodabant erroribus, & in omne ſpurcitiæ genus effuſi impotenti ſuæ libidini, depoſito omni pudore, frœna laxabant. Verùm de Paulicianorum erroribus legendi ſunt jam citatus Cedrenus *in Compendio Hiſtoriarum*, ubi illos fusè proſequitur, & *Eutymius* in Panoplia titulo viceſimo, ubi eoſdem errores accuratè refellit. Hæc Paulicianorum hæreſis latè per Orientem adhuc nono Eccleſiæ ſæculo graſſabatur, ùt nos docet *Porphyrogenneta* in Vita *Michaëlis* Imperatoris filii Theophili, ubi hæc habet: *Paulicianos per Orientem conatur* (Theodora Auguſta mater Michaelis Imperatoris) *ad veram fidem transferre, ſin minus, extirpare, ac de medio tollere: quarei ingentibus malis Romanum Orbem implevit. Mittit itaque in eam rem Prætorum quoſdam ac Magiſtratuum. Hi alios in crucem agebant, alios gladio cædebant, alios profundo mari mergebant. Sublati ad centum millia ejuſce generis ſuppliciis: publicata ſubſtantia, ac fiſco illata.* Subdit idem *Porphyrogenneta*. Manichæum dictum *Corbeam* cum quinque millibus ejuſdem Religionis ad *Melitina Amerem*, id eſt, Præfectum, profugiſſe, indèque ad *Amerамnunem*, ſeu Calypham Saracenorum, profectum, communibus ſtudiis Romanam Ditionem invaſiſſe, Urbes tres condidiſſe, & multas clades Romanis intuliſſe, quòd fuſiùs Baronius Eminentiſſimus Annalium Eccleſiæ parens ad annum Chriſti octingenteſimum quadrageſimum quintum ex *Curopalate* narrat.

D. De-

D. Describe nunc, quæso, ortum & progressum Monothelitarum Hæresis, & in primis expone, in quo situs esset palmaris istorum Hæreticorum error?

M. Palmaris Monothelitarum error in eo positus fuit, quod unicam in Christo Domino operationem, adeoque unicam voluntatem, divinam videlicet, propugnarent. Quod quidem ut clarius intelligas, obiter observare debes, ineunte septimo Ecclesiæ sæculo omnes tam Orientis, quam Occidentis Patriarchas, & Episcopos, juxta definitiones Conciliorum Ephesini, & Chalcedonensis, quæ contra Nestorium, & Eutychetem celebrata fuerunt, duas in Christo naturas, divinam scilicet, & humanam in unitate Personæ divinæ admisisse; ex quo fidei dogmate ab universa Ecclesia recepto necessario consequi videbatur, duas itidem in Christo agnosci debere voluntates & operationes, divinam nimirum & humanam. Ast, circa annum DCXXII. insurrexerunt Hæretici, qui hanc consecutionem negarunt, asserentes, naturam humanam in Christo ita esse unitam Verbo Divino, ut licet mente, aliisque facultatibus, quæ naturæ humanæ sunt appendices, prædita esset, ipsa tamen natura humana in Christo propriam non exerceret operationem, sed unica in Christo esset Operatio, profecta quidem à Verbo Divino, ut à Principe causa, ab humanitate vero ut à causa pure instrumentaria. Quam ob rem isti Hæretici, qui ex infecta Eutychianorum stirpe tanquam mali surculi pullularunt, dicti sunt *Monothelitæ*, quod, exclusa operatione, & voluntate humana, unicam in Christo operationem & voluntatem divinam profiterentur. In hoc errore prorum puppimque, ut ajunt, suæ hæreseos Monothelitas constituisse, patet ex Coriphæis illius sectæ, videlicet ex Epistola *Cyri* Alexandrini Monothelitarum Patriarchæ ad *Sergium* Patriarcham Constantinopolitanum Monothelitarum primipilum; ex Epistola *Sergii* ad *Honorium I.* Romanum Pontificem, & demque, ex *Macario* Patriarcha Antiocheno Monothelita insigni, qui in sexte Synodo generali contra Monothelitas coacta hæc palam effutire non erubuit: *Si membratim incidar*, inquit, *& jacter in mare, neque duas voluntates, neque duas operationes dico in Domino nostro Jesu Christo, uno Sancta Trinitatis.* Hunc Monothelitarum errorem aperte damnat concors SS. Patrum doctrina, & locupletissima Scripturæ Sacræ testimonia, in quibus Christus Dominus sic alloquitur Patrem suum: *Pater, si possibile est, transeat à me calix iste; verum tamen non sicut ego volo, sed sicut tu vis.* Matth. cap. 26. item Lucæ cap. 22. *Pater, si possibile est, transeat à me calix iste; verum tamen non mea voluntas, sed tua fiat.* Et Joannis cap. 6. *Descendi de Cælo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus, qui misit me, Patris.* His similibus, quæ passim in sacris Litteris occurrunt, referendis testimoniis consulto supersedeo, quia *Sanctus Maximus* in disputatione, quam habuit cum *Pyrrho* Hæretico Monothelita, ea accurate collegit, hisque ad confutandum illum Hæreticum apposite usus est. Consulendus est etiam *Natalis Alexander*, qui Monothelitarum errores perdocte refellit in Dissertatione quinta, quæ extat in Panoplia adversus Hæreses septimi Ecclesiæ sæculi.

D. Quo pacto propagata est Monothelitarum Hæresis, & quinam præcipui fuerunt illius Auctores, atque Fautores?

M. Propagationi Monothelitarum Hæresis ansam & occasionem dedit imprudens *Heraclius* Imperator, qui deceptus est in congressu, quem anno DCXXII. habuit cum *Paulo Monoculo* hæretici *Severi* Discipulo ac Sectatore, qui Monothelitarum hæresim se tum primum profiteri testatus est. Hujus congressus meminit *Sergius* Constantinopolitanus Episcopus Monothelita in Epistola ad Honorium I. Summum Pontificem, quæ habetur Actione XIII. sextæ Synodi Generalis. Scribit etiam *Theophanes* eumdem Heraclium Imperatorem fuisse pariter deceptum in altero congressu, quem anno DCXXIX. habuit cum *Athanasio* Jacobitarum Patriarcha, Viro savo & pernicioso, qui Monothelitarum errore erat infectus. Verum, doctissimus noster *Combefisius* in Historia Hæresis Monothelitarum Disputatione prima cap. 6. observat, fictitium plane & fabulosum esse hunc congressum Imperatoris Heraclii cum Athanasio, & recta fronte pugnare eum iis, quæ à Scriptoribus narrantur de congressu *Pauli Monoculi* sectæ Severianæ cum Imperatore Heraclio, adducitque nonnulla argomenta, quibus hanc Athanasii cum Heraclio congressionem oppugnat. Non ausim tamen ipse omnino cum *Combefisio* congressum illum Imperatoris Heraclii cum Athanasio tanquam confictum penitus explodere, tum quia *Theophanes* in sua Historia illius congressus Heraclii cum Athanasio apertam mentionem facit; tum quia etiam noster eruditissimus *Jacobus Goarus* in suis Notis ad Theophanem ostendit leviora esse Combefisii tela, quam ut Historiæ à Theophane scriptæ veritas lædatur, idemque cum Jacobo Goaro sentit doctissimus noster *Michael Le Quien* in suis Annotationibus in Opera S. Damasceni. Quapropter hanc secundam congressionem Imperatoris Heraclii cum Athanasio Jacobitarum Patriarcha, utpote necdum satis compertam, in medio relinquo. Hoc unum certissime apud omnes constat, Heraclium Imperatorem jam ab anno sexcentesimo vicesimo secundo à *Paulo Monoculo* Severi Hæretici discipulo deceptum, consuluisse *Sergium* Constantinopolitanum Episcopum, & *Cyrum* Phasidis Episcopum, sed postea ad Patriarchicum thronum Antiochenum translatum, an scilicet in Christo duplex esset voluntas? à quibus istud habuit responsum: unam tantum in Christo dicendam esse voluntatem & operationem. Neque admodum Sergio Monothelitarum sectæ patrono ac parenti laborandum fuit, ut Imperatori Heraclio suum virus afflaret, tum quia Sergio tanta cum Heraclio intercedebat necessitudo, ut adversus Persas profecturus hic Imperator, suos filios ejus curæ ac fidei commiserit; tum quia etiam, Oriente tum temporis varias in sectas misere distracto, Imperator Heraclius facile sibi persuasit, fore, ut hac unius in Christo voluntatis & operationis assertione, cujus par non animadvertebat periculum, unionem Acephalorum, aliorumque

Orientis Hæreticorum cum Catholicis facile procurare posset. Sic imprudentissimus ille Imperator hæreticum dogma de una in Christo voluntate & operatione, tanquam novum pro antidoto venenum à Sergio accepit, atque inductus specioso illo hæreticorum cum Catholicis unionis titulo magnum in Ecclesia excitavit incendium, quod postea difficile extingui potuit. Interea, Cyrus Patriarcha Alexandrinus, ut jam in superiori Colloquio observavimus, coëgit anno DCXXXIII. Conciliabulum, in quo novem edidit Capitula, in quorum septimo purum putumque Monothelismum de una in Christo voluntate & operatione stabiliebat. Hæc novem Cyri Capitula in hac Pseudo-Synodo Alexandrina fabricata obviis ulnis excepit & suo calculo confestim approbavit *Sergius* Constantinopolitanus, sed ea strenue rejecit *Sophronius* Monachus, intrepidus fidei Catholicæ defensor, qui, cum de una, vel duplici voluntate & operatione in Christo convenire haud posset cum Cyro, ad Sergium Constantinopolitanum perrexit, apud eum coram acturus causam, & ad sollicitandam eadem opera Capituli septimi in Conciliabulo Alexandrino conditi abrogationem, in quo una tantum Dei-virilis voluntas decernebatur. Invenit Sophronius Sergium in eodem erroris luto hærentem cum Cyro, quare, re infecta, Constantinopoli profectus in Palæstinam reversus est, ubi post mortem *Modesti* Hierosolymorum Patriarchæ, in ejus locum ipsemet suffectus est, Conciliumque habuit Antistitum Palæstinæ, in quo composuit Epistolam illam Encyclicam de more ad Patriarchas mittendam & recitatam in sexta Synodo Actione undecima, in qua disertissimis Sanctorum Patrum auctoritatibus abunde evincit, dari in Christo duplicem voluntatem & operationem. Actaque sua Synodica *Honorio* hujus nominis primo Summo Pontifici, & *Sergio* Constantinopolitano transmisit, ut legitur in libello Synodico. Hujus Sophronii Synodi, in qua Monothelitarum Hæresis confixa est, meminit *Theophanes* ad annum vicesimum Imperatoris Heraclii, ubi, quæ ad originem & progressum Monothelismi spectant, uno tenore refert. Accepta Synodica Sophronii Epistola, *Sergius* Constantinopolitanus Episcopus scripsit ad Honorium Romanum Pontificem litteras decimæ Actioni Synodi sextæ insertas, quibus Sophronium atris coloribus depingit, & ad consulendum Ecclesiasticæ paci proponit tanquam omnino necessariam silentii œconomiam, qua videlicet neque una, neque gemina in Christo operatio, vel voluntas deinceps diceretur, ob emergens, ut inquiebat, ex intempestivo illarum vocum usu scandalum, sed unus idemque filius Unigenitus verus Deus Dominus noster Jesus Christus dicatur operatus tam divinam, quam humanam operationem. Hanc silendi dispensationem, quam frustra conatus erat Sergius persuadere Sophronio, facile Honorio I. Romano Pontifici persuasit. *Honorius* quippe duas ad Sergium scripsit Epistolas, in quibus tantum eum laudat, quod novitatem vocabuli *unius*, vel *geminæ* in Christo operationis, *quod posset simplicibus scandalum generare*, prudenter sustulerit, sed etiam fatetur unam voluntatem Domini Nostri Jesu Christi, *quia*, inquit, *à divinitate assumpta est nostra natura, non culpa; illa profecto quæ ante peccatum creata est, non quæ post prævaricationem vitiata.* Ex eo loquendi modo, quem in suis ad Sergium Epistolis usurpavit Honorius I. Romanus Pontifex, Hæretici, & quidam etiam Catholici Scriptores existimarunt, hunc Summum Pontificem in hæresim Monothelitarum impegisse, & unam tantum in Christo voluntatem & operationem admisisse. Verum, non est dubium, quin oppido fallantur. Honorius siquidem Papa dum unam voluntatem in Christo asserit, id duntaxat intellexit de Christo secundum naturam humanam considerato, cujus duas esse voluntates contrarias, mentis nimirum & carnis, Orthodoxo sensu jure merito negavit, quia illa pugna voluntatum in homine peccati originalis fructus est, cujus omnino expers fuit Christus Dominus, à quo, ut observat Summus ille Pontifex, *assumpta est nostra natura, non culpa.* Sic germanam Honorii mentem explicant, & à Monothelitarum Hæresi vindicant Joannes IV. Summus Pontifex in *Apologia pro Honorio ad Constantinum Imperatorem Heraclii filium*, Sanctus Maximus in *Dialogo cum Pyrrho*, Anastasius Bibliothecarius præfatione *in sua ad Joannem Diaconum Collectanea*. Unde, quemadmodum Sanctus Cyrillus Alexandrinus disputando contra Nestorium, hanc propositionem: *Una est natura Verbi incarnata*, asseruit in sensu Catholico, & à sensu Eutychianorum, qui eamdem loquendi formam postea usurparunt, penitus alieno; ita Honorius mente Catholica dixit, & in sensu Monothelitarum errori prorsus opposito, unam esse in Christo voluntatem. Duas siquidem voluntates Christi, divinam scilicet & humanam absolute non negavit, sed tantummodo duas voluntates in humana Christi natura pugnantes sibique contrarias exclusit, propter rationem superius allatam. Cæterum, lubens fateor, Honorium graviter peccasse, dum de una, vel gemina in Christo voluntate, & operatione silendi invexit œconomiam. Quod, ut facilius intelligas, distinguendum est duplex œconomiæ genus. Vel enim silendi œconomia cadit supra personas, quæ hæreseos insimulantur, vel supra fidei doctrinas. Et quidem si de personis sit quæstio, prudentissime Ecclesia aliquando dispensationem adhibuit & silendi œconomiam, qua protraheretur illarum damnatio, donec intimius res elucesceret. At quando de fidei doctrinis suboritur aliqua dissensio, & veritas aliqua impugnatur, quæ in Sanctis Patribus, in Scripturis Sacris, & in Conciliorum definitionibus haud obscure continetur, nulla tunc opus est œconomia, aut silendi dispensatione, sed statim ab iis, ad quos spectat, aperte est definienda, ut liquet pluribus exemplis Veterum Patrum, qui in hostes Ecclesiæ adhuc impetu acriter insurrexerunt, eorumque errores in ipsis cunis præfocarunt, parum curantes, quod homines impii ac novitatum amatores scandala inde paterentur, dummodo veritas Catholica usque ad sanguinis effusionem vindicaretur. In hoc itaque culpandus est Honorius Papa, quod in hac doctrina fidei de duabus in Christo voluntatibus & operationibus præposteram indixerit

silendi

silendi œconomiam, & quod Monothelitarum Hæresim latius grassari permiserit, quam tamen actutum auctoritate sua reprimere debuisset. Sed quamvis Honorius Papa à peccato excusari haud possit, à Monothelitarum tamen Hæresi, qua nunquam fuit infuscatus, facile purgari potest, quidquid contra obstrepant hæretici, quos inter *Guillelmus Cave* in Historia literali sæculo Monothelitico hæc scribit: *Laterem lavant, operam oleumque perdunt, quotquot Honorium ob Hæresim Monotheliticam à Synodo Generali sexta damnatum hac labe eximere allobarant.* Quod quidem quam falsum sit, & Sancti illius Pontificis doctrinæ injurium, facile intelliges, si præter ea, quæ hactenus in ejus defensionem diximus, consulas nostrum *Cosmbessium* in Historia, quam edidit, Monothelitarum Hæresis, & nostrum *Natalem Alexandrum* in Dissertatione secunda septimi Ecclesiæ sæculi, ubi late probat, tam vere, quam pie Honorium I. à Monothelitarum Hæresi excusari posse.

Mortuo Honorio I. Romano Pontifice, *Sergius* Episcopus Constantinopolitanus Hæreticus Monothelita, sub specioso obtentu consopiendi tumultus, quibus tota perstrepebat Ecclesia, Auctor fuit Imperatori Heraclio, ut promulgaret *Ecthesim*, seu fidei expositionem, quam ipsemet Sergius proprio Marte cuderat, in qua deinceps dici prohibebatur cum una, tum gemina in Christo voluntas & operatio. Hæc *Ecthesis* nomine Heraclii Imperatoris vulgata, & à Romanis Pontificibus *Severiano, Joanne IV. & Theodoro* Honorii primi successoribus damnata, extat Secretario III. Concilii Lateranensis *sub Martino I.* Summo Pontifice celebrata. Necdum tamen hac Ecthesis Heraclii proscriptione Monotheliticæ Hæresi finis impositus est, ob pervicaciam *Pyrrhi & Pauli*, qui Sergio in Sede Constantinopolitana successerunt, & duo illius Sectæ præcipua columina fuerunt. Hic siquidem *Paulus* Constantinopolitanus Episcopus, quidiu Catholicam fidem ementitus fuerat, detracta tandem larva, induxit *Constantem* Imperatorem nepotem Heraclii, ut promulgaret anno DCXLVIII. *Typum*, seu Edictum, quo silentium indicebatur unius, vel duarum in Christo voluntatum & operationum, quod Edictum habetur in Concilio Lateranensi sub Martino I. indicto, Secretario IV. Postremo, hæc Monothelitarum hæresis attrita & profligata fuit in sexta Synodo Oecumenica sub *Agathone* Papa, & *Constantino Pogonato* optimo Imperatore Catholico anno DCLXXX. habita. Tentavit quidem *Philippicus Bardanes*, qui anno Christi DCCXI. Imperium invasit, hanc jacentem Hæresim, qua à puero imbutus fuerat, utcumque erigere, sed illo Tyranno in ordinem redacto, & *Anastasio* Catholico Principe ad Imperii fastigium evecto, extincta est Monothelitarum Hæresis, & Catholica fides de duabus in Christo voluntatibus & operationibus in sexta Synodo Generali definita toto Orbe Christiano suscepta est, exceptis tamen, ut observant Historiæ Ecclesiasticæ periti, Chaldæis, Armenis, & Maronitis, apud quos etiam post Concilium sextum Generale diu viguit Monothelitarum Hæresis. Sed de Sectis, & Hæresibus, quæ septimo sæculo Ecclesiæ gremium dilacerarunt, hactenus satis dictum sit.

D. Gestio nunc scire ortum ac progressum Hæresum, quæ in octavo Ecclesiæ sæculo proruperunt.

M. Duæ potissimum Hæreses octavo Ecclesiæ sæculo emerserunt, videlicet Hæresis *Iconomachorum*, seu *Iconoclastarum*, & Hæresis *Felicis* Urgellitani Episcopi, & *Elipandi* Toletani Antistitis.

D. Ab origine & progressu Iconoclastarum Hæresis exordium, si placet, ducamus.

M. Iconoclastarum Hæresis anno septingentesimo vicesimo tertio hoc pacto exorta est. Tiberiade vir quidam haud obscurus erat Judæorum superstitionibus addictus, qui cognominabatur *Sarantapechus*, infensissimus Christianorum hostis, & invidiæ livore in Ecclesiam æstuans. Hic itaque male feriatus homo illius, qui Saracenis tum temporis imperitabat (*Jezidus* ille vocabatur) nimiam facilitatem cum perspectam habuisset, conciliata sibi illius benevolentia, & studium erga ipsum obtendens, quædam ei grata ac jucunda vaticinabatur, tumque pollicitus est, si suggestionibus ejus morem gereret, Imperii diuturnitatem, ita ut triginta annos Imperii integros ageret, modo ex Christianorum templis, totiusque Imperii sui finibus Christi, & Sanctorum Imagines deturbaret. Hamum devoravit imprudentissimus Princeps, illiusque præstigiatoris consiliis auscultans sacrilegum promulgavit Edictum, quo Sacra Christianorum templa expilari, Sanctas Imagines dejici, lacerari & comburi jussit. Quod quidem impium Edictum prophanis & impuris manibus è vestigio executioni mandatum est; nam qui ad id missi fuerant, inimicos Christi Judæos, Saracenosque ad jussa perficienda acriter urgebant, Christiani vero, quantumvis minis impellerentur, tam violentum facinus aggredi detrectabant. Verum, hanc impietatem non diu inultam reliquit Deus præpotens scelerum vindex. At enim *Jezidus* ille Saracenorum Princeps, qui impiis hujus præstigiatoris Judæi consiliis per summam imprudentiam assensum præbuerat, cum sua spe delusus brevi tempore superstes fuisset, malè periit. Ejus autem filius, cui nomen *Ulido* erat, in paternum Regnum succedens, hunc præstigiatorem Judæum tanquam Patris seductorem, ac insignem impostorem acerbissimâ & crudelissimâ morte multari præcepit, quo nequitiæ condigna præmia reportaret. Quo semel facto, mox per Orientem ornatum suum resumpsit Ecclesia, & Sanctarum Imaginum instaurationem accepit. Hæc constant ex relatione, quam *Joannes* Hierosolymitanus Monachus Actione V. septimæ Synodi Generalis coram Patribus recitavit, quæque seorsim edita est cum continuatoribus Historiæ Byzantinæ post Theophanem.

D. Certe mirari non subit, quod Judæi, & Saraceni Christianorum infensissimi hostes Sanctis Imaginibus bellum indixerint. At scire vellem, an hæc impietas ab Hebræis ad Christianos derivata sit?

M. Hanc impietatem *Leo* hujus nominis III. dictus *Isaurus*, qui tum temporis Imperium Romanum regebat, ab Hebræis accepit, eamque

apud

apod Christianos inducere tentavit, instigante præsertim *Constantino* Nacoliæ in Phrygia Episcopo, qui, ob suam hæresim, à suis Diœcesanis expolsus in Aulam Imperatoris irrepsit, eumque contra cultum Sanctarum Imaginum vehementer accendit. *Leo* itaque annó decimo Imperii sui, sicut testantur *Theophanes*, & *Stephanus* Diaconus Ecclesiæ Constantinopolitanæ in Vita Stephani junioris, ut gratificaretur Judæis, quibus jure jurando sese obstrinxerat, concessurum se illis, quidquid postulassent, cum ad Imperium, quod ariolando ei fuerant vaticinati, provectus esset; sacras Imagines persequi cœpit, ad quas penitus everrendas publicum postea promulgavit Edictum, cui tum in Oriente strenue intercessit Sanctus *Germanus* Patriarcha Constantinopolitanus, tum in Occidente Gregorius II. Summos Pontifex, qui perfidum illum Imperatorem ab hac impietate litteris ad eum datis avocare conatus est, sed frustra; Barbaros quippe ille Imperator nomine & moribus *Leo* erga Ecclesiam furore percitus à nefario proposito semel in animo infixo Sacrorum Templorum Imagines destruendi divelli nequaquam potuit. Iomo in dies crudelior factus Venerabile Collegium *Studitarum* ejus impietatem aversantium, una cum instructissima Bibliotheca injectis flammis concremavit. Dein, Sanctum Germanum Constantinopolitanum Episcopum, qui ejus de abolendis Imaginibus decreto subscribere renuebat, Sede expulit, & in ejus locum subrogavit *Anastasium* fatalem Imperatoris in hac disseminanda Iconoclastarum hæresi administrum, sicut testatur jam citatus *Stephanus* in Vita Stephani junioris his verbis, quæ hic integra recensere operæ pretium est: *His auditis*, nempe quæ de Venerandis Imaginibus dicebat Sanctus Germanus, *improbus Imperator, more leonis, cujus nomen ferebat, frendens, Satrapas ensibus armatos in Patriarchicam domum misit, quibus praecepit, ut cum pugnis & conviciis Sanctum Virum inde deturbarent. Eo autem ejecto, & Monastica vita participe facto, videre erat universum Civitatem melliflua Patris doctrina orbatam, fletum & ejulatum non parvum edere, ita ut dies illa non dies, sed tenebra, & fletus super fletum, & va super va esset, ut loquitur Propheta. Iisdem miseris diebus impius Anastasius impietatis manu Pontificatum occupavit vi militum, non suffragio divina pietatis, qui quidem omnia ad Ecclesiam pertinentia Imperatoris adibus tradidit. Tum Tyrannus libera potestate predenda heresio accepta, illico Sanctam & Dominicam Christi Dei nostri imaginem, qua super Imperatoria atria collocata ob effigiem Sancta Ænea dicebatur, dejicere & igni tradi tentavit. Quod quidem pergit. Interim vero dum tollebatur, divino zelo roborata honorabiles mulieres fortiter irruerunt, arreptaque scala, Spatharium, qui imaginem amovebat, in terram projecerunt, distractumque morti tradiderunt. Post hac ad Patriarchicam domum statim properantes, impium Anastasium lapidibus petunt ajentes:* Impiissimum Caput, & veritatis hostis, ergone idcirco Sacerdotiom invasisti, ut sancta & sacra anathemata, sive donaria evertantur? *Hanc de se victoriam non ferens prophanus à conspectu piarum mulierum aufugit, & ad tyrannum confugiens, ei author fuit, ut sanctas illas mulieres ferro interimerent. Quod quidem factum est, illaque pro Christi imagine inita certamine, victoria pramium ab ipso Christo receperunt, cum omnibus Sanctis victricibus in Regno Cœlorum latantes.* Hactenus Stephanus Ecclesiæ Constantinopolitanæ Diaconus in Vita Stephaoi junioris, quæ Græce ac Latine publicata est tomo 1. Analectorum Græcorum à *Jacobo Loppino* Monacho Benedictino. Sed in Germanum Sanctissimum Antistitem, & in pias mulieres, quæ ab ejus impietate abhorrebant, atrociter sævisse non contentus *Leo* Imperator, furere adhuc cœpit adversus Gregorium II. Summum Pontificem, cujus vitæ non solum per suos Ministros sæpius insidiatus est, sed etiam in odium vindicatarum à Summo illo Pontifice Imaginum, patrimonia Ecclesiæ Romanæ in Calabria, & Sicilia in Fiscom redegit, & Diœceses Illyricianas, Calabriam, & Siciliam, reliquasque Provincias usque Thraciam à Romano Pontificatu distraxit; de qua summa tyrannide & injustitia conqueruntur jore optimo Summi Pontifices Adrianus I. in Epistola ad Carolum Magnum, & Nicolaus I. in Epistola ad *Michailem* Imperatorem, in qua earumdem Provinciarum, quas Ecclesiæ Romanæ tam injuste *Leo* Imperator abstulerat, restitutionem postulat. Tot malis, quæ scalestus ille Imperator *Leo* Sedi Apostolicæ intulerat, deterritus tamen non est Gregorius II. qui tum temporis oniversæ Ecclesiæ clavum feliciter regebat, sed in defensione avitæ fidei sibi semper constans, postquam *Leonem* ab hac impietate consiliis, ac litteris suis abducere haud potuisset, Concilium coëgit Romæ, in quo tam illum, quam alios eadem hæresi infectos diris Christiano ritu devovit, ut narrant Adrianus I. in Epistola ad Carolum Magnum, *Cedrenus*, & *Zonaras* Scriptores Græci. Idem præstitit Gregorius III. decessori suo virtutibus & pietatis zelo par. Is quippe Summus Pontifex, postquam per litteras & legationes animum *Leonis* Imperatoris emullire, atque ad meliorem frugem revocare incassum tentasset, Romæ Concilium habuit trium supra nonaginta Episcoporum, in quo *extorris ab Ecclesia declaratur, qui antiquæ consuetudinis, & Apostolica Ecclesia fidelem usum contemnens, adversus venerationem sacrarum Imaginum depositor atque destructor, & prophanator vel blasphemus existit.* Defensoribus sacrarum Imaginum adjunxit sese Sanctus *Joannes Damascenus*, qui in Aula Caliphæ Saracenorum dignitate & gratia eminens, & Damasci Præfectus, fidem adversus nascentem Iconoclastatum hæresim impigro labore propugnavit, missis in Provincias Imperii Epistolis & Orationibus egregiis de Sanctarum Imaginum culto. Quod ubi *Leoni Isauro* Imperatori innotuisset, eum malis artibus perdere in animum suum induxit, nactusque ejus manu scriptam Epistolam, aliam per Notarios peritos characteribus persimilem exarari jussit, ut proditoria Epistola ejus manu scripta videretur. Hanc suppositiiam & proditoriam Epistolam misit Imperator *Leo* ad Calipham Saracenorum, qui actutum Sancto Damasceno jussit truncari manum, quæ tamen die sequenti à Beata Virgine ei miraculose reddita est. Quo insigni prodigio perculsus Sara-

Saracenus Princeps eum pristinæ dignitati restituere voluit, quod Sanctus Damascenus recusavit, & ab eo, ægrè licèt, facultatem obtinuit secedendi in Monasterium. Hæc constant ex Vita ejusdem Sancti Damasceni, scripta à *Joanne* Patriarcha Hierosolymitano, quam Græcè & Latinè exhibet doctissimus noster *Michaël Lequien* in fronte primi tomi recentis Editionis, quam adornavit, Operum S. Damasceni. Sed de Constantia *S. Joannis* Damasceni in vindicando Sanctarum Imaginum cultu, & de Operibus ab eo lucubratis opportunior disserendi sese dabit occasio in Colloquio quinto, ubi de Viris illustribus, qui sæculis Ecclesiæ septimo & octavo floruerunt, sermonem instituemus.

D. Resipuitne tandem *Leo* Imperator ab impietate sua?

M. Leoni Isauro Imperatori Sanctarum Imaginum eversori frustrà obstitit *S. Germanus* Constantinopolitanus, nec furentem hominem Gregorii secundi, tertiive admonitio, diraruniq; quæ imprecatio à proposito revocare unquàm potuerunt. In sua ergo impietate mortuus est *Leo* Imperator, ac filium reliquit *Constantinum*, dictum *Copronymum*, qui paternæ impietatis non minùs quam Imperii hæres coëgit anno DCCLIV. trecentorum triginta & octo suæ farinæ Episcoporum Conciliabulum, in quo Imaginum cultum damnari curavit, persecutionem gravem in Catholicos excitavit, & maximè in Monachos, quos *Idolorum cultores* per contemptum appellitabat, Monasteria omnia militibus Iconomachis tradidit, Ordinem Monasticum penitùs extinguere sategit, Præfectos Iconomachos selegit Catholicis infensissimos, Sanctas Imagines disjecit, abolevitque, promiscuè in omnes viros sanctos ac Deo dicatos crudelissimè sævìit eo solo nomine, quòd Iconoclastarum Hæresim detestarentur. Verùm, hic sceleftus Imperator, verbo Christianus, sed re Judæus, Manichæus, & Nestorianus divinam ultionem in morte expertus fœtidam animam expuit, eique successit *Leo* hujus nominis IV. ejus filius, qui paulò minùs in sacras Imagines debacchatus est, & à Catholicorum persecutione aliquamdiu abstinuit; Hæresis tamen nihilominùs dominata est, nec Imagines in templis restitui permisit, immò postquàm in pulvinari *Irenes* Imperatricis uxoris suæ duas Imagines reperisset, furorem suum prodidit adversus Imaginum cultores, quorum multos è medio sustulit. At Leone IV. Imperatore demortuo, cùm summa rerum esset penes *Irenem* ejusque filium *Constantinum*, cùmque Sedem Constantinopolitanam occuparet Patriarcha *Tarasius*, vir pietate non minùs quàm eruditione conspicuus, habita est Synodus septima Generalis, quæ Constantinopoli primùm incepta, dein Nicææ celebrata fuit anno DCCLXXXVII. in qua Synodo proscripta est Iconoclastarum Hæresis, & decretum fuit, sacras Imagines esse colendas, atque anathemate perculsi sunt ii omnes, qui sacras Imagines frangerent. De hac Synodo Generali, uti & de aliis Conciliis, quæ tùm Romæ, tùm in Galliis octavo Ecclesiæ sæculo pro cultu Sanctarum Imaginum habita sunt, fusè disseremus in sequenti Colloquio. Hic tantùm duo breviter observâsse sufficiat, primò, hanc Iconoclastarum Hæresim, quæ in septima Synodo generali, quæ dicitur *Nicæna secunda*, fuit confixa, nono Ecclesiæ sæculo instar hydræ suis redivivam cladibus sub Imperatoribus *Leone Armeno*, *Michaële Balbo*, & *Theophilo* graves iterùm turbas & persecutiones in Catholicos excitâsse, sicut datâ operâ commonstrabimus in nostris Colloquiis in Historiam noni Ecclesiæ sæculi. Præterea, observare debes, eamdem Iconomachorum impietatem secutis etiam temporibus revixisse, puta in *Joanne Wiclefo*, qui in Concilio Constantiensi sess. XV. fuit damnatus; ac postmodùm, sæculo decimo sexto in *Luthero*, & *Calvino*, eorumque sequacibus, quos inter famosus fuit unus è Calvinianæ sectæ Pseudo-Ministris, *Dallæus* videlicèt, qui librum natalitiis tenebris damnandum edidit, quem solidè confutavit noster *Natalis Alexander* sæculo Hist. Eccl. octavo, Dissertatione sextâ, obi usum, cultumque Imaginum Christi ac Sanctorum non solùm cum lege Dei non pugnare, sed Religioni consentaneum esse, & fidelium excitandæ pietati perutilem omni argumentorum genere demonstrat.

D. Fuitne perantiquus in Ecclesia Sanctarum Imaginum usus?

M. Observat doctissimus *Petavius* lib. XV. Theologicorum Dogmatum de Incarnatione capite decimo tertio, Imagines ex eorum per se genere esse, quæ juris positivi, vel disciplinæ dicuntur. Hinc est, quòd primis ab ortu Christianæ Religionis temporibus, cùm adhuc in eam gentilis grassaretur furor, & in hominum mentibus hæreret Idolorum superstitio, non tam frequens esset Sanctarum Imaginum usus. Ex quo nata est illa Gentilium Christianis facta exprobratio, quæ apud *Minucium Felicem* his verbis exprimitur: *Cur nullas aras habent* (Christiani), *templa nulla, nulla nota simulacbra?* Idem etiam Christianis crimini vertebat *Celsus* Ethnicus apud Origenem lib. 8. *Posthac*, inquit Origenes, *Celsus ait, nos Ararum, Statuarum, Templorumq; dedicationes fugere.* Idem testatur *Arnobius* libro sexto contra Gentiles. Quod certè Christianis Ethnici objicere haud potuissent, si in tribus prioribus Ecclesiæ sæculis frequens fuisset apud Christianos Imaginum usus. Errant tamen Hæretici, dum infrunito ore asserunt, nullum penitùs in tribus prioribus Ecclesiæ sæculis fuisse Imaginum usum. *Theodorus* siquidem lector lib. 1. Historiæ memorat, *Eudociam* ab urbe Hierosolymitana misisse ad *Pulcheriam* Imaginem Matris Christi Domini, quam S. Lucas Evangelista depinxisse ferebatur. *Eusebius* etiam Cæsariensis de statua CHRISTI per Syrophœnissam, ut fama erat, confectâ agens cap. 18. lib. 7. Hist. Eccles. ait, non mirum esse, si Gentiles à Salvatore nostro beneficiis affecti hæc præstiterint, *cùm Petri, & Pauli, Christique ipsius pictas Imagines ad nostram usque memoriam servatas in tabulis viderimus.* Fuit igitur aliquis in tribus prioribus Ecclesiæ sæculis Imaginum usus, quamvis non ita frequens, quia id ætatis, vigente adhuc multis in locis Idololatriâ, consultiùs visum est Ecclesiarum Pastoribus ab Imaginum usu temperare, quàm, eo admisso, occasionem dare colendi Imagines cum Gentilium

lium scandalo & offensione. At in quarto Ecclesiæ sæculo, cùm jam nullum subesset Idololatriæ periculum, frequentior fuit Imaginum usus, etsi alibi citiùs, alibi tardiùs introductus fuerit, prout Nationum captus & indoles erat, & qui illis præerant, expedire judicabant. Sequentibus deinde sæculis, postquam plenâ adeptâ libertate lacertos quodammodo suos explicare cœpit Ecclesia in omnibus locis ad magis fidelium promovendam pietatem Imagines palam haberi cœptæ, atque in Templis & Oratoriis propositæ sunt, quæ tamen antehac in omnibus Ecclesiis promiscuè, & frequenter non adhibebantur, sed tantùm in quibusdam Ecclesiis jam usu essent receptæ atque approbatæ.

D. Usus Statuarum, seu Figurarum extantium, qui nunc toto orbe Christiano percrebuit, fuitne in omnibus Ecclesiis æquè antiquus, ac usus picturarum?

M. Non fuit in Ecclesia perinde antiquus usus Statuarum, ac Picturarum. Septima quippè Synodus generalis, seu Nicæna secunda, in ea, quam condidit, fidei confessione, meminit tantùm picturarum, & admittit dumtaxat in Religionis usum solis coloribus depictas Tabulas, non verò Statuas, seu Figuras extantes. Crediderim ipse, ideò tardiùs Statuas à Christianis fuisse usurpatas, quòd de Statuis, seu Figuris extantibus intelligi potissimùm debeat ea Dei lex, quâ vetitum fuit omne sculptile, & quòd etiam ea, quæ super Imaginum usu scripserunt antiqui Patres in concertationibus cum Ethnicis, cadant præsertim in Statuas. Sed post septimam Synodum generalem sensim sine sensu venerationi fidelium expositæ sunt Statuæ, maximè, cùm nullum ampliùs suboriri posset Idololatriæ periculum, & fideles de cultu, quem Imaginibus, & Statuis exhibere debebant, satis superque à Pastoribus essent edocti.

D. Estne licitum depingere Deum, & Angelos, qui puri sunt spiritûs?

M. Multi antiqui Patres usum Imaginum Dei expedire negârunt. Hinc S. Augustinus lib. *de fide & symbolo* cap. 7. ait, *nefas esse Christiano simulachrum Dei collocare in Templo.* Alii tamen Sancti Patres, & omnes modò Theologi existimant, DEUM depingi posse, quia jam frequens & ab antiquissimo tempore receptissimus in Ecclesia ubique viget usus pingendi tres Sanctissimæ Trinitatis personas, *Patrem* videlicèt sub effigie Senis; *Filium* sub specie Hominis, cujus naturam in Incarnatione assumpsit; & *Spiritum Sanctum* sub figura Columbæ, in qua, dum baptizaretur Christus Dominus, sese oculis hominum objecit. Quam consuetudinem Sanctissimæ Triadis depingendi Personas consecravit Concilium Tridentinum sess. 25. cùm in suo decreto supponat, Deum depingi solere. Quantùm attinet ad Angelos, dubium non est, quin possint depingi, non quod sint corporei, ut perperàm visum est quibusdam vetustis Scriptoribus, sed quia sese sub figura humana, teste Scripturâ Sacrâ, identidèm conspiciendos exhibuerunt. Ita definitum est in Septima Synodo generali, immò, testatur S. Gregorius Nazianzenus Oratione vicesimâ tertiâ jam usitatum fuisse quarto Ecclesiæ sæculo morem pingendi Angelos cum forma corporea sub candidis vestibus.

D. Legebam nupertimè in quodam libro Gallicè edito, non nullas Ecclesias, præsertim Gallicanam, diù multumque restitisse definitioni de cultu Sanctarum Imaginum factæ in septima Synodo generali. Id an verum sit, & quo pacto accidetit, rogo te, ut paucis exponere non graveris.

M. Cultum aliquem, seu venerationem Sanctis Imaginibus exhiberi posse nunquam negârunt Galliarum Præsules, sed tantùm admittere tenuerunt disciplinam, seu modum illius Imaginum cultus, quem sanxerat septima Synodus generalis, seu Nicæna secunda, tot signis exterioribus insignitum, putà deosculationibus, thymiamatibus, incensis, luminaribus coram accensis, adgeniculationibus, capitis inflexionibus &c. Hæc enim Imaginum cultûs disciplina, seu iste imagines colendi modus Gallis inusitatus planè & inauditus erat, solique DEO ritus hi externi honorarii apud eos tum temporis impendi solebant. Cùm igitur Galliarum Antistites pertimescerent, ne cultus interior Deo exhibitus promiscuè cum cultu interiori Imaginibus delato confunderetur, & ne hæc Imaginibus exhibita honorificentiora signa imperitis saltem & rudibus errandi darent occasionem, huic modo colendi Imagines reclamârunt. At in ejusmodi altercatione quæstio minimè versabatur de ipso Imaginum cultu, sed tantùm de modo Imaginibus deferendi cultum, qui ad meram disciplinam pertinet. Quocirca, quantùm ad ipsum fidei dogma de cultu Imaginum Episcopi Gallicani cum Græcis non pugnabant, sed dumtaxat cultum superstitiosum, & incompetentem reformidabant, & in disciplina solùm, seu in modo colendi Imagines à Græcis dissentiebant. Verùm, ut ut sit de hac altercatione, quam occasione cultus Imaginum octavo & nono Ecclesiæ sæculis Galliarum Episcopi cum Græcis habuerunt, de qua in sequenti Colloquio plura, auxiliante Deo, dicemus, certissimum est, finem huic controversiæ tandem impositum fuisse, totumque Orbem Christianum definitioni septimæ Synodi generalis subscripsisse, & diu quidem, antequam in piam illam & laudabilem de cultu Imaginum praxim insurgerent redivivi Iconomachi, Calvinistæ scilicet & Lutherani, quotum impietatem meritò confixit Synodus Tridentina sessione vigesimâ quintâ his verbis: *Imagines porrò CHRISTI, Deiparæ Virginis, & aliorum Sanctorum in Templis præsertim habendas & retinendas, eisque debitum honorem & venerationem impertiendam: non quòd credatur inesse aliqua in iis divinitas, vel virtus, propter quam sint colenda, vel quòd ab iis sit aliquid petendum, vel quòd fiducia in Imaginibus sit figenda, velut olim fiebat à gentibus, quæ in Idolis spem suam collocabant; sed quoniam honos, qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, quæ illa repræsentant, ita ut per Imagines, quas osculamur, & coram quibus caput aperimus, procumbimus, Christum adoremus, & Sanctos, quorum illæ similitudinem gerunt, veneremur: id quod Conciliorum, præsertim verò secundæ Nicænæ decretis contra Imaginum oppugnatores est sancitum. Illud verò diligenter doceant Episcopi, per Historias Myste-*

Mysteriorum nostræ Redemptionis, picturis, vel aliis similitudinibus expressas erudiri & confirmari populum in articulis fidei commemorandis & assiduè recolendis; cùm verò ex omnibus sacris Imaginibus magnum fructum percipi, non solùm quia admonetur populus beneficiorum & munerum, quæ à Christo sibi collata sunt, sed etiam quia DEI per Sanctos miracula & salutaria exempla oculis fidelium subjiciuntur, ut pro iis DEO gratias agant, ad Sanctorumq; imitationem vitam, moresq; suos componant, excitentq; ad adorandum & ad diligendum DEUM & ad pietatem colendam. Si quis autem his decretis contraria docuerit, Anathema sit. In has autem sanctas & salutares observationes si qui abusus irrepserint, eos prorsùs aboleri Sancta Synodus vehementer cupit, ita ut nulla falsi dogmatis imagines & rudibus periculosi erroris occasionem præbentes statuantur. Hoc, longiusculum licèt, Sacrosanctæ Synodi Tridentinæ Decretum hìc consultò descripsi, quia in eo tota continetur Ecclesiæ super Sanctarum Imaginum cultu doctrina, & omnes damnantur abusus, qui in eum quoquo modo irrepere possunt.

D. De Iconoclastarum hæresi multa paucis complexus es, ac lubentissimè subscribo Concilii Tridentini Decreto, quod ad stabiliendum Sanctarum Imaginum cultum, & ad præcavendos quoscumque abusus, qui vel ex plebis ignorantia, vel ex Pastorum incuriâ in eum irrepere possunt, sapientissimè conditum est. Veniamus nunc ad alteram hæresim, quam octavo Ecclesiæ sæculo à *Felice* Urgellitano Episcopo, & ab *Elipando* Toletano Antistite procusam fuisse, me antea præmonuisti.

M. Circa annum DCCLXXX. *Elipandus*, qui Toletanæ Ecclesiæ in Hispania præerat, *Felicem* Episcopum *Urgelia*, quæ Civitas est in Pyrenæi Montis jugo sita, præceptorem quondam suum consuluit, quo pacto Christum agnosceret Dei filium, naturalem, an adoptivum? respondit *Felix*, Christum secundùm naturam assumptam filium Dei esse non naturalem, sed adoptivum, hoc est, Christum, quà parte homo est, filium Dei esse adoptione, non naturâ. Undè, licèt unam personam in Christo confiteretur *Felix*, per consequentiam tamen quamdam recidebat in Hæresim Nestorii duas in Christo personas constituentis. Naturâ siquidem & adoptione unius Patris filius unus esse non potest, nisi gemina persona admittatur, quod erat Nestorii delirium. Hic fuit palmaris error, quem docuit *Felix*, editisque libris acriter propugnavit, ut refert *Jonas* Aurelianensis Episcopus, idemque testantur *Etherius*, & *Beatus*, lib. 1. adversùs Elipandum. Hoc *Felicis* responsum ubi accepisset *Elipandus*, istud pestiferum dogma per Asturias, & Gallæciam disseminavit, *Felix* verò Septimaniam eodem errore infecit, sed Gallis, ac Germanis eum afflare frustra conatus est, Carolo Magno Imperatore Antistites & Viros Galliarum eruditos ad novam hæresim oppugnandam excitante, atque auctoritate suâ Hæreticos comprimente, ut scribit jam citatus *Jonas* Aurelianensis initio lib. 1. *de cultu Imaginum* contra Claudium Taurinensem. Id ubi rescivit *Hadrianus* hujus nominis primus Summus Pontifex, ad universos Hispaniarum Episcopos scripsit Epistolam, quæ est nonagesima septima Codicis Carolini, quâ eos monet, ut Elipandi Nestorianis in CHRISTUM Dominum blasphemiam, convocato Episcoporum cœtu, quamprimùm coërcerent. Non destitit tamen Elipandus errorem, quem à *Felice* acceperat, publicare, multosque in suas partes adducere, inter quos fuerunt *Ascarius* Bracarensis Episcopus, & *Fidelis* Abbas, cui primò Elipandus suæ sectæ arcana revelavit, scriptâ ad eum Epistola anno Christi DCCLXXXV. ut docet *Beatus* Abbas initio libri primi adversùs *Elipandum*. Accessere etiam ad eamdem sectam Cordubenses nonnulli, ut liquet ex Elipando in Epistola ad *Felicem* nuper conversum, & ex Alcuino. In gliscentem hanc hæresim stylum acuerunt mox citati *Etherius* Uxamensis Episcopus, *Beatus* Abbas, nec non *Paulinus* Aquilejensis, sed in primis *Alcuinus*, qui contra *Felicem* Urgellitanum septem edidit libros, & quatuor alios composuit adversùs *Elipandum* Toletanum. *Felix* Urgellitanus damnatus est Narbonæ primùm anno DCCLXXXVIII. Dein Ratisponæ anno DCCXCII. tùm Francofurti ad Mœnum anno DCCXCIV. mox sub *Hadriano* Summo Pontifice Romæ, ibidemque sub *Leone III.* an. DCCXCIX. adhæc, eodem anno in Synodo Urgellitana, ac demùm eodem itidem anno in Synodo Aquisgranensi confutatus convictusque est ab Alcuino. Post obitum tamen *Felicis*, qui in Synodo Aquisgranensi palinodiam decantâsse, & ad saniorem mentem rediisse visus fuerat, & quem Lugduni in Galliis ex hac vita migrâsse ex fama refert *Ado* in Chronico, invenit *Agobardus* Lugdunensis Archiepiscopus quemdam illius *Felicis* Dialogum, eoque perlecto, animadvertit *hominem diligenter & fraudulenter instaurâsse, quantùm in se fuit, omnem pravitatem dogmatis sui, in quo dudùm fuerat detectus, & propter quem ab honore Episcopatus depositus.* Agobardi hoc de libello censuram *quidam ex fratribus indignè tulerunt*, arbitrati, eam non procedere *ex zelo fidei, sed invidentia.* Hinc est, quod tùm judicii sui æquitate, tùm fidei integritate ac religione impulsus, hanc *Felicis* Urgellitani *Schedulam*, ut vocat, seu *Dialogum*, impugnare aggressus est *Agobardus* in gratiam Simplicium, rudiumque Christianorum, *qui incautè admirantes vitam prædicti Felicis, probanda cuncta putabant, quæ dixisset; nescientes, quia non ex vita hominis metienda est fides, sed ex fide probanda est vita.* Opusculum hac de re suum *Agobardus* nuncupavit *Ludovico* Imperatori, & extat in Bibliothecis Patrum. Propter hanc fidei *Schedulam*, seu *Dialogum*, quem post obitum suum *Felix* Urgellitanus Episcopus reliquit, dubium est, an Hæresim reverà & sincero animo ejuraverit? Eum in errore suo mortuum fuisse ex fama refert *Ado* in Chronico, ubi ita scribit: *Anno Incarnationis Domini* DCCXCII. *Felix Urgellitanus Episcopus hæreticus deprehensus, adoptivum, non proprium Filium Dei Dominum nostrum JESUM CHRISTUM dogmatizans, qui ad præsentiam Adriani Pontificis Romani deductus hæresim verbis solummodò abdicavit. Synodus iterùm facta contra supradictam hæresim in Francofurt, Legatis Sedis Apostolicæ præsidentibus Theophylacto & Stephano Episcopis: authoritate Sanctorum Patrum convictus & damnatus est iterùm*

Felix cum errore suo, perpetuoq; exilio apud Lugdunum relegatus est, quem ferunt in eodem ipso suo errore mortuum. Meliorem sortem nactus est *Elipandus* Toletanus Episcopus, ille siquidem quamvis diu veritati restiterit, & errori suo mordicùs adhæserit, tandem Alcuino, eum, ut ad gremium Ecclesiæ Catholicæ rediret, sedulò adhortanti cessit, & piè mortuus est, ut testatur *Tamagus* in Toletanorum Archiepiscoporum Catalogo.

D. Essetne modò hæreticus ille, qui unicam in Christo Domino personam admittendo, diceret, eum esse filium Dei adoptivum, supponendo adoptionem cadere non in personam, sed dumtaxat in naturam humanam assumptam, ratione cujus Christo competat adoptio?

M. Nonnulli è Schola Theologi post *Durandum* lib. 3. sent. dist. 4. quæst. 1. docent, Christum ratione naturæ humanæ dici posse filium adoptivum. Verùm, hæc sententia, pace illorum Theologorum dixerim, hæresi *Felicis*, & *Elipandi* haud parùm patrocinari videtur, quia nempè nemini privato Theologo licitum est pro nutu & arbitrio novas vocibus significationes affingere, aliter nihil certum esset, nihil fixum in definitionibus Ecclesiæ, & aliundè in apertum discrimen vocaretur fides Catholica, cùm ex una parte certa omnibus tùm Jurisconsultis, tùm Theologis & fixa notio sit adoptionis, quæ sit assumptio personæ extraneæ; ex altera verò parte imminenti cum periculo fidei affirmaretur, CHRISTUM, ut hominem, esse filium Dei adoptivum, ex quo palàm sequeretur, non modò duos esse in CHRISTO filios, sed & duas personas, reclamantibus ex adverso Scripturis, Sanctis Patribus, & Conciliorum decretis. Quocircà, cùm juxta nativam hujus vocis *adoptionis* significationem, non in naturam, sed in personam cadat adoptio, duplicem personam in CHRISTO admittere jure præsumeretur ille, qui eum diceret filium Dei adoptivum, tametsi profiteretur se id intelligere ratione naturæ humanæ, non ratione personæ. Præterquam quod falsò supponunt hi Theologi, naturam humanam Christi esse verbo divino extraneam, ac subinde CHRISTO adoptionem ratione naturæ humanæ competere posse. Falsò, inquam, id supponunt hi Theologi, natura siquidem humana in CHRISTO respectu Verbi divini post factam semel unionem hypostaticam, quæ naturalis est & substantiva, non potest dici extranea, sed potiùs propria Verbo divino, utpotè quam, ut suam & propriam possidet Verbum, idque consentaneè ad mentem SS. Patrum, qui adversùs *Nestorium* dimicantes, ut ostenderent carnem, seu humanitatem non esse Verbo extraneam, & alienam, sed propriam, totis viribus allaborârunt. Apage ergo sententiam *Durandi*, & aliorum ei adstipulantium Theologorum, qui asserunt, Christum ratione naturæ humanæ esse filium adoptivum.

D. Suppetitne tibi aliquid aliud dicendum de Hæresibus, quæ octavo sæculo Ecclesiam exagitârunt?

M. Ne quid intactum relinquam, breviter hìc attexam errores *Adalberti* natione Galli, & *Clementis* genere Scoti, qui anno circiter septingentesimo quadragesimo quarto turbas excitare, plebem Christianam ementitæ sanctimoniæ larvâ seducere, & S. Bonifacio Germaniæ Apostolo negotium facessere cœperunt. Horum hypocrisim, fanatismum, & deliria graphicè describit idem *S. Bonifacius* in Epistola, quam scripsit ad *Zachariam* Summum Pontificem, quæ inter Bonifacianas est centesima tricesima quinta. *Adalbertus* fuit damnatus in Synodo Suessionensi habitâ anno DCCXLIV. Rursùm, idem *Adalbertus*, & *Clemens* confixi sunt in Concilio secundo Germanico in Majoratu *Carolomanni* incerto loco celebrato anno DCCXLV. ut scribit *Othlonus* in Vita S. Bonifacii lib. 1. cap. 37. Postremò, ubi accepisset *Zacharias* Papa ea, quæ in Concilio Germanico contra duos illos Hæreticos peracta fuerant, Synodum Romæ convocavit eodem anno DCCXLV. in quo in *Adalbertum*, & *Clementem* hanc tulit sententiam: *Aldebertus, cujus nobis acta & nefaria commenta relecta sunt, quia se Apostolum censuit nominare, & capillos atque ungulas suas populis pro Sanctuario exhibuit, seducens populum diversis erroribus, & quoniam, sub obtentu Angelorum, in suo auxilio Dæmones invocavit, ab omni officio Sacerdotali deponatur, agens pœnitentiam pro commissis, & ampliùs populum minimè seducat. Sin autem in his erroribus perseveraverit, & populum ampliùs seduxerit, sit ei Anathema, & æterno Dei judicio condemnetur, omnisq; qui ei consenserit, vel ejus secutus fuerit doctrinam, aut adjunctus illi fuerit. Similiter autem & Clemens, qui per suam stultitiam Sanctorum Patrum scripta respuit, vel omnia Synodalia Acta parvi pendit, inferens etiam Christianis Judaismum, dum prædicat fratris defuncti uxorem posse in matrimonio jungi, insuper & Dominum nostrum JESUM CHRISTUM descendentem ad Inferos, pios & impios simul inde abstraxisse; ab omni etiam Sacerdotali officio deponatur, & Anathematis vinculo obligetur, atque, nisi resipuerit, æterno Dei judicio condemnetur, vel etiam omnes, qui ejus sacrilegis consentiunt prædicationibus.* Ex hac sententia, quam *Zacharias* Papa in *Adalbertum* & *Clementem* in Synodo Romana tulit, patescunt errores, quibus duo illi Hæretici impliciti fuerunt, quosque rudi & imperitæ plebi instillare tentârunt. Sed de Hæresibus, quæ sæculis Ecclesiæ septimo & octavo prodierunt, hic plura non addam, acturus in proximo Colloquio de Conciliis, in quibus vel ejusmodi hæreses protritæ fuerunt, vel sancita est disciplina Ecclesiæ. Hoc erit igitur proximi nostri Colloquii argumentum, quod ad notitiam Historiæ Ecclesiasticæ omninò necessarium est.

COLLOQVIUM IV.

De Conciliis cùm Generalibus, tùm Nationalibus, quæ sæculis septimo, & octavo sive ad proterendas Hæreses, sive ad sanciendam Ecclesiæ Disciplinam variis in locis fuerunt celebrata.

D. Cum inter Concilia, quæ sæculis Ecclesiæ septimo & octavo indicta fuerunt, alia sint Generalia, alia Nationalia; quædam ad extirpandas Hæreses, quædam

dam verò ad collapsam Ecclesiæ disciplinam instaurandam convocata; præstat, ut incipiamus ab illis Conciliis, in quibus confixæ sunt Hæreses, & deinde progrediamur ad Concilia, in quibus sancita est Ecclesiæ disciplina. Cedo itaque in primis Concilia, in quibus damnata est Monothelitarum Hæresis, quæ septimo Ecclesiæ sæculo multorum pervasit animos.

M. Sub *Joanne IV.* Romano Pontifice anno DCXL, habitum est Romæ Concilium, in quo damnata est Monothelitarum Hæresis, & proscripta itidem *Ecthesis* Imperatoris *Heraclii*, sicut refert *Theophanes*, qui etiam testatur, in Africa in Provinciis Bizacena, Numidia, & Mauritania diversos pariter convenisse Episcopos, qui alias Synodos celebrârunt, & Monothelitarum Hæresim confixerunt. Alterum Concilium anno DCXLVIII. Romæ convocavit *Theodorus* contra *Paulum*, & Pyrrhum Episcopos Monothelitas, qui anathemate percussi sunt, & in eos latæ sententiæ subscripsit *Theodorus* Papa calamo Christi Sanguine in Calice tincto, ut asserit *Theophanes*. Tertium Concilium, quod dicitur *Lateranense*, Romæ anno DCXLIX. die quintâ mensis Octobris coëgit *Sanctus Martinus*, hujus nominis Primus Romanus Pontifex, ut *Typum* Imperatoris *Constantis* & Monothelitarum Hæresim damnaret. Hoc Lateranense Concilium absolutum fuit in Pervigilio Festi omnium Sanctorum, eique interfuerunt centum & quinque Episcopi; inter quos erant *Maximus* Episcopus Aquilejensis, & *Deusdedit* Antistes Calaritanus. Constat hæc Synodus Lateranensis quinque Secretariis, seu Consultationibus, totidem diebus confectis, condiditque viginti quinque Canones; in quibus damnatur Monothelitarum Hæresis, ejusque Auctores ac Sectatores anathemate configuntur, nec non *Ecthesis* Heraclii Imperatoris, & *Typus* Constantis Imperatoris proscribuntur. Prudenti tamen Oeconomiâ erga *Constantem* Imperatorem, qui *Typum* promulgaverat, se gessit *Sanctus Martinus* Papa. *Typum* namque sub *Constantis* Imperatoris nomine damnare noluit, nec anathemate eum ferire, ne inde Schisma fieret in Ecclesia, cujus paci & unitati consulere in votis habebat Sanctissimus ille Pontifex. Tanta autem fuit hujusce Concilii Lateranensis sub Sancto Martino I. congregatæ auctoritas, ut post quinque Synodos Generales in professionibus fidei à Pontificibus Romanis fieri solitis memoraretur, ut videre est in libro *Diurno Romanorum Pontificum* cap. 2. tit. 9. Decreta istius Synodi Lateranensis *S. Martinus I.* publicavit per Epistolam Encyclicam ad omnes Episcopos, Presbyteros, Diaconos, Abbates, Monachos, & ad universos fideles directam. Hæc Monothelitarum Hæresis damnatio, & anathema *Typo* Constantis in Synodo Lateranensi dictum, iram hujus Imperatoris in Sanctum Pontificem *Martinum I.* vehementer accendit. Id enim ubi rescivisset *Constans* Hæreticus Imperator, furore percitus ipsum à Constantiniana Basilica vi abductum in exilium ablegavit anno DCLIII. non verò, ut ait *Baronius*, anno DCL. Eo in exilio rerum omnium penuriâ, morbis, ediâ & ærumnis confectus ad Deum migravit Sanctissimus Pontifex, sicut latiùs exposuimus in Colloquio secundo in Historiam septimi Ecclesiæ sæculi. Verùm, mortuo Imperatore *Constante*, filius ejus *Constantinus* dictus *Pogonatus*, optimus, & religiosissimus Princeps ad Solium Imperiale provectus est, qui, secundùm Deum, nihil antiquiùs habens, quàm ut pacem Ecclesiæ procuraret, litteras ad *Donum* Romanum Pontificem direxit, eumque invitavit, ut convocaret Concilium generale, cui ipse, vel ab eo missi Legati præessent. Ast, exempto rebus humanis *Dono* Pontifice Maximo, ad manus Agathonis ejus successoris litteræ *Constantini* Imperatoris devenerunt, qui in tanto Ecclesiæ discrimine tàm justæ petitioni lubentissimè concessit, jussitque, ut, antè celebrationem Concilii generalis, variis in Regionibus Synodi celebrarentur, in quibus Monothelitarum Hæresis profligata est, videlicet in Synodo Mediolanensi habitâ annô DCLXXIX, in Synodo Anglicana eodem anno indictâ, Præside *Theodoro* Dorovernensi Episcopo, & in Synodo Romana ab *Agathone* Summo Pontifice convocata, ut constat ex ejusdem Agathonis Papæ litteris ad *Constantinum Pogonatum* Imperatorem datis. His Synodis prostrata quidem est Monothelitarum Hæresis, quæ tandem ultimo ictu confixa est à Synodo sexta Oecumenica, quæ est tertia Constantinopolitana, cujus Historiam hic perstringere necesse est.

D. Quandonam cœpta est Synodus illa Generalis, quot ei adfuerunt Episcopi, & qui illius Præsides?

M. Synodus sexta Generalis, quæ est Constantinopolitana tertia, cœpit Constantinopoli die VII. mensis Decembris anni sexcentesimi octogesimi in *Trullo*, ut legitur in prima Actione. Quid autem sit *Trullus*? latè explicat *Du-Cangius* in Constantinopoli Christiana lib. 3. parag. 32. & sequenti. Breviter hìc observâsse sufficiat, *Trullum* nihil aliud esse, quàm Imperialis Palatii Secretarium in altum porrectum & supernè fornicatum, id est, rotundum & concameratum. In eo itaque ædificio, quod Anastasius Bibliothecarius in Vita *Agathonis* Papæ *Basilicam*, & in Vita *Leonis II. Palatium* appellat, celebrata est Constantinopoli sexta Synodus generalis. De numero Episcoporum, qui huic sanctæ Synodo interfuerunt, non satis inter Scriptores convenit. Alii quippè cum *Theophane & Cedreno* numerant ducentos octoginta novem Episcopos. Alii centum sexaginta sex, à quo numero non longè recedit *Photius*, qui in libello de *Synodis* recenset centum & septuaginta Episcopos. In tanta porrò opinionum discrepantia nihil certi de numero Episcoporum, qui sextæ Synodo generali interfuerunt, affirmare possumus. Hoc unum extra omnem dubitationis aleam esse debet, scilicet *Agathonem* Romanum Pontificem huic sextæ Synodo generali præfuisse per suos Legatos *Theodorum*, & *Georgium* Presbyteros, & *Joannem* Diaconum; deinde, omnes Episcopos, qui aderant, maximâ veneratione prosecutos fuisse Agathonem ut Vicarium Christi, Caput & Doctorem totius Ecclesiæ, eosque, secundùm ejus Epistolas ad Concilium directas, de dogmate fidei sententiam tulisse, ut liquidò constat ex Actis istius Synodi, ex Patrum Sermone Acclamatorio ad Imperatorem, & ex

litteris Synodicis, quas Episcopi ad Agathonem Papam scripserunt. Huic sextæ Synodo generali interfuit etiam Imperator *Constantinus Pogonatus*, & honorificentiori loco sedit tanquam Ecclesiæ & Concilii defensor, non tanquam Judex Controversiarum fidei, quarum examen, aut judicium ad laicalem quamcumque potestatem nullatenùs pertinere potest. Eâ de causâ *Constantinus* piissimus Imperator post omnes duntaxat Episcopos subscripsit his verbis: *Constantinus in Christo Deo Rex ac Imperator Romanorum legimus & consensimus.* At Legati Agathonis Papæ omnium primi subscripserunt; cæteri autem Episcopi hanc Formulam in suis subscriptionibus usurpârunt: *N. Episcopus*----*definiens subscripsi.* Ex quo facilè colligitur, *Constantinum* Imperatorem huic sextæ Synodo interfuisse, aut subscripsisse, non ut Judicem Controversiarum fidei, sed tanquam Concilii & Ecclesiæ defensorem.

D. Quid præcipuè actum est in sexta Synodo generali?

M. Octodecim Actiones, seu Sessiones habitæ sunt in sexta Synodo generali. Quinque priores Actiones habitæ sunt eodem anno, quo convocata est hæc Synodus, nimirùm anno sexcentesimo octogesimo, tredecim vero aliæ anno sequenti, seu sexcentesimo octogesimo primo fuerunt celebratæ. In quinque prioribus Actionibus perlecta sunt Acta Conciliorum generalium Ephesini, Chalcedonensis, & secundi Concilii Constantinopolitani, quod est quintum generale. Lecta est etiam Epistola Agathonis Papæ, necnon Epistola Concilii Romæ contra Monothelitas celebrati, quibus omnibus manifesto contra *Macarium* Patriarcham Antiochenum insignem Monothelitam probatum est, non posse, citra apertam Hæresim negari, duas in Christo esse voluntates & operationes. In sexta Actione, quæ habita est die XII. mensis Februarii anno DCLXXXI. data est Hæreticis facultas loca Sanctorum Patrum de unica Christi Domini voluntate & operatione in medium adducendi. Sed ea Sanctorum Patrum testimonia, quæ protulerunt Hæretici, truncata, & adulterata reperta sunt. In sexta Actione die XIII. Februarii ejusdem anni habitâ Legati Summi Pontificis laudârunt Sanctorum Patrum testimonia, quæ disertè ostendunt, duas in Christo esse voluntates & operationes. In reliquis undecim Actionibus non tantùm Monothelitarum error damnatus est, verùm etiam personæ, ac inter mortuos *Theodorus* Pharanitanus, *Cyrus* Alexandrinus Patriarcha, *Sergius*, *Pyrrhus*, *Paulus*, & *Petrus* Patriarchæ Constantinopolitani, Monothelitæ omnes. His additur *Honorius* hujus nominis Primus Pontifex Romanus, qui tamen propter Monothelitarum Hæresim non fuit damnatus, sed quod eam exorientem statim non compressisset, eique suo silentio plus æquo favisset, sicut in superiori Colloquio ostendimus. Inter vivos damnati sunt *Macarius* Patriarcha Antiochenus Monothelitarum Antesignanus pessimus, *Stephanus* ejus discipulus, & *Polychronius* delirus senex ac miraculorum somniator, qui eò dementiæ prorupit, ut Patribus Synodi certò sponderet, mortuum hominem, universo adspectante populo, à se ad vitam revocatum iri, statim atque cadaveris capiti scriptam fidei suæ (Monotheliticæ scilicet) professionem admovisset. Adducitur itaque medium in forum humanum cadaver, cui præstigiator *Polychronius* chartulam, in qua scripta erat hæc propositio: *Qui non confitetur unam voluntatem, & unam DEI virilem operationem, non est Christianus*, ad caput, & ad pectus sæpiùs admovet, auribus etiam demortui nescio quid insusurrans. Sed surdo cecinit miser ille impostor; cadaver enim exangue ac penitùs exanime, sicut antehac remansit, nedùm se in pedes erexit. Sic impostor Polychronius sese omni populo hujus ludi spectatori deridendum propinavit, qui tamen inflexus & obstinatus, sicut Hæreticis solenne est, cùm ab hæresi revocari haud posset, Sacerdotio abdicatus est, & à Patribus Concilii anathemate percussus. Hanc infaustam Polychronii sortem imitari noluit *Georgius* Patriarcha Constantinopolitanus, licèt enim ipse ante celebrationem Concilii esset Monothelita, in eo tamen Hæresim suam abjuravit, & Catholicam fidem de duabus in CHRISTO voluntatibus & operationibus palàm professus est, sicut testatur Venerabilis *Beda* in lib. *de sex mundi Ætatibus.* His celebratis octodecim Actionibus, & felicissimo exitu dirempto sexto Generali Concilio, Patres Synodicam relationem ad Agathonem Pontificem Maximum miserunt, confirmationem Concilii ab ipso postulantes, quam tamen *Agatho* Papa morte præventus dare non potuit, sed *Leo II.* ejus successor, post acceptam Epistolam, quam ad ipsum *Constantinus Pogonatus* Imperator pro confirmatione Concilii scripsit, prædictum Concilium sextum generale Apostolicâ auctoritate confirmavit, illudque cum aliis quinque universalibus Conciliis connumerari debere sanxit.

D. Pervenerúntne usque ad nos sincera Acta sextæ Synodi generalis?

M. Cùm animadverteret Eminentissimus Annalium parens *Baronius*, *Honorium* Romanum Pontificem, à quo jure merito labem hæreseos abstergit, in Actis Concilii sexti generalis, qualia nunc habentur, anathemate implicatum reperiri, sibi, aliisque persuadere tentavit, ea ad nos sincera non pervenisse, sed fuisse interpolata artibus *Theodori* Constantinopolitani Episcopi, qui, cùm esset Monothelita, à Sede Constantinopolitana ante celebrationem sexti Concilii generalis dejectus, & postmodum in eodem Concilio cum cæteris Monothelitis proscriptus fuit. Sed statim post Concilium, cùm sedi suæ, emissâ Catholicæ Fidei professione, restitutus fuisset, pro ea, quâ apud Imperatorem gratiâ pollebat, Acta Concilii sexti generalis corrupit, & suo proprio nomine ex iisdem expuncto, *Honorii* Papæ nomen substituit, atque ita Leoni II. Summo Pontifici, & cæteris aliis Patriarchis Acta sextæ Synodi generalis supposita transmisit. Hæc est *Baronii* sententia, quæ viris eruditis nostræ ætatis minimè probatur. Acta siquidem sextæ Synodi, quæ nunc habentur, sincera esse, nec unquam fuisse interpolata, invictè ostendunt noster *Combefisius* in Historia Monothelitarum, Dissertatione Apologeticâ pro Actis sextæ Synodi, *Christianus Lupus* in Dissertatione de sexta Synodo generali ad Actionem XVIII. Noster *Nata-*

Natalis Alexander in Dissertatione secunda septimi sæculi, *Garnerius* in Appendice ad Notas capitis secundi Libri Diurni Romanorum Pontificum, *Antonius Pagius* in Critica Baronii, aliique doctissimi Scriptores, quibus in præsentia recensendis supersedeo.

D. Veneror, ut par est, Viros, quos laudâsti, apprimè eruditos, sed ab opinione Baronii discedere mihi religio est, nisi perspecta prius habuerim momenta, quibus ducuntur viri illi eruditi ad rejiciendam plausibilem istam Baronii conjecturam, quæ ad purgandum *Honorium* Romanom Pontificem à Monothelitarum hæresi, quæ ipsi affingitur, conferre plurimùm potest.

M. Hæc Baronii conjectura ideò viris eruditis arridere non potuit, quia nihil in ea obtruditur, quòd non sit incertum, vel falsum, vel incredibile. At enim primò, supponit *Baronius*, Theodorum Patriarcham Constantinopolitanum ante sextam Synodum generalem fuisse Sede suâ ob Monothelitarum hæresim ab Imperatore *Constantino Pogonato* dejectum. Sed hoc incertum omnino est, planèque ignoratur causa, ob quam *Theodorus* è Sede sua Constantinopolitana pulsus fuerit. Si enim ob Monothelitarum hæresim, ut causatur Baronius, Patriarchatu Constantinopolitano privatus fuisset *Theodorus*, ut quid, amabo, Constantinus Imperator in ejus locum suffecisset *Georgium*, qui erat itidem Monothelita, quique, ut jam observavimus, in sexta dumtaxat Synodo generali Orthodoxam fidem amplexus Monothelitarum hæresim ejuravit? Præterea, affirmat Baronius, *Theodorum*, statim post sextum Concilium generale suæ Sedi Constantinopolitanæ restitutum obliterâsse suum nomen ex Actis illius Concilii, in quo tanquam Hæreticus Monothelita proscriptus fuerat, & suo loco nomen *Honorii* Romani Pontificis fraudulenter reposuisse. Id autem prorsùs abludit à vero, tùm quia de damnatione *Theodori* in Concilio sexto generali altum est apud Veteres, & apud etiam Anastasium Bibliothecarium silentium; tùm quia, si *Theodorus* fuisset in errore pertinax, atque in Concilio tanquam Hæreticus Monothelita notatus, nunquam profectò consensisset *Constantinus Pogonatus* Imperator egregius Fidei Catholicæ defensor, ut Sedi Constantinopolitanæ post Concilium restitueretur, sicut reverâ fuit restitutus. Cùm igitur *Theodorus* in sexta Synodo generali damnatus haud fuerit, abhorret ab omni veri specie, quod suum nomen è Catalogo Hæreticorum, qui hac in sexta Synodo confixi sunt, deleverit, ut Honorii Papæ nomen suum in locum intruderet. Nec minùs veritati Historiæ repugnat, quod ait idem Baronius, videlicèt *Theodorum* statim post celebrationem sexti Concilii generalis Sedi Constantinopolitanæ restitutum fuisse. Constat enim *Georgium*, qui in depositi Theodori locum subrogatus fuerat, tribus annis post celebratam sextam Synodum generalem adhùc superstitem vixisse, Sedemque Constantinopolitanam tenuisse, ut testatur *Theophanes* in Chronico. Quî igitur fieri potuit, ut *Theodorus* statim post celebrationem sexti Concilii generalis Sedi suæ Constantinopolitanæ fuerit restitutus? Tertiò, incredibile penitùs esse asserunt Viri eruditi, *Theodorum* corrumpere potuisse Acta sextæ Synodi generalis, quia, etsi detur Baronio, Theodorum corrupisse Acta Concilii sexti generalis, quæ in Scriniis Ecclesiæ Constantinopolitanæ asservabantur, certè eâdem adhibitâ fraude vitiare nequaquam potuit Acta ejusdem Concilii, quæ ad Sedes Patriarchales transmissa fuerunt. Constat siquidem ex Actione decima octava ejusdem Synodi, tradita fuisse quinque Sedibus Patriarchalibus Autographa definitionis fidei, quæ omnium Episcoporum, & Imperatoris subscriptione munita erant. Quis autem dicat, ejusmodi Acta sextæ Synodi ad quinque Sedes Patriarchales transmissa fuisse vitiata, & tamen de illo vitio nullum ex septuaginta quinque supra centum Episcopis, qui aderant Concilio, & quorum id scire maximè intererat, nullum etiam è Presbyterorum infinitâ multitudine reclamare, aut verbum aliquod hiscere aut mussitare ausum fuisse adversùs unum hominem (*Theodorum* videlicèt) famæ aliòqui deturpatæ, qui interpolatrice manu acta illa depravâsset? Postremò, *Baronius*, & post eum nonnolli gestientes omnia, quæ *Honorium* Papam perstringunt abolere monumenta, non animadvertunt, quod, dum Acta sextæ Synodi ideò depravata fuisse dicunt, quia in his *Honorius* Papa unà cum Monothelitis damnatus legitur, necesse est, si sibi constare velint, ut asserant, fuisse etiam deditâ operâ corrupta Acta Synodorum generalium septimæ, & octavæ, in quibus pariter *Honorius* Papa damnatus & anathemate perculsus legitur. Necesse quoque est, ut dicant, Summos Pontifices Leonem II. & Hadrianum II. Acta sextæ Synodi vitiata, Sedi Apostolicæ injuriosa & plena calumniis in *Honorium* Papam ad se transmissa auctoritate suâ approbâsse. Manifestum quippè est, *Leonem II.* in Epistola ad *Constantinum Pogonatum* Imperatorem, & in Epistola secunda ad Episcopos Hispaniæ accensere Honorium cæteris Monothelitarum Signiferis in sexta Synodo generali damnatis. Constat etiam, eumdem Summum Pontificem Acta Synodi sextæ, etiam quâ parte damnatur *Honorius*, Latinè reddita Latinis legenda & recipienda exhibuisse, omnesque Galliarum, & Hispaniarum Præsules ea sibi exhibita recepisse. • Mitto, brevitatis causâ, *Anastasium* Ecclesiæ Romanæ Bibliothecarium, qui Synodos suis temporibus habitas septimam, & octavam ex Græco in Latinum transtulit, & Honorii Papæ damnationem, quam in Græcis Codicibus legerat, è sua versione Latina non expunxit. Mitto etiam Collectores Canonum doctissimos *Ivonem*, *Anselmum*, *Deusdedit*, & *Gratianum*, in quorum mentem nunquam venit Acta sextæ Synodi generalis fuisse interpolata. Quapropter hi, qui cum *Baronio* pertendunt, Acta sextæ Synodi fuisse vitiata, quia in his *Honorius* damnatus reperitur, debent criminari Summos Pontifices, Concilia generalia, & illustres Scriptores, qui conceptis verbis asserunt, *Honorium* reverâ fuisse damnatum in sexta Synodo generali, nec tamen de corruptione Actorum illius Synodi vel leviter conqueruntur. Quod si hæc, utpotè omninò absurda, dicere non ausint Baronianæ sententiæ assertores, con-

consequens est, ut fateantur, Acta sextæ Synodi generalis non fuisse vitiata, seque in abolenda Honorii Papæ damnatione, quæ in illis Actis legitur, immoderato affectu, studioque frustra laborare. Plura videbis apud doctissimum nostrum *Combefisium* loco antea laudato.

D. Persuadent quidem, fateor, gravissima ista doctissimorum Scriptorum, quæ adduxisti, momenta, at, pace illorum dixerim, Orthodoxiæ *Honorii* haud parùm officiunt. Si enim revocari in dubium ampliùs non possit, *Honorium* in sexta Synodo generali unà cum aliis Hæreticis Monothelitis proscriptum fuisse, & anathemate perculsum, qui poterit *Honorius* ab hæreseos labe vindicari? utpotè damnatus tanquam Hæreticus ab Oecumenica Synodo, cujus judicium indeficiens esse, nullique errori obnoxium concors est omnium Catholicorum sententia. Hic est certè nodus Gordius, quem nullo negotio secat *Baronius* docens, Acta sextæ Synodi generalis de industria fuisse vitiata, & *Honorium* in prædicta Synodo non fuisse damnatum. Quâ semel admissâ responsione, res planè confecta est, nullusque omninò de Honorii Orthodoxia locus superesse potest.

M. Nodum istum Gordium, ut vocas, non feliciter explicat, sed implicat magis hæc Baronii sententia, in qua, ut ostendunt viri eruditi, quos mox laudavi, nihil asseritur, quòd non sit incertum vel dubium, vel incredibile. Præterquam quòd sic arguunt contra conjecturam Baronii: Si in Actis sextæ Synodi generalis duntaxat legeremus, *Honorium* fuisse damnatum, utcumque ad probandam *Honorii* Orthodoxiam inservire posset hæc, etsi falsa, conjectura *Baronii* asserentis, Acta sextæ Synodi fuisse corrupta, & Honorii damnationem Theodori Episcopi Constantinopolitani fraude fuisse in iis insertam. At cùm legamus etiam in Actis Conciliorum generalium septimi & octavi, Honorium fuisse tanquam Hæreticum damnatum; cùm idem insuper testentur Summi Pontifices Leo II. & Hadrianus II. omnesque Scriptores Ecclesiastici, qui ea de re scripserunt, nihil prorsùs ad promovendam Honorii causam juvare potest hæc Baronii conjectura, nisi fingamus, Acta Conciliorum Generalium septimi & octavi fuisse similiter corrupta, & mox citatos Summos Pontifices, clarissimosque Scriptores depravationem Actorum sextæ Synodi malis Hæreticorum artibus factam ne tantillum quidem fuisse subodoratos. Credat hoc qui voluerit, nos verò tot laudatis testibus locupletissimis adhærentes, & sublestæ Baronii conjecturæ veritatem historiæ præponentes, candidè fatemur, *Honorium* fuisse verè damnatum in sexta Synodo Generali, non ut Hæreticum sententiâ, ac electione pravâ, & obstinatione, quæ tria ad propriè dictam Hæresim necessaria esse fatentur omnes Theologi, sed damnatum fuisse ceu Hæreticum communione, favore & patrocinio Hæreticis Monothelitis impenso. Hoc est, ut clariùs dicam, *Honorius* in sexto Concilio Generali damnatus est, non quòd unicam in Christo voluntatem & operationem docuisset, aut de ejus Orthodoxia dubitaretur, sed ideò tantùm, quòd unicam in CHRISTO voluntatem docentibus impensiùs, quàm par fuisset, faverit, in his coërcendis & in ordinem redigendis negligens fuerit, Hæresimque Monothelitanam latiùs disseminandi silentio suo, causæ fidei prorsùs noxio, opportunitatem eis suppeditaverit. Quamvis ergò Honorium à Monothelitarum hæresi omninò alienum fuisse dicamus, eum nihilosecius in sexta Synodo generali justè damnatum fuisse censemus, quia nimirùm nascentis Monothelismi, Monothelitarumque fuit fautor. Eâdem quippè culpâ alicujus erroris fautores, ac ipsimet auctores tenentur, ut ait *Cœlestinus* Papa ad Galliarum Episcopos sic scribens: *Meritò namque nos causa respicit, si silentio faveamus errori.* Non alia, juxta virorum peritorum sententiam, expeditior suppetit via ad purgandum ex una parte Honorium Romanum Pontificem à Monothelitarum hæresi, & ad tuendam ex alia parte veritatem historiæ, quâ certissimè constat, eumdem Honorium in sexta Synodo generali fuisse damnatum.

Non me fugit, quosdam esse Scriptores, qui, post *Bellarminum*, ut notam hæreseos Monothelitarum ab Honorio Pontifice Maximo amoliantur, fatentur quidem, *Honorium* in sexta Synodo damnatum fuisse tanquam Hæreticum, sed contendunt, Patres illius Synodi errâsse in examine, & judicio, quod in causa Honorii tulerunt. Verùm, ut cordatè fatear, hic modus excusandi *Honorium* meritò non placet, quia creditu admodum difficile est, Patres non solùm sextæ Synodi, sed & omnes Episcopos Conciliorum Generalium septimi, & octavi, in quibus itidem *Honorium* damnatum legimus, errâsse in ferendo de doctrina Honorii judicio. Ne igitur à Regia via recedere videar, concludo, *Honorium* Romanum Pontificem à Monothelitarum hæresi jure quidem optimo vindicari debere, eum tamen justâ de causâ à sexta Synodo generali damnatum atque anathemate perculsum esse, non quòd in Monothelitarum impegisset Hæresim, sed quòd eorum fautor esset, & in illis reprimendis negligentiæ reus: *Quia flammam Hæretici dogmatis, non ut decuit, auctoritate Apostolicâ incipientem extinxit, sed negligendo confovit*, ut scribit *Leo II.* Summus Pontifex ad Hispaniæ Episcopos, seu, ut ait idem Papa ad Hispaniarum Regem: *Quia immaculatam Apostolicæ traditionis Regulam maculari permisit.*

D. De Synodis, in quibus jugulata ac confossa est Monothelitarum Hæresis, satis hactenùs disseruisti. Nunc recto ordine procedamus ad Concilia Nationalia, quæ sæculo septimo ad sanciendam & restaurandam Ecclesiæ disciplinam habita sunt, & in primis ordiamur ab his, quæ in Oriente fuerunt celebrata.

M. De Conciliis Provincialibus, seu Nationalibus, quæ septimo sæculo in Oriente pro bono Ecclesiæ regimine, ejusque disciplinæ instauratione celebrata sunt, nihil comperti habemus, quia eorum Acta ad nos usque non pervenerunt, exceptis tamen Actis & Canonibus Synodi Trullanæ, quæ dicitur *Quini-sexta*, quia cùm Synodi Generales quinta & sexta nullos pro Disciplina Ecclesiastica Canones edidissent, hanc Synodum Trullanam celebrârunt Episcopi Orientales, ut esset instar Appendicis & supplementi harùmce duarum præcedentium

Syn-

Synodorum generalium, & hac de causa fuit *Quini-sexta* nuncupata. Hæc Synodos, quæ anno DCXLI. vel, ut alii volunt, DCXCII. sub Sergio I. Romano Pontifice, & Justiniano II. Imperatore fuit convocata, appellatur à Baronio *Erratica*, quæ à Sede Apostolica nunquam fuit approbata. Quapropter oleum & operam perdidit *Guillelmus Cave*, dum in *Historia sua literali, sæculo Monothelitico*, in odium Ecclesiæ Romanæ frigidas ac nullius planè momenti rationes adducit, ut probet hanc Synodum Trullanam pro Oecumenica esse agnoscendam. In hac Synodo centum & duo Canones editi sunt, sicut testantur *Tharasius* Patriarcha Constantinopolitanus, septima Synodus generalis in confutatione Conciliabuli Iconoclastici, *Photius* in Nomocanone, & Auctor libelli Synodici. Ex illis centum & duobus Canonibus plures sunt optimi, jureque laudandi, utpote antiquam disciplinam redolentes, & ad morum reformationem perutiles, ut ex illorum lectione tibi nullo negotio patebit. Sunt tamen inter illos Canones nonnulli, qui à Latina seu Romana Ecclesia non fuerunt approbati, uti Canon II. quo octoginta quinque Apostolorum Canones & Constitutiones decernuntur admittendæ. Nec Canon XIII. quo Sanctissima Romanæ Ecclesiæ reprehenditur disciplina, quâ sacris Ministris usus conjugii interdicitur. Non est etiam approbatus Canon LV. quo jejunium Sabbati in Romana Ecclesia observari solitum damnatur. Non est quoque approbatus Canon LXVII. quo *abstinentia à sanguine & suffocato* Clericis sub pœna depositionis, Laicis verò sub pœna excommunicationis iohibetur. Hi, inquam, Canones ab Ecclesia Romana nunquam recepti & approbati fuerunt. Similiter, non est ex omni parte approbatus Canon. LXXXII. quo prohibetur, ne Christus Salvator depingatur in imagine Agni, sed tantùm permittitur, ut depingatur in imagine hominis, quâ demùm omnes sunt adimpletæ figuræ. Sed de his centum & duobus Synodi Trullanæ Canonibus, qui universam Ecclesiæ Orientalis complectuntur disciplinam, legendus est *Christianus Lupus* in Notis & Scholiis ad Canones Concilii Trullani, ubi de illis accuratissimè disserit.

D. Cùm nullus dubitem, varia Concilia Provincialia, seu Nationalia, ad sanciendam Ecclesiæ disciplinam septimo Ecclesiæ sæculo fuisse in Occidente convocata, optarem, ut ea primò recenseres, quæ celebrata sunt in Ecclesia Gallicana, quæ, ut me jam præmonuisti, antiquæ disciplinæ conservandæ aut instaurandæ semper fuit studiosissimè intenta.

M. In Galliis septimo Ecclesiæ sæculo ad restaurationem disciplinæ quinque potissimùm celebrata sunt Concilia Nationalia, Parisiense, nimirùm, Remense, Nannetense, Cabilonense, & Augustodunense, de quibus pauca hîc attingere sufficiet. Concilium Parisiense, quod, post obitum Baronii, cum eruditis Notis publicavit doctissimus *Sirmondus*, sub Clotario II. universam Francorum Monarchiam regente indictum est anno DCXV. Septuaginta novem Episcopos huic Concilio interfuisse legitur in veteri quadam collectione, quot in nullo præcedenti Galliarum Concilio adfuisse memorantur. Quò fit, ut Generalis Synodus appelletur in Concilio Remensi Canone tertio. Supersunt adhuc illius Concilii Canones quindecim, etsi plures in eos conditos fuisse pateat ex ejusdem Clotarii Regis Edicto, quod ipsi subnectitur. Horumce Canonum Ecclesiæ disciplinam spectantium explicatio legenda est in Historia Ecclesiæ Parisiensis à *Carolo du-Bois* in lucem emissâ. Legendus pariter est *Carolus Cointius* Tomo secundo Annalium Ecclesiæ Francorum ad annum DCXV.

Concilium *Remense* habitum est anno DCXXIV. Sub *Sonnatio* Remensi Archiepiscopo cum aliis quadraginta, vel ampliùs Galliarum Episcopis, *ubi etiam Sanctus Arnulphus Metensium Præsul invenitur interfuisse*, ait *Flodoardus* lib. 2. cap. 7. in hoc Concilio conditi sunt viginti quinque Canones, qui antiquam redolent Ecclesiæ disciplinam, & doctissimis Notis fuere illustrati à *Carolo Cointio* Tom. 2. Annalium Ecclesiæ Francorum.

Concilium *Nannetense* circa annum DCXL. coactum est, eique interfuerunt Galliarum Præsules tam Austriæ, quàm Neustriæ & Burgundiæ. In eo de disciplina Ecclesiastica viginti conditi sunt Canones, de quibus legendi sunt *Flodoardus* lib. 2. cap. 7. & *Sirmondus* in Collectione, quam publici juris fecit, Conciliorum Galliæ.

Concilium *Cabilonense* sub Clodoveo II. regnante, ut in ejus Præfatione legitur, convocatum est octavo Kalendas Novembris anni circiter DCXLII. in eo plurima ad mores spectantia, & ad disciplinam Ecclesiæ conservandam utiliter sancita sunt. Extant hanc in rem Canones XX. cum Notis *Sirmondi*, & cum Epistola illius Concilii ad *Theodosium* Arelatensem Episcopum, qui tùm publicam pœnitentiam ob publica peccata agebat; quem *Baronius* corrupto exemplari usus *Theodorum* appellat. Subscripserunt huic Concilio undequinquaginta Episcopi, & ab Episcopis directi Abbates quinque cum uno Archidiacono. Canones illius Concilii Notis illustravit *Carolus Cointius* tomo tertio Annalium Ecclesiæ Francorum ad annum DCXLIV. ad quem istius Concilii Epocham retulit. Hoc Concilium Cabilonense est ordine secundum, nam anno DCIII. habitum est Concilium Cabilonense primum, in quo *Desiderius* Viennensis Episcopus, instigante *Brunechilde* Regina, depositus est, ut videre est apud *Carolum Cointium* ad annum DCIII. Tomo secundo Annalium Ecclesiæ Francorum.

Concilium *Augustodunense* circa annum DCXLIII. (de tempore enim haud satis convenit) habitum est in Burgundia à *Leodegario* Augustodunensi Episcopo. Canones, qui in eo conditi fueruot, magna ex parte deperditi sunt, aliquot tamen publicavit *Sirmondus*, ut videre est in Collectione Conciliorum Galliæ. *Carolus* etiam *Cointius* tomo tertio Annal. Ecclesiæ Francorum ad annum DCXLIII. Canones illius Concilii, qui Monasticam præcipuè spectant disciplinam, inseruit Notisque suis dilucidavit. In uno ex Canonibus istius Concilii prima fit mentio Symboli fidei sub nomine Sancti *Athanasii*, quod sic incipit: *Quicumque vult salvus esse &c.* Sed nunc convenit inter omnes viros eruditos, hoc Symbolum Sancti Athanasii nomine inscriptum, non esse genuinum illius fœtum. Ex alio ejusdem Concilii Canone intelligimus, *Leodegarium* Augustodunensem Episcopum vehementer optasse, ut in

ut in Cœnobiis suæ Diœceseos nullâ Regula Monastica, præter *Benedictinam* vigeret.

D. Quot Concilia Nationalia pro reformatione morum, & Disciplinæ Ecclesiasticæ restauratione in Hispaniis septimo sæculo fuerunt celebrata?

M. Benè multa Concilia Nationalia septimo sæculo in Hispaniis habita sunt pro Disciplina Ecclesiastica, quæ vitio temporum collapsa erat, novis legibus adstringenda, quæ hic ordine Chronologico, quantum fieri poterit, tibi exhibebo. Primum Concilium, quod in Hispaniis septimo sæculo fuit convocatum, est *Hispalense* secundum, non solùm pro negotiis Ecclesiasticis, sed etiam contrà Acephalos negantes duas in Christo naturas in una Divina persona, tempore *Sisebuti* Hispaniarum Regis, sub *Isidoro* Metropolitano indictum. Illius ConciliiEpocha magnis tenebris circumsepta, quia in eo nullos temporis character exprimitur. Hinc alii illud habitum fuisse putant an. DCXVII. Alii an. DCXVIII. Alii an. DCXIX. Extant hujus Concilii acta cum Capitulis de negotiis Ecclesiast. & adversùs AcephalorumHæresim tredecim, *Garsia Loaisa* notis illustrata Conc. tom. V. & apud Cardinalem *d' Aguirre* tomo 2do Conc. Hispan.

Sequuntur postea quatuordecim Concilia Toleti in Hispania septimo Ecclesiæ sæculo habita. Octodecim enim numerantur Concilia Toletana. De tribus prioribus, quorum primum celebratum est anno CCCC. Alterum anno DXXXI. Tertium anno DLXXXIX, satis superque jam egimus in præcedentibus Colloquiis. Quatuordecim, quæ sequuntur Concilia Toletana, & quæ sæculo septimo habita sunt, hic breviter referemus, Ultimum verò Concilium Toletanum, seu decimum octavum, recensebimus agendo de Conciliis Nationalibus, quæ octavo Ecclesiæ sæculo in Occidente congregata fuerunt. Concilium itaque Toletanum IV. convocatum est anno Domini sexcentesimo vicesimo quarto, *Sisenandi* Hispaniarum Regis anno tertio. Ei præfuit Sanctus *Isidorus* Hispalensis Episcopus, & interfuerunt septuaginta Episcopi, qui septuaginta quinque constituerunt Canones pro fide & disciplina utilissimos, qui leguntur cum Notis *Garsia Loaisa* Concil. tom. V. & apud Cardinalem *d' Aguirre* tom. II. Concil. Hispaniæ. Concilium Toletanum quintum indictum est sub *Chintila* Rege Hispaniarum anno DCXXXVI. Ei præfuit *Eugenius* Episcopus Toletanus, novemque de rebus Ecclesiasticis editi sunt Canones, qui extant cum Notis *Garsia Loaisa* Concil. tom. V. & apud Cardinalem *d' Aguirre* tom. II. Concil. Hispaniæ. Concilium Toletanum sextum habitum est anno DCXXXVIII. cui interfuere quinquaginta duo Episcopi, & in eo circa Ecclesiæ disciplinam novemdecim constituti sunt Canones, quos Notis illustrarunt *Garsias Loaisa* Concil. tomo V. & Cardinalis *d' Aguirre* tomo II. Concil. Hispaniæ. Concilium Toletanum septimum circa an. DCXLVII. regnante in Hispaniis *Chintasuinto*, coactum est ad consulendum Ecclesiasticæ disciplinæ & incolumitati Regni, præsertim adversùs Tyrannos & transfugas, qui postea è nationibus externis redeuntes Hispanias bellis & seditionibus perturbabant. Extant Acta, & sex disciplinæ Ecclesiasticæ Canones in hoc Concilio editi, quos *Loaisa*, & Cardinalis *d' Aguirre* Notis illustrârunt locis sæpiùs laudatis. Concilium Toletanum octavum peractum est sub *Recesvinto* Hispaniarum Rege an. DCLIII. in eo non pauca constituta sunt ad fidem & disciplinam Ecclesiasticam spectantia. Extant etiamnum Acta istius Concilii & Canones XIII. in quorum duodecimo agitur de Judæis, qui *Placitum* Regi Hispaniarum *Recesvinto* obtulerunt, in quo fatentur, se olim Edicto Regis *Chintila* præcipienti, ut fidem Catholicam amplecterentur, non nisi in speciem paruisse, sed nunc reverâ promittere se Christianæ Religionis exactam observationem absque exceptione ulla, & pœnam mortis statuere cuilibet suorum, qui contra faceret. Legendi sunt *Garsias Loaisa* tom. VI. Concil. Hispaniæ. & Cardinalis *d' Aguirre* tom. II. Concil. Hispaniæ, ubi tredecim illius Concilii Canones Notis illustrant. Concilium Toletanum nonum anno DCLV. à sexdecim Episcopis, Præside *Eugenio* Antistite Toletano, convocatum est, & in eo conditi sunt ad restaurandam disciplinam Ecclesiæ septemdecim Canones, qui extant cum notis *Loaisa* tom. VI. Concil. & apud Cardinalem *d' Aguirre* tom. II. Concil. Hispaniæ. Concilium Toletanum decimum habitum est anno DCLVI. in eo editi sunt septem Canones, in quorum primo decernitur, ut Festum Annunciationis Beatæ Virginis celebretur die decimâ octavâ mensis Decembris, quia, ut inquiunt Patres, prior festivitas, quæ illigata est diei vigesimæ quintæ mensis Martii, interdum ob dies quadragesimæ, interdum etiam propter Festum Paschale condignè satis non poterat celebrari. Hinc etiamnum in Ecclesia Toletana peragitur solemnitas Annunciationis B. Virginis die XVIII. mensis Decembris, & appellatur *Expectatio partûs*, atque in tota Hispania colitur ut festivus dies, sicut videre est apud *Garsiam Loaisam*, & Cardinalem *d' Aguirre* locis mox à me citatis. Concilium Toletanum undecimum congregatum est sub *Wamba* Hispaniarum Rege anno DCLXXV. in eo, post editam fidei confessionem, conditi sunt sexdecim de re Ecclesiastica Canones, quos *Loaisa* & Cardinalis *d' Aguirre* Notis illustrârunt. Concilium Toletanum duodecimum indictum est anno I. *Ervigii* Hispaniarum Regis, seu anno Domini DCLXXX. Huic præfuit Sanctus *Julianus* Archiepiscopus Toletanus, & in eo tredecim sanciti sunt Canones, quos referunt & explicant *Loaisa*, & Cardinalis *d' Aguirre*. Concilium Toletanum decimum tertium habitum est sub eodem *Ervigio* Hispaniarum Rege anno DCLXXXIII. Ei præfuit Sanctus *Julianus*, & in eo duodecim ad mores & disciplinam saluberrimi confecti sunt Canones, quos sæpè laudati *Loaisa*, & Cardinalis *d' Aguirre* Notis elucidarunt. Concilium Toletanum decimum quartum sub eodem *Ervigio* Hispaniarum Rege anno DCLXXXIV. convocatum est, ut, juxta Leonis II. Summi Pontificis litteras, sexta Synodus, in qua Monothelitarum Hæresis damnata fuerat, per totam Hispaniam, & Galliam Gothicam reciperetur, quod & factum est. Extant hanc in rem Canones istius Concilii duodecim cum notis *Loaisa* tom. VI. Concil. & apud Cardinalem *d' Aguirre* tom. II. Concil. Hispaniæ. Concilium Toletanum decimum quintum an. DCLXXXVIII celebratum est ad explicandas quasdam propositiones ab Episcopis Hispaniæ prolatas, & Bene-

dicto

dicto II. Romano Pontifici suspectas. Episcopi enim Hispaniæ de Divinis Personis loquentes dixerant: *Voluntas genuit voluntatem*, ac præterea: *Sapientia genuit Sapientiam.* Affirmaverant etiam iidem Episcopi, *Tres in Christo Dei Filio esse substantias.* Cùm igitur hæ propositiones Benedictum II. Pontificem Maximum offendissent, Hispaniæ Episcopi in hoc Concilio mentem suam uberiùs explicárunt, & quo modo sensu Catholico, & absque ullo errore ejusmodi propositiones à se ipsis assertæ fuissent, ostendunt. In fine hujus Concilii Patres de juramento Ervigio Regi Hispaniarum præstito in tutelam ejus filiorum agunt, ut videre est apud *Loaisam*, & Cardinalem *d'Aguirre*, qui Acta illius Concilii exhibent, notisque illustrant. Concilium Toletanum decimum sextum coactum est an. DCXCIII. in eo Episcopi *Sisbertum* Toletan. Antistitem, ob perjurium & seditionem adversùs Regem, gradu dejecerunt, & uberiùs explicarunt propositiones circà Divinas Personas in Concilio Toletano XV. discussas. Legi possunt Acta Synodalia, & tredecim Canones illius Concilii circà disciplinam Ecclesiasticam & reformationem morum apud *Loaisam*, & Cardinalem *d'Aguirre.* Concilium Toletanum decimum septimum sub *Egica* Hispaniarum Rege congregatum est anno DCXCIV. in quo, post firmatam sanctæ fidei Regulam, editi sunt Canones octo, quos *Loaisa*, & Cardinalis *d'Aguirre* Notis explanárunt.

D. Hæc sunt igitur omnia Concilia Nationalia, quæ septimo sæculo in rem disciplinæ Ecclesiasticæ fuerunt celebrata?

M. His Conciliis Nationalibus, quæ hactenus recensuimus, & in quibus sancita & instaurata est Ecclesiæ disciplina, alia quædam addi possunt, quæ hîc indicâsse abundè sufficiet. In Lusitania *Emeritense* Concilium anno DCLXI. habitum est, extantque symbolum, & viginti tres Canones in eo conditi, Notisque illustrati à *Garsia Loaisa* tom. VI. Concil. & à Cardinali *d'Aguirre* tomo II. Concil. Hispaniæ. In Anglia ann. DCLXXIII. celebratum est Concilium *Herefordiense*, Præside *Theodoro* Cantuariensi Episcopo, & in eo decem de Ecclesiæ disciplinæ sancita sunt capita, de quibus legi potest Venerabilis *Beda* lib IV. Hist. Eccles. Anglorum cap. V. In Lusitania ano. DCLXXV. Convocatum est Concilium *Bracarense* IV. in quo de fide & disciplina novem editi sunt Canones, qui extant cum Notis *Loaisa* tomo VI. Concil. & Cardin. *d'Aguirre* tomo II. Concil. Hispaniæ. Denique, in Hispania Concilium *Cæsaraugustanum* sub *Egica* Rege peractum est ann. DCXCI. in eo quinque de disciplina Ecclesiastica editæ sunt leges, quæ Notis illustratæ legi possunt apud *Loaisam*, & Cardinalem *d'Aguirre* locis mox laudatis. Habes nunc reducta in Compendium omnia Concilia Nationalia, quæ septimo sæculo in Occidente fuerunt celebrata, & in quibus sancita est Ecclesiæ disciplina. Progrediamur modò ad Concilia, quæ tam in Oriente, quàm in Occidente octavo sæculo fuerunt celebrata.

D. In præcedenti Colloquio Historiam describendo Iconoclastarum Hæresis, quæ octavo sæculo Ecclesiam plurimùm infestavit, memini, te leviter mentionem fecisse septimæ Synodi, quæ dicitur *Nicæna secunda*, in qua prædicta illa Hæresis confixa est. Nunc, ut plenam istius Synodi notitiam assequi possim, singula, quæ ad illam spectant, capita investigandi incessit animum cupido; & in primis scire velim, à quo convocata sit hæc Synodus septima generalis, quisve ei præfuerit?

M. Mortuo *Paulo* Episcopo Constantinopolitano, *Tarasius* vir apprimè Catholicus in ejus locum suffectus est ann. DCCLXXXV. qui tamen hanc dignitatem admittere noluit, nisi postquam Imperatores, *Constantinus* videlicet adhuc puer, & *Irene* ejus Mater, Concilii Oecumenici convocationem promisissent. Quapropter Imperatores, ut promissis starent, scripserunt ad *Hadrianum* Papam litteras, ad eumque miserunt *Constantinum* Episcopum Leontinum in Sicilia, & *Dorotheum* Episcopum Neopolitanum in Campania, rogaruntque, ut Concilium generale convocaret, & illud suâ cohonestaret præsentiâ, vel, si venire haud posset, mitteret Legatos, qui locum ipsius in eo tenerent. *Tarasius* etiam Patriarcha Constantinopolitanus litteras ad Hadrianum Summum Pontificem per *Leonem* Presbyterum suum direxit. Quibus acceptis litteris, *Hadrianus* Imperatores impensè laudavit, ad eos scripsit Epistolam, quæ extat Actione 2. septimæ Synodi generalis, misitque Legatos suos, *Petrum* scilicèt Archipresbyterum Ecclesiæ Sancti Petri, & *Petrum* S. *Sabæ* Abbatem, ut Synodo generali ejus nomine præessent. Patriarchæ Orientis, Alexandrinus, Antiochenus, & Hierosolymitanus jugo Saracenorum id temporis oppressi Synodo septimæ generali interesse quidem non potuerunt, miserunt tamen Legatos, qui trium Patriarchalium Sedium nomine ei adessent, & Ecclesiarum Ægypti, Orientis, & Palæstinæ fidem, atque antiquam de Sanctarum Imaginum cultu traditionem testarentur. *Politianus* Patriarcha Alexandr. Legatum suum misit *Thomam* Monachum & Presbyterum, *Theodoretus* verò Patriarcha Antiochenus, & *Elias* Patriarcha Hierosolymitanus *Joannem* Monachum Presbyterum & Syncellum eâ legatione ornaverunt. Rebus sic constitutis, Septima Synodus generalis, quam ad petitionem *Constantini* Imperatoris, & *Irenes* ejus Matris *Hadrianus* Romanus Pontifex indixerat, cœpta est Constantinopoli die decimâ septimâ mensis August. ann. DCCLXXXVI. sed Prætoriani milites Iconoclastarum hæresi infecti, tumultuantes nudatis gladiis impetum in Patriarcham, & in alios Episcopos fecerunt, quibus retundendis cùm pares non essent Imperatores, consultiùs visum est cedere tempori, & in annum sequentem Synodi celebrationem rejicere. Finxerunt itaque Imperatores exercitum adversùs Saracenos mittere, in quo milites illi Prætoriani, qui celebrationi Concilii intercesserant, profecti, & ab exercitu circumventi, armisque spoliati, in suas Provincias ac domos sese recipere jussi sunt. Alio demùm parato exercitu, & delectis aliis fidissimis Ducibus, miserunt Imperatores anno DCCLXXXVII. per omnes Imperii Regiones Legatos, qui universos Episcopos *Nicæam* Bythiniæ Urbem ad Synodum invitarent. Nicæam itaque convenerunt trecenti quinquaginta Episcopi, Sedis Apostolicæ, & trium Sedium Patriarchalium Orientis Legati, qui unà cum *Tarasio* Imperialis Urbis Patriarcha Constantinopoli sobstiterant, ad Synodum se contulerunt, multique etiam adfuerunt

Archimandritæ, Monachi, & Proceres. Cœpta est septima Synodus generalis, dicta ob locum, in quo celebrata fuit, *Nicæna secunda*, die XXIV. mensis Septembris anni DCLXXXVII. Legatos *Hadriani* Summi Pontificis huic Synodo præfuisse certissimè colligitur ex illius Actis, in quibus Legati Romani Pontificis ante *Tarasium* Patriarcham Constantinopolitanum, & ante Legatos trium Orientis Patriarchalium Sedium primo loco nominantur. Ex quibus septimæ Synodi generalis Actis evidentèr refellitur *Photius*, qui in libro *de septem Synodis* primum Præsidem septimæ Synodi generalis facit *Tarasium* Patriarcham Constantinopolitanum. Sed mirari non subit, quod *Photius*, homo Schismaticus, primum Præsidem septimæ Synodi generalis Tarasium fecerit, cùm ipsemet eodem spiritu Schismatico actus aliarum Synodorum Oecumenicarum Præsidem primum faciat Episcopum Constantinopolitanum, quod ex indubitatis Ecclesiasticis Monumentis apertè falsi convincitur.

D. Quid præcipuè actum est in septima Synodo generali, quæ *secunda Nicæna* appellatur?

M. In septima Synodo generali, seu Nicænâ secundâ, septem Actiones, seu Sessiones habitæ sunt. In prima Actione lectæ sunt litteræ *Constantini* Imperatoris, & *Irenes* ejus Matris, quibus inter alia decernebant, ut litteræ ab Hadriano Papa missæ, secundùm Synodicam consuetudinem, publicè legerentur. Prætereà, varii Episcopi, postquàm Iconoclastarum Hæresim ejurâssent, & sinceram pœnitentiam exhibuissent, in Sacrum Consessum admissi sunt; illorum tamen Episcoporum, quorum mora in Hæresi diuturnior fuerat, suas in Sedes restitutio in aliam Sessionem procrastinata est. In secunda Actione lectæ sunt *Hadriani* Papæ litteræ ad Imperatores datæ, ejusdemque ed *Tarasium* Epistola. In tertia actione multi Episcopi, qui lapsi erant, in Sedes suas restituti sunt, lectæque sunt litteræ Tarasii ad alios Patriarchas Orientis directæ, ac deindè litteræ eorumdem Patriarcharum ad Tarasium, quibus suam à Concilio, ob eam, quâ premebantur, Barbarorum tyrannidem, excusabant absentiam. In quarta Actione, ad legitimum probandum Sanctarum Imaginum usum, benè multa prolata sunt cùm Scripturæ Sacræ, tùm veterum Patrum testimonia. Post hæc, lecta est Epistola Gregorii III. Summi Pontificis ad S. Germanum Patriarcham Constantinopolitanum; lectæ itidem ejusdem S. Germani aliæ Epistolæ ad *Joannem* Synadensem, ad *Constantinum* Natoliæ, & ad *Thomam* Claudiopolitanum Episcopos. Quibus omnibus peractis, protulit Sancta Synodus multa in Hæreticos Iconoclastas Anathemata, & Catholicæ fidei professionem edidit, cùi primo subscripserunt Sedis Apostolicæ Legati, & post illos *Tarasius* Patriarcha Constantinopolitanus, deindè *Joannes*, & *Thomas* Legati Patriarcharum Orientalium, seu Alexandrini, Antiocheni, & Hierosolymitani, eam denique cæteri omnes Episcopi suâ subscriptione munivetunt. In quinta Actione ostensum est, Iconoclastas suam Hæresim de abolendo Sanctarum Imaginum usu & cultu hausisse à Judæis, Saracenis, Gentilibus, Samaritis, & Manichæis. In sexta Actione Patres prolixam inierunt disputationem, quâ Hæreticorum Iconomachorum, qui in Conciliabulo Constantinopolitano Sanctarum Imaginum usum & cultum damnaverant, discussa & cribrata sunt argumenta, illiusque Conciliabuli hæretica definitio per singula capita in integrum confutata est. In septima Actione sex præcedentia Concilia Oecumenica confirmata sunt, decretumque Sanctis Imaginibus honorariam adorationem, non autem veram latriam exhibendam esse, & hi omnes Anathemate perculsi sunt, qui eas frangere auderent. Hanc pro asserendo Imaginum cultu definitionem his verbis emisit septima Synodus generalis: *Sequentes divinitùs inspiratum Sanctorum Patrum nostrorum Magisterium, & Catholicæ traditionem Ecclesiæ (nam Spiritûs Sancti hanc esse novimus, qui nimirum in ipsa inhabitat) definimus in omni certitudine ac diligentia, sicut figuram pretiosæ ac vivificæ Crucis, ita Venerabiles ac Sanctas imagines proponendas, tàm quæ de coloribus, & tessellis, quàm quæ ex alia materia congruenter in Sanctis Dei Ecclesiis, & sacris vasis, & vestibus, & in parietibus ac tabulis, domibus, & viis, tàm videlicet Imaginem Domini DEI & Salvatoris nostri JESU CHRISTI, quam intemeratæ Dominæ nostræ Sanctæ genitricis, honorabiliumque Angelorum & omnium Sanctorum simul & almorum virorum. Quanto enim frequentiùs per imaginalem formationem videntur, tantò qui has contemplantur, alacriùs eriguntur ad primitivorum eorum memoriam, & desiderium, & ad osculum, & ad honorariam his adorationem tribuendam. Non tamen ad veram latriam, quæ secundùm fidem est, quæque solam divinam naturam decet, impartiendam; ita ut istis, sicuti figuræ pretiosæ ac vivificæ Crucis, & Sanctis Evangeliis, & reliquis sacris monumentis, incensorum, & luminum oblatio ad earum honorem efficiendam exhibeatur, quemadmodùm & antiquis pia consuetudine erat. Imaginis enim honor ad primitivum transit, & qui adorat Imaginem, adorat in ea depicti subsistentiam. Sic enim robur obtinet Sanctorum Patrum nostrorum doctrina, id est, traditio Sanctæ Catholicæ Ecclesiæ, quæ à finibus usque ad fines terræ suscepit Evangelium.*

D. Hæc fidei definitio de cultu Sanctis Imaginibus exhibendo facta in septima Synodo generali, fuitne recepta in universa Ecclesia?

M. *Hadrianus* Summus Pontifex, postquàm Septimam Synodum generalem suâ auctoritate confirmâsset, illius Acta in linguam Latinam versa misit in Gallias, ubi, cùm Episcopi certa viderent venerationis signa Imaginibus adscribi solito honorificentiora, & quæ hactenus in suis Ecclesiis erant inusitata, illicò reclamarunt adversus Orientales, ac Synodum ab illis celebratam damnarunt. Id egit potissimùm *Carolus Magnus* Galliarum Rex quatuor famosis illis libris, qui dicuntur *Carolini*, quos vel ipse edidit, vel sub augusto suo nomine publicari permisit circà annum DCCXC. In his siquidem singula Nicænæ secundæ Acta ad Censum, rigidumque examen revocata plus satis carpuntur. Quin, & Galliarum Præsules anno DCCXCIV. congregati in Concilio Francofordiensi septimam Synodum, quæ est Nicæna secunda, damnarunt Canone secundo his verbis:

Allata

Allata est in medium questio de nova Græcorum Synodo, quam de adorandis Imaginibus Constantinopoli fecerunt, in qua scriptum habebatur, ut qui imaginibus Sanctorum, ità ut Deificæ Trinitati servitium aut adorationem non impenderent, Anathema judicarentur. Qui suprà Sanctissimi Patres nostri omnimodis adorationem & servitutem renuentes contempserunt, atque consentientes condemnaverunt.

D. Quî potuerunt Gallicarum Præsules in Concilio Francofordiensi congregati ad examen revocare & condemnare septimam Synodum, seu Nicænam secundam, quæ Oecumenica fuit, & ab Hadriano Romano Pontifice approbata?

M. Gravem profectò proponis difficultatem, ad quam dissolvendam multiplex adhibetur responsio. Prima eorum est, qui existimant, Synodum, quæ Canone secundo Concilii Francofordiensis confixa est, non fuisse septimam Synodum generalem, seu Nicænam secundam, sed esse Pseudo-Synodum Constantinopolitanam ab Iconomachis habitam anno DCCLIV. Altera responsio est *Caroli Cointii*, qui in Annalibus Ecclesiæ Francorum tomo VI. ad annum DCCXCIV. ait, Canone secundo Concilii Francofordiensis non perstringi secundam Nicænam Synodum, quæ est septima Oecumenica, sed aliam damnari Synodum, quæ post septimum Concilium generale, seu Nicænum secundum, celebrata est Constantinopoli pro cultu Imaginum, in qua multa definita sunt, quæ Patribus Concilii Francofordiensis non placuerunt. Verùm, ut cordatè fatear, utraque responsio à veritate procul abest. Prior falsi convincitur, quia constat, hanc Synodum ab Episcopis Concilii Francofordiensis fuisse condemnatam, quæ pro adorandis, seu colendis Sanctis imaginibus fuerat celebrata; porrò, fatentur omnes, Synodum ab Iconoclastis habitam anno DCCLIV. non fuisse coactam pro cultu exhibendo Sanctis Imaginibus, sed potiùs in ea damnatum & abolitum fuisse usum & cultum Sanctarum Imaginum. Alteram quod spectat responsionem *Caroli Cointii*, nemo non videt, eam falsa suppositione niti. Supponit quippe *Cointius*, inter Synodum Nicænam secundam, & Francofordiensem, habitam fuisse Constantinopoli aliam Synodum pro cultu Sanctarum Imaginum, quam à Patribus Concilii Francofordiensis damnatam fuisse affirmat. At prædictam illam Synodum Constantinopolitanam ceu fictitiam & planè suppositiriam explodunt, quotquot sunt viri eruditi, quia nulla omninò ejus extant monumenta. Præterquàm quòd, veteres Annalistæ Francorum memoriæ prodiderunt, rejectam esse in Concilio Francofordiensi hanc Synodum, quæ à Græcis *septima* appellatur; Græcis autem, ut nôrunt omnes, solenne est Nicænam secundam Synodum appellare *septimam*, non verò aliquam Synodum Constantinopolitanam. Cùm igitur duæ istæ adductæ responsiones difficultati propositæ non faciant satis, duas alias proferam, quæ viris doctis probantur. In primis dici potest, septimam Synodum, seu Nicænam secundam à Patribus Francofordiensibus fuisse damnatam, quia decepti errore facti putaverunt, sicut videre est in Canone secundo mox citato, adorationem latriæ, quæ soli Deo debetur, à Nicæna secunda Synodo fuisse Imaginibus decretam, eosque anathemate fuisse perculsos, qui secùs sentirent. Hinc Patres Francofordienses in eo facti errore versantes Synodum Nicænam (cui totius penè Occidentis suffragia deerant, & quam *Hadrianus* Papa necdum solemni ritu, missâ videlicèt ad universam Ecclesiam, & ad Imperatores Epistolâ confirmaverat) pro Oecumenica non agnoscebant, sed tantùm pro Nationali Græcorum Synodo, quam proinde à se damnari posse existimârunt, ut apertè declarat Auctor librorum, qui dicuntur *Carolini*, cap. 13. libri quarti his verbis: *Insolenti prætereà desiderio tàm isti* (seu Græci) *quàm eorum prædecessores, Synodum ambiunt agitare, eamque sex Venerabilibus Synodis affoetare, & septima Synodi nuncupatione censere.* Secundò, dici potest, sicut jam observavimus in præcedenti Colloquio, altercationem, quæ extitit inter Patres Francofordienses, & Nicænam secundam, non fuisse circa dogma fidei, hoc est, circà cultum, qui deferendus est Sanctis Imaginibus, sed dumtaxàt circa modum cultûs, id est, circa disciplinam, quæ observari debebat in cultu Imaginum. At enim Patres Concilii Francofordiensis non negabant, cultum aliquem Sanctis Imaginibus esse exhibendum, sed solùm admittere renuebant cultum illum Imaginum, qui nondum in Galliis inoleverat, & quem tamen secunda Nicæna Synodus præscripserat multis signis exterioribus insignitum, puta luminaribus coràm accensis, thymiamatibus, incensis, deosculationibus, capitis inflexionibus &c. Hunc, inquam, modum colendi Imagines à secunda Nicæna Synodo præscriptum admittere nolebant Patres Francofordienses, tùm quia apud suas Ecclesias alia vigebat disciplina; tum quia etiam his ritibus, seu externis honorariis signis solus DEUS apud ipsos id ætatis colebatur; tùm quia denique formidabant, ne hic modus colendi Imagines à Synodo Nicæne secunda præfixus progressu temporis superstitiosus & periculosus evaderet propter abusum imperitorum, quibus præbere poterat occasionem errandi. Unde patet, Episcopos Concilii Francofordiensis penès variam disciplinam, non autem quoad ipsum fidei dogma, cum secunda Nicæna Synodo, quæ est septima generalis, pugnasse. Hanc fuisse genuinam Patrum Concilii Francoford. mentem, magìs liquebit ex his, quæ dicturus sum in Colloquio quarto in Historiam noni Ecclesiæ sæculi, ubi agendo de Concilio Parisiensi sub *Ludovico Pio* in causa Imaginum anno DCCCXXV. convocato, explicabo cum doctissimo *Mabillonio* doctrinam Gallorum circà cultum Imaginum.

D. Septima Synodus generalis, seu Nicæna secunda, præter illas septem Actiones seu Sessiones, quibus profligavit Iconomachorum Hæresim, ediditne aliquot Canones?

M. Septima Synodus generalis ad restaurandam Ecclesiasticam disciplinam, quæ, grassante Iconoclastarum Hæresi, collapsa fuerat, viginti duos edidit Canones, quorum primus confirmat omnes Canones cùm Apostolicos, tùm à sex prioribus universalibus Conciliis, & à localibus Synodis conditos. Hic tamen Canon non est approbatus ab Ecclesia Romana, quæ non omnes Canones Apostolicos, sed tantum quin-

 qua-

quaginta ax eis agnoscit & recepit, nec tres Concilii Constantinopolitani primi Canones, nec Chalcedonensis Concilii vicesimum octavum, nec Synodi Trullanæ Canones unquàm probavit. Canon secundus septimæ Synodi generalis statuit, ut nemo deinceps in Episcopum ordinetur, nisi Psalterium benè noverit, & Sacros Canones, Evangelium, Epistolas Sancti Pauli, & ad omnem Scripturam legendam parato promptoque sit animo. Canon tertius omnem electionem Episcopi, Presbyteri, & Diaconi à Principibus factam rescindit & irritam manere declaret. Canon IV. vetat Episcopis; ne eurum vel argentum, aut quævis munera alie à Clericis, vel Monachis sibi subditis exigant. Canon V. punit eos, qui facultates suas vel integres, vel ipsarum partem, Ecclesiæ dederant, pro qua fuerent ordinati, & propterea insuperbientas panperibus, ob virtutem à Spiritu Sancto electis insultabant, jubetque eos ultimum ini ordinis locum tanere, si verò superbiæ specimen dare pergant, inflictâ quoque pœnâ eoa corrigi & emendari decernit. Canon VI. Synodos Provinciales, quæ bis in anno fieri decreverat Concilium Nicænum, semel saltem in anno celebrari præcipit, Principes verò, qui id prohibuerint, communione privat. Canon VII. jubet, ut Sanctorum Reliquiæ in Templis collocentur, & deponendum esse declarat Episcopum, qui deinceps Templa absque Sanctis Reliquiis consecraverit. Canon VIII. definit, Judæos, qui, suscepto baptismo, Christianos se fingunt, & clàm judaizant, non esse in Ecclesiam suscipiendos, nec eorum pueros baptizandos, nec servos emendos. Hic Canon ab Ecclesie Romena non est approbatus. Canon IX. districtè prohibet, ne Hæreticorum scripta, seu libri contrà Sanctas Imagines editi, retineantur. Canon X. Clericos illos deponit, qui propriâ relictâ Parochiê ad aliam migrant. Canon XI. servari præcipit Canonem vigesimum sextum Concilii Chalcedonensis de instituendo Oeconomo in singulis Ecclesiis ac Monasteriis. Canon XII. Episcopos & Abbates, lua Ecclesiæ vel Monasterii alienantes, aut dissipantes bona, deponi mandat. Canon XIII. Monasteria DEO dicata, Sæcularium habitacula, seu domiciliæ fieri vetat. Canon XIV. prohibet, ne hi, qoi à pueritia Clericali tonsura sunt insigniti, & Lectores eb Episcopo necdùm sunt ordinati, in Missa & Sacris Officiis ad Ambonem legent, etiam in Monasteriis. Canon XV. Clericum duabus in Ecclesiis collocari, seu plura possidere beneficia inhibet. Canon XVI. Episcopos, Clericos, qui se preciosis & sericâ texturâ variatis exornant vestibus, corrigi jubet & puniri. Canon XVII. prohibet Clericis, & Monachis, ne nova inchoent Oretoria, aut Monasteria, nisi sumptus necessarios habeant ad illa perficienda. Canon XVIII. fœminas in Ædibus Episcoporum, vel virorum Monasteriis versari vetat, ut omnis pravæ suspicionis tollatur occasio. Canon XIX. Simoniam Episcoporum, Abbatum, & Abbatissarum avaritiam castiget, munus aliquod, ac pretium ab his exigentium, qui ad Sacerdotalem ordinem promoventur, vel ad vitam Monasticam accedunt. Canon XX. duplicia Monasteria, Monachorum & Sanctimonialium fieri vetat, iis tamen exceptis Monasteriis, quæ sub Sancti Basilii Regula militant, quia eorum structura & disciplina nullis pravis suspicionibus locum præbet. Canon XXI. Monachis & Monialibus propriis relictis Monasteriis, ad alia se transferra prohibet. Canon XXII. commendat in Christianorum conviviis modestiam, & ab illis arceri jubet eos, qui lytis, & cytharis, aliisque instrumentis musicis, & meretriciis cantionibus animas emolliunt; Clericos verò ac Monachos eum mulieribus etiam cognatis secretò manducare non sinit. Hi sunt vingiti duo Canones, quos in rem disciplinæ Ecclesiasticæ condidit septima Synodus generalis, quæ dicitur Nicæna secunda, quorum explicatio legi potest apud *Christianum Lupum* in Scholiis & Notis ad septimam Synodum.

D. Circà Concilium Francofordiensn, quod celebratum est anno DCCXCIV, tria me hactenùs docuisti, quæ memoriâ complector, videlicèt in eo damnatam fuisse Hæresim *Felicis* Urgellitani Episcopi, & *Elipandi* Antistitis Toletani, qui asserebant, Christum esse filium DEI adoptivum; deinde, actum esse in eodem Concilio de cultu Imaginum, ac denique, Patres istius Concilii Francofordiensis non discrepâsse à Synodo Nicæna secunde quantùm ad dogma fidei, de cultu scilicèt, qui Sanctis Imaginibus debetur, sed tantùm quoad disciplinam, seu modum colendi Imagines à Synodo Nicæne secunde præscriptum. Superest nunc, ut sciam numerum Episcoporum, qui huic Concilio Francofordiensi interfuerunt, & quot Canones in ipso editi fuerint?

M. Concilium Francofordiense coram *Carolo* Magno, præsentibus *Theophylacto*, & *Stephano* Legatis *Hadriani* Summi Pontificis anno, quem Indicavi, DCCXCIV. in Festo Paschatis à trecentis circitèr Episcopis ex Germania, Gallia, & Italia habitum est. In eo conditi sunt quinquaginta sex Canones, ad mores præcipuè & disciplinam Ecclesiæ spectantes, quos primus, post Baronii mortem, publicavit doctissimus *Sirmondus*. Anteà enim duo tantùm prodierant Canones, quorum primus damnat *Felicem* & *Elipandum* Episcopos, qui in Christo DEI filio adoptionem adserebant. Secundus Canon Concilii Francofordiensis est de educatione Imaginum, quem suprà retulimus. Alii ad morum & disciplinæ raformationem pertinent. Extant nunc quinquaginta sex illi Canones Concilii Francofordiensis tomo VII. Conciliorum. Consulendus etiam est *Carolus Cointius* tomo VII. Annalium Ecclesiæ Francorum, ubi de hoc Concilio Francofordiensi, & de Epistolis in causa Feliciana scriptis, & de LVI. Canonibus in eo editis eruditè disserit.

D. Numquid alia ad proscribendas *Iconoclastarum*, atque *Felicis*, & *Elipandi* Hæreses octavo Ecclesiæ sæculo celebrata sunt Concilia?

M. *Iconoclastarum*, necnon *Felicis*, & *Elipandi* Hæreses octavo Ecclesiæ sæculo confixæ sunt in aliis particularibus Synodis, quarum, cùm in præcedenti Colloquio mentionem fecerim, superfluum omninò esset eas recensere, & crambem recoctam obtrudere. Solùm hîc obitèr observabo, regnente in Galliis Pippino, Synodum apud *Gentiliacum*, quod vix unâ leucâ Parisiis distat, habitam fuisse anno DCCLXVII. in qua, teste *Adone* in Chronico, duæ propositæ sunt

quæstiones, quarum prima hæc erat: *Utrùm* videlicèt *fingenda ac pingenda essent Sanctorum Imagines in Templis?* Altera: *Utrum Spiritus Sanctus, sicut procedit à Patre, ita procedat à Filio?* Hujusce quæstionis de processione Spiritûs Sancti à Filio in hoc Concilio Gentiliaco excitatæ hanc causam assignant viri eruditi: Tum temporis Occidentales, seu Latini appellabant Græcos Hæreticos ob Hæresim Iconoclastarum, quâ erant infecti; Græci verò, ut clavum clavo truderent, Occidentales, seu Latinos, vocabant Hæreticos, eò quòd Latini Spiritum Sanctum à Patre Filioque procedere assererent. Hinc *Pippinus* Rex Synodum Gentiliacensem convocandam duxit, ut Episcoporum judicio utraque dirimeretur quæstio. Non est dubium, quin in hac Gentiliacensi Synodo errores Græcorum improbati ac proscripti fuerint, licèt hujusce Synodi nihil ad nos, invidente fato, pervenerit.

D. Quotnam Concilia Nationalia Octavo sæculo ad collapsam Ecclesiæ restaurandam disciplinam fuêre in Occidente convocata?

M. In Hispaniis octavo Ecclesiæ sæculo unicum dumtaxàt Concilium Toletanum, seu decimum, regnante *Witiza* anno DCCI fuit celebratum, cujus tamen Acta ad nostra usque tempora conservari non meruêre, quia plura in hoc Concilio Capita Ecclesiasticæ disciplinæ contraria sancita sunt. Hoc fuit ultimum omnium Conciliorum Toleti celebratorum, immò, hoc excepto Concilio Toletano decimo octavo, nullas Synodos per integrum octavum sæculum in Hispaniis habitas fuisse, observat eruditus Cardinalis *d'Aguirre* tomo III. Concil. Hispaniæ ad quem defectum quadantenus resarciendum, quàm plurima idem doctissimus Cardinalis venerandæ vetustatis monumenta vel hactenùs inedita, vel quæ non ubique occurrunt, in eodem tomo publici juris fecit. Alia Concilia Nationalia, quæ octavo sæculo ad redintegrandam Ecclesiæ labefactam disciplinam breviter hic juxtà ordinem Chronologicum indicabo.

Anno DCCXLII. Kal. XI. Maji Concilium Germanicum I. loco incerto celebratum est, Præside S. Bunifacio Archiepiscopo, & Germaniæ Apostolo. In eo ad restituendam Ecclesiæ disciplinam, quæ sub *Carolo Martello* Majore Domûs Regiæ multas in Galliis & in Germania clades passa fuerat, conditi sunt Canones XIX. in quibus multa statuuntur de Episcopis per Civitates ordinandis, de Synodis per singulos annos celebrandis, de antiquis Canonibus restaurandis, de Presbyteris adulteris, & Clericis in fornicationem lapsis, & de aliis id genus Ecclesiasticæ disciplinæ capitibus. Hos novemdecim Canones eruditis Notis illustravit Clarissimus *Carolus Cointius* Tomo V. Annalium Ecclesiæ Francorum ad annum DCCXLIII. ad quem refert celebrationem hujusce Concilii.

Anno DCCXLIII. habitum est *Liptinense* Concilium propè Cameracum sub *Carolomanno* Majore Domûs Regiæ congregatum Kal. Martiis à S. Bonifacio Archiepiscopo. In eo duo Hæretici *Adalbertus* Gallus, & *Clemens* Scotus damnati sunt, gesta in Synodo Germanica confirmata, de variis rebus Ecclesiasticis & Monasticis consultum, conditique quatuor Canones, qui extant cum Notis *Labbei*, *Sirmondi*, & *Binii* tomo IV. Concil. Eosdem etiam Canones Notis suis elucidavit *Carolus Cointius* tomo V. Annal. Ecclesiæ Francorum ad an. DCCXLIV. ad quem rejicit istius Concilii convocationem.

Anno DCCXLIV. indictum est Concilium *Suessionense* in Galliis, cujus extant de disciplina Ecclesiastica Canones X. quorum primo statuitur Fidem Nicænam & antiquos Canones promulgandos & observandos esse. Decem istius Concilii Canones cum Notis *Sirmondi* extant tomo VI. Concil. & ad eos elucidandos plura adducit *Carolus Cointius* tomo V. Annal. Eccles. Francorum, ad annum DCCXLV. quo anno istam Synodum celebratam esse opinatur.

Anno DCCXLV. à *S. Bonifacio* Summi Pontificis Legato congregatum est Concil. Germanicum II. in quo, damnatis *Adalberto*, & *Clemente* Hæreticis, necnon *Gervilione* Episcupo Moguntino, ob homicidii, quod commiserat, scelus, Episcopali Sede deposito, *S. Bonifacius*, qui Archiepiscopatum Regionarium per totam Germaniam, nullâ certâ assignatâ Sede, hactenus excuerat, primus Moguntinus Archiepiscopus inauguratus est. Extant Acta Synodalia tomo VI. Concil.

Anno DCCLII. celebratum est Concilium *Vermeriense* in Diœcesi Suessionensi in Galliis in Palatio Regio, Præsente *Pippino* Galliarum Rege in quo de Incestu, Fornicatione, & Adulterio præcipuè actum est. Extant Canones XXI. eb hoc Concilio editi cum Notis *Sirmondi* tomo VI. Concil. *Carolus* etiam *Cointius* eosdem Canones Notis suis illustravit tomo V. Annal. Eccl. Francorum.

Anno DCCLV. coactum est Concilium *Vernense* in Galliis ad Sequanam fluvium in Palatio *Pippini* Galliarum Regis, in quo conditi sunt Canones viginti quinque disciplinæ Ecclesiasticæ apprimè utiles, qui cum Notis *Sirmondi* tomo VI. Concil. & à *Carolo Cointio* Notis iisdem explicantur tomo V. Annalium Eccl. Francorum.

Anno DCCLVI. habitum est Concilium *Compediense* in Galliis, in quo confecti sunt duodeviginti Canones, qui omnes fermè spectant matrimonium, videlicèt gradus consanguinitatis, Fornicationem &c. extant hi Canones cum Notis Sirmondi tomo VI. Concil. & apud *Carolum Cointium* tomo V. Annalium Eccl. Francorum, ubi eos Notis suis explanavit.

Anno DCCLXXXIX. indictum est sub *Carolo Magno* Imperatore Concilium *Aquisgranense* I. cujus de disciplina, & de bono Ecclesiæ Regimine Capitula LXXXII. extant sub titulo *Capitularis Aquisgranensis* tomo VII. Concil.

Anno DCCXCI. congregatum est, sicut luculenter ostendit Clarissimus *Cointius*, Concilium *Narbonense* in Galliis, in quo limites Sedis Narbonensis constituti sunt. Hujus Synodi Acta extant tomo VI. Concil. & apud *Carolum Cointium* tomo VI. Annalium Eccl. Francorum, ubi de lite in hac Synodo agitatâ, deque singulis subscriptionibus Episcoporum pluribus agit.

Anno DCCXCV. ut asserit *Cointius*, vel an. DCCXCVI. sicut videtur *Pagio*, celebratum est à *Paulino* Patriarcha Aquilejensi Concilium *Forojuliense* in Ditione Veneta, in quo actum est adversùs eos, qui variis implicitti erroribus, de Mysterio Sanctissimæ Trinitatis, ac præsertim de processione Spiritus Sancti non rectè sentiebant. Actum est etiam adversùs eos, *qui in*

duo

duos videntur Filios unum Christum Dei Filium dividere, dum illum naturalem & adoptivum affirmare moliuntur, inquit *Paulinus* in sua Oratione ad Comprovinciales Episcopos. Quibus verbis ostendit *Paulinus*, istud Concilium Forojuliense congregatum non fuisse adversùs *Felicem* Urgelitanum, ùt pervulgata fert opinio, sed generatim adversùs *Ebionitas, Nestorianos*, aliosque id genus hæreticos in sacrum Incarnationis Mysterium insurgentes. Conditi sunt in hocce Concilio Forojuliensi Canones quatuordecim, qui omnes ad disciplinam Ecclesiasticam spectant, hique legi possunt apud nostrum *Natalem Alexandrum* sæculo Ecclesiæ octavo, apud *Carolum Cointium* tomo VI. Annal. Eccl, Francorum, ad annum DCCXCV.

Anno DCCXCVII. habitum est Concilium *Aquisgranense II.* regnante Carolo Magno. Extat *Capitulare* de rebus Regni & Ecclesiæ in hoc Concilio editum, complectens undecim Capitula, tomo VII. Conciliorum.

D. Percensuistine omnia Concilia, quæ in Occidente octavo sæculo habita sunt, & in quibus restaurata est Ecclesiæ disciplina?

M. His Conciliis, quæ hactenùs percensui, duo alia addi possunt, quorum unum, videlicèt *Clovèshoviense* anno DCCXLVII. in Anglia celebratum est à *Cuthberto* Cantuariensi Episcopo, regnante *Æthelbaldo*, Merciorum Rege. In hoc Concilio de unitate Ecclesiæ, de statu Christianæ Religionis, de pace & concordia promovendis actum est, conditique sunt triginta Canones, qui legi possunt tomo VI. Concil. & apud nostrum *Natalem Alexandrum* octavo Ecclesiæ sæculo. Alterum Concilium est *Dingolvicense* in Bajoaria, seu Bavaria anno DCCLXXI. *Thassilonis* Bajoariorum Ducis curâ & consiliò congregatum, in quo ad morum & disciplinæ reformationem, necnon ad publici Regiminis conservationem edita sunt Capitula XIII. quæ Notis illustrantur à *Carolo Cointio* Tomo V. Annal. Ecclesi. Francorum. Sed de Conciliis tam Generalibus, quam Nationalibus, quæ sæculis septimo & octavo fuerunt celebrata, hæc molli brachio attigisse sat superque sufficiat.

COLLOQVIVM V.

De Scriptoribus Ecclesiasticis, qui sæcula septimum & octavum doctrina & pietate illustrârunt.

D. AD perfectam absolutámque Historiæ Ecclesiasticæ notitiam nemo, ut sæpius à te audivi, attingere potest, nisi accuratè Opera Scriptorum Ecclesiasticorum dignoscat, genuina ab adulterinis, juxta certas Disciplinæ Criticæs regulas, secernere sciat, notumque præfigere tempus, quo Viri illi doctrinâ & pietate illustres in Ecclesia floruerunt. Quapropter, te nunc de Scriptoribus Ecclesiasticis, qui sæculis septimo & octavo præfulserunt, differentem perlubenti animo auscultabo.

M. Agedum, incipiamos à Scriptoribus Ecclesiasticis, qui septimum Ecclesiæ sæculum in Oriente illustrârunt. In primis, septimo ineunte Ecclesiæ sæculo *Hesychius*, seu ut alii dicunt, *Isichius* Patriarcha Hierosolymitanus scripsit *in Leviticum* libros septem, qui Latinè prodierunt Basileæ anno MDXXVII. & Parisiis anno MDLXXXI. in quibus juxtà vulgatam Scripturæ Sacræ Versionem à *Sancto Hieronymo* concinnatam Hesychius præclarè reserat Mysteria sub Cæremoniarum Mosaicarum cortice latentia. Extant ejusdem Hesychii Sermones nonnulli, Homiliæ, variaque Opera Ascetica. Verùm, cum plures extiterint *Hesychii* tum apud Græcos, tum apud Latinos, certò affirmare non ausim, omnia Opera, quæ nunc sub Hesychii nomine circumferuntur, edita fuisse ab Hesychio Hierosolymorum Patriarcha. Legendos est super hac re *Labbeus* in Dissertatione *de Scriptoribus Ecclesiasticis*, ubi de pluribus *Hesychiis*, & de Operibus, quæ ipsis attribuuntur, varias variorum sententias accuratè recenset. Circa initium ejusdem septimi Ecclesiæ sæculi claruit in Oriente *Eusebius* Episcopus Thessalonicensis, qui duo egregia Opera edidit, in quibus falsa dogmata Hæreticorum *Aphtardocetarum*, qui Corpus Christi semper fuisse incorruptibile dictitabant, funditùs evertit, & Catholicam veritatem solidè stabilivit. Extant excerpta, seu fragmenta utriusque Operis à laudato Eusebio editi apud Photium in Biblioth. Codice CCLXII. Sub initium ejusdem septimi sæculi complures libros composuit *Joannes* à studiorum assiduitate dictus *Philoponus*, Patriâ Alexandrinus, arte Grammaticus peritus, qui tamen Scriptorum Ecclesiasticorum Catalogo accenseri haud debet, quia, etsi magnam sibi comparaverit gloriam, dùm adversus *Proclum Lycium* pro Christiana Religione scripsit, posteà tamen suo plus æquo indulgens ingenio multa impia dogmata propalavit. Nam primùm cum Hæreticis Monothelitis unicam in Christo naturam admisit, & Concilium Chalcedonense rejecit. Deindè tres in Deo naturas, seu substantias esse docuit, undè *Tritheitarum* Sectæ Auctor & Princeps dictus est, ut testatur *Leontius* in Libro de Sectis Actione V. Insuper corporum resurrectionem negavit, aliósque errores temerè in vulgus sparsit. Deperdita sunt aliquòt *Joannis Philoponi* Opera, quorum fragmenta quædam refert *Photius* in Bibliotheca Cod. XXI. LV. LXXV. CCXV. & CCXL. Inter Opera verò ejusdem *Joannis Philoponi* Philosophica, quæ etiamnum extant Græco-Latinè excusa, duo sunt opuscula, quæ *Balthazar Corderius* anno MDCXXX. Viennæ Græco-Latinè edidit, quorum primum est *de Creatione Mundi*, seu Commentarius est in Caput I. Geneseos. Alterum continet *Disputationem* de *Paschate*. Sed de Joannis Philoponi Operibus legendus est *Casimirus Oudinus*, qui illa accuratè recenset in supplemento de Scriptoribus Ecclesiasticis à Bellarmino omissis. Satis hic observâsse sufficiat, deliramenta Joannis Philoponi fuisse confutata non solùm à *Theodosio* Monacho, in libro, qui temporum injuriâ periit, & cujus meminit *Photius* Codice XXII. & à *Niciâ* itidem Monacho in libris, quorum meminit idem Photius Codice L. sed etiam acriter oppugnata esse à duobus Scriptoribus, qui anteà fuerant ejus discipuli, videlicèt *Conone* & *Eugenio* in libris, qui ampliùs non extant. *Nicias* Monachus, mox à me laudatus, præter Opera, quæ adversùs Joannem Philoponum composuit, scriptionibus etiam Hæreticum *Severum* aggressus est, & Gentilium errores libris duobus impugnavit, ut

ùt videre est apud *Photium* Cod. L. *Themistius* Severienorum, Theopaschitarum, & Agnoëtarum Sectarius scripsit Orationem invectivam contrà Joannis Philoponi errorem *de resurrectione carnis*, libellum etiam composuit Apologeticum pro secta Agnoëtarum. Hunc librum Apologeticum à Themistio scriptum confutavit *Theodorus* Monachus Alexandrinus Severienorum, Theopaschitarum & Theodosianorum Hæresis defensor, cui ut vices rependeret *Themistius*, aliud peculiare opus in Theodorum publicavit, quod posteà è *Theodoro* tribus ejus libris confutatum est. Verùm, ejusmodi Opera, quorum meminit *Photius* Codice CVII, ad nos usque non perveoerunt. *Antiochus* Monachus Palæstinus in celeberrimo *S. Saba* Monasterio, *Laura* dicto, scripsit *Pandecten divinæ Scripturæ*, seu *Compendium totius Religionis Christianæ & sacrarum Scripturarum doctrinæ*, *Homilias* CXXX. *comprehensum*. Homilias istas à se Latinè versas primus in lucem dedit *Godefridus Tilmannus* in Bibliotheca Patrum Perisiensi anno MDLXXV. Sed posteà Græcum Textum unà cum Tilmanni Latine versione dedit *Fronto Ducæus* anno MDCXXIV. Extat edhuc Homilia, quem *Joannes* Thessalonicensis, & *Gregorius* Antiochenus scripserunt in mulieres in guentre ferentes ed condiendum Corpus Christi Domini. Tres quoque Homilias de eodem ergumento, seu in mulieres unguenta ferentes, & in Occursum Domini & Simeonis composuit *Modestus* Patriarcha Hierosolymitanus, quarum fragmente dat *Photius* Codice CCLXXV. Vitam S. Joannis Chrysostomi scripsit *Georgius* Patrierche Alexandrinus & successor Sancti *Joannis Eleemosynarii*, cujus Photius exeerpta quædam exbiber Codice XCVI. eaque Græcè scripte habetur in Editione Græca Operum S. Joennis Chrysostumi adornata eb *Henrico Savilio*. Fastos Siculos, seu Chronicon Alexandrinum huic Georgio Patriarchæ Alexandrino tribuit *Casimirus Oudinus* in supplemento de Scriptoribus Ecclesiasticis à Bellermino omissis, lis tamen edhuc sub judice est, & necdum constar, quisnam Auctor sit Fastorum Siculorum, seu Chronici Alexendrini? Hoc unum certum est, prædictum Chronicon Alexandrinum, quod eb orbe condito ed ennum vicesimum Imperatoris Heraclii, id est, usque ad ennum DCXXIX. productum est, fœtum esse alicujus Scriptoris septimi Ecclesiæ sæculi. Vocatur eutem *Chronicon* Alexandrinum, quia ejus Præfatiuncula nomen *Petri* Patriarchæ Alexandrini habet adscriptum. Fasti Consulares ex Chronico deprompti nuncupati sunt eb *Onuphrio Panvino*, *Fasti Siculi*, quie hoc Chronicon in Sicilia primum repertum fuit eb *Hieronymo Surita*, & operà *Antonii Augustini* Auditoris Rotæ advectum Romam, deindè vulgatum à Patre *Radero* Soc. JESU enno MDCXV. & è Domino *Du-Cange* denuo editum sub hoc titulo: *Chronicon Paschale*. Continuam Consulum seriem non modo exhibet Chronicon istud Alexandrinum, sed & plura complectitur venerandæ vetustatis monumenta, quò fit, ut apud viros eruditos magnum obtineat authoritatis pondus. *Joannes Moschus*, dictus *Eucrates*, & non, ùt elii volunt, *Eviratus*, floruit septimo sæculo in Oriente, fuitque Auctor libri, qui inscribitur: *Pratum spirituale*, quem nuncupavit

Sophronio Hierosolymorum Episcopo, qui ejus in vite Ascetica discipulus fuerat, individuus peregrinetionum Comes, ec rerum, quæ in eo narrantur, plurimarum locupletissimus testis. Eo in libro *Joannes Moschus* simplici stylo describit Vitam, jejunia, modestiam, paupertatem, obedientiam, gesta, apophthegmate, miracula insignia Ascetarum, seu Monachorum, quorum virtutes ac res præclarè gestas partim à se visas, partim ab aliis auditu acceptas undique conquisiverat. *Georgius Pisides* Ecclesiæ Constantinopolitanæ Diaconus & Cartophylax scripsit *Carmen Jambicum in Hexameron*, & *Historiam rerum gestarum ab Imperatore Heraclio*, aliaque complure Opere, quæ ad nos usque non pervenerunt. *Sophronius* Hierosolymorum Episcopus, & Fidei Catholicæ adversùs Monothelitas acerrimus defensor, aliquot orationes, & Vitam *Sanctæ Mariæ Ægyptiacæ* Pœnitentis scripsit. Sophronio coævus fuit *Andreas*, cognominatus *Hierosolymitanus*, quòd Monasticam Vitam Hierosolymis coluerit, patrià tamen fuit Damascenus, & Archiepiscopus Cretensis, qui septemdecim composuit Homilias, seu Orationes, præcipuè in Salutationem Angelicam, in Exaltationem Sanctæ Crucis, in Mariam Ægyptiacam &c. quas cum aliis ejusdem Auctoris Opusculis in lucem eruit, & cum doctissimis Notis edi curevit doctissimus noster *Combefisius*.

Verùm, ut cordatè fatear, horumce Scriptorum Græcorum, quos hactenùs memoravi, facilè Princeps est *Sanctus Maximus* Abbas, egregius Fidei Catholicæ propugnator. Is antiquà nobilitate ortus ab Imperatore *Heraclio* in Aulam accitus est, ubi aliquamdiu Imperatori fuit à secretis. At Heraclio in Hæresim Monothelitarum lapso, Aulam deseruit, & in Monasterium *Chrysopolim* dictum secessit, ejusque Præfecturam suscipere à Monachis coactus est. Cùm verò Monothelitarum Hæresim in Oriente pessim triumphare ægrè cerneret, & eliundè territus Persarum per omnia ferè Orientis loca grassantium metu, in Africam profectus est, ubi contra Monothelitas magno enimi æstu decertavit, *Pyrrhum* insignem Monothelitam publicâ disputatione erroris convicit, authorque fuit Episcopis Africanis, necnon *Martino* hujus nominis Primo Romeno Pontifici, ut illos hæreticos penitùs exterminarent. Dum sic hæreticæ pravitati gneviter resisteret *Maximus*, jussu *Constantis* Imperetoris Monothelitarum Hæresis fautoris militeri manu Romê Constantinopolim abductus est anno DCLIII. & in carcerem conjectus. Deindè, exilio damnatus *Bizyam* Thraciæ Oppidum relegetus est, ubi cum *Theodosio* Bithyniæ Episcopo disputationem babuit, & Monothelitarum Hæresim ardentissimo zelo oppugnavit. Quapropter cum nullis dolis, nullisve minis flecti posset Vir sanctissimus, Imperatoris *Constantis* mendato *Perboriam* deportatus est enno DCLVI. indèque in Laxicorum Regionem missus, & inclusus in Castro *Schemari* in Confinio Alanorum, verberibus cæsus, linguæ & dexteræ manus abscissione pro Fide Catholica vexatus animam tot malis exagitatem Cœlo reddidir die XIII. mensis Augusti anni DCLXII. Opera Sancti *Maximi* duobus tomis in folio comprehensa publicâ luce cum doctissimis Notis donavit noster *Combefisius*.

Post biennium eb obitu Sancti *Maximi*, hoc est, enno DCLXIV. *Anastasius* Discipulus S. Maximi, illiusque calamitatum, itinerum, & exiliorum per integrum deceonium comes individuus, continuis angustiis & ærumnis in exilio afflictos obdormivit in Domino. Scripsit hic *Anastasius* Epistolam contra Monothelitas, quæ Latinè extat inter Anastasii collectanea à Sirmondo edita Parisiis anno MDCXX. Reperitur etiam inter Sancti *Maximi* Opera Tom. I. *Theodorus* Presbyter Monasterii Raythuensis, Sancti Maximi synchronus & familiaris fuit, scripsitque Epistolam ad Sanctum *Maximum*, & Commentarium *de Incarnatione Christi adversus Hæreses Manetis, Apollinaris, Theodori Mopsuestiens, Nestorii, Eutychis, Juliani Halicarnassei, Severi, & aliorum.*

C. Hi sunt igitur omnes Scriptores Græci, qui sæculo septimo in Oriente floruerunt?

M. Hi, quos hactenùs enumeravi, Scriptoribus Græcis accenseri possunt *Joannes Malela* Patriâ Antiochenus, qui scripsit Chronicon libris XVIII. comprehensum ab orbe condito usque ad obitum Imperatoris Justiniani senioris, quod satis accuratum non est, sed fabulis refertum. *Theophylactus* dictus *Simocatta*, patriâ Locrensis, res gestas *Mauricii* Imperatoris octo libris prosecutus est. *Dorotheus* Archimandrita Palæstinus edidit Instructiones XXIV. Asceticas, seu Ethicas *de Vita rectè & piè instituenda*. Thalassius Monachus scripsit ad *Paulum* Presbyterum *de sincera Charitate, vera continentia, & mentis regimine sententiarum Hecatondas IV.* Isaias Abbas viginti novem Homilias ad Monachos suos scripsit. *Leontius* Neapoleos in Cypro Episcopus vitam Sancti Joannis Eleemosynarii & aliquot Homilias composuit. Mitto alios Scriptores Græcos, qui ad tantam nominis celebritatem haud pervenerunt, & quorum scripta apud Viros eruditos non magnam habent authoritatis pondus.

D. Percensè modò Viros illustres, qui septimum sæculum in Occidente doctrinâ & pietate nobilitârunt.

M. In Hispaniis septimo Ecclesiæ sæculo eruditione, & sanctimoniâ celebris fuit Sanctus *Isidorus* Episcopus Hispalensis, qui *Severiani* Provinciæ Ducis filius fuit, & Nepos *Theodorici* Regis Italiæ. *Leandro* Hispalensis Ecclesiæ Præsuli, fratri suo germano, successit, seditque annos ferè XL. ùt testatur Sanctus *Idelphonsus* ejus discipulus, & ad Deum migravit an. DCXXXVI. Sancti Isidori Vitam ab Anctore Anonymo scriptam refert *Henschenius* ad diem IV. Aprilis, quâ colitur. Immensæ lectionis, & multorum Operum Scriptor egregius fuit Sanctus Isidorus. Liber ejus Etymologiarum, quem *Braulius* Cæsaraugustanus Episcopus in viginti libros divisit, omnium penè artium & scientiarum redundat elegantiâ, rerumque scitu dignarum copiâ. Libri duo *Officiorum*, quos edidit, explicant præcipua disciplinæ capita, Officiorum Ecclesiasticorum Originem, & cur unumquodque in Ecclesia DEI peragatur. Sed de Operibus à Sancto *Isidoro* Hispaleosi Episcopo editis legendus est *Labbeus* in Dissertatione *de Scriptoribus Ecclesiasticis*. Peculiarem etiam Dissertationem *de rebus, & scriptis Sancti Isidori Archiepiscopi Hispalensis* publici juris factùrum se pollicetur Cardinalis *de Aguirre* in notitie Conciliorum Hispaniæ, quæ an typis edita adhuc fuerit, prorsùs me latet, certè ad manus meas necdùm pervenit. *Baronius* existimavit, Missam Mozarabum ab Isidoro Hispalensi Archiepiscopo fuisse institutam, at secùs sentit Cardinalis *Bona* lib. I. *de Rebus Liturgicis* cap. XI. ubi multis probat, Isidorum non esse Auctorem illius Missæ. Quod etiam probabiliùs mihi arbitror, maximè cùm nec *Braulius* Cæsaraugustanus Episcopus, nec *Ildephonsus* Toletanus Antistes Isidoro familiares, ille in Elogio ipsius Isidori, hic in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis nullam prorsùs hujùsce Operis adeo excellentis mentionem fecerint, aut Isidoro tribuendum esse, ne leviter quidem innuerint. Eodem septimo Ecclesiæ sæculo doctrinâ & sanctitate in Hispaniis inclytus fuit *Eugenius Junior* Toletanus Episcopus. Ejus Epigrammata, aliaque Opuscola doctissimus *Sirmondus* anno MDCXX. publicavit unà cum *Dracontii* libellis duobus ab eodem *Eugenio* recognitis. Cardinalis *de Aguirre* in notitia Conciliorum Hispaniæ promittit, se in lucem editurum ex MS. Ecclesiæ Toletanæ ejusdem Eugenii Epistolam ad *Protasium* Archiepiscopum Tarraconensem. Post Eugenium, ad Sedem Toletanam anno DCLVII. provectus est *Ildephonsus* doctrinâ, & pietate insignis, de cujus Operibus legendus est *Labbeus* in Dissertatione *de Scriptoribus Ecclesiasticis*, inter quæ reperitur libellus *de perpetua Virginitate Beatæ Mariæ*, qui quidem omninò distingui debet ab eo libro, quem *Paschasius Radbertus* edidit *de Partu Virginis*. Licet enim, ùt præclarè ostendit *Mabillonius* in Præfatione sæculi III. Benedictini Parte secunda, utriusque Scriptoris idem scopus sit, & ferè idem argumentum, nihilosecius diversus scenus est, diversa inscriptio, alii atque alii adversarii. Scripsit Sanctus *Ildephonsus* Archiepiscopus Toletanus contra *tres Infideles Jovinianum, Helvidium, & Judæos*, qui Virginitatem Beatæ MARIÆ sacrilego ore negabant, ùt constat ex Epistolis *Quirici* Barcinonensis ejus æqualis, quæ extant in Tomo I. Spicilegii. Paschasius verò Radbertus scripsit contra *Fratres* (sic in Præfatione adversarios suos appellat) qui de Virginitate Matris DEI rectè quidem sentiebant, sed modum partus Dominici non rectè explicabant. Vita Sancti Ildephonsi descripta est à *Juliano*, & *Zixilano* Episcopis, eamque inseruit Mabillonius sæculo II. Benedictino, Bollandus quoque eamdem recitat ad diem XXIII. mensis Januarii. Sub finem ejusdem sæculi septimi, id est, circa annum DCLXXX. Sedem Toletanam eximia pietate & singulari eruditione illustrare cœpit *Julianus*, qui præfuit pluribus Conciliis Toleti celebratis, videlicèt XII. XIII. XIV. & XV. egregiaque condidit Opera, inter quæ tres libri sunt *de demonstratione sexta ætatis adversus Judæos*, quos jussu *Ervigii* Hispaniarum Regis scripsit, eique noncopavit Julianus. In his omni argumentorum genere probat, JEsum Christum esse verum Messiam, qui jam venit, omniaque in se Prophetarum adimplevit Oracula, ac subindè frustrà à Judæis adhuc expectari Messiam. Sed de his libris, quos adversus Judæos, quorum tum temporis in Hispaniis non exiguus erat numerus, edidit Sanctus *Julianus*, & de

alus

aliis ejus Operibus legendus eſt *Labbeus* in Diſſertatione *de Scriptoribus Eccleſiaſticis.* Inter Vitos illuſtres, qui ſeptimo Eccleſiæ ſæculo in Hiſpaniis fluruerunt, jure, ac merito reponi debet *Tajo* Cæſarauguſtanus Epiſcopus, qui concinnavit libros quinque ſententiarum de rebus Theologicis, quorum maximam partem ex meris S. Gregroii Magoi centonibus conflavit, Supplemento ex Sancti Auguſtini Operibus petito. Hæc ſententiarum de rebos Theologicis ex Saoctis Patribus hauſta collectio, omnium aliarum, quæ hactenus prodierunt, prima videtur, ad cujus normam poſtea *Petrus Lombardus* Pariſienſis Epiſcopus, aliquas ſimiles ſententiatum Patrum Collectiones condideruot. Teſtatur doctiſſimus Mabillonius Tomo 2. Veterum enalectorum, ſe hanc *Tajonis* Cæſarauguſtani Epiſcopi ſententiarum Collectionem inveniſſe in Codice Bibliothecæ Thuaneæ deſcripto ante annos DCCC. Denique, inter præcipuos Hiſpaniæ viros, qui ſeptimo Eccleſiæ ſæculo claroerunt, optimo jure locum ſibi vindicat *Fructuoſus* Bracarenſia Epiſcopus, quippe qui præter plurima Monaſteria à ſe conſtructa, duplicem Monachis præſcripſit Regulam, quæ etiamoum extat. Ejuſdem *Fructuoſi* vita legi poteſt apud Mabillonium ſæculo II Benedictino, & apud Bollaodum ad diem XVI. menſis Aprilis, quo colitur.

D. Alios percenſe Vitos, qoi ſeptimum Eccleſiæ ſæculum doctrina & pietate io Occidente illuſtrarunt.

M. Bene multi es Anglia & Hibernie ſeptimo Eccleſiæ ſæculo prodierunt Viri, qui magna Sanctitatis & eruditionis laode fuerunt toto orbe Chriſtiano coospicui. Primas, inter eos tenet *S. Columbanus*, cujus operatam in Italia, quam in Gallia Monachiſmus latè propagatus eſt. Hic, relicta Hiberniâ Inſula, in Gallias anno DLXXXVI. venit, ſicut in Vita Sancti *VValdeberti* Abbatis Luxovienſis diſertè oſtendit Mabillooius ſæculo II. Benedictino parte II. Sub initium ſeptimi ſæculi Sanctus Columbanus fundavit in Galliis Monaſteriom *Luxovienſe*, & Monaſterium *Bobienſe* in Italia. Regolam, quam Mooachi ſequerentur, condidit, quæ etiamnum extat apud *Holſtenium* in codice veterum Regularum. Mabillonius Præfatione in ſæculum II. Benedictinum latè probat, Monaſtierum Sancti Columbani genus fuiſſe quidem principio diverſum ac ſeparatum à Benedictino, ſed paulo poſt in unum demum vivendi genus, quibusdam ritibus detractis ac temperatis coaluiſſe. Ritum, quem ſequebantur Britones in celebrando Paſchate Luna XIV. Sanctus Columbanus tribus defendit Epiſtolis, quarum una dirigitur ad *Sanctum Gregorium M.* Altera ad *Sabinianum* Papam, tertia ad Galliarum Epiſcopos data eſt. Scripſit etiam Sanctus Columbanus prolixam Epiſtolam ad Bonifacium IV. Romanum Pontificem in gratiam defenſorum Trium Capitulorum. Has Epiſtolas, aliaque Sancti Columbani Opuſcula in lucem emiſit, & Notis illuſtravit eruditus *Patricius Flamingus* anno MDCXXXVII. Migravit ex hac vita Sanctus Columbanus die XI. Kalen. Decembris, ſeu die XXI. menſis Novembris anni DCXV. quâ dis in variis Martyrologiis ejus memoria recolitur. Ejus Vitam deſcripſit *Jonas* Monachus Bobienſis Synchronus auctor, quam cum diverſis Mss. collatam Mabillonius ſæculo II. Benedictino inſeruit. Cum S. Columbano Evangelium in Germania prædicavit *Sanctus Gallus* Natione itidem Britannus, qui Monaſterium non longè ab Augia Inſula conſtruxit, quod hodie celeberrimum eſt, & *Sancti Galli* Oppido nobilitatum ad lacum Acrontum in finibus Helvetiorum & Vindelicorum. Abbas hujuſce Monaſterii *Sancti Galli* locum obtinet inter Priocipes Imperii, & inter omnes Congregationis *Sancti Galli* Abbates præeminet. Vitam *Sancti Galli* Abbatis legeſia apud Mabillonium ſæculo II. Benedictino. Eodem ſæculo ſeptimo Angliam illoſtrarunt *Adamannus* Abbas Hienſis in Scotia, qui tres edidit libros *de Vita Sancti Columba*, & tres alios libros *de locis Sancta Terra*, quos Mabillonius parte II. ſæculi III. Benedictini inſeruit, eisque ſubjecit *Itinerarium* cujusdam Franci in loca ſancta factum ſæculo Eccleſiæ nono jam inclinante. *Godefridus* Abbas Wiremuthenſis, qui ſcripſit prolixam Epiſtolam ad *Naitaeum* Pictorum Regem *de Paſchate & Tonſura*, ſcripſit etiam Homilias & Epiſtolas, quas memorant *Baleus* & *Piſeus*. His Eccleſiaſticis Scriptoribus, qui ſeptimo Eccleſiæ ſæculo in Anglia celebres fuerunt, tres alii addi poſſunt, quorum primus eſt *Aldhelmus* Abbas Malmesburienſis, qui præter librum *de laude Virginitatis* eximium, quem ad exemplum *Sedulii* Poëtæ Chriſtiani & verſibus Hexametris & Proſa compoſuit, alia quamplurima præclara edidit Opera, quæ à *Baleo* & *Piſeo* receoſentur. De Operibus etiam *Aldhelmi* legendus eſt *Wilelmus* Malmesburienſis in ejus Vita, quæ tempore Baronii non extabat. Alter, eſt *Cumeanus* Auctor libri *de Menſura pœnitentiarum*, qui extat Tomo XII. Bibliothecæ maximæ Patrum Editionis Lugdunenſis. Poſtremus, eſt *Theodorus* Cantuarienſis Epiſcopus, qui licet Græcus eſſet, non immerito tamen inter Angliæ Scriptores connumerari poteſt, cum ibi Epiſcopali Infuls exornatus floruerit. Scripſit autem *Theodorus* inſigne *pœnitentiale*, opus ſatis amolum, & omnibus fermè Pœnitentiæ caſibus accommodatum, quod Manuſcriptum aſſervatur io Bibliotheca Sancti Benedicti Cantabrigenſi. Edidit prætetea *Theodorus* Capitula Eccleſiaſtica, quæ Tomo VI. Editionis Labbeanæ Cooeiliorum legontur. Mabillonius ſæculo II. Benedictioo Vitam Theodori Epiſcopi, Cantuarienſis ex variis Bedæ locis collectam exhibet, & egregiis, pro more ſoo, Notis illuſtrat.

D. Nihil hactenus dixiſti de Scriptorihos Eccleſiaſticis, qui ſeptimo Eccleſiæ ſæculo in Italia, Gallia, & Germania floruerunt, quos tamen ſileotio prætermittere haud debemus.

M. In Italia ſeptimo Eccleſiæ ſæcolo doctrinæ & pietatis lande conſpicuus fuit *Jonas* Cœnobii Bobienſia Monachus, qui Vitas ſcripſit Sancti Columbani Monaſterii Bobienſis in Italia Primi Abbatis; Sancti *Euſtaſii* Secundi Abbatis Mooaſterii Luxovienſis in Galliis, Sancti *Attalæ* Secundi Abbatis Monaſterii Bobienſis; Sancti *Bertulfi* Tertii Abbatis Monaſterii Bobienſis, & Sanctæ *Burgundofara* Abbatiſſæ Eboriscenſis Primæ. Has omnes Vitas à Jona deſcriptas exhibet doctiſſimus Mabillonius ſæculo II. Bene-

diditno. In Galliis verò eruditione & pietate excelluit septimo Ecclesiæ sæculo *S. Eligius* Noviomensis Episcopus, cujus Vita à Sancto Audoëno Rhotomagensi Archiepiscopo scripta legitur Tom V. Spicilegii. Sexdecim etiam Homilias composuit Sanctus Eligius, quæ in Bibliotheca Patrum extant, & *Sermonem ad Plebem*, qui habetur in Appendice Tomi IX. Operum S. Augustini. Cum Sancto Eligio amicitiâ junctus fuit Sanctus *Desiderius* Cadurcensis Episcopus in Galliis, qui duos scripsit Epistolarum libros, in quibus hæ Epistolæ, quas ad Episcopos, vel Abbates Gallicanos, qui ejus ætate doctrinâ, & sanctimoniâ præ cæteris eminebant, dederat, vel ab ipsis acceperat, continentur. Extant illi duo Sancti Desiderii Cadurcensis Episcopi Epistolarum libri in Bibliotheca Veterum Patrum. Auctor quidam Anonymus Sancti Desiderii Vitam descripsit, quæ extat apud *Labbeum* Tomo I. novæ Bibliothecæ, & ex qua intelligimus, plures in Galliis septimo Ecclesiæ sæculo fuisse Episcopos, & Abbates doctrina & pietate illustres, cum quibus maxima Sancto Desiderio intercedebat necessitudo. Eodem circiter tempore, quo Sanctus Desiderius Cadurcensis Episcopus florebat in Galliis, *Marculphus* Monachus *Formularum Antiquarum* libros duos *Landerico* Parisiensi Episcopo nuncupavit, quos Clarissimus Dominus *Hieronymus Bignonius* in lucem edidit, usque varias Appendices adjunxit. Post Bignonium easdem Marculphi *Formulas* eruditus *Baluzius* cum suis nævis in integrum restituit, aliasque subjecit, styli enim barbariem in Diplomatibus, Formulisque publicandis retinendam esse optimè observat Mabillonius lib. 2. *de Re Diplomatica* cap. 2. Ex his Marculphi Formulis multa discimus Capita prisci juris & veterum morum, qui in Galliis sub prima Regum Dynastia vigebant. Denique, sæpe laudatus Mabillonius in Præfatione in sæculum II. Benedictinum multos percenset Monachos, qui sæculo Ecclesiæ septimo doctrina & pietate celebres periclitanti Ecclesiæ in Germania, Gallia, & Anglia opem tulerunt. Postquam enim doctissimus ille Scriptor hac in Præfatione tristem exhibuit in Oriente conditionem Ecclesiæ Imperatoris Mahumetis tyrannide, & Hæresum atque errorum procellis misetum in modum afflictæ, hæc deinde ex loco, quo res Ecclesiæ septimo sæculo erant in Occidente, subjungit: *Neque tamen Occidentales, seu Aquilonares plagæ, ab suo quoque contagio immunes erant. Gallia Paganos aliquot in locis, Corturiacenses, Tornacenses, Gandavenses, & finitimos populos sustinebat. Britannia Insula permixtos habebat Idololatras, Scotos seu Hibernos à Romanis ritibus de Paschate deque Tonsura dissentientes patiebatur. Germania, Kiliano, VVinfrido, Rudperto, aliisque Doctoribus, Evangelii lucem recipere cœpit, Bonifacium sæculo insequenti Apostolum habitura. Columbanus in Gallia Monasticum statum extulit, Eustasius, Agilus, Amandus, Audomarus, Remaclus, Wandragisilus, Filibertus mirifice propagarunt. Augustinus, Wilfridus, Cuthbertus, Benedictus Episcopus Britanniam, Fructuosus, & Hildephonsus Hispaniam Sanctorum Monachorum agminibus impleverunt.* Horum ce illustrium Monachorum Vitas à variis Auctoribus descriptas exhibet Mabillonius sæculo II. Benedictino quod est septimum Ecclesiæ. Dignum ad fontem intendisse sufficiat.

D. Absolvistine Catalogum Scriptorum Ecclesiasticorum, qui septimo sæculo Ecclesiam suis lucubrationibus illustrarunt?

M. Catalogum Scriptorum Ecclesiasticorum septimi sæculi claudet *Crescenius* Episcopus Africanus, qui claruit circa annum DCXC. binaque condidit Opera, quæ ad jus Canonicum pertinent, nempe *Breviarium Canonum*, in quo Conciliorum Canones, & Romanorum Pontificum Decreta, citatis tamen locis, quibus reperiri possint, ad trecenta Capitula revocavit: & *Concordiam*, seu *Librum Canonum*, in quo, ut brevioris Operis brevitatem compensaret, sub iisdem titulis ipsa Canonum & Decretorum verba recitavit. Mabillonius prima parte Musæi Italici pag. 69. refert, se vidisse inter Mss. Bibliothecæ Vallicellanæ Collectionem Crescenii, & in ejus medio hæc verba inserta esse: *Concordia Canonum à Cresconio Africano Episcopo digesta sub Capitulis trecentis. Iste nimirum Cresconius bella & victorias, quas Joannes Dei, Patricius apud Africam de Saracenis gessit, Hexametris versibus descripsit sub libris.......* Verum, Poëma illud Cresconii ad nos non pervenit, sed omninò interiit; *Vossius* siquidem in *Historia de Poetis Latinis* nullam prorsus Cresconii mentionem fecit, illius utique Poëma non prætermissurus, si revera adhuc extaret.

D. Cum de Scriptoribus septimi Ecclesiæ sæculi nihil amplius tibi dicendum supersit, expedit, ut nunc in medium producas illustres Viros, qui octavo Ecclesiæ sæculo tam in Oriente, quam in Occidente doctrina & sanctitate cæteris præluxerunt?

M. In Oriente octavo Ecclesiæ sæculo præ cæteris doctrina & pietate emicuit *S. Joannes Damascenus*, nobilissimis in Syria, fideque Orthodoxa claris parentibus genitus, Caliphæ Saracenorum Minister & Damasci Præfectus. Quo anno natus sit, quove anno obierit *S. Joannes* Damascenus? obscurum prorsus est, quod vel conjecturâ assequi nullus potest. Certò tamen affirmari posse videtur, eum natum esse ante exitum sæculi septimi, Nam si *Joannes* Patriarchæ Hierosolymitano, qui ejus Vitam descripsit, fides adhibenda sit, S. Joannes Damascenus ante annum DCCXXX. eâ ætate erat, ut publica Saracenorum Principis negotia administraret, & de Fide contra Hæreticos Iconomachos scriberet ac strenue dimicaret. Vixit Joannes Damascenus sub *Leonis Isaurici*, & *Constantini* filii ejus Imperio. Omni Græcorum disciplinâ, divinisque literis imbutus paternas divitias pro amore Christi deserens, factus est Monachus, & contra exortam Iconoclastarum Hæresim omni rationum vi, & argumentorum è Sacris Scripturis petitorum efficaciâ pugnavit. Unde ab hæreticis Imperatoribus sæpius in exilium relegatus, & carceribus traditus in confessione fidei Catholicæ gloriosè occubuit. Testatur *Joannes* Patriarcha Hierosolymitanus in Vita S. Joannis Damasceni, dexteram manum, jussu Caliphæ Saracenorum, Sancto Joanni Damasceno abscissam, miraculosè fuisse ei restitutam precibus Beatæ MARIÆ Virginis, quæ eum sic affata est: *En, tibi manus sanata est, de cætero ne cessa, sed, sicut modo pollicitus es, fac eam calamum*

talamum esse Scribæ velociter scribentis. Multa, eaque præclara S. Joannas Damaicenus reliquit Ecclesiæ ingenii sui monumenta, quæ doctissimus, mihique amicissimus noster *Michael Le Quien* in sua omnium Sancti Joannis Damasceni Operum recenti, & castigatissima Editiona doobus Tomis io folio complexus est, ac Parisiis adi curavit anno MDCCVII. In primo tomo Editionis Operum S. Joannis Damalceni Cl. P. *Le Quien* præmittit universo Operi Præfationem in oovam Operum S. Joannis Damasceni Editionem à se adornaram. Deinde subnectit *Diatribam* Leonis Allatii da S. Joanne Damasceno. Hanc Leonis Allatii Diatribam axcipiunt septem elegaotissimæ & omnis eruditionis genere refertæ Dissertationea Damascenicæ, quas ipla accuratissimo Criterio elucubravit. Sequuntur postea *Vita S. Joannis Damasceni à Joanna Patriarcha* Hierosolymitano conscripta; Sermo *de Philosofmis*, & *de S. Joannis Damasceni conversatione parva Enarratio*; postremò, *Varia Testimonia selecta Veterum de S. Joanne Damasceno & ejus scriptis*. Hæc omnia, Prolegomanorum instar, toti Editioni Operum S. Joannis Damascaoi à se concinnatæ præmisit percelebris laudatus Auctor, qui indefesso labora omnia S. Joannis Damasceni Opera sivè edita, sive quæ necdum omninò prodierant, maximo Ecclesiæ & Reipublicæ Christianæ emolomento, Græco-Latina solucem emisit. Ut autem facilius onicuique innotescere possent S. Joannia Damasceni Opera, quæ hactanus non prodierant, val solum Latinè edita fuerant, ea, sæpe citatos Auctor, asterisco notavit, ut videre est in bac seria Operum S. Joannia Damascani, quam, juata accuratissimam P. *Le Quien* Editionem bic io rem tuam attaxere necessarium duxi.

SERIES OPERUM

S. JOAN. DAMASCENI,

Quæ in recenti Editione P. *Le Quien* continentur.

*Opera, quæ asterisco * notantur, aut necdum prodierant, aut latinè tantùm.*

TOMO I.

1. Scientiæ fons { Capita Philosophica, sive Dialectica. / De Hæresibus. / De Fide Orthodoxa. }
2. Pro Sacris Imaginibus Oratio Prima.
   Secunda.
   Tartia.
3. *Libellos da rectâ sententia.
4. *Libellus velut ex parsona Petri Sanctissimi Episcopi Damasci ad Episcopum Daræ Jacobitam.
5. Contra Manichæos Dialogus.
6. *Disceptationes Christiani & Saraceni, cum Disceptatiuncula à Theodoro Abucara ex Joannis Damasceoi ore suscepta.
7. *De Draconibus & Strygibus.
8. Da Sancta Trinitate.
9. Epistola ad Jordanam Archimandritam de Hymno Trisagio.
10. *Epistola de Sanctis Jejoniis.
11. *Da octo Spiritibus nequitiæ.
12. Ex Sermonibus Senteotiarum fragmentum, quas Bilibaldus Pircheymerus ex Græcis Latinas fecit.
13. De Virtute & Vitio.
14. Institutio Elementaris ad Dogmata, sive voca Joannis Monachi Damascani ad Joan. Sanctissimum Laodiceæ Episcopum.
15. De Naturs composita contra Acephalos.
16. De duabus in Christo voluntatibus & operationibus, dequa reliquia proprietatibos, ubi obiter de duabus Naturis & una Hypostasi.
17. Dissertatio accuratissima adversus exosam Deo Nestorianorum Hæresim.
18. Responsio ad eos, qui dicunt, si duæ naturæ est homo, necesse est, ut in Christo naturas tres, totidemqua dicamus actiones, ut objicit Severus.
19. *Fragmentum da Theologia: *Qua ratione homo imaginem Dei referat*, aliaque varia Fragmanta ex Codice Sancti Hilarii.
20. *Fragmenta alia ex eodem S. Hilarii Codice.
21. *De Unione definitioues variæ.
22. *Fragmentum aliud ax Nicetæ Chooiatæ Thesauro.
23. *Fragmenta duo ex Catena Regia io Lucam.
24. *De Mensibus Macedonicis ex Ecclesiastica traditione.
25. *De Mensibus diversis.
26. *Canon Paschalis.
27. *Epistula sd quemdam missa: *Quid homo sit*

Opera dubia ac suppofititia.

1. Oratio da iis, qoi in fida dormierunt, quomodò Missis, & eleemosynis, & beneficentiis, quæ pro illis fiunt, adjuventur.
2. *Epistola ad quemdam de Coofessione: & qui tandem tidem sint, qui potestatem ligandi & solvendi acceperint?
3. *Oratio demoostrativa de sacris venerandis Imaginibus ad Christianos omnes adversus Imperatorem Constantioum Caballinum & Hæreticos universos.
4. Epistola sd Thaophilum Imperatorem de sanctis & venerandis Imaginibus.
5. *De Azymis.
6. Epistola Sanctissimi Petri Mansur ad Zachariam Doatorum Episcopum.
7. Ejusdem, caput de immaculato corpore, cujus participes sumus.
8. *Interpolationes duæ libri de Fide Orthodoxa, qoarum incogniti sunt Auctores.
9. *Expositio & Declaratio Fidai. Genuinum hoc est S. Joannia Damascent Opus, sed à P. *Le Quien* Latine taotum datur ex versione Arabica.

His subjiciuntur Carmina Cantica in varias solemnitates.

c. In Theologiam.
2. In Theophania.
3. In Pentecosteo, *dubia fidei.*
4. Eadem Carmina Latine solum strictâ Oratione, *Jacobo Billio Interprete.*
5. In Dominicam Paschæ Cantica.
6. In Assumptionem Domini nostri JEsu Christi.
7. In Transfigurationem Domini nostri JEsu Christi.
8. In Annunciationem Dei Genetricis.
9. Precatio ad Christum versibus Anacreonticis. *Incerta fidei.*

TOMO II.

1. *Ex universe Interpretatione Joannis Chrysostomi excerpta Compendiaria à Joanne Damasceno.
2. *Sacra Parallela.
3. *Eclogarum Liber I. & II. *sunt Parallelorum aliorum ex Codice Rupefucaldino Collegii Parisiensis Societatis JEsu exceptiones cum eorum Indice.*
4. *Oratio de gloriosa Domini nostri Jesu Christi Transfiguratione.
5. *In Ficum arefactam, & in Parabolam Vineæ.
6. *In Sanctum Parasceven & in Crucem.
7. In Sabbatum Sanctum.
8. *In Angelicam annunciationem Incarnationis Christi ad illibatam Dominam nostram Mariam. *Latine tantum ex versione Arabica.*
9. *In Annunciationem Sanctissimæ Dominæ nostræ Dei Genitricis.
10. In Sanctissimæ Dominæ nostræ Dei genitricis semperque Virginis Mariæ Natalitiorum diem.
11. *In eamdem Sanctissimæ Dominæ nostræ Natalem diem.
12. *Encomium in dormitionem celebrtissimæ ac benedictæ Dominæ Dei genitricis semperque Virginis Mariæ.
13. *In eamdem.
14. *In eamdem.
15. *In laudem S. Joannis Chrysostomi.
16. *Laudatio sanctæ & inclytæ Martyrie Christi Barbaræ.
17. *Fragmentum sermonis cujusdam ex Catene Regia in Lucam.
18. *Precationes tres.

Præter hosce duos Tomos in Folio Operum S. Joannis Damasceni, alium Tomum parat doctissimus *P. Le Quien*, in quo alias lucubrationes S. Joannis Damasceni nomine falso insignitas inferet cum genuinis ejusdem Sancti aliquot sermonibus Asceticis, quos invenit in Codice manu exarato Bibliothecæ Illustrissimi Ducis Episcopi Metensis. Cæterum Clarissimo huic Scriptori exoticarum linguarum peritissimo, & Ecclesiasticæ antiquitatis indagatori sagacissimo plurimum debet Respublica literaria, quod castigatissimam Operum S. Joannis Damasceni Editionem publicaverit, eamque elegantissimis Dissertationibus, Criticis Præfationibus, & doctissimis Annotationibus illustraverit.

Sancto Joanni Damasceno in Oriente suppares fuerunt *Cosma* Hierosolymitanus, *Georgius Hamartolus*, & *Anastasius* Abbas Monasterii S. Euthymii in Palæstina; de quibus pauca hic observate sufficiet. Prior, seu *Cosma* ex Abbate Episcopus Mejumæ inauguratus elegantissimo præditus fuit ingenio, & cum S. Joanne Damasceno arctissimâ necessitudine junctus, eoque hortante se, hymnos tredecim in præcipuas anni Festivitates composuit, qui extant Tomo XII. Biblioth. Patrum Editionis Lugdunensis. *Triodium* etiam, quo Græci in divinis Officiis à Dominica septuagesimæ usque ad Octavem Pentecostes utuntur, editum dicitur à S. Cosma Hierosolymitano, auctum vero è *Theodora* & *Josepha* Studitis, ut observet *Aubertus Miræus* in Auctario *de Scriptoribus Ecclesiasticis*. Alter, seu *Georgius Hamartolus*, Græcè scripsit *Chronicon ab exordio Mundi usque ad Imperium Constantini Copronymi*, quod in Bibliotheca Bavarica, MS. extare *Miræus* affirmat. Ejusdem etiam Georgii Hemartoli Homiliam de inveotione S. Crucis edidit *Gretserus* Tomo II. *de Cruce*. Postremus, seu *Anastasius* Abbas Monasterii S. Euthymii in Palæstina, cujus meminit S. Joannes Damascenus initio Libelli *de Trisagio*, scripsit librum contra Judæos, qui à *Turriano* Latinè redditus, legitur apud *Canisium* tom. III. *antiquarum Lectionum*, & tomo XIII. Bibl. Patrum Editionis Lugdunensis.

D. Protulitne octavum Ecclesiæ sæculum alios, præter istos, quos hactenus recensuisti, Viros illustres, qui in Oriente litteris & pietate floruerunt?

M. Protulit ed hue octavum Ecclesiæ sæculum quatuor in Oriente insignes viros, videlicet *Germanum* Patriarcham Constantinopolitanum, *Andream* Cretensem Episcopum; *Georgium* Syncellum, & *Theophanem* Constantinopolitanum, qui eruditionis & pietatis laude maxime claruerunt; quorum Opera hic breviter indicabo. In primis, *S. Germanus*, qui, ut jam observavimus, fidei Catholicæ adversus Iconomachorum Hæresim acerrimus defensor fuit, tres scripsit Epistolas, quæ in septima Synodo generali, quæ dicitur *Nicæna secunda*, lectæ sunt ad confirmendam cultus Imaginum doctrinam eb Iconomachis impetitam. Duas ejusdem S. Germani Homilias *de Sancta Cruce* edidit *Gretserus* Societatis JEsus Theologus. Quinque ipsius Orationes edidit etiam eruditissimus noster *Combefisius* Tom. I. Auctarii Biblioth. Patrum Græco-Latinæ. Non convenit inter Viros eruditos, S. Germanum, qui octavo Ecclesiæ sæculo Constantinopolitanam regebat Ecclesiam, esse Auctorem *Theoria Rerum Ecclesiasticarum*. Alii enim cum *Gretsero*, & *Leone Allatia* hanc *Theoriam* tribuunt *Germano juniori* Constantinopolitano Patriarchæ, qui initio sæculi XII. floruit. Alii cum *Bellarmino* eam adjudicant *Germano*, qui octavo sæculo vixit. *Andreas* Archiepiscopus Cretensis multas composuit Homilias & alia Opuscula, quæ doctissimus noster Combefisius cum Notis, atque Onomastico peculiari Græco-Latine Parisiis anno 1644. publica luce donavit. *Georgius Syncellus* Auctor est Chronographiæ ab Adamo usque ad Imperatorem Diocletianum

tianum pro luce, quam circà annum DCCXCII. publicavit, eamque posteà *Theophanes*, qui ei familiaris fuit, uberiori stylo continuavit. Interfuit Gregorius Syncellus septimæ Synodo generali, seu Nicænæ secundæ, &c. ut ait Anastasius Bibliothecarius in præfatione Historiæ Ecclesiasticæ, *tam pro fidei constantia, quàm pro multarum virtutum insignibus, sanctæ memoriæ Tarasii Regiæ Urbis Præsulis Syncellus effectus est.* Ejus Chronologiam eruditus noster *Goarus* adjecta versione Latina ex Regia Typographie cum Nicephori Constantinopolitani Breviario Chronographico in lucem edidit. Denique, *Theophanes* ex illustri prosapia Constantinopoli ortus, eruditione & sanctimoniâ in Oriente celeberrimus fuit. Fidem Catholicam de sacrarum Imaginum veneratione sub *Leone Armeno* Imperatore Iconomacho intrepidè confessus, ejus jussu in carcerem detrusus est, ubi fame, pedoreque per biennium cruciatus est. Dein, in exilium deportatus ad palmam sempiternam in Cœlis percipiendam evolavit. Miraculis ejus sanctitas fuit illustrata, & ab Ecclesia Græca die XII. mensis Martii Officiis celebratur. Chronographiam scripsit Theophanes, quam ab anno primo Diocletiani Imperatoris, ubi Georgius Syncellus desierat, produxit usque ad annum DCCCXIII. hoc est, usque ad annum primum *Leonis Armeni* Imperatoris. Eamdem Theophanis Chronographiam postea continuavit *Leo* Grammaticus, quem noster Combefisius in Notis ad ejus Historiam ostendit suppatem illis fuisse, quorum res gestas prosecutus est. Post Leonem Grammaticum Theophanis Historiam continuarunt *Auctor incertus* coævus, qui ea narrat, quæ tempore *Leonis Armeni* Imperatoris contigerunt; *Constantinus Porphyrogenita*, qui sæculo Ecclesiæ decimo Constantinopoli imperavit, quem Auctor alius incertus continuavit; denique *Symeon Magister* & Logotheta, vulgò *Metaphrastes* appellatus, & *Georgius* Monachus, qui in *Constantino* iterum Imperante Historiam absolvit. Hos omnes Historicos, præter Leonem Grammaticum, & priorem Auctorem incertum, noster *Combefisius* è Græco in Latinum vertit. Theophanis Chronographiam è Græco in Latinum transtulit doctissimus noster *Jacobus Goarus*, Notisque illustravit; sed eo, dùm Theophanis textum, & adornatam à se versionem Latinam prælo pararet, morte prærepto, Clarissimus noster Combefisius hanc curam in se suscepit, ac Theophanis textum, concinnatamque à *Jacobo Goaro* carissimo sodali suo versionem recensuit, & Parisiis in Typographia Regia edi curavit cum Notis ejus posthumis, novisque observationibus illustratam. Si plura de *Theophane* scire aveas, legesis ejus Vitam ab auctore Anonymo scriptam, quam ex Veneta S. Marci Bibliotheca eruttam Cardinalis *Franciscus Barberinus* ad Combefisium nostrum transmisit, à quo Latinitate donata & Chronographiæ Theophanis præfixa est. Lege etiam Notas doctissimi nostri *Goari* in Theophanem, ubi varia habes de ejus Sanctis, & Scriptoribus, qui hoc eodem *Theophanis* nomine fuerunt insigniti, & de rebus, quæ ad præsentem Theophanem Chronographiæ Auctorem speciatim pertinent. *Bollandus* ad diem XII. mensis Martii, quo colitur S. Theophanes, duas illius exhibet Vitas ab incertis Auctoribus conscriptas.

D. Hæc, quæ hactenus de viris illustribus, qui octavo Ecclesiæ sæculo in Oriente floruerunt, in medium protulisti, altius memoriæ infixa teneo, quibus si nunc adjungas seriem aliorum Auctorum, qui eodem octavo Ecclesiæ sæculo in Occidente eruditionis & pietatis laude præ cæteris claruerunt, plenam ac perfectam habebo notitiam omnium Scriptorum Ecclesiasticorum, qui octavum Ecclesiæ sæculum toto Orbe Christiano illustrârunt.

M. Inter Scriptores Ecclesiasticos, qui octavum sæculum in Occidente litteris & pietate nobilitarunt, eminet *Venerabilis Beda* Natione Anglus, professione Monachus Ordinis Sancti Benedicti, eximiâ doctrinâ & singulari pietate toti Orbi conspicuus, cujus præclaras virtutes Elogio historico latè prosequitur doctissimus *Mabillonius* sæculo III. Benedictino parte I. Natus est *Beda* anno DCLXXII. & diem supremum obiit in ipso Ascensionis Christi Domini Festo, seu VII. Kalend. Junii anni DCCXXXV. statim ab ipso suo obitu *Sanctus* habitus est & appellatus, eumque pluribus Epistolis *S. Bonifacius* Moguntinus Archiepiscopus, & *Lullus* ejus successor commendârunt. Jam à nono Ecclesiæ sæculo nomen, *Venerabilis*, Bedæ attribui cœptum est, ut liquet ex *Amalario* lib. 1. de divinis Officiis cap. 37. ex *Jona* Aurelianensi Episcopo in lib. 1. de Institut. Laicali cap. 16. & seq. necnon ex *Usuardo* in Martyrologio ad Nonas Augusti. Benè multa opere edidit Venerabilis *Beda*, de quibus fusè disserit *Mabillonius* tùm loco jam à me laudato, tùm etiam Dissertatione peculiari, quæ habetur Tomo I. Analectorum. Aliquot tamen *Bedæ* Opera nunc desiderantur, ut, exempli gratiâ, *Collectaneum ejus in Epistolas S. Pauli.* At enim, ut optimè animadvertit ibidem *Mabillonius*, Collectaneum illud in Epistolas Sancti Pauli, quod sub *Venerabilis Bedæ* nomine circumfertur, non est genuinus Bedæ fœtus, sed *Flori* Ecclesiæ Lugdunensis Diaconi Opus est, ut manifestò constat ex duobus exemplaribus Collectanei à Beda conscripti, quæ à *Flori* Collectaneo diversa esse testatur Mabillonius, qui etiam ait, se legisse multos MSS. Codices, qui fidem faciunt, hoc Collectaneum, sub Bedæ nomine hactenùs vulgatum, Opus esse *Flori* Diaconi Ecclesiæ Lugdunensis. Hujus Collectanei Bedæ in Epistolas S. Pauli, quod nunc desideratur, mentionem fecerunt *Hincmarus* Remensis Episcopus, præsertim in Opere adversùs *Gotescalcum* cap. 1. & *Lupus* Ferrariensis Abbas in Epistola LXXVI. ad eumdem *Hincmarum*. Ex quo *Mabillonius* falsi convincit Baronium, qui negat, ullum Commentarium in Epistolas S. Pauli fuisse à Beda conscriptum. Sed quamvis argumenta, quæ adducit Mabillonius, dubitare non patiantur, Bedam scripsisse Commentarium in Epistolas Pauli, certum tamen est, hunc Bedæ Commentarium necdum prodiisse in lucem, sed adhuc manuscriptum delitescere. *Henschenius* genuinum *Bedæ* Martyrologium publicavit, illudque Tomo II. Sanctorum mensis Martii præfixit. Huic Martyrologio attexuit idem Henschenius *Auctuarium*; quod *Flori* Ecclesiæ Lugdunensis Dia-

Diaconi nomine vulgavit, sed, ne cum Bedæ textu confunderetur, minori charactere edi curavit.

Venerabilis Bedæ discipulum fuisse *Alcuinum*, Natione Anglum, & Caroli Magni Præceptorem opinantur nonnulli, sed non est dubium quin fallantur, quia Venerabilis Beda vivere desiit anno DCCXXXV. quo tempore *Alcuinus* forsan vix natus erat. Alcuinus itaque non Bedam Præceptorem habuit, sed *Egbertum*, & alium nomine *Aelbertum*, seu *Albertum*, qui fuerunt Archiepiscopi Eboracenses in Anglia. A Carolo Magno vocatus in Gallias *Alcuinus* multis Beneficiis Ecclesiasticis auctus est, ejusque nomine honorificentissimis Legationibus functus. Complures eruditionis famâ celebres discipulos habuit; in confutenda Hæresi *Elipandi* Toletani, & *Felicis* Urgellitani Antistitum diù strenuèque adlaboravit. Monasticæ vitæ juxta Regulam S. Benedicti ineundæ percupidus fuit, probabiliùs tamen censent periti hujus temporis Critici, ipsum nunquam id vitæ genus fuisse amplexum. Alcuini tamen Monachatum multis probare conatur Mabillonius in ejus Elogio historico, quod habetur parte I. sæculi IV. Benedictini. Mortuus est *Alcuinus* anno DCCCIV. ejusque vitam à quodam Auctore Anonymo descriptam *Andreas Duchesnius* Editioni Operum Alcuini præfixit. Post verò hanc Editionem Operum Alcuini studio *Andreæ Duchesnii* adornatam, typisque anno MDCXVI. Parisiis excusam, Doctissimus Mabillonius tomo IV. Analectorum publicavit Epistolas XXVI. Alcuini, & Baluzius Tomo I. Capitularium, & Tomo I. Miscell. varia ejusdem Alcuini edidit Opuscula. Denique, Mabillonius sæculo IV. Benedictino parte I. refert nonnulla Alcuini inedita scripta, ibidemque ostendit, librum *de Divinis Officiis* Alcuino à Baronio aliisq; Auctoribus assertum, esse tantum farraginem ex diversis ipsius Alcuini, aliorumque Scriptorum eo posteriorum Operibus hinc inde collectam. Quod spectat librum, cui titulus est: *Confessio fidei*, à Petro Chiffletio ab aliquot annis publicatum, genuinum *Alcuini* fœtum esse, adversùs aliquos, qui id in dubium vocârunt, probat ibidem Mabillonius. Denique, convenit inter omnes peritos Criticos, librum *de Ceremoniis Baptismi* non esse *Alcuini*, sed *Amalarii* Archiepiscopi Trevirensis, qui obiit anno DCCCXIV.

In Italia octavo Ecclesiæ sæculo floruerunt *Paulinus* Aquilejensis Episcopus, & *Paulus* Aquilejensis Diaconus. Prior, seu *Paulinus* gratissimus fuit *Carolo Magno*, qui eum rebus non in Italia solùm, verùm etiam in Gallia & Germania componendis præfecit. Fuit etiam Paulinus maximâ cum Alcuino Caroli Magni Præceptore amicitiâ conjunctus. Scripsit libellum *de Sanctissima Trinitate* adversùs *Elipandum* Toletanum, & *Felicem* Urgellitanum Antistites, & libros tres contra eumdem *Felicem*, ac prætereà, Opusculum *de Salutaribus Documentis*, quod inter Opera S. Augustini extabat ante ultimam eorum Editionem à PP. Benedictinis Congregationis Sancti Mauri adornatam; sed istud Opusculum ex fide Codicum MSS. Paulino Aquilejensi Episcopo restituerunt Doctissimi illi Ascetæ. Legesis Elogium historicum Paulini, quod texuit Bollandus ad diem XI. mensis Januarii. *Paulus* Diaconus Aquilejensis, & posteà Monachus Cassinensis scripsit Libellum *de Metensibus Episcopis*, & jussu Caroli Magni Imperatoris composuit *Homiliarium*, seu Lectiones, quæ per totius anni Festivitates legerentur. Observat tamen Mabillonius tom. I. Analect. insertas fuisse in illud Homiliarium quasdam recentiorum Scriptorum Homilias, nempe *Herici* Monachi Antisiodorensis, quem, mortuo Paulo Aquilejensi Diacono, floruisse constat regnante *Carolo Calvo*. Additæ sunt etiam huic Homiliario *Haymonis* Episcopi Alberstadiensis, qui post *Pauli* Diaconi Aquilejensis mortem floruit, Homiliæ, ex quibus facile colligitur, huic Pauli Diaconi Aquilejensis Collectioni variis temporibus additiones factas fuisse. Huic Paulo Aquilejensi Diacono Vitam S. Gregorii Magni tribuit Mabillonius Tom. I. Analectorum, quæ Vita diversa tamen est ab illa S. Gregorii Magni Vita, quam *Joannes* Diaconus publicavit, quæque edita est sæculo I. Benedictino. Scripsit etiam Paulus Aquilejensis Diaconus sex libros de Longobardorum gestis. Præter hujusmodi lucubrationes à Scriptoribus octavi sæculi in Italia concinnatas; prodiit eodem sæculo in Italia *Liber diurnus Romanorum Pontificum*, qui ad Gregorii II. Romani Pontificis tempora pertinet, uti existimat Eruditus *Garnerius* Societatis JESU, qui primus illum in lucem emisit ex MS. Codice nongentorum circiter annorum. Varia in hoc diurno Romanorum Pontificum extant Capita Historica, Dogmatica, & Critica, quæ doctissimis suis Notis *Garnerius* illustravit.

Germaniam octavo Ecclesiæ sæculo ad fidem Catholicam adduxit *S. Bonifacius* Natione Anglus, Sedis Apostolicæ Legatus, & totius Germaniæ Apostolus dictus. Plures scripsit Epistolas graves & pias, quas *Nicolaus Serarius* edidit, Notisque explanavit. Composuit etiam S. Bonifacius librum *de Unitate fidei Catholicæ*, quem laudat Zacharias Papa apud *Othlonem* lib. 2. cap. 9. quem librum haud alium esse, quàm Synodalia quædam Statuta, qualia *Acherius* Ordinis Sancti Benedicti Tom. IX. Spicilegii vulgavit, conjicit Mabillonius in Observationibus præviis ad Vitam Sancti Bonifacii parte II. sæculi III. Benedictini. Vitam *S. Livini* Episcopi & Martyris à S. Bonifacio litteris mandatam fuisse dicitur, quod tamen omninò incertum esse, ostendit idem Mabillonius sæculo I. Benedictino.

In Hispania sub finem octavi sæculi *Etherius* Uxamensis Episcopus, & *Beatus* Presbyter sanctimoniâ & eruditione insignes floruerunt, & Catholicam fidem duobus libris adversùs Elipandi Toletani Episcopi Hæresim strenuè propugnârunt. In his etiam præclarè disserunt de reali Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistiæ Sacramento præsentiâ, de dispositionibus necessariis ad dignè communicandum, de Sacrificio Missæ, de Oratione pro Defunctis, quæ omnia Hæreticorum nostri temporis jugulum petunt, & Cathol. Ecclesiæ Dogmatum antiquitatem disertè adstruunt. Scripsit etiam *Beatus* Presbyter Commentarium *in Apocalypsim*, ut videre est in ejus Vita ab Auctore Anonymo descripta, quam Bollandus inter Acta Sanctorum mensis Februarii Tom. III. & Mabillonius Tom. I. sæculi IV. Benedictini vulgârunt. Monachos fuisse *Etherium*, & *Beatum* probat ibidem Mabillonius in Observationibus præviis ad Vitam *Sancti Beati* Presbyteri.

In Galliis denique octavo Ecclesiæ sæculo doctrinâ & pietate celebres fuerunt *Theodulfus* Aurelianensis Episcopus, *Fredegarius*, & *Ambrosius Autpertus*, sive *Autbertus*. De Patria Theodulfi non convenit inter eruditos. Alii siquidem cum *Sirmondo* volunt, eum fuisse Natione Italum; alii verò cum Mabillonio illum ex Hispania fuisse oriundum affirmant. Hoc unum apud omnes certissimè constat, Theodulfum à Carolo Magno in Gallias, propter scientiæ prærogativam, quâ pollebat, adscitum magnâ ibi eruditionis & pietatis famâ fuisse commendatum. Inter multa, quæ edidit, Opera duo potissimum celebrantur, videlicet *Liber de Baptismo*, quem sollicitatus à *Magno* Archipræsule Senonensi, & *Joanne* Arelatensi Antistite scripsit; & *Capitulare*, quod sex & quadraginta Capitulis constat, & in quo saluberrima tum Presbyteris propria, tum communia, quibus subditas sibi Plebes instituere ac informare debent, vitæ Christianæ Documenta traduntur. Mortuus est Theodulfus anno DCCCXXI. ejusque Opera à Sirmondo collecta sunt, Notisque illustrata. *Fredegarius* Scholasticus *Epitomen Historiæ Francorum* à Gregorio Turonensi Episcopo editæ lucubravit. Scripsit etiam Chronicon, quod à fine Historiæ Gregorii Turonensis usque ad Pippini Francorum Regis inaugurationem perduxit. Fredegarii Chronicon excipit appendix à Pippini Regis coronatione ad annum usque septingentesimum octavum. Extant Fredegarii Opera Tomo I. Historic. Francorum ab *Andrea Duchesnio* publicata. Demum *Ambrosius Authpertus* Natione Gallus Monachus Ordinis S. Benedicti, ac deinde Abbas Monasterii S. Vincentii Martyris, quod prope Vulturnum fluvium in Samnio situm est, scripsit decem libros in Apocalypsin, Commentarios in Scripturam Sacram, quædam Opuscula Ascetica, nonnullas Homilias, & Vitas quorumdam Sanctorum Monachorum, aliaque Opera, quorum Catalogum exhibet *Chronicon S. Vincentii de Vulturno*.

D. Eccur, quæso, inter Viros illustres, qui octavo Ecclesiæ sæculo in Galliis floruerunt, nullam prorsus mentionem fecisti *Caroli Magni* Francorum Regis, quem tamen Auctorem librorum *Carolinorum*, & Universitatis Parisiensis, omnium Academiarum facile Principis, fundatorem ac institutorem fuisse multi constanter affirmant?

M. Carolum Magnum Francorum Regem in scriptura sacra, & sanctorum Patrum doctrina versatum fuisse, omniumque Virorum sui temporis litteratorum Mæcenatem munificentissimum testatur *Eginhardus* in ejus Vita. At Carolum Magnum quatuor librorum, qui *Carolini* dicuntur, Auctorem fuisse non ita certò liquet. Nonnulli siquidem post Bellarminum existimantes, ejusmodi libros Carolinos favere Iconomachiæ, asserunt, illos Carolo Magno perperam adscriptos esse, sed ab imperito quodam Hæretico exaratos, & datos Carolo Magno, qui eos misit ad Hadrianum Summum Pontificem. Alii verò periti Critici ex Mss. exemplaribus Vaticano & Tiliano, quæ Caroli Magni nomen præferunt, ex Præfatione etiam horumce librorum, in qua Auctor disertè asserit, se *in sinu Ecclesiæ Regni gubernacula suscepisse*, & ex aliis compluribus conjecturis, quæ legi possunt apud nostrum *Natalem Alexandrum* Dissertatione VI. in Historiam Ecclesiasticam octavi sæculi, probant Carolum Magnum esse legitimum parentem horumce quatuor librorum Carolinorum; quos Bellarminus falsò supponit Iconoclastarum Hæresi favere, cum potius ipsissimam adstruant doctrinam, quam octavo sæculo Ecclesia Gallicana circa cultum Imaginum propugnabat, & solos reprehendant abusus, qui in cultum Imaginum irrepere possunt, sicut loco mox laudato fusè ostendit Natalis Alexander contra *Dalleum* Calvinistam, & *Forbesium* Lutheranum. Probabilius itaque est, Carolum Magnum Auctorem esse quatuor horumce librorum Carolinorum, aut saltem; illos, eo jubente, ab alio ex ejus persona & nomine editos fuisse.

Quantum attinet ad fundationem, seu institutionem Universitatis Parisiensis factam, ut nonnulli dicunt, à Carolo Magno, existimo nihil certi super hac re affirmari posse, cum Scriptores hac in re varient linguis & sententiis. Vir Clarissimus *Balæus*, qui non multis abhinc annis Historiam Universitatis Parisiensis eleganter scripsit, ejus institutionem adscribit Carolo Magno. At *Launoius* in Tractatu *de Universitate Parisiensi*, ejus institutionem Carolo Magno adscriptam inter fabulas recenset, eamque dicit reverà attribuendam esse *Ludovico VII.* Galliarum Regi, qui regnare cœpit an. MCXXXVII. & filio ejus *Philippo II.* qui Patri in Regno successit anno MCLXXX. Sed in his, quæ de Carolo Magno non satis comperta sunt, & de quibus inter Scriptores necdum convenit, judicium meum non interponere satius esse duco. Hoc unum certò affirmare possum, Carolum Magnum plures scripsisse Epistolas, & multa cum Episcoporum consensu edidisse *Capitularia* maximam partem Ecclesiastica, seu, quæ complectuntur leges de rebus & personis Ecclesiasticis ex Canonibus Conciliorum, & Decretis Summorum Pontificum excerptas. *Angesisus* Abbas anno DCCCXXVII. Capitularia Caroli Magni, & Ludovici Pii collegit, & in quatuor libros distribuit, quibus postea tres libros addidit *Benedictus Levita* ex Archivis Ecclesiarum, præsertim Moguntinæ, & ex antiquis chartularum scriniis extractos, quos integros septem Capitularium libros perdoctus *Baluzius* summâ curâ recognovit, & Notis ac Dissertationibus illustratos in lucem edidit an. MDCLXXVII. Extat etiamnum ejusdem Caroli Magni codex Epistolaris, dictus *Carolinus*, quem post Baronii mortem *Jacobus Gretserus* an. MDCXIII. Ingolstadii publicavit, qui continet Epistolas, quas Romani Pontifices Gregorius III. Zacharias, Stephanus II. Paulus, Stephanus III. Hadrianus, & Pseudo-Constantinus ad Carolum Majorem Domus Regiæ, ad Pippinum, ad Carolum Magnum, & ad Carolomannum ejus fratrem direxerunt. Hæ omnes Summorum Pontificum Epistolæ jussu Caroli Magni an. DCCXCI. collectæ sunt, & in unum corpus redactæ. Quæ collectio extracta deinde est ex antiquo Ms. Bibliothecæ Cæsareæ, ut testatur *Lambecius* lib. 2. ejusdem Bibliothecæ cap. 5. ubi tamen conqueritur, quod ille, qui Codicem descripsit & ad Gretserum misit, nimiam nonnullis

in locis corrigendis & mutandis sibi arrogavit licentiam. Extant etiam omnes istæ Epistolæ Codicis Carolini apud *Duchesnium* Tomo III. Sed de Scriptoribus Ecclesiasticis, qui sæculis septimo & octavo doctrinâ & pietate præ cæteris excelluerunt, hæc dicta sufficiant.

COLLOQVIUM VI.

De Doctrina, Disciplina, & Morali Christianorum, qui sæculis septimo & octavo vixerunt.

D. Cum certo sciam, Ecclesiæ Catholicæ doctrinam, utpote omnino invariabilem, ab ipsis Apostolorum temporibus ad nos usque eamdem jugiter puram & illibatam fuisse propagatam, supervacaneum ellet imptæ setiarum inquirere, quænam sæculis septimo & octavo fuerit doctrina Ecclesiæ, nisi ad id investigandum me compelleret petulantia Hæreticorum, qui ab Ecclesiæ Catholicæ gremio cum recesserint, infrunito ore asserere solent, multa nunc in Ecclesia Catholica proponi & teneri doctrinæ Capita, de quibus in tota retrò antiquitate temporum altum est silentium, nec ullum prorsùs extat vestigium. Ut igitur fidei hostium audaciam faciliùs reprimere possim, præstat, ut in hocce Colloquio paululùm differamus de doctrina, quæ sæculis Ecclesiæ septimo & octavo apud Christianos constanter vigebat.

M. Quamvis Historia Ecclesiastica disertè ostendat, ut ait *Lanfrancus* in Commentario *de Eucharistia* adversus *Berengarium*, quod *hanc fidem, quam nunc habemus, omnes fideles, qui nos præcesserunt, à priscis temporibus habuerunt*; attamen non expedit, ut ea, quæ ad fidem adversus Hæreticos certis argumentis & auctoritatibus tuendam spectant, ab Historiæ Ecclesiasticæ Scriptore datâ operâ pertractentur, cum id oneris potissimum incumbat Theologiæ Polemicis, quorum inter scribendum præcipuus scopus esse debet controversias Catholicos inter & Heterodoxos versantes dirimere ac explanare. Ne igitur officium, quod sibi vendicant Theologi Polemici, usurpare, & in alienam, ut ajunt, messem falcem mittere videar, qui solum Historiam Ecclesiasticam compendiosè describendam suscepi, non instituam Dissertationes Polemicas, sed dumtaxat simplici narratione rerum, quæ à locupletissimis testibus, & probatissimæ fidei id ætatis Scriptoribus referuntur, ob oculos tuos ponam fidei Catholicæ doctrinam, quam Christiani sæculorum Ecclesiæ septimi & octavi profitebantur; unde nullo negotio colligere poteris, omnia doctrinæ Catholicæ capita, de quibus modò Heterodoxi cum Catholicis magno quidem, sed inani studio altercantur, fuisse ab omnibus Christianis, qui sæculis septimo & octavo vixerunt, unanimi consensu recepta atque approbata, quibus è diametro opponuntur errores, quos Hæretici hujus temporis aut obsoletos recoxerunt, aut proprio marte procuderunt.

In primis, certissimè constat, Christianos, qui sæculis septimo & octavo vixerunt, rejecisse omnes hæreses, quæ tam circa Mysterium Sanctissimæ Trinitatis, quàm circa Incarnationem Verbi Divini sex prioribus Ecclesiæ sæculis emerserunt, Anathema etiam dixisse Hæresibus Munothelitarum, & Iconoclastarum, quæ sæculis septimo & octavo pullularunt, summâque, ut par est, veneratione excepisse omnes definitiones Conciliorum generalium, in quibus Hæreses proscriptæ fuerunt. Hoc religiosum mentis obsequium, hæc profunda erga definitiones Ecclesiæ veneratio, quæ antiquorum Christianorum animis penitus insidebat, procul abest ab Hæreticis hujus temporis, qui prædamnatas jam Hæreses pro suo arbitrio renovant, mordicusque tuentur. Nec Pontifices, nec Ecclesiem in Conciliis congregatam, nec Sanctos Patres audire volunt, sed se ipsos dumtaxat, sibique, quod sanè lepidum ac ludicrum est, & alios promiscuè suæ sectæ viris, nec non mulierculis sua attribuunt interpretandi Scripturam Sacram, & dirimendi omnes, quæ suborirì possunt, fidei controversias. Quod certè Hæreticorum Dogma, quo nullum, mea quidem sententiâ, infestius & absurdius excogitari potest, planè destruit Hierarchiam Ecclesiæ, Episcoporum potestatem ad nihilum redigit, ad schismata & innumeros errores latissimam viam aperit, & omnia sua deque miscet in Ecclesia, ut latè probant nostri Polemici Theologi in suis contra Hæreticos controversiis. Sed, ut de fidei nostræ Dogmatibus, quæ ab Hæreticis nostri temporis impetuntur, speciatim aliquid dicamus, difficile non erit eorum antiquitatem & consensionem cum doctrina Christianorum, qui sæculis septimo & octavo vixerunt, breviter & historicè demonstrare.

Negant Hæretici realem præsentiam Corporis & Sanguinis Christi in augustissimo Eucharistiæ Sacramento, Missamque verum esse & propriè dictum Sacrificium. At Christiani, qui sæculis septimo & octavo vixerunt, eamdem circa præsentiam Corporis Christi in Eucharistiæ Sacramento, & circa Missæ Sacrificium fidem tenebant, quam nunc fidelibus credendam proponit Ecclesia Catholica. Observat quippè doctissimus *Mabillonius* in præfationibus II. sæculi Benedictini, quod est Ecclesiæ septimum, & III. sæculi Benedictini, quod est Ecclesiæ octavum, Viros pios haud paucos per hæc duo sæcula rem sacram quotidiè frequentâsse, seu Missam celebrâsse, & eos, qui diebus festis Missarum solemniis intererant, cibi ac potus expertes esse debuisse, ut constat ex Auctore antiquo & gravi in libro *de Vita S. Walarici* cap. 15. ubi hæc habet: *Duo Germani erant, qui ad eum* (seu S. Walaricum) *in festivitate Sancti Martini advenerant, quibus increpando ait: Admiror, cur ante Missarum solemnia bibere præsumpsistis. Qui confitentes commissum suum, veniam postulant, & de reliquo se fore emendaturos spondent.* Cum maxima cura & singulari pietate præparabant pania, qui super Mensam Domini in Sacrificio offerri debebat, isque erat integer, nitidus, super cæteros albus, & diversus à pane usitato & communi, sicut statuitur in Concilio Toletano decimo sexto habito anno DCXCIII. Canone sexto his verbis: *Ad conventus nostri agnitionem delatum est, quod in quibusdam Hispaniarum partibus quidam Sacerdotes, non panes mundos & studio præparatos super Mensam Domini in Sacrificio offerant; sed de panibus suo usibus præparatis crustulam in rotunditatem*

ditatem offerant. Quod factum nequaquam in sacra auctoritatis historia gestum ostenditur. Unde id unanimitatis nostræ elegit conventus, ut non aliter panis in Altari Domini benedictione sanctificandus proponatur, nisi integer, nitidus, qui ex studio fuerit præparatus, neque grande aliquid, sed modica oblata, secundùm quod Ecclesiastica consuetudo retentat. Cæterùm, an panis, qui sæculis septimo & octavo in Ecclesia tam Orientali, quàm Occidentali offerebatur in Missæ Sacrificio, esset azymos, an fermentatus? non convenit inter Doctores Catholicos. *Jacobus* siquidem *Sirmondus* singulari, quod edidit, de *Azymis* Opusculo, probandum suscepit, Romanam Ecclesiam non nisi aliquandiu ab obitu *Photii* Patriarchæ Constantinopolitani Azymis panibus in Missæ Sacrificio uti cœpisse; idque colligit ex silentio ejusdem Photii, qui cùm multiplices Latinorum ritus, mores ac cæremonias malignè carperet, nullam eis propter Azyma litem moverit. At mihi multò probabilius videtur, Ecclesiam Romanam ante obitum Photii, qui nono sæculo Ecclesiam Græcam diro schismate à Latina divulsit, panem azymum in Missæ Sacrificio adhibuisse. *Alcuinus* quippè, qui octavo Ecclesiæ sæculo sub Carolo Magno florebat, initio nascentis hæresis Felicis Urgellitani, & Elipandi Toletani Antistitum, hoc est, ante Synodum Francofordiensem celebratam an. DCCXCIV. scripsit Epistolam ad Lugdunenses, in qua consuetudinem improbat Hispanorum quorumdam, qui sal in panem oblationis mittebant, *quod*, inquit, *nec universa Ecclesia observat, nec Romana custodit Auctoritas.* Tum subindè pergit Alcuinus: *Tria sunt, quæ in Sacrificio hujus testimonii offerenda sunt, panis, aqua, & vinum. Panis, qui in Corpus Domini consecratur, absque fermento alterius infectionis debet esse mundissimus.* Ex quibus verbis perspicuum est, panem dumtaxat azymum non fermentatum, tempore Alcuini, hoc est, octavo Ecclesiæ sæculo, ad Aram adhibitum fuisse ab Ecclesia Romana. Verum, celebrem istam controversiam de materia Sacrificii Eucharistici, utrùm videlicèt perpetuus fuerit solius Azymi panis in Ecclesia Latina usus, sicut contendit doctissimus *Mabillonius* in Disquisitione *de pane Eucharistico*, vel utrum solius Azymi panis in Ecclesia Latina usus à tempore tantùm Schismatis *Photii* adhiberi cœperit, ut docet *Sirmondus* in suo *de Azymis* Opusculo; hanc, inquam, celebrem controversiam opportunius expendemus in Colloquiis in Historiam noni Ecclesiæ sæculi, quo cœpit Schisma Photianum. Satis hic observâsse sufficiat, Christianos, qui sæculis septimo & octavo vixerunt, firmiter credidisse, Missam esse verum & propriè dictum Sacrificium incruentum, in quo non alia offertur victima, quàm Christus Dominus, & ad Illud divinum peragendum Sacrificium Sacerdotes id temporis usos fuisse Altaribus mobilibus, æditis, & cavis, de quibus legendus est *Mabillonius* in Præfatione sæculi II. Benedictini, quod est Ecclesiæ septimum, ubi quoque observat, solemne etiam fuisse per hæc duo sæcula, septimum & octavum, Laicis sacram Communionem manu recipere, & sub utraque specie communicare, idque colligit ex Actis Sanctæ *Odiliæ* Abbatissæ, quæ morti proxima, *eum Calicem, in quo Dominicum Corpus & Sanguis habebatur, sibi adferri præcepisset, propriis manibus eum accipiendo, sanctâ communione participata, omnibus cernentibus, animam reddidit.* Sed hunc antiquum usum, qui meram spectat disciplinam, & ex quo multa nascebantur incommoda & pericula, justis de causis posteà sustulit Ecclesia.

Secundò, inficiantur Hæretici hujus temporis *Confirmationem*, quæ confertur per impositionem manuum Episcopi, esse verum novæ legis Sacramentum, & per eam dari Spiritum Sanctum: insuper usum Confessionis Sacramentalis admittere nolunt. At sæculis Ecclesiæ septimo & octavo Episcopi per manuum impositionem fideles confirmabant, & Sacramentalis Confessio erat in usu, eaque ad Sacrosanctam Eucharistiam necessariò præmitti debebat. De Sacramento Confirmationis luculentum exemplum profert Venerabilis *Beda* in Vita *S. Cuthberti* solutâ oratione compositâ Cap. 29. & 32. sed præsertim in Epistola ad *Egbertum*, ubi hæc habet: *Si autem aliquid utilitatis fidelibus conferre per manûs impositionem, qua Spiritus Sanctus accipitur, credimus, constat è contrario, quod hæc ipsa utilitas eis, quibus impositio defuerit, abest.* Confessionis autem Sacramentalis usum ac necessitatem disertè adstruit *Alcuinus*, Præceptor Caroli Magni, in Epistola, quæ, juxta editionem Chesnianam, ordine est septuagesima prima directa ad quosdam Laicos in Provincia Gothorum, qui peccata sua Sacerdotibus confiteri recusabant. Sic autem in prædicta Epistola scribit Alcuinus: *Dicitur verò neminem ex laicis suam velle Confessionem Sacerdotibus dare, quos à Domino Christo cum Sanctis Apostolis ligandi solvendiq; potestatem accepisse credimus.* Deinde, variis argumentis & necessitatem Confessionis in peccatore, & facultatem absolvendi in Sacerdote probat Alcuinus, & ex comparatione trium Mortuorum, quos Dominus suscitavit, tria distinguit peccatorum genera, *quæ modò quotidie divina confitentibus suscitare solet gratia.* Alii quippè, inquit, in corde peccant, alii opere, alii ex consuetudine, ac demùm ita concludit: *Hæc cogitate, charissimi fratres, & in qualicumque harum trium mortium generibus si quis jaceat, citiùs ad Confessionis probatissima medicamenta confugiat, salutifero pœnitentiæ se abluat medicamine, ut non ad judicium damnationis, sed ad salutem sanctificationis communicet Corpore & Sanguine Domini Nostri Jesu Christi.* Paucis verò interjectis, hæc subjungit: *Sequimini vestigia Sanctorum Patrum, & nolite in Catholica Fidei Religionem novas inducere sectas. Cavete vobis venenosum erratica infectionis fermentum, sed in sinceritate & veritate mundissimos sacræ Fidei comedite panes.* Extat insuper, ad probandum Confessionis Sacramentalis usum octavo Ecclesiæ sæculo viguisse, insigne monumentum petitum ex Actione prima Concilii Romani sub Zacharia Romano Pontifice celebrati an: DCCXLIV. ubi de præsumptione *Adelberti* hæretici legitur, hoc maximum ejus scelus & blasphemiam contra Deum fuisse, quod *venienti populo, & prostrato ante pedes ejus, & cupienti confiteri peccata sua dicebat: Scio omnia peccata vestra, ideòq; opus non est confiteri ea. Securi ergo & absoluti de peccatis vestris*

præteritis revertimini ad domos vestras cum pace. Quæ verbe manifestò indicant, moris tùm temporis fuisse, ut qui Sacerdotibus peccete sue in aurem revelere volebant, prostrati ante pedes Confesserii id præstarent. Plure super hec re legêsis epud doctissimum *Mabillonium* in Præfatione primæ partis sæcoli III. Benedictini, quod est Ecclesiæ octavum, obi de Confessione Sacrementali, quæ eâ ætate fiebat in extremis, ante confirmetionem, ente peregrinationem, ante Monasticæ vitæ institutum, ante militum initietionem, ante pugnem, in Festis aoni præcipuis, de Confessione Secerdotom, Monachorum, & Sanctimonielium perdoctè & elegenter disserit.

Tertiò, Hæretici nostri temporis Status Monastici, & pœnitentiæ sunt osores. At sæculis Ecclesiæ septimo & octevo Status Monesticus in maximo bonore habebator, ut videre est epud sæpiùs leudetum *Mabillonium* in Præfationibus sæculi II. & III. Benedictini, & in his duobus sæculis Benedictinis refert idem Clarissimus Authot. Vigebet etiam hisce sæculis pœnitentia publica, cujus conservationi diligenter iovigilabant Pastores. Hinc Patres Concilii Cloveshoviensis octavo sæculo celebrati graviter conquesti sunt de pœniteotiæ publicæ redemptione, quæ à quibusdam fiebat per eleemosynas, & Missas. Patres etiam Cabilonensis ac Remensis Synodorum multùm improbârunt redemptionem, seu remissionem, & publicæ pœniteotiæ relexetiônem, quæ nonnullis indulgebatur propter laborem peregrinetionum *Romana, Turonumve, & alia quadam loca prætextu orationis,* ut loquuntur Patres Cebilonenses. Que de re legendus est *Joannes Morinus* Congregationis Oratorii Presbyter in libris, quos edidit, *de Pœnitentia.*

Quertò, Hæretici nostri temporis cultum, qui defertur Corporibus, seu Reliquiis Sanctorum, damnant; omnemque veneretionem adimunt sacris Imaginibus. At, Christiani, qoi sæculis septimo & octavo vixerunt, cultum detuleront Corporibus & Reliquiis Sanctorum, quæ, ut osteodit Mabillonius locis mox citatis, è tumulis, in quibus jacebant, tùm temporis levari, transferrique cœperunt, quod tamen antehac ounquam, eot saltem raiò factiteri solebat, sicut colligitur ex Epistola Sancti Gregorii Magni ad *Constantiam* Augustam, quæ propter eam, qoam in honorem Sancti Pauli Apostoli in Paletio ædificabat Ecclesiam, Caput ejusdem Apostoli, ent eliud quid de corpore ipsius ed se transmitti petieret; respondit Sanctus Gregorius, id sibi oon licere, relatis veriis prodigiis ed tumulos Sanctorum Petri & Peuli, ac Lautentii factis adversùs eos, qui humom eorum sepolchris contigoem effoderunt. Tùm subdit: *Cognoscat autem tranquillissima Domina, quia Romanis consuetudo non est, quando Sanctorum Reliquias donant, ut quidam tangere præsumant de Corpore, sed tantùm in Pixide braudeum* (seu lioreum) *mittitur, atque ad Sanctorum Corpora ponitur; quod levatum, in Ecclesia, quæ est dedicanda, debita cum veneratione reconditur, & tanta per hoc ibidem virtutes fiunt, ac si illuc specialiter eorum Corpora deferantur.* Et infra ait: *In Romanis namque, vel totius Occidentis partibus omninò intolerabile est, atque sacrilegum, si Sanctorum Corpora tangere quisquam fortasse voluerit. Quod si voluerit, certum est, quia hac temeritas impunita nullo modo remanebit. Pro qua re de Græcorum consuetudine, qui Ossa Sanctorum levare se asserunt, vehementer miramur, & vix credimus.* Quibus verbis maoifestum est, Sancti Gregorii Magni Pontificatu nefas fuisse in Occidente Senctorum Corpore contingere, aut è tumulis levare, sed Reliquiarum loco brandee (seu linea) fuisse traosmissa. Verùm, per sæcula septimum & octevum Christieni, ut majorem Corporibus Senctorum veneretionem concilierent, ille è tumulis, io quibus erent recondita, levatè, atque transferre cœperunt. Legitur etiem in libello *de Metensibus Episcopis,* quem *Paulus* Diaconus scripsit, *Chrodegaugum* Metensem Episcopom circa ennum DCCXLIV. obonoisse à *Paulo* Romaoo Pontifice trie Corpota Sanctorum Mertyrom, scilicet *Gorgonii, Naborii, & Nazarii,* quæ inter Monasteria divise fidelium pietati ac venerationi exhibuit. Magna eum solemnitate septimo Ecclesiæ sæculo celebreri in Occidente cœperunt festivitates Circumcisionis Christi Domini, Epiphaniæ, Annunciationis, Purificationis, Assumptionis, & Nativitatis Beetæ Mariæ Virginis. Celebris quoque tum eret festivites sub invocatione Mariæ Virginis & omoium Sanctorum Mattyrum ob dedirationem Teropli Romæ dicti *Panthcon* à Bonifacio IV. Pontifice Maximo factam anno DXIII. Coi festivitati postea successit dies festus Kelendis Novembris omnibus Sanctis sacer. Doctissimus Cardinelis *Bona* in libro *de divina Psalmodia* cap. 12. asserit, in Monasterio Cryptæ Ferratæ servari Manuscriptos Codices Græcos Sancti Joannis Damesceni, qui sæculo octavo floruit, obi Officia Virginis Deiperæ exarata, & io omnes anni menses digeste sunt. Quo non solùm roboratur Historie Vincentii Bellovacensis, qui Speçolo Historico lib. 17. cap. 103. scribit, Sanctum Joannem Damascenum persolvisse quotidie Horas Canonices Beetæ Virginis Dei paræ, sed etism palem ostenditur, jam octavn Ecclesiæ sæculo modum colendi, & invocandi Sanctos, præcipuè Meriam Virginem, fuisse præfixum usuque receptum. Quod attinet ad Colrum, quem Catholici deferunt secris Imaginibus, & qoem Hæretici tantoperè eversentur, certum est Catholicurum doctrinam de exhibendo Cultu secris Imeginibus fuisse à Sanctis Patribus approbatam, stabilitam ec definitam esse octevo Ecclesiæ sæculo solemni Decreto septimæ Synodi Generalis, quæ est Nicæna secunde contre Hæreticos Iconomechos congregata, ut in superioribus Colloquiis commonstrevimus, adeòque Hæreticos, qui hunc extinctum Iconoclestarum errorem prostremis hisce temporibus renovêrunt, ab evita Catholicorum doctrine descivisse.

Deniqoe, mortuos precibus ec suffregiis vivorum apud Deum juveri, & à piacularibus pœnis, quibus in Purgatorio torquentur, liberari posse (quod pertinaciter negant Hæretici) epertè demonstrant Societates illæ, quæ octavo sæculo in commeodetionem Mortuorum institutæ sunt, & perpetua Anniverserie, quæ ed eorum animas pœnis eximendas freqoentari cœperunt. De ejusmodi Societetibus

bus

bus insignis extat locus apud Venerabilem *Bedam*, qui pro mercede Vitæ Sancti *Guthberti*, Cantuariensis Episcopi à se conscriptæ hæc rogat in Prologo ad *Eadfridum* Episcopum Lindisfarnensem: *Me defuncto pro redemptione animæ meæ, quasi pro familiaris ac vernaculi vestri, orare, & Missas facere & nomen meum inter vestrum scribere dignemini.* Pluresetiam eâ de re leguntur Epistolæ Sancti *Bonifacii*, Episcopi Moguntini & Martyris; ut videre est apud *Mabillonium* in Præfatione primæ partis sæculi III. Benedictini, quod est Ecclesiæ octavum. De Spiritûs Sancti à Patre, Filioque processione Græcos inter & Latinos octavo sæculo mota est Controversia, quam in Conciliis Francofordiensi, & Gentiliacensi diremerunt Latini definientes juxta Scripturæ Sacræ & Sanctorum Patrum doctrinam Spiritum Sanctum à Patre, Filioque procedere. Sed de doctrina, quam uno eodem-que, apertè, frequenter & perseveranter sæculis Ecclesiæ septimo & octavo tenuerunt fideles, & quam etiamnum constanter profitetur Ecclesia Catholica, hæc breviter retulisse sufficiat.

D. Hæc antiqua & perpetua doctrinæ Ecclesiæ Catholicæ consensio omnium mihi instar omnium suppeditat argumentum ad tela Hæreticorum eludenda, Sophismata diluenda, & Ecclesiæ Catholicæ causam feliciter propugnandam. Habet siquidem Ecclesia Catholica, ut jam in præcedentibus Colloquiis luculenter ostendisti, veterandos primævæ doctrinæ & fidei suæ testes. At Hæretici malè sibi conscii in ipsam antiquitatem temerè insurgunt. Sanctos Patres lacerant, conculcant, cane pejus & angue traducunt odio, atque antiquorum Hæresiarcharum, quibus, velut suis parentibus, glotiantur, errores indeficienti Ecclesiæ judiciu prædamnatos ab orco revocant, atque obstinatis animis tuentur. Unde sese Novatores produnt, & Fidei Catholicæ desertores, quia, sicut hesternâ die legebam apud Tertullianum in lib. de præscript. Hæreticorum capite vigesimo: *Constat omnem doctrinam, quæ cum Ecclesiis Apostolicis Matricibus, & Originalibus fidei conspirat, veritati deputandam, sine dubio tenentem quod Ecclesia ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus à Deo accepit; omnem verò doctrinam ac mendacio præjudicandam, quæ sapiat contra veritatem Ecclesiarum, & Apostolorum, & Christi, & DEI.* Idemlib. 4. contra Marcionem cap. 5. ait Tertullianus: *In summa, si constat id verius, quod prius, id prius, quod & ab initio, id ab initio, quod ab Apostolis; pariter utique constabit, id esse ab Apostolis traditum, quod apud Ecclesias Apostolorum fuerit Sacro-sanctum.* Profectò, quantumvis se torqueant, & in omne latus sese vertant Hæretici, nunquam ostendere poterunt, doctrinam suam cum Ecclesiis Apostolicis Matricibus & Originalibus fidei conspirare, cùm ex adverso Catholici non dubitent, doctrinam suam ab Apostolis esse profectam, quia in Ecclesia Romana, quæ est Apostolica, & omnium Ecclesiarum Mater, fuit ab ipsis Apostolorum temporibus ad nos usque perpetuâ sæculorum serie constanter tradita & inviolabiliter custodita. Id de Doctrina Ecclesiæ Catholicæ probè perspectum habeo. Quocirca, expendâmus nunc, si placet, quænam sæculis septimo & octavo viguerit Ecclesiæ disciplina?

M. Sub finem septimi Ecclesiæ sæculi Bella Civilia, quæ in Galliis conflagrârunt, Disciplinam Ecclesiasticam non minùs quàm Rempublicam afflixere. Nam, teste *Sancto Bonifacio* in suis ad Zachariam Papam litteris, nulla tùm in Galliis celebrabantur Concilia, Archiepiscopi nulli, Ecclesiarum jura pessumdata & conculcata, Bona Ecclesiastica à Laicis usurpata, Metropolitanus ordo turbatus, tantisque universa Gallicarum Ecclesia malis sequenti etiam sæculo, seu Ecclesiæ octavo, fuit oppressa, ut *Hadrianus* Papa Carolum Magnum anno DCCLXXIV. Romæ agentem monere coactus fuerit de aliquo hujusmodi malis remedio afferendo, quod quidem facturum se ultrò promisit religiosissimus Rex, & reverâ, ut mox ostendemus, omnem suam ad id industriam adhibuit. Tunc desperatissimum collapsæ Disciplinæ in Ecclesia Gallicana statum sic describit Sanctus Bonifacius in suis ad Zachariam Summum Pontificem litteris: *Franci, ut Seniores dicunt, plusquàm per tempus octoginta annorum Synodum non fecerunt, nec Archiepiscopum habuerunt, nec Ecclesiæ Canonica jura alicubi fundabant, vel renovabant. Modò autem maxima ex parte per Civitates Episcopales Sedes traditæ sunt Laicis cupidis ad possidendum, vel adulteratis Clericis, Scortatoribus, & Publicanis sæculariter ad perfruendum.* Huic fœdæ Disciplinæ Ecclesiasticæ in Galliis prolapsioni occasionem initiumque dedit *Carolus Martellus* Major Domûs Regiæ, & Dux Francorum, qui Episcopatuum & Beneficiorum Ecclesiasticorum redditus laicis nobilibus concessit, qui ad Saracenos propulsandos militiæ nomen dederant, & in eo Bello suas penè omnes facultates exhauserant. Serpenti tàm gravi morbo commodiùs mederi haud potuere Summi Pontifices Gregorius II. Gregorius III, & Zacharias, quàm Vicariatu Apostolico & legatione demandatâ Sancto Bonifacio per Galliam & Germaniam, ut testatur *Hincmarus* Remensis Episcopus Epistolâ nonâ, ubi hæc habet: *Gregorius II. & III. Bonifacium Legatum Apostolicæ Sedis ad reformandam Christianitatis Religionem, primò Presbyterum, postea verò Episcopum ordinatum dixerunt. Cui per annos viginti quinque in eadem prædicatione sine sede Cardinali laboranti, Prædecessorum successor Zacharias Papa formavit ad locum.* Apostolicæ ergo Legati munia, Missiones, & potestatem omnium Vicarii Apostolici per omnes Galliæ, Germaniæque Ecclesias explicuit Sanctus Bonifacius, Sedi ipse Ecclesiæque defixus nullæ, donec aliquantò post, seu anno DCCLI. Zacharias Papa eum Ecclesiæ Moguntinæ Metropolitam instituit, cui & primatus affixit dignitatem, quæ usque in hodiernum diem inter Germaniæ Præsules perseverat in Episcopis Moguntinis. At Primatus, quem Sanctus Bonifacius in Ecclesiis Gallicanis obtinuit, personale dumtaxat fuit Privilegium, ad tempus collatum, nec transivit ad ejus successores. Multa Sanctus Bonifacius ad resarciendam collapsam Ecclesiæ Disciplinam ex Episcopis Galliæ ac Germaniæ habuit Concilia, quorum nonnulla in editionibus Conciliorum extant, Ecclesiis Rotomagensi, Remensi, & Senonensi Metropolitanos, quibus jam diu privatæ erant, instituit, illisque Pallium à Summo Pontifice impetravit, ut constat ex Epistolis Bonifacii,

& Zachariæ, necnon ex Historia *Flodoardi* lib. 2. cap. 16. Verùm, quamvis Sanctus Bonifacius ad Ecclesiasticæ Disciplinæ jamdudùm in Galliis collapsæ reparationem egregiam operam navaverit, nihilosecius cùm plurimi Episcopatus à Laicis tenerentur, opus fuit auctoritate Principum, ut iis à Beneficiorum injustâ possessione pulsis, legitimi in eorum locum sufficerentur Antistites. Id testatur *Hugo* Flaviniacensis Abbas in Chronico Virdonensi, ubi de Carolo Magno Romæ existente hæc habet: *Licèt in restauratione Ecclesiarum aliquandò studiosè desudârit, tamen tanta erat mali moles, ut usque ad Caroli Magni tempora malitia hujus duraverit pernicies veternosa, dum quod malè quisque & indebitè usurpaverat, penès se retinere satagebat. Undè, cùm clamores Ecclesiarum ad Sedem referrentur Apostolicam, & ab ea requirerent justitiam, Adrianus Pontifex Carolum Magnum ante Corpus Beati Petri conveniens, ut omnia corrigerentur, obtinuit*. Refert postea Epistolam, quàm Adrianus Papa dedit ad *Bertherium* Episcopum Viennensem, in qua hæc scribit Sanctus Pontifex: *Dilectus & illustris ac religiosus filius noster Carolus Rex & Patricius Romanorum Romam venit, & Pascha Domini apud Sanctum Petrum nobiscum egit, ubi inter alia monuimus eum de Metropolitanorum honore & de Civitatibus, quæ laicis hominibus tradita erant, & quia Episcopalis dignitas ferè per octoginta annos à Francis esset conculcata*. Subdit denique *Adrianus* Papa, Carolum, cùm hæc & his similia audisset, promisisse, quòd omnia *ad emendationem suam* venirent, seque omnibus Archiepiscopis, & Episcopis scripsisse, *ut, sicut antiquis privilegiis singulæ Metropolitanæ urbes fundatæ sunt, ita maneant, ut habeat unaquæque Metropolis Civitates sibi subditas, quas Beatus Leo, & alii Prædecessores & Successores ipsius post Chalcedonensem Synodum singulis Metropolitanis distinxit. Nec præterea ulla Metropolis præjudicium patiatur, si alicui suffraganeorum aut nos, aut Prædecessores nostri, rogantibus piis Francorum Ducibus Pallium largiti sumus. Nec debet Ecclesia ullum damnum sibi Ordinis inde sustinere, si per LX. aut LXX. aut LXXX. & eo amplius annos, incuria quorumcumque Præsulum & vastatione Barbarorum dignitatem antiquam, & Romanorum Antistitum firmitate roboratam perdidit & amisit. Quando innumeris penè annis Spiritu Dei disponente usa fuerit. Auctoritate igitur Beati Petri Apostolorum Principis singulis Metropolitanis antiquo more potestatem reddidimus*. Hoc pacto cura hujus vigilantissimi Summi Pontificis, Regnante Carolo Magno, restaurari cœpit in Galliis Ecclesiastica Disciplina, quæ tantùm non extincta videbatur.

D. Quænam potissimùm sæculis Ecclesiæ septimo & octavo circa Episcopos, Presbyteros, & Clericos fuit observata Disciplina?

M. Nulli sæculis Ecclesiæ septimo & octavo erebantur Episcopatus, nisi de Metropolitani, Synodi Provincialis, & Papæ consensu, sicut multis exemplis ostendit doctissimus *Ludovicus Thomassinus* Tomo 1. Disciplinæ Ecclesiasticæ cap. LV. S. Bonifacium octavo Ecclesiæ sæculo Gregorius II. Papa Episcopum ordinavit, ut infideles, qui erant in Germania, Christianæ Fidei luce perfunderet. Accepit etiam idem Bonifacius à Gregorio III. Pallium, nomen Archiepiscopi, & potestatem constituendi Episcopos in majoribus locis, ne sordesceret dignitas, quæ fidelibus venerabilis esse debet: *Præcepimus*, inquit Gregorius III. in Epistola ad Bonifacium, *ut, juxta Canonum statuta, ubi multitudo excrevit fidelium, ex vigore Apostolicæ Sedis debeas ordinare Episcopos, pia tamen contemplatione, ut non vilescat dignitas Episcopalis*. Scribit idem Pontifex ad Germaniæ Populos, Proceresque, ut his honorem deferrent Episcopis tanquam auctoritate Apostolicâ constitutis: *Episcopos vel Presbyteros, quos ipse*, id est (*Bonifacius*) *ordinaverit per Apostolicam sibi datam auctoritatem, in Ecclesia ministerio recipiatis*. Eâ potestate donatus Bonifacius, & in Bavariam profectus, cùm unum ibi tantùm à Papa ordinatum Episcopum reperisset, tres alios ordinavit Episcopos, totamque Provinciam, cum Ducis Procerumque consensu, divisit in quatuor Episcopatus, qui sunt *Salisburiensis, Frisingensis, Ratisponensis, & Pataviensis*. Quod Gregorius III. suâ auctoritate confirmavit datâ Epistolâ ad Bonifacium anno DCCXXXIX. Flagitavit idem Bonifacius à Zacharia Papa Gregorii III. successore, ut confirmaret tres alios Episcopatus novos, quos ipse in Germania erexerat, *Herbipolensem, Buraburgensem, & Erphesfurtensem*, quos rescripto suo confirmavit Pontifex. Mos erat, ut Episcopi à Comprovincialibus Episcopis eligerentur, eorumque electiones à Metropolitanis confirmarentur prævio examine de scientia & moribus electorum, ut constat ex Canone secundo septimæ Synodi Generalis. Coadjutores & Successores Episcopis dari absque gravi causa & evidenti Ecclesiæ bono non patiebatur Ecclesiæ Disciplina. Translationes Episcoporum ab una ad aliam Ecclesiam non fiebant nisi propter Ecclesiæ utilitatem, immò migrationes Episcoporum, & Clericorum de Civitate in Civitatem absolute vetuit Carolus Magnus in Capitulari Aquisgranensi edito anno septingentesimo octogesimo nono. Antiqua Ecclesiæ Disciplina de residentia Episcoporum sæculis septimo & octavo multis Conciliorum Canonibus fuit confirmata. Nefas erat Clericis judicia publica, seu sæcularia absque Episcopi jussu petere, quod approbavit Carolus Magnus in Capitulari Aquisgranensi, ubi edixit: *Ut, si Clerici inter se aliquod negotium habuerint, à suo Episcopo dijudicentur, non à sæcularibus*. Bonorum Ecclesiæ administratio erat penès Episcopum, omnia tamen bona ab Episcopis acquisita in jus Ecclesiæ cedebant juxta Canonem quadragesimum primum conditum in Concilio Francofordiensi. Ecclesiæ reditus & oblationes in quatuor partes, secundùm priscum morem, dividere tenebantur Episcopi, ita ut unam partem sibi retinerent, alteram Clericis pro suorum Officiorum sedulitate distribuerent; tertiam pauperibus & peregrinis erogarent; quartam denique Ecclesiasticis Fabricis reservarent. Curatorum, seu Parochorum institutio penes solum Episcopum erat, quamvis jure patronatus etiam à laicis nominari, vel præsentari possent. Non minùs seculis septimo & octavo, quàm in præcedentibus prohibita fuit Beneficiorum pluralitas, excusari tamen jure meritò debent *Hugo* Caroli Martelli nepos, qui plures Episco-

scopatus & Abbatias octavo sæculo admioistravit, & *Alcuinus*, eui Carolus Magous Abbatias Sancti Martini Tutonansis, & S. Lupi Trecensis, necnou Abbatiam Fetrariensem in Diœcesi Senoneosi contulit, eisque addidit cellam Sancti *Jodoci*, & Cormaricensem. Ar eoim Hugo, & Alcuinos nou ex cupiditste, aut ambitinne tot ftuebantut Beneficiis, sed eo tantum fioe, ut prodeilseot Ecclesiæ Gallicanæ, cujos plures Episcopatus, & Abbatias Catolus Martellus, nt jam insinuavimus, laiere oobilibus tradiderat, qui milires ad Bellum contra Saracenos difficilimum suppeditabant. *Hugo* siqoidem plures Episcopatus & Abbatias retiuens, eas in pristinam libertatem vindieabat, & strenue impediebat, ne venirent in Laicorum potestatem, omnesqoe, quibus potiebatur, reddirus in bonum Ecclesiæ convertebat, ut testatur *Chronicon Fontanellense* cap. 8. Eodem zelo enimarus *Alcuinus*, proventibus, quos ex Beneficiorum plutalirata percipiebat, nou ad fastum, luxumve abtutebatur, sed illos ad restaurandam eollapsam io Abbatiis disciplinam, & ad bonorum temporalium statum redintegrandum pie consumebat: *Fugiebat*, inquit Vitæ Alcuioi Scriptor ei coævus, *modis omnibus otiositatem. Nam aut legebat, aut scribebat, aut discipulos erudiebat, aut orationi vacabat & Psalmorum decantationi, inevitabilibus tantummodo corporis indulgens necessitatibus.* Uoi Ecclesiæ bono Alcuinus sese totum devoverat, eujus studio Scholam Tutonicam moderando, Clericos ad boc pieratis & Doctrinæ Ecclesiasticæ Semiuarium eonfluentes instituebat, & sacras prophanasque litteras edocebat.

D. Fuitne status Monasticus sæculis saptimo & octavo propagatus, & exacte in Mooasteriis observata vitæ Regularis Disciplina?

M. Doctissimus *Mabillonius* in Præfatione ad sæculum II. Beoedictinum, quod est Ecclesiæ septimum, ait *S. Amandum* non solum Monasteria Virorum in Belgio, sed etiam Cœnobia Puellarum, *Nivellense*, *Melbodiense*, *Castrilocense*, *Marcianense*, & alia nonnulla fundasse, duplicemque in unoquoque Parthenone conventum fuisse, Monachorum scilicet ec Monacharum, quæ ab illis de mota tegebantur. At progressu tamporis factum est, ut io cœnobia illa Belgica successerint Mooachabus Collegia Canonicatum, & Monachis Canonicorum Conventus, adeo ut, sicut Monachi primitus Monachabus, ita postmodum Canonici Canonicabus Sacramenta admioistrarent. Extant etiamnum in Belgio cœoobia illa Canouieatum, quæ tamen od uuptias, si volueriot, transire possunt, teste *Mirao* iu Notis ad cap. 13. Cod. Donat, ubi hæc habet: *Canonicarum nobile genere progenitarum, quæ ad nuptias transire possunt, Collegia in Hannonia sunt duo, Montense* (seu Castrilocensis) *& Melbodiense: totidemq; in Comitatu Namurcensi, Andennense, & Monasteriense: & unum in Brabantia, Nivellense, omniumque apud Belgas, ut opinor, antiquissimum.* Deistis Canonicabus adhue in Belgio existentibus legesis Mabilloolum parag. 3. Præfationis ad secuodum sæculum Beuedictinum, ubi de illis latè disserit.

Multa à Mouachis Beuedictinis in Germania octavo sæculo extructa sunt Cœnobia, tàm Virorum, quam Virginum, quæ erant Seminaria & Scholæ, in quibus pueri ad pietatem, & studia tum sacratum, tum prophanarum litterarum instituebantur. In bis Germaniæ Cœnobiis, ut osteodit sæpè eitatus Mabillonius in Præfatione primæ partis sæculi III. Beoedictini, quod est Ecclesiæ octavum, uon magis abundavit bonorum copia, quam Saoctitas Religionis. At postquam ex copia, otiove lascivierunt aoimi, cœpitque Religio magnifice magis coli, quam pie, tum demum, inquit clarissimus ille Auctor, sæcularium cupiditas involavit in Bona Monasteriorum, quæ prius tota in cultum versa Numinis violari ducebant nefas.

In Gallia sæculo octavo miserabilis fuit omnium Monasteriorum status, valdeque labefacta Regularis disciplioa. *Carolus* quippe *Martellus* Major domus Regiæ variis Bellorum tumultibus impeditus & exhaustus, Abbatias, ut jam observavimus, Laicis hominibus concessit, earum prædia in beneficium attribuit, eoque tandem processit mali labes, ut Abbatiæ, seu Virorum Monasteria, fœminis in beneficium traderentur. Hinc fugati tum vi, tum inopiâ Monachi, Cœnobia in solitudinem redacta, prædia in precarium laicis promiscuè donata, & ultima pene clades Monasticæ disciplinæ illata, sicut accurate describit Chrooographus Fontaoellensis. Huic tam grandi malo jam altas radicas agenti remedium adhibere conati sunt optimi Principes *Carolomannus*, *Pippinus*, *Carolus*, & *Ludovicus* Augusti, iidemque *Carolus Calvus*; eique collaboraverunt Episcopi Gallicani, quorum hæc fuit sententia, deformatum Ordinem Monasticum ad pristinum spleodorem restitui haud posse, nisi per Abbates Regulares; quod tamen executioni mandatum non est usque ad fioem decimi sæculi, quo *Hugo Capetus*, qui tertiæ stirpis Regiæ nunc in Galliis feliciter regoantis capot est, hoc malum omnino sustulit, & integram Ecclesiis, & Monasteriis eligendorum Præfectorum, seu Episcoporum, & Abbatum Regularium libertatem restituit. Floruerunt tamen in Galliis septimo Ecclesiæ sæculo Sanctissimi Abbates, quorum Vitas describit Mabillonius sæculo II. Benedictino, multique Monachi octavo sæculo ad Episcopatus, & ad gravissima gerenda negotia fuerunt assumpti, quorum Acta sæculo III. Benedictino exhibet idem Mabillonius. Regula S. Benedicti in Gallia, Germania, & Anglia primas tenebat octavo sæculo, eamque omnia penè Monasteria susceperunt. Quo factum est, ut paolatim omnes in Occidente Monachi haberentur alumni Beati Benedicti, ejusque Regulam fuerint amplexi. Antea siquidem multi erant Monachi, qui à primigenia origine Sectatores, successoresque erant eorum, qui instituti fuerant à *Martino*, *Cæsario*, *Cassiano*, & *Columbano*, sed hi omnes octavo Ecclesiæ sæculo, relictis hisce Regulis, quas prius indiscriminatim profitebantur, ad unam Sancti Benedicti Regulam, quæ, præ cæteris, ut ait Sanctus Gregorius Magnus, est *discretione præcipua*, sese totos contulerunt. Episcopis subditi erant tam Monachi, quàm Sanctimoniales. Concessa tamen fuere octavo sæculo Privilegia nonnullis Monasteriis, quibus vel omnino, vel ex parte, ab Episcoporum jurisdictione

ctione solverentur. Intet quæ duo iosigniè hebeotur privilegia, unum videlicet Fuldensi Monasterio à Zacharia Summo Pontifice concessum, rogante Sancto Bonifacio Moguotino Atchiepiscopo, qui illud fundaverat; alterum *Fulrado* San - Diooysiano Abbati indnltum à Stephano Tertio pro omnibos Monasteriis ab ipso in Galliis fundaris, aut deinceps ab eo, vel ejus successoribus fundandis & construendis. Pecuniam exigere pro ingressu in Monasterinm districte prohibitum erat, & Simoniæ species merito censebatur. Monachorum, & Sanctimonialium in qoovis Monasterio determinatus erat numerus juxta facnltates Monasterii. Ignobilibus æque ac nobilibus puellis patebat aditus ad Monasteria, postquam earum vocatio fuisset probata, sed ante vigesimnm quintum ætatis annum Sanctimoniales non consecrabantur, ita sancitum est in Capirulari Aquisgranensi cap. XLVII. his verbis: *Virgines non veloatur ante* xxv. *annos.* Idem statutum est in Concilio Francofotdiensi Canone XLVI. Qnia ad Episcopatum ex Monachorum ordine assumebantur, vitæ regularis propositum servare tenebantur, ut videre est in Actis Sanctorum, qni octavo Ecclesiæ sæculo è Monasteriis ad Episcopatum provecti sunt, quæ Acta exhibentur à doctissimo Mabillonio sæculo III. Benedictino. Fœminis ad Ecclesias Monachorum aditus noo patebat, quæ licet disciplina amplius non vigeat, optandum tamen esset, ut saltem fœminis in Chorum, in Sanctuarium, & Sacrarium in Monesteriis ingressus esset omnino prohibitus, quod tamen (proh dolor!) non obique observatur. Mabillonius in præfatione primæ partis sæculi III. Benedictini, quod est Ecclesiæ octavum, refert rem certè singularem, videlicet tantom fuisse Monachis id temporis solitudinis amorem, ut miracula, si quando per Saoctos domesticos in Ecclesiis suis patrarentur, aut occultare, aut cohibere pro virili studerent, ne confluentium hominum turbas paterentur, eorumque frequentia regularis disciplina remitteretur. Sic Sanctus *Hidulphus* ex Episcupo Trevirensi Medianensis Monasterii primus Abbas præcepit Sancto *Spinulo*, etsi mortuo, ut à patrandis miraculis cessaret, quamvis inde temporalia etiam commoda in Monasterium redundarent. Sed, quod mirum est, præcepto Abbatis obedivit Sanctus *Spinulus*, teste *Richerio* Senonensi Chronographo, cessaruntque miracula, *& affluentia populorum repressa, Abbas & fratres sine tumultus molestia Deo deinde servierunt.* O, utinam omnes, qui regularem disciplinam profitentur, hunc solitudinis amorem vitæ Asceticæ tàm necessarium, nec non sæculi contemptum cordibus penitus infixum haberent, sæpiosque meditarentur id, qnod Carolus Magnus in Capitnlari Aquisgranensi cap. LXXIII. & in Capitulis, quæ Monachos proprie spectant, passim inculcat, videlicet, *ut Monachi monachice & regulariter vivant, omnimodis secundum votum suam, secundum quod scriptum est: Vota vestra reddite Domino Deo vestro.* Et iterum: *Melius est non vovere, quam vovere, & non reddere.*

D. Suppetitne tibi aliquid aliud dicendum circa Disciplinam, quæ sæculis septimo & octavo fuit observata erga Episcopos, aliosque Ecclesiæ Ministros?

M. Episcopi, aliique Ministri sacri ob lapsum carnalem perpetua depositione septimo Ecclesiæ sæculo puniebantur. Id Sancto *Amando* Trajectensi Episcopo districte observandum præcipit *Martinus* Papa in Epistola ad ipsum directa his verbis: *Qui semel post suam ordinationem in lapsu ceciderit, deinceps jam depositus erit, nullumque gradum Sacerdotis poterit adipisci, sed sufficiet ei lamentationibus, fletibusque assiduis, quo usque ad vixerit, in eadem sententia perdurare, ut commissum delictum valeat extinguere.* Auctoritas judicandi causas Episcoporum accusatorum, eosque deponendi, in Galliis erat penes Synodum Provincialem, ut videre est in Capitulis *Ingilramni* Metensis Episcopi. Auctoritas tamen Synodi Provincialis non erat suprema, sed accusati ac depositi Episcopi poterant ab ejus judicio appellare ad Sedem Apostolicam. Eadem circa judicia Canonica & depositiones Episcoporum in Anglia octavo Ecclesiæ sæculo vigebat disciplina; ut constat ex iis, quæ gesta sunt in causa *Wilfridi* Episcopi, qui in Concilio Provinciali depositus ad Sedem Apostolicam appellavit, ac in Synodo Romana absolutus est, sicut refert Venerabilis *Beda* lib. 5. Histor. Eccl. Gentis Anglorum cap. xx. Idem post Bedam testantur *Eddius Stephanus* coævus Auctor in Vita Sancti Wilfridi apud Mabillonium Tomo I. sæculi IV. Benedictini, & *Fridegodus* & *Eadmarus* in Vita ejusdem Sancti Wilfridi apud Mabillonium parte prima sæculi III. Benedictini. Non solum Episcopi, sed etiam Presbyteri Verbum Dei prædicabant, ut colligitur ex Capitulari Aquisgranensi Caroli Magni anno DCCLXIX. cap. LXXX. Sacerdotes non ordinabantur octavo Ecclesiæ sæculo ante tricesimum ætatis annum, nisi Ecclesiæ utilitas aliter postularet; tunc enim eos ab anno ætatis vigesimo quinto inaugurari posse permisit *Zacharias* Pontifex Maximus in Epistola ad Bonifacium Archiepiscopum Mogontinum. Clericos Episcopis & certis Ecclesiis addicebat ordinatio, eorumque Tonsura triplex distinguebatur, videlicet *Romana*, *Gracanica*, & *Scotica*. Clericorum Romanorum Tonsuram sæculis septimo & octavo usitatam describit Canon quadragesimus Concilii quarti Toletani an. DCXXXIV. celebrati, ut nimirum *omnes Clerici, vel Lectores, sicut Levitæ & Sacerdotes, detonso superius capite toto, inferius solam circuli coronam relinquant.* Græci Sacerdotes & Monachi penitus detonsi erant. Demùm Britonibus, ac Scotis mos erat anteriorem partem capillis nodare ab aure ad aurem posteriori intonsa. Occasione istius Tonsuræ Scoticæ, quæ à Romana discrepabat, gravis Britones & Scotos inter & Romanos exorta est altercatio, cui tandem octavo Ecclesiæ sæculo finem imposuerunt Monachi Benedictini, & Britones et Scotos ad Romanæ Ecclesiæ Ceremonias, & ad pacem atque concordiam revocarunt. Clerici omnes octavo sæculo in Societate & in Seminariis vivebant, vel in Monasteriis. Cathedralis Ecclesiæ Clerus in Episcopio adunatus erat. Eodem sæculo *Chrodegangus* Metensis Episcopus, regnante in Galliis *Pippino*, Clerum suum in Societatem congregavit, seu Canonicorum Congregationem instituit, quibus Regulam ex Canonibus Sanctorumque Patrum scriptis & maximè ex Regula Sancti Benedicti conflatam

præ

præscripsit, eos tamen voto paupertatis minimè adstrinxit, ùt facilè colligitur ex Capitibus XXXI. & XXXII. ipsius Regulæ, quam edidit *Labbeus* Tomo VII. Conciliorum. Capite siquidem XXXI. statuit *Chrodegangus*, ut Canonici facultates suas Congregationi donare debeant, retentò tamen toto vitæ tempore, si lubuerit, usu fructu. Et Capite XXXII. decernit idem Chrodegangus, ut, *si aliquis uni Sacerdoti pro Missa sua, vel pro Confessione, aut infirmitate, seu pro quolibet charo suo, aut vivente, aut mortuo, aliquid in eleemosynam dare voluerit, hoc Sacerdos à tribuente accipiat, & indè quod voluerit, faciat.* Ex quibus verbis colligere proclive est, Canonicos à Chrodegango Metensi Episcopo institutos voto paupertatis non fuisse adstrictos, ac subindè non fuisse Canonicos Regulares, quos non minùs paupertatis voto, quàm aliis obedientiæ & castimoniæ ex Regularis vitæ instituto obstrictos esse debere certum est apud omnes.

D. De Doctrina Morali, quâ sæculis septimo & octavo Pastores, aliique Animorum Rectores Christianos imbuebant, superest, ut in fine hujúsce Colloquii paululùm dilleramus.

M. Doctrinam Moralem sæculis septimo & octavo puram adhuc & illibatam fuisse, facilè colligi potest non solùm ex Operibus Sanctorum Patrum & Scriptorum Ecclesiasticorum, qui his sæculis floruerunt, in quibus sanctissimæ benè vivendi præscribuntur regulæ, nec minimum extat vestigium harúmce opinionum, quas ad excusandas excusationes in peccatis invexerunt moderni quidam Casuistæ è Sede Apostolica non semel proscripti, quorum nomina, nedum libros, utinàm orbi Christiano nescire licuisset? verùm etiam ex præclarissimis illis documentis, quæ leguntur in Capitulari Aquisgranensi cap. LXXX. ubi Verbi DEI præconibus, & iis, quibus ex officio incumbit cura Animarum, norma prædicandi, & fideles ad bonos mores informandi his verbis statuitur: *Sed & omni instantia admonete eos*, id est, fideles, *de dilectione DEI & Proximi, de Fide, & spe in Deo, de humilitate & patientia, de castitate & continentia, de benignitate & misericordia, de eleemosynis, & confessione peccatorum suorum, & ut debitoribus suis secundùm Orationem Dominicam, debita sua dimittant, scientes certissimè, quod qui talia agunt, Regnum DEI possidebunt.* Venerabilis etiam *Beda*; qui octavo sæculo floruit, in Epistola ad *Egbertum* Eboracensem in Anglia Archiepiscopum scribens, ipsum etiam rogat, *ut populi sufficientes Doctores vitæ salutaris adhibeat, & hoc eos inter alia discere faciat, quibus operibus maximè DEO placere, à quibus debeant se abstinere peccatis, quàm frequenti diligentia signaculo se Dominicæ Crucis, suaque omnia munire; quàm salutare sit omni Christianorum generi quotidiana Dominici corporis ac sanguinis perceptio, juxtà quod Ecclesiam Christi per Italiam, Galliam, Africam, Græciam, ac totum Orientem solerter agere noverat. Quod videlicèt genus Religionis*, inquit, *ac devota sanctificationis tàm longè à cunctis penè Provinciæ nostræ laicis per incuriam docentium, quasi peregrinum abest, ut hi, qui inter illos religiosiores videntur, nonnisi in Natali Domini, & Epiphania, & Pascha sacrosanctis Mysteriis communicare præsumant: Cùm sint innumeri innocentes & castissimæ conversationis pueri ac puellæ, juvenes, & virgines, senes & anus, qui omni die Dominico, sive etiam in Natalitiis Sanctorum Apostolorum & Martyrum, quomodo ipse in Sancta Romana Ecclesia fieri vidisti, Mysteriis cælestibus communicare valeant. Ipsi etiam conjugati, si quis sibi mensuram continentiæ ostendat, & virtutem castitatis insinuet, idem & licenter possint, & libenter facere velint.*

D. Antiqua est, ùt video, doctrina de frequenti Communionis usu, & tamen paucis abhinc diebus obvium quemdam habui Theologum, qui multis argumentis mihi persuadere volebat, doctrinam de frequenti Communionis usu non solùm contrariam esse præsenti Ecclesiæ praxi, quâ fideles ad annuam dumtaxàt Communionem in Paschate peragendam obstringuntur, sed etiam alienam esse à communi opinione illorum Theologorum, qui antiquæ retinendæ disciplinæ tenacissimi docent, à frequenti Communione Christianos arceri ac submoveri debere. Esto nunc, si placet istius controversiæ Arbiter & Judex.

M. Nec præsenti Ecclesiæ praxi, nec sententiæ Theologorum, qui sunt studiosi antiquæ disciplinæ cultores, adversatur, sed potiùs apprimè consentaneus est frequens Communionis usus. Ecclesia quippè non hanc legem de annua Communione in Paschate peragenda sanxit, ut à sacræ Communionis frequenti usu dignos arceret, quæ omnes stimulat & hortatur, ut eam vitam agant, quæ hunc Angelorum cibum quotidiè mereatur accipere; sed eâ tantùm lege satégit pia Mater Ecclesia, ut in tanta morum laxitate, cùm eò frigiditatis & teporis venissent Christiani, ut in plures annos Communionem differrent, semel ad minùs singulis annis in Paschate omnes sacrorum Mysteriorum essent participes, hoc est, Christi Domini Corpus acciperent. Porrò, frequentem Communionem semper suasit Ecclesia, Regulas tamen præscripsit, ad quas Communionis frequentia aut raritas exigi debeat. Veris Christianæ vitæ cultoribus & animabus puris frequentiorem Communionem multùm spiritualis fructus afferre semper credidit Ecclesia. Hinc trium priorum Ecclesiæ sæculorum Christiani, quorum omnium cor erat unum & anima una in Domino, quotidiè, vel frequenter cœlesti Eucharistiæ cibo reficiebantur. At Sanctum dandum esse canibus, margaritas antè porcos projiciendas, & Sacram Communionem hominibus in peccata mortifera relapsis impertiendam esse statim ac è cœno emerserunt, vel sua crimina adhuc fumantia præcipiti Confessione in aurem Sacerdotis insusurrárunt, nunquàm existimavit Ecclesia, nunquàm docuerunt Sancti Patres, nullus unquàm affirmabit Theologus, saltem ex his, qui sanioci Theologiæ Morali sunt addicti. Venerabilis itaque *Beda* non omnes promiscuè Christianos octavi sæculi ad frequentem Communionem hortabatur, sed dumtaxàt eos, qui erant *Innocentes*, ait enim: *Cùm sint innumeri innocentes, & castissimæ Conversationis.* Sed enim *innocentes* dicuntur hi, qui tametsi peccatis venialibus obnoxii sint, Baptismi tamen gratiam inviolatam & incolumem tenent; vel hi, qui baptismalis quidem gratiæ jacturam fecerunt, sed peccatorum suorum maculas sincerâ, fervent, & accuratâ pœnitentiâ eluerunt, atque ad laudabiles vitæ Christianæ Institutum, & ad optimam frugem sese receperunt. Id genus In-

nascentes Christianos ad frequentem Communionem perpetuò invitavit, & etiamnùm invitat Ecclesia. Cæterùm, Sacramento Pœnitentiæ & Eucharistiæ non omnibus indiscriminatim Christianis fuisse antiquitùs administrata, facilè colligitur non solùm ex constanti Sanctorum Patrum doctrina, quam hìc adducere & explicare nimis longum esset, sed etiam ex ea consuetudine, quæ sæculis Ecclesiæ septimo & octavo obtinebat, juxtà quam his, qui Judicum sententiâ capite plectebantur, Sacramenta Pœnitentiæ & Eucharistiæ ob tres causas denegabantur, quarum prima hæc erat, quòd author vitæ, author gratiæ Christus Dominus, aut iis dandus non esset, quibus vita non concedebatur, aut quibus donaretur ipse, iis vita quoque donari deberet. Altera ea erat, quòd peccata per pœnitentiam obliterata, jam non deberent inquiri, nedum puniri per Judices publicos. Tertia tandem ratio petebatur ex incerto exitu & fructu Confessionum & Pœnitentiarum hujusmodi præfestinatarum, quas sinceras non esse continua experientia, heu nimium! docet. Hinc est, quod antiqui Patres, ùt videre est apud Sanctum Augustinum Epistolâ LV. veteris editionis, pro reis sententiâ Judicum damnatis tam studiosè, tam sullicitè deprecarentur, ut vitâ diutiùs productâ sinceram pœnitentiam non verbis tantùm, sed factis, miseri illi probarent. Scilicèt, probè sciebant veteres Patres, paucas horas ad mortem sanctè obeundam Viris scelestissimis sufficere vix posse, rarumque & arduum esse post longam ætatem pravè & nequiter actam cum DEO reconciliari, quia multorum annorum debita vix ac ne vix quidem pauculis horis exolvuntur. Hæc consuetudo reis ultimo deputatis supplicio Sacramenta Pœnitentiæ & Eucharistiæ denegandi viguit in Galliis usque ad finem sæculi decimi quarti, seu ad annum usque MCCCXCI. quo Carolus VI. Galliarum Rex permittere cœpit, ut reis non multò post ad patibulum ducendis Presbyter concederetur, qui eorum Confessiones exciperet. Mos tamen adhuc obtinet in Galliis reis ultimo afficiendis supplicio Eucharistiæ Sacramentum denegandi.

D. Certè probare neutiquam possum hanc consuetudinem, quæ adhuc, ùt dicis, observatur in Galliis, abnuendæ videlicèt Eucharistiæ reis sententiâ Judicum morti addictis, maximè cùm videam, Romæ, in totâ Italia, & in aliis Orbis Christiani Regionibus hunc morem esse receptum, ut reis ultimo puniendis supplicio Sacramenta Pœnitentiæ & Eucharistiæ impertiantur.

M. Utut sit de hac consuetudine, quæ etiamnùm observatur in Galliis, & quam damnare non ausim, certò affirmare possum cum doctissimo *Ludovico Thomassino* Tomo 2. *Veteris & novæ Disciplinæ* cap. LXXVI. nihil omninò decerpi honoribus, qui sacrosanctæ Eucharistiæ debentur, dum ejus participes fiunt rei, qui mox proprio cruore scelera sua sunt abstersuri, quia Hostiæ pro omnium hominum salute oblatæ non potest non congruere, quidquid hominum eorumdem saluti conducibile est atque proficuum. *Joannes Chiffletius*, qui Dissertationem hoc de argumento, quod in præsentia versamus, edidit, complures profert Pontificum Bullas evulgatas in gratiam piarum sodalitatum, quæ reis & carceratis juvandis dicatæ sunt, potissimùm verò ut Eucharistiæ Sacramento muniantur ante mortem. Profert etiam multos Scholasticos, Doctores; & casuum conscientiæ Tractatores resentiores, quorum alii censent, non eâ ipsâ die capitali supplicio affici debere reos, qua Eucharistiam perceperunt; alii verò existimant, etsi ea ipsa die morte afficiantur, nihil tamen indè dedecoris resilire in sacram Eucharistiam, cùm patrata facinora vindicari ac puniri jubeat lex justitiæ, nec id alienum esse possit à Christo, qui lex princeps est justitiæ. Cæterùm, quamvis laudanda & probanda sit illa consuetudo, quæ mox inolevit, Sacramenta Pœnitentiæ & Eucharistiæ administrandi reis, qui sententiâ Judicum damnati propediem in patibulo sunt morituri, nihilò seciùs ex antiquo more denegandi reis utrumque Sacramentum, & ex doctrina Sanctorum Patrum, qui præproperas Confessiones & pœnitentias graviter suspectas habent, facilè colligere possumus, quàm rectè se gerant illi Confessarii, qui peccatoribus sæpius in eadem flagitia relabentibus, nec ulla congrua sinceræ conversionis indicia præbentibus absolutionis beneficium non impendunt, donec sinceram suam conversionem dignis pœnitentiæ fructibus probantes, absolutionis salubriter accipiendæ capaces evaserint. Hæc sedulò meditare, charissime Discipule, &, si aliquando, divina disponente providentiâ, contingat, ut curam Animarum suscipias, fac, ut in administratione Sacramentorum Pœnitentiæ & Eucharistiæ duas istas Regulas semper præ oculis habeas, quarum prima hæc est: Sacerdos, ne potestate clavium sibi divinitùs traditâ abutatur, peccatores in mortalia continuò relabentes flagitia, atque scelestæ vitæ seriem post iteratas Confessiones minimè emendantes, absolutionis beneficium statim donare non debet, donec dignis pœnitentiæ fructibus conversionis sinceritatem probaverint. Altera Regula ista est: Christiani, qui post amissam Baptismi innocentiam, ii potissimùm, qui in lethalia peccata iteratis lapsibus recidunt, non debent ante dignos sinceræ pœnitentiæ fructus ad sacram Communionem accedere. Has duas Regulas ex Sanctorum Patrum doctrina depromptas, si aliquando ad regimen animarum admotus diligenter observes, & te ipsum salvum facies, & eos, qui te audient.

D. Præclara ista moralia documenta memoriæ meæ adamantino clavo infigere satagam, quibus, si ut par esset, uterentur animarum Rectores, non tot profectò essent larvatæ pœnitentiæ, & sacrilegæ Communiones, nulloque negotio extirpari possent omnes abusus, qui in administrationem Sacramentorum pœnitentiæ & Eucharistiæ irrepserunt; cùm è contrà violatis illis Regulis, omnis Disciplina Ecclesiastica labefactetur, omnis Christianorum salus prodatur, omnis sinceræ conversionis spes extinguatur, omnibus vitiis aditus & impunitas aperiatur necesse sit. His igitur saluberrimis documentis præsenti Colloquio, & Historiæ Ecclesiasticæ sæculorum septimi & octavi finem imponamus.

HISTORIA
ECCLESIASTICA
IX. Ecclesiæ Sæculi,
Variis Colloquiis digesta.

Nimus quidem erat, duo, quæ sequuntur Ecclesiæ sæcula, nonum videlicet, & decimum connectere, eorumque simul describere historiam. Sed attentâ ubertate rerum, quæ in historia noni Ecclesiæ sæculi examinandæ occurrunt, & in pauca, sine aliqua Historiæ Ecclesiasticæ imminutione, contrahi haud possunt, consultiùs esse duxi, ne hic Tomus in majorem, quàm par sit, excresceret molem, decimi Ecclesiæ sæculi historiam ad proximum Tomum remittere, & hic seorsim noni sæculi concinnare historiam, quam juxtà facilem ac expeditam nobis hactenùs à principio præscriptam methodum, sex Colloquiis compendiosè narrare, ac dilucidè explanare pro viribus satagam. In primo Colloquio exhibebo Statum Ecclesiæ tam in Oriente, quàm in Occidente sub Imperatoribus & Principibus Christianis. In altero contexam seriem Episcoporum, qui nono Ecclesiæ sæculo Sedes Romanam, & Constantinopolitanam tenuerunt, prætermissâ omninò serie Episcoporum Ecclesiarum Alexandrinæ, Antiochenæ, & Hierosolymitanæ, quia prædictæ Ecclesiæ, ut jam in superioribus Colloquiis ostendimus, à septimo sæculo, quo à Barbaris, seu Saracenis occupatæ & oppressæ fuerunt, Catalogum dumtaxàt conservârunt Episcoporum Hæreticorum, maximè *Jacobitarum*, qui illas rexerunt, & de quibus nihil aliud quidpiam compertum habemus præter ea, quæ in Colloquio secundo in historiam sæculorum septimi & octavi ex *Papebrochio*, ex *Bollandi Continuatoribus*, & ex *Eusebio Renaudotio*, jam observavimus. In tertio Colloquio proferam in medium graves contentiones & controversias, quæ nono sæculo Ecclesiam haud parùm perturbârunt, In quarto disseram de Conciliis, quæ ad Fidem stabiliendam, & sanciendam Ecclesiæ disciplinam fuerunt variis in locis convocata, In quinto, virorum illustrium, qui sæculo nono doctrinæ & pietatis laude claruerunt, Gesta atque Opera indicabo. In postremo tradam Synopsim Doctrinæ, Moralis Christianæ, & Disciplinæ tam Ecclesiasticæ, quàm Monasticæ, quæ nono sæculo viguit.

COLLOQUIUM PRIMUM.

In quo exhibetur Status Ecclesiæ tam in Oriente, quàm in Occidente sub Imperatoribus, & Principibus Christianis.

D. FUitne nono sæculo sub Imperatoribus Orientis tranquillus Ecclesiæ Status, maximè post mortem *Irenes* Augustæ, quam, ut in præcedentibus Colloquiis observâsti, *Nicephorus* Patricius Constantinopolitanus, & Logotheta generalis Imperio dejectam in *Lesbum* Insulam relegavit anno DCCCII. in quo exilio ærumnis confecta obiit, ipse verò per tyrannidem Imperium invasit?

M. Ecclesia in Oriente summâ pace potita est Imperante *Irene* fœminâ piissima, *cujus opera Deus cuncta, quæ prior discordia, instar serpentis lubricissima, Ecclesia irrepens distraxerat, in rectæ fidei unam confessionem clementissima benignitate adduxit*, inquit *Ignatius* Diaconus in Vita Sancti Nicephori Patriarchæ Constantinopolitani, loquens de septima Synodo generali *Irenes* Imperatricis operâ congregatâ. At exauctoratâ *Irene*, quæ à Græcis colitur die XIII. mensis Augusti, Ecclesia multis procellis fuit agitata à *Nicephoro*, qui, in Monasterio reclusâ *Irene*, & *Bardanio*, cognomento *Turco*, qui invitus à militibus fuerat Imperator salutatus, amoto & excæcato, tyrannice Imperium occupavit, & filium suum *Stauracium* manibus *Tarasii* Patriarchæ Constantinopolitani Imperatorem coronari, *hominem*, ùt scribit *Theophanes*, *sive vultus speciem, sive corporis robur, sive denique mentis captum spectes, ad eam dignitatem planè ineptum.* Nicephorus potitus Imperio *Paulicianis* novis Manichæis impensè favit, eisque, teste Theophane, liberè cum aliis vivendi, & Civitatis jure citrà metum ostendi facultatem dedit: *ex quo multos levioris ingenii homines nefariis eorum opinionibus depravari contigit.* Christianos pios crudeliter persecutus est. Episcopos, Clericos, & Monachos pessimè habuit, & à Magistratibus opprimi,

conculcari, hisque in servorum modum, eorúmque bonis impunè abuti jussit. *Theodorum Studitam*, *Josephum* Thessalonicensem Episcopum ejus fratrem *Platonem*, & alios Monachos Urbe ejecit, & in exilium ablegavit eo solo nomine, quod ipsi se segregâssent à communione *Nicephori* Patriarchæ Constantinopolitani, qui *Josephum* Presbyterum & Oeconomum Magnæ Ecclesiæ Constantinopolitanæ à *Tarasio* decessore Nicephori Patriarchæ Constantinopolitani ob conciliatas incestas nuptias *Constantini* Imperatoris filii *Irenes* cum pellice *Theodote* depositum in pristinum Presbyteri locum restitoerat. Tyrannicas in populum exactiones, & tributa insolita, quibus Ecclesiam opprimebat scelestus ille & inexplebilis avaritiæ Imperator, enumerat Theophanes, quas summatim ex eo indicat Baronius. Hinc *Theodosio* Patricio familiari suo illum de nimia erga Ecclesias ac populum duritie arguenti, respondit immanissimus ille Imperator: *cor suum*, *ut olim Pharaonis*, *obdurnisse*. Bellum cum Saracenis habuit, à quibus pacem turpissimis conditionibus redimere coactus est. Sed non diu tam scelerati capitis pœna dilata est. Ingressus quippe *Nicephorus* in Bulgariam cum exercitu, & prosperis aliquot prælüs redditus insolentior, tandem à *Crummo* (is erat Bulgarorum Rex) victus, captus ac interemptus est. *Amputatum Nicephori Caput adventantibus variis Nationibus ostentandum per dies multos in Romanorum dedecus & vituperium in ligno suspendit Crummus Rex Bulgarorum*, inquit Theophanes. In hoc prælio omnis ferè Græcorum Nobilitas periit, multique è militibus capti, qui fidem ejurare nolentes Martyrio coronati sunt, quorum memoriam Menæa Græcorum ad diem XXIV. mensis Julii celebrant. Sic extinctus est impius *Nicephorus* an. DCCCXI. postquàm imperâsset annos octo, menses totidem, & dies XXVI. *Stauracius* ejus filius multis vulneribus in prælio sauciatus Constantinopolim desperatâ valetudine delatus, dum novas cædes molitur, atque Imperium uxori suæ *Theophanie* firmare cogitat, *Michaël Curopalates*, ab avo suo dictus *Ranghabe*, consilium ejus executionem antevertens, à Senatu & exercitu Imperator est salutatus, & *Stauracius* frater *Procopia* uxoris Michaëlis Curopalatis in Monasterium detrusus est.

D. *Michaël Curopalates* ad Imperium evectus reparavitne ea, quæ illius decessor *Nicephorus* Ecclesiæ intulerat damna?

M. Inter optimos Imperatores jure merito annumerandus est *Michaël Curopalate* cognomento *Ranghabe*. Testatur siquidem *Theophanes*, ad innumeras istius Imperatoris virtutes ac probos mores accessisse, *quòd cùm pietate & recta in Deum fide excelleret*, *eorum*, *qui se quocumque prætextu*, *sive legitimo*, *sive perverso*, *Ecclesiæ cœtu sejunxerant*, *ærumna graviter offenderetur. Quapropter*, *Sanctissimum Patriarcham* (Nicephorum Constantinopolitanum) *cæterosq́; omnes*, *qui pacis commune bonum promovere poterant*, *assiduis precibus & hortatibus interpellare non desistebat*, *præcæteris verò Theodorum Studii Præpositum*, *& Platonem*, *& Josephum Thessalonicæ Archiepiscopum Theodori fratrem arctiori custodia mancipatos*, *unà cum Studitarum Monasterii Primoribus ad concordiam & unitatem revocare studebat*, *qua res ei feliciter successit*. Zelo quoq; maximo pientissimus Imperator accensus animadvertere voluit in Hæreticos *Paulicianos* novos Manichæos, capitis pœnâ Nicephori Patriarchæ & aliorum Orthodoxorum hortatibus pronunciatâ. Sed, ùt scribit Theophanes, aliorum malè feriatorum consiliis, pœnitentiæ ab illis hæreticis ioeundæ obtentu, ne sententiam executioni mandaret, impeditus est. Eorum tamen haud paucos capitis abscissione damnavit. Verùm, quod dolendum est, brevi admodùm tempore habenas Imperii moderatus est *Michaël*, quippè qui, repudiatis pacis conditionibus, quas ei *Crummus* Bulgarorum Rex offerebat, exercitum anno DCCCXII. in Thraciam duxit, eique *Crummus* numeroso exercitu obviam venit. Conserto prælio Imperator cum multis suorum velocissimâ fugâ pugnæ se se subduxit, adeò ut *Crummus* ipse spectaculi novitate deterritus, insidiarum in suos structarum, quod oculis probabat, apparatum existimaret. Ubi verò tam præcipitis fugæ veritatem compertam habuit, stragem Romanorum maximam edidit, & insignem victoriam reportavit. Militares copiæ de Imperatoris fuga certiores factæ, *Leonem Armenum*, ut periclitantem Christianam Rempublicam sustineret, ut projectum colligeret Imperium, rogârunt. *Leo Armenus* primùm simulatâ modestia aliquo tempore pendulus hærere visus est; at, rogante *Nicephoro* Patriarcha Constantinopolitano, ut Clavum regeret Imperii, quo *Michaël* tanto ferendo oneri impar se se spontè abdicabat, Imperii insignia suscepit, & à Nicephoro Patriarcha coronatus est. *Michaël* verò, *Procopia* ejus uxor, eorumque liberi *Theophylactus*, & *Ignatius*, qui posteà Constantinopolis Patriarcha fuit, Monasticum habitum induerunt, & jussu *Leonis* Imperatoris ad insulam *Proten* fuerunt relegati. Sed *Theophylactus* & *Ignatius*, priusquàm in exilium ducerentur, virilibus orbati, seu castrati sunt.

D. Leo Armenus fuitne in administratione Imperii & in procuranda Ecclesiæ pace similis decessori suo *Michaëli*?

M. Leo Armenus coronatus Imperator die X. mensis Julii anno DCCCXIII. multùm *Michaëli* decessori suo dissimilem se præbuit. Nam, licèt in rebus Imperii administrandis solers ac vigilans fuerit, (Bulgaros siquidem ingenti prælio vicit, & contra Arabes feliciter pugnavit) in his tamen, quæ ad Religionem attinent, summam impietatem prodidit, cujus etiam infausta præsagia in ipsa sua coronatione dedit, quæ descripsit *Ignatius* Diaconus in Vita S. Nicephori Patriarchæ Constantinopolitani. Inauguratus *Leo Armenus* Imperator falsum quemdam Vatem nomine *Sabbatium* consuluit, qui ei, & filio *Constantino* duos suprà triginta Imperii promisit annos, si omnem Imaginum memoriam & cultum abolere vellet. Eâ diuturni Imperii spe inescatus ambitiosus & sacrilegus Imperator, instauratâ Iconomachorum Hæresi, in omnes Christianos Imaginum cultores anno secundo Imperii sui tanto furore sævire cœpit, *ut vidisses velut in captivitate hostili Sacrarum Ædium conculcari donaria*, *& quæ vulgo intacta fuerant atque inaspectata*, *profanis trabi manibus*, *ac promiscuè plebis exponi spectaculo*: *ab Ecclesiis expelli Pastores*, *& Lupos gregibus præfici*:

prefici: fugari, qui rectam doctrinam profitebantur, quibus verò execrationi illa erat, eos in domesticos & necessarios recipi: Clericos ludibria atque verbera expertos, firmissimis undequaque ergastulis detineri: Nazaraeos nostros verberibus, fame, siti, diuturnis carceribus ac laboribus maceratos, ad extrema usque pericula inter cruciatus perseverare, & horum quidem alios gladio vitam amittere, alios culeis inclusos, vinctósque saxorum more alto pelago demergi; fœminas verò, viris spectantibus, denudari, ac velut reas equuleo distendi ac cædi, omnia virili sensu Christi causa perferentes. His verbis *Ignatius* Diaconus in Vita *S. Nicephori* Patriarchæ Constantinopolitani describit motam à *Leone Armeno* Imperatore in Christianos Imaginum cultores persecutionem, in qua præsertim enituit virtus *Studitarum*, & maximè Sancti *Theodori* eorum Præpositi, & Sancti *Nicolai*, qui in Monasterio Studitarum sub Theodoro vivebat, ut videre est in Vita Sancti Nicolai Studitæ, quam doctissimus noster *Combefisius* Tomo I. Supplementi Biblioth. Græco-Latinæ ex codice Regio descripsit ab Auctore Anonymo exaratam. Dum sic in Imaginum cultores fureret Leo Armenus, contigit, ut *Michaëlem*, ob linguæ vitium *Balbum* appellatum, læsæ Majestatis reum capitali sententiá damnaverit. Sed cùm ad supplicium duceretur Michaël Balbus, *Theodosia* Imperatrix *Leoni* marito suo persuasit, ut ob Festi Natalis Christi reverentiam illius interitum procrastinaret. Annuit Imperator uxoriá supplicatione victus, & in carcerem Michaël Balbus vinculis constrictus reductus est. Qui postridie litteras ad conjurationis conscios misit, quibus minabatur, se omnes Imperatori indicaturum, nisi celeriter adessent. Quò factum est, ut hi ad Regium Palatium se se actutùm contulerint, seque cum Clericis commiscentes, strictis ensibus, dùm Imperator hymnos, ut consueverat, in Ecclesia auspicatus esset, ex angulo prosilierint, eumque multis vulneribus confecerint. Ejus cadaver effræni licentiá sicarii per Circum traxerunt, illius uxorem, nempè *Theodosiam*, & quatuor ejus liberos, *Symbatium* videlicèt, cui per inaugurationis solemnia inditum erat *Constantini* nomen, *Basilium*, *Gregorium*, & *Theodosium* è Palatio ejecerunt, hósque omnes lembo impositos in Insulam *Proten* duxerunt. Ibi exlecti, seu castrati cùm essent, *Theodosium* mori contigit, sicut scribit *Constantinus Porphyrogenneta* lib. 2. Chronographiæ. Sic miserè periit *Leo Armenus* die Natalitio Christi Domini anno DCCCXX. postquàm imperásset septem annos, menses quinque, & dies quindecim.

D. Quis in Imperio Orientis successit *Leoni Armeno?*

M. *Michaël Balbus*, qui Leoni Armeno mortem machinatus fuerat, eo occiso, pedes adhuc in custodia constrictus, Imperator est acclamatus, & malleo confractis compedibus, pedore carceris adhuc conspurcatus ad Sanctæ Sophiæ Templum deductus & inauguratus est, à Nicephoro Patriarcha Constantinopolitano. *Armorio*, quod Phrygiæ Oppidum est, oriundus erat Michaël Balbus, & impium prædecessorem suum Leonem Armenum nequitia æquavit, immò & superavit. In primis, scelestissimi Imperatoris *Constantini Copronymi* Vitam, seu exemplum quoddam, formamque propositam habens, accuratissimè eum reddere satagebat. Modò Sabbatis jejunandum esse sanciebat, modò adversùs divinos Prophetas linguam acuebat, ac tum futuræ resurrectionis, tùm bonis illam comitantibus fidem detrahebat. Non esse prorsus Diabolum, ut quem Moses non tradiderat, obganniebat. Fornicationem amplexabatur, ac solum, qui est super omnia, Deum, juramentis adhibendum statuit; *Judam* petulcâ & effræni linguâ Beatis accensebat. Salutaris Paschæ Festum cavillabatur, tanquàm malè nec legitimo tempore celebraretur. Litteras cùm sacras, tum prophanas sic aspernabatur, ut nec pueros illis imbui sineret, sicut testatur *Constantinus Porphyrogenneta* lib. 2. Chronographiæ. Prætereà, *Michaël Balbus* Judæorum, Manichæorum, cæterarumque id genus pestium colluvione conflatâ sectâ in Phrygia ortâ à teneris annis in Patria sua infectus, crudele bellum sacris Imaginibus indixit. *Methodium*, qui posteà Patriarcha Constantinopolitanus fuit, & *Euthymium* Sardium Antistitem, Viros sanctissimos in exilium extrusit, quòd sacrarum Imaginum cultum negare nollent, & immaniter persecutus est. *Euphrosynam* Monialem, quam deperibat, è Monasterio rapuit, sibique matrimonio copulavit. *Thomam* quemdam tyrannidem sibi parantem ope Bulgarorum devicit, & omni crudelitatis genere laniavit. In quatuor superstites Leonis Armeni filios atrociter sævuit, eósque castrari jussit, quorum unus in sectione mutus effectus est, alter obiit. Sub hoc Imperatore bipedum nequissimo Imperium Romanum magnam diminutionem passum est. *Creta* siquidem à Saracenis occupata est circa annum DCCCXXIII. Siciliam verò an. DCCCXXVIII. invaserunt Africani proditione *Euphemii*, qui tamen in Syracusana obsidione cæsus perfidiæ suæ pœnas luit. Exindè, *Calabriam*, *Apuliam*, & pleràsque Italiæ partes occupârunt Saraceni. *Dalmatia* Imperatorum Orientis jugum excussit. Obiit tandem flagitiosissimus Imperator anno DCCCXXIX. postquam annos novem, & totidem menses Imperium tenuisset. Moriens *Theophilum* filium suum Imperii reliquit hæredem.

D. Patris sui *Michaëlis Balbi* impietatem sectatúsne fuit *Theophilus* Imperio potitus?

M. Patris sui *Michaëlis Balbi* impietatis æmolus, perindè ac Imperii hæres fuit *Theophilus*. Iconoclastarum siquidem Hæresi, quam à suis majoribus acceptam cum lacte suxerat, impensè addictus, *Theophanem*, & *Theodorum*, Viros religione spectatissimos acriter insectatus est. Religiosam turbavit plebem, variisque generis malis afflixit, nec, quamdiù Imperii habenas moderatus est, quietè eam agere permisit. Hinc, teste *Constantino Porphyrogenneta*, cujus historiam è Græco in Latinum vertit noster Combefisius, *congruentem hanc à Deo mercedem retulit, ut nihil præclari facinoris in bellis ediderit, sed victus semper, nec, ut decet Imperatorem, domum redierit.* Expeditiones quinque adversùs Saracenos suscepit *Theophilus* Imperator, & in ultima datus in fugam, *Armorium*, Urbem à Barbaris expugnatam, multa hominum millia cæsa, Primarios Duces, aliósque Viros illustres in captivitatem abductos vidit, quorum

libertatem cùm, oblatâ etiam pecuniâ, à Barbaris impetrare haud posset, in mœrorem incidit, inde in dysenteriam, quâ periit anno DCCCXLI. postquàm imperâsset annos XII. menses tres, & dies XVIII. Refert *Zonaras* Scriptor Græcus, quod Theophilus Imperator, paulò antequàm moreretur, veritus, ne, se mortuo *Theophobus* Persa & insignis Dux, quo in bellis contra Saracenos usus fuerat, tyrannidem invaderet, eum interfici, caputque illius sibi afferri jusserit, manuque impositâ & contrectatis capillis dixerit: *jam neque ego Theophilus sum: neque tu Theophobus*, usque dictis animam exhalaverit. Quamvis autem Theophilus impietatem patris sui in propaganda Iconoclastarum hæresi æmulatus fuerit, testantur tamen Historici Græci, *Constantinus Porphyrogenneta*, *Zonaras*, *Cedrenus*, & alii, ipsum fuisse juris exactorem severissimum. Atenim statim ac ad Imperium provectus est, cædem *Leonis Armeni* Imperatoris ultus est, Parricidis capite damnatis. *Euphrosynam* ad Monasterium, ubi primùm comam posuerat, redire compulit. Privatorum causas interdùm audire solebat. Annonæ, rerumque venalium pretium moderabatur. Urbem meretricibus purgavit, libidinem domuit, & à divitiarum cupiditate fuit omninò alienus. *Theodoram* è Paphlagonia ortam, fœminam sanctissimam, duxit uxorem, eamque *Icasia* nobilitate, pulchritudine & doctrina longè præstantiori his omnibus virginibus, quas ipse uxorem ducturus in suum Palatium accerciverat, prætulit. Cùm enim *Theophilus* omnes illas virgines obambulans spectaret, aureum pomum præ manibus tenens futurarum pignus nuptiarum, *Icasia* pulchritudinem admiratus ait: *à muliere emanârunt mala*, cui illa placidè & cum honesto rubore solerter respondit: *sed & res meliores è muliere exuberant*. Qua virginis Responsione attonitus Imperator, ea præteritâ, Malum aureum *Theodoræ* dedit, eique nupsit, ex qua suscepit *Theclam*, *Annam*, *Anastasiam*, *Pulcheriam*, *Mariam*, & *Michaëlem*, quem adhuc puerulum *Theophilus* Imperator moriens Imperii reliquit hæredem sub *Theodora* Augustæ Matris tutela. Hic obiter advertas, quæso, nonnullos esse, qui post Baronium existimant, *Theophilum* Imperatorem, antequam efflaret animam, erroris sui pœnituisse, & *Theodora* conjugis suæ, aliorumque fidelium precibus à pœnis Inferni fuisse liberatum. At ipse faciliùs assentior doctissimo nostro *Combefisio*, qui has Græciæ sequioris fabulas esse ait in Notis *ad Orationem Historicam in Festum restitutionis Imaginum* à se publicatam *in Auctario Bibliotheca Græco-Latina*, in qua hæc fabula legitur.

D. Cùm *Theodora* Augusta, ùt observâsti, fuerit religiosissima fœmina, nullus dubito, quin, eâ rerum summâ potiente, novam in Oriente faciem induerit Imperium, resfloruerit Religio, suúsque sacris Imaginibus honos restitutus fuerit?

M. *Theodora* Augusta Clavum Imperii regens, nihil secundùm DEUM antiquiùs habuit, quàm ut sacrarum Imaginum abolitum cultum instauraret. Eam ob rem, ut pium istum, quod inierat, consilium faciliùs ad optatum exitum perducere posset, habito Constantinopoli Concilio, *Joannem* Pseudo-Patriarcham Constantinopolitanum medullitùs Iconoclastam è Solio Patriarchali dejecit, & in ejus locum suffecit *Methodium* Presbyterum sanctitate vitæ & doctrina celeberrimum fideique Confessorem eximium, qui à *Theophilo* Imperatore Iconoclasta crudeliter flagris cæsus, tumuloque inclusus per annos aliquot modico pane & aquâ sustentandus fuerat detentus. Major Iconoclastarum pars, mutatis animis & sententiis, ad Ecclesiæ unitatem & secundæ Synodi Nicænæ fidei professionem rediit. Monachos, & Episcopos, quos *Theophilus* Imperator solum vertere coëgerat, in libertatem asseruit, & ab exilio revocavit *Theodora* Augusta. Sancti *Theodori* Studitæ, egregii sacrarum Imaginum defensoris corpus, quod post annos undeviginti ab ejus obitu integrum repertum est, & miro odore fragrans, Constantinopolim transferri curavit. Denique, ut Imperium à fæce Hæresum omninò repurgaret, novos Manichæos, *Paulicianos* videlicèt, de medio tollere jussit, si resipiscere, & ab errore resilire nollent.

Tam felicem Imperii statum vecordia *Michaëlis* Imperatoris, & Avunculi ejus *Bardæ* interpellavit ambitio. *Bardas* quippè *Theodoræ* Augustæ frater rerum Præfecturam ambiens author fuit Michaëli Imperatori, ut Matrem suam *Theodoram*, qua cum annis quatuordecim Rempublicam administraverat, in ordinem redigeret, ipsique omnium rerum curam demandaret. Imprudentissimus Princeps tam pravis Consiliis auscultans totius Imperii administrationem arbitrio *Bardæ* avunculi sui permisit, eum Cæsaris dignitate decoravit, seque totum ludis, aurigationibus, perpotationibus, aliisque id genus voluptatibus dedit. Quin, per immanitatem à sæculis inauditam, *Michaël* Imperator malignis Bardæ Consiliis inductus *Theodoram* Augustam matrem suam è Palatio ejecit, eamque cum suis filiabus attonderi & Monjales fieri jussit. Quo indutæ habitu, ac omnibus spoliatæ opibus in Carian Palatium ablegatæ sunt, ubi *Theodora* Augusta paulò post obiit. Ac non diu Deus præpotens scelerum ultor distulit pœnas, quæ *Bardam* primarium omnium illorum malorum authorem justè manebant. Anno enim DCCCLXVI. *Michaël* Imperator *Bardæ* superbiam perosus, eum per *Basilium* Macedonem trucidari jussit. Cujus cadaver fœdè discerptum lacerumque plebs per vicos & plateas ignominiosè traxit. Occiso *Barda*, Michaël Imperator *Basilium* Macedonem Imperii consortem fecit, qui, pro ea, quâ Michaëlem prosequebatur, amicitia, cùm sæpiùs eum reprehenderet, & à vitiis, in quibus se turpiter volutabat, ad meliorem frugem revocare pro viribus niteretur, sibi concitavit odium Imperatoris, qui ex diuturna in vitiis consuetudine jam callum in malo obduxerat. Quapropter, *Michaël* Imperator omnis reprehensionis impatiens, Basilium Imperio exuere, vitâque privare in animum induxit. Sed *Basilius*, ut insidias sibi ab Imperatore structas anteverteret, eum vino obrutum interfecit anno DCCCLXVII. cùm annis imperâsset viginti quinque, hoc est, undecim solus, & quatuordecim cum matre sua *Theodora*. Sublato è vivis *Michaële* Imperatore, solus imperavit *Basilius*, qui Catholicam Religionem

gionem fovit, & auxit, Imaginum cultum promovit, Saracenos variis in Regionibus Imperii, & Manichæos profligavit, multas extruxit atque restauravit Basilicas, Judæos plurimos suâ munificentiâ pellexit ad fidem. *Bulgaros* recèns ad Religionem Christianam conversos missis Sacerdotibus & Monachis piissimis in fide confirmavit. Ecclesiæ fines propagavit, misso ad Russos, sive Ruthenos, Antistite, qui eos fidem Christianam edoceret. Sub eodem *Basilio* Imperatore convocata est Constantinopoli anno DCCCLXIX, sedente *Hadriano II.* Summo Pontifice, octava Synodus generalis, in qua Sanctus *Ignatius* legitimus Patriarcha Constantinopolitanus Sedi suæ restitutus est, & *Photius*, qui eam malis *Bardæ* artibus invaserat, dejectus est, quam Concilii sententiam in Photium latam confestim executioni mandari jussit Imperator. His præclaris Gestis magnam sibi gloriam comparavit *Basilius* Imperator, quam posteà fallaciis & præstigiis insignis cujusdam Magi & Impostoris *Theodori Santabareni* Monachi Photio amicissimi delusus haud parùm obscuravit. Nam *Photium* perniciosum Schismaticum anno DCCCLXXVII. quo S. Ignatius Patriarcha Constantinopolitanus obiit, ad Sedem Constantinopolitanam, quâ justè abdicatus fuerat, revocavit, & in pristinam Patriarchatus dignitatem recepit. Deindè, ejusdem nequissimi viri *Theodori Santabareni* calumniis inductus, filium suum *Leonem* omnibus Imperialibus ornamentis exutum in carcere per septennium detinuit, donec quadam die, *Basilio* Senatui convivium exhibente, psittacus flebili voce ingeminârit: *Heu, Heu Domine Leo*! quâ voce multi è Senatoribus in fletus prorumpentes etiam atque etiam Basilium Imperatorem rogârunt, ut innocentissimum filium suum *Leonem* tandem aliquandò in libertatem assereret, quorum precibus flexus Basilius filium suum è vinculis eduxit, eumque Imperii successorem designavit. Tandem anno DCCCLXXXVI. *febris ardoribus violentiori æstu ejus omnem vitalem humorem exhaurientibus ac consumentibus vita excessit Basilius, cùm imperâsset cum Michaële ejus decessore annum unum, alios verò decem & novem solus rerum summam administrâsset*, ùt ait *Constantinus Porphyrogennetа* in ejus Vita, quæ post Baronii obitum publicata est. *Leo* hujus nominis VI. ob eximiam, quâ pollebat, eruditionem, *Sapiens*, seu *Philosophus* appellatus successit Patri suo *Basilio*, tenuitque Imperium annos XXV. menses duos & dies decem, vitamque protraxit ad annum usque DCCCCXI. quare opportuniùs de eo sermonem habebimus in primo Colloquio in Historiam decimi Ecclesiæ sæculi. Satis sit hìc obiter observâsse, *Leonem* VI. Imperatorem in custodienda Republica solertem fuisse, eumque in liberalibus disciplinis eruditum multa scripsisse Opera, de quibus latè agit *Baronius*. Indicat etiam *Labbeus* loca, in quibus hæc *Leonis* Imperatoris Opera typis mandata fuerunt. *Opus Basilicorum*, id est, *Regiarum Constitutionum*, in septem Tomos in Folio distributum, Parisiisque typis excusum, præcipuum *Leonis* Imperatoris laborem fuisse asserunt Viri eruditi, eique attribuunt varia in laudem Mysteriorum Beatissimæ Virginis, aliaque Opuscula.

D. Statum Ecclesiæ sub Imperatoribus Orientis nono sæculo haud parùm turbatum fuisse probe intelligo; ostende modò, si placet, quo loco res Ecclesiæ fuerint eodem sæculo in Occidente?

M. Nonum sæculum in Occidente læta ac magnifica habuit initia, quibus tamen (ut solenne est accidere rebus humanis) perturbatus cursus, ac infelix exitus successit. *Carolus* Francorum Rex, cognomento *Magnus*, sed animi rerumque præstantiâ *Maximus*, acceptum à Patre *Pippino* Galliarum Regnum, ut jam in præcedentibus Colloquiis observavimus, in eam amplitudinem & majestatem evexit, nullum ut in Orbe potentius foret, nullumque fortunatius. Parebat ejus legibus non solùm Gallia omnis, sed etiam magna Italiæ pars, *Germania, Noricum, Pannonia, Dacia*, & aliæ Septentrionales Regiones, eidemque manum Hispania dare gestiebat. Pro eâ singulari observantiâ, quâ Sedem Apostolicam colebat *Carolus Magnus*, Romam anno DCCC. venit, ut liberaret ac vindicaret *Leonem III.* Summum Pontificem, qui anno DCCXCIX. pravorum quorumdam hominum factione impetitus, oculis linguaque mutilatus & indignis modis vexatus fuerat. Tanti sceleris atrocitate permotus *Carolus Magnus* Romæ Conventum habuit, in quo *Leo III.* à criminibus sibi falsò impactis spontaneo juramento se se purgavit, & posteà, ipso Natalis Christi die Carolum Magnum Imperatorem & Augustum declaravit anno DCCCI. sicque in Carolo Magno Imperialis dignitatis titulum in Occidente renovavit Pontifex ille Maximus, qui jam à trecentis & ampliùs annis, stante in Italia Gothorum Regno, penitùs defecerat, ùt rectè explicat *Sigonius* lib. 4. de Regno Italiæ ad annum DCCCI. ubi inquit: *Hunc dignitatis Imperatoriæ titulum, cùm in Momyllo Augustulo, ultimo Occidentis Imperatore, ante trecentos fermè annos, sub Regnum Gothorum in Italia, defecisset, in eodem Occidente Pontifex renovavit, ut haberet Ecclesia Romana adversùs Infideles, Hæreticos ac Seditiosos Tutorem, cujus Officium repudiâsse jam pridem Imperator Orientis videretur.* Inauguratus Imperator Carolus Magnus, *omisso Patricii nomine*, quo anteà nuncupabatur, *Imperator & Augustus*, teste *Eginhardo* in Annalibus, appellatus est, misitque anno DCCCII. Legatos in Orientem, ut ejus nuptias cum *Irene* Imperatrice, ad quas ipsa lubenter inclinabat, conciliaret, eaque ratione duo Imperia in unum coalescerent. At legati, cùm Constantinopolim advenissent, spectatores facti sunt non fœderis nuptialis, sed luctuosæ tragœdiæ. Sub horum oculis *Nicephorus* Patricius Constantinopolitanus, ùt jam observavimus, *Irenem* benè meritam de se Imperatricem in *Lesbum* Insulam ingenti satellitum manu stipatam ablegavit, Imperiumque invasit. Spe suâ frustratus *Carolus*, omnes suas curas & cogitationes ad pristinum Imperio Occidentis conciliandum splendorem contulit. Bellum Saxonicum, quod triginta tres annos duraverat, anno tandem DCCCIV. feliciter confecit, & Saxones sæpè rebelles, sæpè domitos, Christianam Religionem posteà amplexos, atque authoribus rebellionis profligatis, incredibili numero per Galliam & Germaniam sparsit.

sparsit. *Danos* cum eorum Rege *Godefrido* compressit. Populos *Venetos* per filium suum *Pippinum* subegit, & in deditionem recepit. *Mauros* Italiam populantes repulit. Multos in Germania populos ad Fidem Christianam adduxit. Literas in Galliis instauravit, fovit, amplificavit. Plures liberos ex octo, quas duxit, uxoribus suscepit. Nunquam tamen castitatem conjugalem introductione concubinarum (sicut falsò scripserunt Neoterici) fœdavit. Regnum suum in Testamento, quod condidit Carolus Magnus, inter tres filios superstites divisit. *Carolo* majori natu Belgicam Galliam ac Germaniæ magnam partem: *Pippino* Italiam, Bajoariam & partem Alemanniæ; *Ludovico* Aquitaniam & Gallias Lugdunensem & Narbonensem concessit, eisque singulis Ecclesiæ causam accuratissimè commendavit. Verùm, *Carolo* & *Pippino*, vivo adhuc parente, defunctis, solus superstes *Ludovicus* paternam in ditionem ex asse successit. Postremo, *Carolus Magnus* cùm Aquisgrani hiemaret, mense Januario validâ febre correptus est, & accedente ad febrem lateris dolore, abiit è vivis anno ætatis suæ LXXII. V. Kalend. Februarii, ùt ait *Eginhardus* in ejus Vita. Sepulchro Caroli Magni, teste eodem *Eginhardo*, appositum est istud Epitaphium: *Sub hoc conditorio situm est corpus Caroli, Magni atque Orthodoxi Imperatoris, qui Regnum Francorum nobiliter ampliavit, & per annos XLVII. feliciter tenuit. Decessit Septuagenarius, anno Domini DCCCXIV. Indictione VII. V. Kalend. Februarii.* De sanctitate Caroli Magni Imperatoris multa habet *Baronius* ad annum Christi DCCCXIV. legendus est etiam *Bollandus* ad diem XXVIII. mensis Januarii, ubi agendo de publica S. Caroli Magni veneratione, Breviaria complurium Ecclesiarum à se visa testatur, in quibus V. Kal. Februarii *Carolus* Imperator Officio novem vel trium lectionum colitur. Citat etiam *Bollandus* Wandelbertum, aliósque Martyrologos, apud quos eadem die nomen *Caroli* legitur, refertque ex Breviariis *Mindensi* & *Rotomagensi* publicas precationes eo quoque die recitari solitas.

D. Quâ de causâ mox dixisti, lætis ac magnificis initiis, quæ sæculum Ecclesiæ nonum in Occidente habuit, perturbarum rerum cursum, & infaustum successisse exitum?

M. Id dixi, quia amplitudo, Majestásque Galliarum Regum Imperiali dignitate nono Ecclesiæ sæculo aucta tamdiu stetit in apice, quamdiu vixit Carolus Magnus, cui vix parem in omni virtutum genere, sive quæ præcesserunt, sive quæ posteà insecuta sunt sæcula pepererunt. At, eo mortuo, initium malorum à domesticis turbis, & nefario Principum scelere prodiit, filiis videlicèt adversùs optimum parentem conjurantibus. Quod quidem quo pacto contigerit, breviter hic enarrabo. *Ludovicus* Galliarum Rex & Occidentis Imperator, *Pius* cognominatus, *Caroli Magni* & *Hildegardis* filius totam Patris sui luce functi Ditionem obtinuit; præter tamen Italiæ Regnum, quod Pippini fratris sui filio *Bernardo* contigit. Matrimonium cum *Irmingarde* iniit *Ludovicus Pius*, ex qua tres liberos suscepit *Lotharium*, *Ludovicum*, & *Pippinum*. Mortuâ verò *Irmingarde* priore conjuge, Ludovicus Pius *Juditham* filiam *Welphi*, seu *Guelphi* Comitis in Bavaria secundam duxit uxorem, ex qua natus ei est *Carolus*. Tres liberi Ludovici Pii ex *Irmingarde* priore conjuge geniti haud æquo animo ferentes, quòd Carolus ex *Juditha* secunda uxore natus ipsis æquaretur, in patrem temerè insurrexerunt, eumque captum in Campo, qui est inter Argentariam & Basileam, quique ab eorum perfidia dictus est *Mendacii Campus*, Imperio dejecerunt, & *Juditham* novercam in Monasterio recluserunt. Tentavit *Gregorius* Summus Pontifex hujus nominis IV. pacem conciliare Ludovicum Pium Imperatorem inter & ejus filios, & eâ de causâ in Gallias concessit, ut se honorarium pacis arbitrum interponeret. Quapropter audiri minimè debent quidam Scriptores, qui dicunt, hunc Summum Pontificem malevolo in Ludovicum Pium animo in Gallias venisse, & ejus perduellibus filiis impensiùs favisse. Frustrà tamen Pontifex hanc concordiam conciliare studuit, cùmque nihil obtinere posset, Romam rediit mœrens ac dolens miseram sortem Ludovici Pii, qui à filiis suis *Compendium* deductus, ibique in Generali Conventu gladium deponere, sumptoque cilicio, se reum malè administrati Regni fateri, & Imperium *Lothario* filio suo cedere coactus est anno DCCCXXXIII. At tantâ rerum indignitate Galliarum Proceres, populique commoti, Ludovicum Pium injustè depositum Imperio pristinæ dignitati sequenti anno, seu DCCCXXXIV. in integrum restituerunt. Quæ restitutio in Conventu apud Theodonis Villam an. DCCCXXXV. habito, à Primoribus Regni & ab Episcopis fuit approbata, atque omnia, quæ in Ludovicum Pium Imperatorem, præsertim in Conventu Compendiensi, acta decretaque fuerant, proscripta penitùs & abrogata sunt. Imperio restitutus Ludovicus Pius filios suos Pippinum & Ludovicum ad se redeuntes amantissimè complexus est, perduellione ipsis condonatâ. At *Lotharius* primogenitus Ludovici Pii Imperatoris filius, qui patrem contumeliosiùs cæteris exceperat, tardiùs cum eo reconciliatus, Gallias civili bello permiscuit, Italiam perturbavit, donec tandem, à patre indultâ ei veniâ, pax inter illos utcumque redintegrata est. Obiit Ludovicus Imperator XII. Kalend. mensis Julii anni DCCCXL. Vixit annos LXIV. Rexit Aquitaniam per annos XXXVII. Imperium verò gubernavit per annos XXVII. & menses sex, ut testantur Annalistæ Metensis & Fuldensis. Ejus corpus *Drogo* ipsius Frater & Episcopus Metis apud Sanctum Arnulphum, unà cum Episcopis, Abbatibus, Comitibúsque congruo honore sepulturæ tradidit. Fuit *Ludovicus Pius* optimus Imperator, justus, liberalis, & virtutum patris sui Caroli Magni imitator. Ea, quæ perperàm gesserat contra fratres suos *Drogonem*, *Hugonem*, & *Theodericum*, quos adhuc impuberes & invitos tonderi præceperat, vel contra alios suos agnatos, & præcipuè adversùs *Bernardum* Italiæ Regem nepotem suum, quem turbas excitantem oculis orbari consenserat, sincerâ & publicâ pœnitentiâ eluit expiavitque. Prætereà, quàm insignis illius pietas fuerit, ostendunt infinita bona ab eo Ecclesiis & Monasteriis data, necnon præclarum Elogium, quod de ejus virtutibus celebrat *Theganus* Trevirensis

rensis Chorepiscopus. Illius etiam zelum & ardorem in propagandis liberalibus disciplinis, Scripturarúmque SS. Patrum Codicibus asservandis, unde ad configendas hæreses tela depromerentur, laudibus extollit *Jonas* Aurelianensis Episcopus in Epistola, qua *Carolo Calvo* Galliarum Regi suum de imaginibus nuncupavit Opus. Sub Ludovico Pio Imperatore anno DCCCXXV. habita est Parisiis Synodus pro cultu imaginum, de qua Parisiensi Synodo opportuniùs in quarto Colloquio disseremus.

Lotharius, qui à patre suo Ludovico Pio jam ab anno DCCCXXII. ad Imperii consortium adscitus fuerat, statim ac illum vitâ functum fuisse accepisset, universæ Monarchiæ acquirendæ avidus fratrum suorum ditiones invadere, & omnia ad se trahere molitus est. Quocirca, *Ludovicus* & *Carolus* ejus fratres in communis causæ discrimine belli conjunctis viribus ei strenuè restiterunt, eumque duplici prælio debellârunt, uno ad Vicum Fontanetum in Burgundia anno DCCCXLI. altero ad Argentoratum anno sequenti. Victus Lotharius pacem interpellavit, quæ demùm his conditionibus conclusa est, ut *Lothario*, præter Imperium Romanum, ea Galliæ pars cederet, quæ Scaldi & Rheno continetur, adjuncta etiam Burgundia, cæterisque usque ad Mediterraneum subjectis Provinciis; *Ludovico* Germania omnis à sinu Baltico usque ad Rhenum, tresque ultra Rhenum darentur Civitates (vini habendi gratia) *Moguntia* videlicèt, *Spira*, & *Wormatia*; denique *Carolo* tribueretur Francia Occidentalis ab Mosa flumine usque ad Mare Britannicum, cum *Occitania* & *Marca Hispanica*. His hoc pacto compositis, *Lotharius*, postquàm ab obitu patris sui Ludovici Pii quindecim annis imperasset, pœnitentia ductus ubea, quæ in patrem, fratresque olim gesserat, atque peccata in Deum commissa, sæculo & Imperio nuncium remisit, & in pœnitentis animi signum habitu Monastico in Prumiensi Monasterio, quod quinque circiter millium passibus ab urbe Trevirensi distat, indui voluit anno DCCCLV. ubi paulò post vita decessit. Tres liberos reliquit Lotharius, *Ludovicum*, cui jam Italiam concesserat, & quem Imperii collegam renunciarat, *Lotharium*, cui eam Galliæ partem, quæ posteà ab illo *Lotharingia* dicta est, concessit, & *Carolum* natu minimum, cui *Provinciam* dedit. Mortuo Lothario successit in administratione Imperii *Ludovicus* illius filius hujus nominis II. Fuit Princeps litteratus, pius, justus, Ecclesiæ defensor, largus eleemosynarum largitor, & belli etiam artibus clarus. *Adelgisum* siquidem Beneventi Ducem, qui stimulatus à Græcis arma sumpserat, compescuit, & in Insulam Corsicam fugere compulit. Normannos in Gallia tumultuantes repressit, Saracenos Italiam devastantes debellavit, & ex ejus finibus expulit. *Lotharius* ejus frater *VValdradæ* pellicis amoribus captus, *Theutbergam* conjugem suam *Bosonis* filiam falsis criminibus impetitam repudiare voluit. Qua de causa ad *Nicolaum* Summum Pontificem scripsit, quo prudenter tam injustæ petitioni respondere cunctante, Lotharius hujus moræ impatiens coëgit Synodum Aquisgranensem octo Episcoporum, quorum Principes erant *Guntharius* Agrippinensis, ac *Teutgardus* Trevirensis Antistites, qui ejus cum Vvaldrada nuptias approbarunt. Quorum iniquissimum Decretum, & à *Nicolao* Pontifice Maximo justè reprobatum, in alia Synodo, Metensi videlicèt, iterùm confirmari curavit Lotharius, misitque Romam Legatos eosdem Guntarium, & Teutgardum Antistites, quos Nicolaus Papa dignitate movit, duasque illas Synodos, habito Romæ Concilio, damnavit. At, cùm isti Antistites, Pontificiâ auctoritate despectâ, sese pro Episcopis gererent, institit *Nicolaus* Papa, ut eorum loco alii crearentur Episcopi. Quod tamen à Lothario obtinere non potuit. Post verò multas tergiversationes & ludificationes Lotharius ab Imperatore *Ludovico* in auxilium contra Saracenos accitus, Romam venit anno DCCCLXIX. ubi ab Hadriano secundo Nicolai successore per mendacium veniam impetravit, postquam nimirum sub Communionem Dominici Corporis, se, post interdictum, *Vvaldrada* pellice abstinuisse pejeravit. Sed Deus tanto sacrilegio debitas pœnas diù non distulit. Nam in reditu lethali morbo confectus Lotharius, paucos post menses Placentiæ in pœnam sui perjurii repentina morte è vivis sublatus est. Ejus Regnum *Carolus*, à Calvitie dictus *Calvus*, Galliarum Rex, & *Ludovicus* Germaniæ Rex partiti sunt. Mortuo autem Mediolani absque prole anno DCCCLXXV. *Ludovico II.* Imperatore anno Imperii sui vicesimo, *Carolus* dictus *Calvus* hujus nominis II. *Ludovici Pii* ex *Juditha* filius, protinùs in Italiam è Gallia, quam regebat, advolavit, & delusis *Ludovici* Germaniæ Regis fratris sui filiis, quos Pater capessendi Imperii cupidus miserat, ne *Carolus Calvus* Imperio poteretur, à Joanne VIII. Pontifice Maximo Imperii coronam accepit anno DCCCLXXV. Porrò, *Carolus II.* Imperator cognomento *Calvus* Princeps fuit versipellis, superbus, ambitiosus, in bellis timidus ac ignavus. Incursiones & deprædationes, quibus Normanni Gallias vexabant, cum armis impedire haud posset, tributi pensitatione cohibere coactus est. Regnum nepotibus suis *Carolomanno*, *Ludovico*, & *Carolo Crasso*, Ludovici Germaniæ Regis filiis eripere molitus est. At ipsi collecto exercitu illum ad Andernacum vicerunt. Fugiens autem *Carolus Calvus* Imperator *febre correptus*, ut ait Annalista Bertinianus, *pulverem bibit, quem sibi nimium dilectus ac credulus medicus Judæus nomine Sedecias transmisit, ut ea potione à febre liberaretur, insanabili veneno hausto inter manus portantium, transito monte Cinisio, perveniens ad locum, qui Brios dicitur, undecimo die post venenum haustum in vilissimo tugurio mortuus est.* II. Nonas Octobris anni octingentesimi septuagesimi sexti. Imperii II. *Ludovicus* ejus filius, *Balbus* ab impedita lingua nuncupatus, ei in Galliarum Regnum successit, sed non in Imperium, sicut luculenter probat *Sirmondus* in Notis ad Concilium Trecense II. Explodi ergo debet vulgaris error quorumdam, qui *Ludovicum Balbum* Imperatoribus accensent, cum tamen certum sit, eum à *Joanne VIII.* Pontifice Maximo accepisse quidem Coronam Regiam, sed non Imperialem. Mortuus est *Ludovicus Balbus* Galliarum Rex anno DCCCLXXIX. ac tres reliquit liberos, scilicet *Ludovicum*, *Carolomannum*, quos ex *Ansgarda* priore conjuge suscepit, &

Carolum dictum *Simplicem* ex *Adelaide* altera uxore genitum, quem moriens in cunis reliquit. *Ludovicus* primogenitus filius Ludovici Balbi, qui in Regno Gallico successit patri suo anno DCCCLXXIX, appellatur in serie Galliarum Regum Ludovicus III. cui anno DCCCLXXXII. vita functo successit in Regno Gallico *Carolomannus* ejus frater, qui Regnum gubernavit usque ad an. DCCCLXXXIV. quo anno, ut ait Continuator Lambecianus, *in quadam venatione ictibus cujusdam apri fertur occisus; veritatem vero à suo satellite in eadem venatione non sponte vulneratus occubuit.* Mortuo Carlomanno Galliarum Rege, ad Thronum Francicum admotus non est *Carolus* dictus simplex Ludovici III. & Carlomanni frater, eò quòd annos tantùm septem cùm natus esset, ad tuendum à frequentibus Normannorum incursionibus Galliarum Regnum conferre nihil poterat. A spe tamen & jure regnandi non omninò exclusus est, sed. *Hugonis* Abbatis fidei curæque concreditus est. Franci itaque post obitum Carlomanni Galliarum Regis evocârunt ad Galliarum Regnum gubernandum *Carolum* à corporis habitudine dictum *Crassum* filium Ludovici Germaniæ Regis, & Imperatorum Lotharii, & Caroli Calvi nepotem, qui jam anno DCCCLXXX. à Joanne VIII. Pontifice Maximo Romæ Imperator fuerat inauguratus. At *Carolus Crassus*, adversùs Normannos Gallias infestantes re infeliciter gesta, corpore & animo malè affectus adeò ægrotare cœpit, ut volens nolens, Imperio, simul & Regno Gallico se abdicare compulsus fuerit anno DCCCLXXXVII. eoque, ut est rerum humanarum vicissitudo, calamitatis incidit, ut ab *Arnulpho* Carlomanni Bavariæ quondam Ducis filio notho, & à Proceribus Germaniæ Rege electo victum precariò quærere cogeretur. Moritur est *Carolus Crassus* anno sequenti, seu DCCCLXXXVIII. Sunt quidam Historici, qui putant, *Arnulphum*, post abdicationem Caroli Crassi, Imperatorem fuisse. Sed Arnulphus jure dici haud potuit Imperator, nisi postquam à *Formoso* Pontifice Romano coronatus est, & *Augustus* declaratus, quod solum contigit anno DCCCXCVIII. Antequam autem *Arnulphus* à *Formoso* Papa *Augustus* renunciaretur, *Guido*, seu *Vvido* Spoleti Dux à Pontifice *Formoso* Imperii Corona redimitus fuit anno DCCCXCI. Ab hoc Guidone *Berengarius* Forojuliensis Dux Imperii æmulus Bello victus ad *Arnulphum* Germaniæ Regem confugit, eumque Italiam invadendi spe eò facilè pellexit. Interim *Guido* Imperatoris nomine Italiâ potitus obiit ann. DCCCXCV. & *Lambertus* ejus filius Imperii Coronam adeptus est, quâ tamen ab Arnulpho Germaniæ Rege anno DCCCXCVI. spoliatus est, vixit tamen usque ad annum DCCCXCVIII, quo ab *Ugone* filio *Manfredi* Comitis Mediolanensis fuit occisus. *Arnulphus* verò Imperium rexit ab ann. DCCCXCVIII. quo à *Formoso* Papa fuit coronatus Imperator, usque ad ann. DCCCXCIX. quo è vivis excessit, & filium puerulum septennem, dictum *Ludovicum* reliquit, qui patri in Regno Germaniæ successit, sed non in Imperio, sicut opportuniùs ostendam in Colloquio primo in Historiam decimi Ecclesiæ sæculi, ubi texam seriem Imperatorum, qui decimo sæculo summa rerum in Occidente potiti sunt.

D. *Carolum Crassum* Regno Galliarum fuisse abdicatum jam accuratè observâsti, at necdum indicâsti eum, qui post abdicationem & mortem Caroli Crassi in Gallicum Regnum ei successit.

M. Franci, amoto Carolo Crasso, eoque mortuo an. DCCCLXXXVIII. pari consensu & voluntate, annuente etiam *Arnulpho* Germaniæ Rege, donec *Carolus Simplex* filius Ludovici Balbi adolesceret, Galliarum Regem creârunt *Odonem* Comitem Parisiensem, *Roberti* Andegavorum Comitis filium, *virum strenuum, cui præ cæteris forma, pulchritudo, & virium sapientiæque magnitudo inerat. Qui rempublicam viriliter rexit, & contra assiduas deprædationes Normannorum indefessus propugnator extitit*, inquit Annalista Metensis. Unctus fuit *Odo* à *Vralterio* Archiepiscopo Senonensi anno DCCCLXXXVIII. Sunt nonnulli Historici, qui affirmant, *Odonem* sibi nomen Regis tribuisse, non quòd fuisset reverà coronatus Galliarum Rex, sed quia dumtaxat tutor erat *Caroli Simplicis*, qui, licèt verus ac legitimus esset Galliarum Rex, Regno tamen administrando, utpotè puerulus, impar erat. At, meâ quidem sententiâ, longè probabilius est, *Odonem* Galliarum Regem à Francis, nulla tunc *Caroli Simplicis* habitâ ratione, creatum, sibi Regnum vindicasse. Quod cùm multi Francorum Proceres ægrè ferrent, *Carolum Simplicem* ex Anglia, quò fuerat à matre abductus, revocârunt, ad Regium culmen sublimârunt, & à *Fulcono* Remensi Archiepiscopo inaugurari curârunt an. DCCCXCIII. Suam tamen dignitatem Regiam strenuè in Gallis tuitus est *Odo*, ut constat ex Bellis, quæ *Odonem* inter & *Carolum Simplicem* posteà exorta sunt; & quæ manifestissimè evincunt, *Odonem* non tutorem Caroli Simplicis, sed tanquam legitimum & proprietarium Galliarum Regem fuisse coronatum. *Odo* Galliarum Rex die III. mensis Januarii anno DCCCXCVIII. diem extremum clausit, eoque è vivis exempto, omnes Galliarum Regni Proceres *Carolum Simplicem* Regem agnoverunt. Sed de Carolo Simplice, & de aliis, qui decimo Ecclesiæ sæculo Galliarum Regnum administrarunt, Sermonem instituemus in Colloquio primo in Historiam decimi sæculi.

D. Quo loco in Germania, Gallia, & Italia res Ecclesiæ nono sæculo fuerint, hactenus dilucidè exposuisti. Sed necdum Ecclesiæ Statum sub Regibus, qui eodem sæculo, Hispaniæ & Angliæ Regnis præfuerunt, exhibuisti, quem tamen ad pleniorem Historiæ notitiam hic prætermittere non debes.

M. In Hispania *Alphonsus* dictus *Castus* nono sæculo annos XLIII. vel, ut alii volunt, XLIV. regnavit. Is ille est *Alphonsus*, cujus eximias dotes in Historia superioris sæculi perstrinximus, quod anno septingentesimo octogesimo tertio Hispaniarum Regnum esset adeptus. Fuit *Alphonsus Castus* religiosissimus Princeps, bellica gloria, & pacis artibus celeberrimus, qui insignem victoriam de *Abderhamano* Saracenorum Cordubensium Rege, *S. Jacobo* Auspice, reportavit, cujus felicem exitum ex *Tudensi* fusè narrat *Baronius*. Paulò antequam moreretur *Alphonsus Castus*, in Procerum Conventu *Ramirum* filium *Veremundi* Regis suum Regni Successorem designavit, *Ramirus* post obitum

tum *Alphonsi Casti* Hispaniarom Regno potitus, conserto cum Saracenis prælio, sexaginta, vel, ut alii dicunt, septuaginta eorum millia internecione delevit anno DCCCXLVI. Hanc celebrem de Saracenis reportatam victoriam Hispani acceptam referunt S. Jacobo Apostolo, & præcipoo Hispaniarum Patrono, qui inacie perspicuè visus est equo albo insidens, deferensque album vexillom adversùs hostes fortiter dimicare. Normannos etiam numerosâ classe universi m Gallæciæ oram infestantes inito prælio devicit *Ramirus* Rex. Septuaginta eorum naves partim captæ, partim submersæ in navali pugna. Obiit *Ramirus* Hispaniarum Rex anno DCCCL. His temporibus multi Christiani à Saracenis Cordubæ pro Fide occisi martyrii palmam confecuti sunt, quorum martyrium *Sanctus Eulogius* Archiepiscopus Toletanus electus tribus libris celebravit. Mortuo *Ramira* Hispaniarum Regi *Ordonius* ejus filius successit, & Regium insigne ammumque suscepit. Princeps fuit miti ac tractabili ingenio, suavissimis moribus, justi æquique tenax. Bellum contra Saracenos feliciter gessit. Civitates plurimas ab eis dirutas instauravit. Vitâ functus est *Ordanius* Hispaniarum Rex anno DCCCLXVI. cùm regnâsset XVI. annis, ut disertè asserit *Alphonsus Magnus* illius filius in suo Chronico his verbis: *Suprafatus Rex*, id est, Ordonius, *post* XVI. *annos completos morbo podagrico correptus Oveto est defunctus, & in Basilica Sancta Maria cum prioribus Regibus est tumulatus.* Unde sequitur falli Baronium, dum scribit, Ordonium Hispaniarum Regem annos dumtaxat XII. regnâsse, eumque anno DCCCLXII. vivere desiisse. Ordonium in Hispaniarum Regni administratione excepit *Alphonsus* hujus nominis III. ejus filius, & ob egregias corporis, animique dotes, atque præclaros de Mauris reportatos triumphos *Magni* cognomen consecutus. *Sampirus* Astuticensis Episcopus, cujus Historiam *Sandovallius* publicavit, narrat, Alphonsum Magnum Hispaniarum Regem post varias victorias de Saracenis relatas, duos Presbyteros Romam ad Joannem VIII. Pontificem Maximum anno DCCCLXXXII. misisse, qui ab eo peterent, ut Ecclesia B. Jacobi Apostoli consecraretur, & celebraretur Concilium. Epistola Joannis VIII. ad Alphonsum Regem est CCCIX. in Registro Epistolarum Joannis VIII. qui ei concedit, ut Ovetensis Ecclesia Gallæciæ Metropolitana efficiatur. Ea verò Epistola, quâ Summus ille Pontifex annuit, ut Ecclesia Sancti Jacobi consecretur, est ordine CCCX. Has Joannis Octavi Papæ litteras ubi accepisset Alphonsus Rex, venit com uxore sua & filiis, ac Episcopis & totius Regni Comitibus, consecratâque Ecclesiâ, coëgit Synodom, in qua Ovetensis urbs Metropolis declarata fuit, actúmque insuper de restituendis Sedibus à Saracenis depopulatis, & de Episcopis, qui eis præfici debebant. Hujus Synodi Ovetensis Acta, quæ nunquam hactenùs fuerant edita, publicavit Eminentissimus Card. *de Aguirre*, eaque inseruit Tom. 3. Conciliorum Hispaniæ. Regnavit Alphonsus Magnus in Hispania ab an. DCCCLXVI. usque ad an. DCCCCX. quo sponte Regnum abdicavit, illudque *Garsia* filio suo, qui tamen nihil non moliebatur, ut illum è Regno dejeceret, raro sanè exemplo tradidit,

victus tottum oltuum in Regno ab eo excitatorum tædio, & anno sequenti abiit è vivis. Sed de Statu Ecclesiæ sub Hispaniarum Regibus, qui Hispaniarum Regnum nono sæculo potiti sunt, hæc pauca deflorasse sufficiat.

Ad Statum quod attinet Ecclesiæ sub Regibus, qui nono sæculo Angliæ Regnum administrarunt, breviter dicam, res Ecclesiæ eo in Regno optimo loco fuisse ob pietatem Regum, qui ei præfuerunt. *Egbertus* siquidem abnepos *Ina* Occidentalium Saxonum in Anglia Regis, qui octavo sæculo Regnum suum Romano Pontifici vectigale fecit (quod Sancti Petri denarium vocant) Vvest-Saxiæ Regnom adeptus anno æræ Christianæ octingentesimo, *Bernulphum* Merciorum Regem & *Baltredum* Cantiorum Regem debellavit, eorumque Regna, necnon & Northumbriam adjunxit Regno Vvest-Saxiæ, ita ut in unam Monarchiam tot Britanniæ Regna inter se olim omninò divisa tum temporis coaluerint. *Egbertus* Angliæ Rex, post fusam ingentem *Danarum* multitudinem irruptionibus Angliam infestantium, obiit anno DCCCXXXVIII. filiumque suum *Ethelvulphum* Regni reliquit hæredem, qui compositis Regni sui rebus, Romam, Religionis ergo, sese contulit, & à Leone IV. Summo Pontifice humanissimè exceptus, Ecclesiæ Romanæ eam Insulæ partem, quam *Egbertus* pater ad Regnum adjunxerat, vectigalem fecit, & postquam per viginti annos Angliæ Regnum sapienter administrasset, piè decessit anno DCCCLVII. Quatuor superstites reliquit filios *Ethelbaldum*, *Ethelbertum*, *Ethelredum*, & *Alfredum*, qui postremus, licèt ætate minor esset, animi tamen & constantia & pietate suis fratribus, qui ante ipsum in Anglia regnarunt, se prodidit majorem. Is quippè à patre suo Ethelvulpho Romam missus, & à Leone IV. Pontifice Maximo Rex inauguratus, Regnum Angliæ adiit an. DCCCLXXII. sed Danorum, qui ferro flammaque omnia in Anglia sos deque miscebant, incursionibus vexatus ad extremas angustias redactus est, & in Insulam *Adelingiam* pius Princeps sese recipere coactus est, ibique permansit, donec congregatis undequaque auxiliis, Danos conserto prælio strenuè aggressus est, eosque divino nutu victoria potitus incredibili cæde prostravit, Regnumque suum, à quo exulabat, recuperavit universum. Qui ex illa ingenti clade telidui fuerunt Dani, datis obsidibus, Christo se nomen daturos polliciti, Victoria animum miseratione permoverunt. *Godrus* seu *Gormundus* Danorum Rex cum triginta Proceribus, & populi maxima multitudine susceptus est è sacro Fonte ab *Alfreda* Angliæ Rege, qui ei dedit Provincias Orientalium Anglorum, & Northanymbrorum, *ut eas sub fidelitate Regis foveret jure hereditario, quas pervaserat latrocinio*, sicut ait *Vvillelmus Malmesburiensis* lib. 2. *de Gestis Regum Anglorum* cap. 4. restitutus in Regnum suum Alfredus votum, cui sese obstrinxerat, priusquam victoria potiretur, solvit, & Andeligianam Arcem in Cœnobium Monachorom commutavit, ut fusè narrat *Asserus* Schireburgensis Episcopus in libro *de Alfredi Rebus gestis* pag. 18. Leges Sanctissimas condidit ac promulgavit Alfredus Rex, totusque pietati & litteris deditus, ita tempus omne suum dividebat, ut ex horis viginti quatoor, quibus dies naturalis constat,

R. P. Hiacynth. Hist. Eccl. Tom. III. K 2

constat, octo in Oratione, Lectione & Scriptione; octo in cura corporis necessoriis; octo in expediendis Regni negotiis consumeret. *Missam quotidie audire, Psalmos quosdam & Orationes, & Horas diurnas, & nocturnas celebrare, & Ecclesias nocturno tempore orandi causa clam à suis adire solebat & frequentabat*, teste mox laudato *Assero*, opud quem de pietate & doctrina Alfredi Anglorum Regis, de ejus in Ecclesias & pauperes liberalitate, otque de cæteris, quibus exornatus fuit, eximiis dotibus, plora legi possunt. Obiit religiosissimus iste Anglorum Rex anno Christi nongentesimo, Regni sui tricesimo, eoque mortuo *Eduardus* ejus filius Angliæ Regnum obtinuit, quod quantô modestiâ, quonta justitiæ loude gubernaverit, ostendam in Colloquio primo in Historiam decimi Ecclesiæ sæculi. Hìc tantùm velim obiter observes, quantùm in Religione, & in Sedem Apostolicam observantia ontiqui Angli distent à modernis, qui vocis (proh dolor!) erroribus seducti ab avito Majorum suorum Religione recesserunt, tàmque infenso odio Ecclesiam Romanam prosequuntur, ut modò omnibus promiscuè sectis suos cætus ac peculiares Ecclesias impunè habendi in suo Regno potestatem ultrò permittant, solis verò Catholicis cætus & Ecclesias habere districtè inhibeant.

D. Statum Ecclesiæ sub Principibus Christianis, qui nono sæculo tàm in Oriente, quàm in Occidente rerum potiti sunt planè perspectum habeo. At nunc scire velim, an Christiano Religio sæculo nono apud barbaros & infideles Nationes fuerit propagata?

M. Complures Nonones barbaræ & infideles nono Ecclesiæ sæculo Fidei Christianæ lumine fuerunt illustratæ. In primis, *Carolus Magnus* Imperator ad promovendam *Nordalbingorum* conversionem misit *Heridacum* Presbyterum, & *post Heridacum*, ad tentandam eorumdem populorum conversionem à *Paschali* Pontifice Maximo, & à *Ludovico Pio* Imperatore missus est *Ebbo* Archiepiscopus Remensis. Verùm, quod Carolus Magnus per *Heridacum*, nollo fructo, quod *Paschalis* Summus Pontifex, & *Ludovicus Pius* Imperotor per *Ebbonem* Archiepiscopum Remensem, odjutore *Hadligario*, parvis initiis apud Nordolbingos tentaverant, gentium videlicèt Septentrionalium conversionem, feliciter tondem perfecit *Auscharius* Monachus, qui sub finem anni DCCCXXVI. in Danorum Regionem à *Ludovico Pio* Imperatore Evangelii prædicandi causâ missus, dein, post biennium opud Suecos anno dimidio commorotus, posteà, curante eodem Ludovico Imperotore, *Hammaburgi*, seu Nordalbingorum, populorum videlicèt trans Albim incolentium, Archiepiscopos creatus est an. DCCCXXXII. Insuper, à Gregorio IV. Summo Pontifice *Anscharius* constitutus est *Legatus in omnibus circumquaque gentibus Sueonum*, id est Suecorum, *Danorum; nec non etiam Sclavorum, vel in cæteris ubicumque illis inpartibus constitutis divina pietas ostium aperuit*, sicut in ejusdem Gregorii Papæ litteris legitur. In conversione Septentrionalium Regionum *S. Auscharius* annos ferè octo & triginta insumplit, eamque sæpiùs ab aliis tentatam ad optatum exitum perduxit, ut testatur *Adamus Bremensis* lib. I. cap. 16. his verbis: *O mira Omnipotentis Dei providentia de vocatione gentium, quam disponit artifex, ut vult, & quando vult, & per quem vult! Ecce, quod longo prius tempore VVillebrordum, & Ebbonem, aliosque voluisse legimus, nec potuisse; tum Ansgarium nostrum & voluisse & perfecisse miramur.* Et in fine Historiæ suæ: *Hæc sunt*, inquit, *quæ de natura Septentrionalium Regionum comperimus ad honorem Sanctæ Hamaburgensis Ecclesiæ proponenda; quam tanto munere divinæ pietatis præditam videmus, ut innumerabilem populorum multitudinem, quorum hæc Metropolis facta est, labore suæ prædicationis ex magna jam parte conversos habeat ad Christianitatem, ibi solummodò ponens evangelizandi silentium, ubi mundus habet terminum, quæ salutifera gentium legatio primum ab Ansgario incepta, prosperis semper usque in hodiernum diem aucta est incrementis.* Præter Danos, & Sveones, id est, Suecos, Sanctus Anscharius ad Fidem Christianam odduxit Frisios Orientales cis *Todam* fluvium incolentes in pagis *Rustri*, *Absterga*, seu *Osterga*, *Nordendi* ac *Vvanga*, ut legitur in Vita ejusdem Sancti Anscharii Archiepiscopi Hammaburgensis, & Bremensis Septentrionalium Regionum Apostoli, quam à Sancto *Remberto* ejus discipulo descriptam referunt *Mabillonius* parte II. sæculi IV. Benedictini, quod est Ecclesiæ nonum, & *Bollandus* ad diem III. mensis Februarii, quâ colitur S. Anscharius.

Eodem sæculo nono hoc est an. DCCCLXI. *Bogoris* Bulgarorum Rex, hortante sorore sua, quæ Bello capta Christianam Fidem susceperat, cum suis populis baptizatus est, & *Michaëlis* nomine à *Michaële* tum temporis Orientis Imperotore donatus est. Post aliquot verò onnos rebus Ecclesiæ optimè in Regno suo constitutis, *divinâ inspiratione commonitus*, ut ait Annalista Metensis, *Regnum terrenum dimisit* (*Bogoris* Bulgarorum Rex) *ut in Cœlis æternaliter regnaret cum Christo, & ordinato in loco suo in Regem majori filio suo, comam capitis deposuit, habituque sanctæ conversationis suscepto Monachus effectus est. Eleemosynis, vigiliis, orationibus die noctuque intentus. Interea filius ejus, quem Regem constituerat, longè à paterna intentione & operatione recedens, prædas cœpit agere, ebrietatibus, comessationibus, & libidinibus vacare, & omni conamine ad gentilitatis ritum populum noviter baptizatum revocare. Quod cùm Pater audisset, nimio zelo accensus, sacrum habitum deposuit, & cultu Regio indutus, adsociatis sibi DEUM timentibus, filium persecutus est, quem mox absque difficultate cepit, oculosque ejus effodit, & in carcerem misit. Deinde, convocato omni Regno suo, filium juniorem constituit, interminatus coram omnibus simili fore passurum, si in aliquo à recta Christianitate deviaret. His ita gestis, deposito cingulo, & resumpto sacræ Religionis habitu ad Monasterium regressus in sancta conversatione reliquum vitæ præsentis tempus duxit.* Hoc præclaro *Bogoris* Bulgarorum Regis exemplo excitatus *Ratislaus* Moraviæ Princeps, objectis Idolis Christianam Fidem cum populo suo anno DCCCLXVI. Imperante in Oriente *Michaele*, amplexus est, ad quam conversionem haud parùm contulerunt *Methodius*, ejusque frater *Cyrillus*, ut videre est in eorum Vita ab Auctore Anonymo descripta, & ab *Henschenio* od diem

IX. mon-

IX. mensis Martii recitata. Sed tempus est, ut præsenti Colloquio finem imponamus, aliud postridie habituri de Serie Episcoporum, qui nono Ecclesiæ sæculo Sedes Romanam, & Constantinopolitanam tenuerunt.

COLLOQVIVM II.

In quo texitur Series Episcoporum, qui nono Ecclesiæ sæculo Sedes Romanam, & Constantinopolitanam tenuerunt.

D. L*Eonem* hujus nominis Tertium sub finem octavi Ecclesiæ sæculi *Hadriano I.* Romano Pontifici successisse, memini te obiter observasse in Colloquio secundo in Historiam præcedentis sæculi. Sed quot annos sederit *Leo III.* & quæ in suo Pontificatu laude ac commendatione digna gesserit, impræsentiarum narrare & breviter exponere debes.

M. Mortuo *Hadriano Primo* Pontifice Maximo die vigesima quinta mensis Decembris anni DCCXCV. *Leo* hujus nominis Tertius Pontifex Romanus fuit ordinatus die vigesima septima mensis Decembris ejusdem anni, seditque, teste Anastasio Bibliothecario, annos viginti, menses quinque, dies sexdecim, & ex hac vita migravit die undecima mensis Junii anni DCCCXVI. Multa in suo Pontificatu præclare gessit, quæ hic perstringemus. In primis *Leo* Tertius Summus Pontifex anno septingentesimo nonagesimo sexto misit ad *Carolum Magnum* tanquam Ecclesiæ defensorem, claves aureas ex Confessione, seu Sepulchro Sancti Petri acceptas, & Vexillum Urbis Romæ, quod Carolus Magnus grato animo suscepit, & magnam thesauri *Avarorum* partem, quam *Henricus* Dux Forojuliensis ad ipsum transmiserat, dono dedit eidem Summo Pontifici, quem semper singulari observantia coluit, & sceleratorum quorumdam hominum factione pene oppressum in pristinam libertatem ac dignitatem vindicavit. Enimvero, refert *Anastasius* Bibliothecarius, *Leonem Tertium* Summum Pontificem à factiosis hominibus anno DCCXCIX. Romæ comprehensum, effossis oculis, abscissa lingua, & multis plagis saucium ac cruentatum in tetrum carcerem fuisse conjectum, ipsum tamen, insigni miraculo restitutis oculis & lingua sanatum, atque adventante *Winigiso* Duce Spoletano cum suo exercitu è carcere liberatum, adiisse Spoletum, ubi tantisper recreatus, se ad Carolum Magnum contulit bello tum temporis Saxonico implicitum, qui Romam Sanctum illum Pontificem magno cum honore reduci, & in Sedem Apostolicam, applaudentibus Clero, populoque Romano, restitui curavit. Quin, & ipse Carolus Magnus, ut tanto sacrilegio debitas pœnas exigeret, Romam venit anno DCCC. ubi, convocata Episcoporum Synodo, causam Pontificis judicari mandavit. *Visum est autem,* inquit Annalista Lambecianus, qui hoc tempore vivebat, *piissimo Principi Carolo, & universis Episcopis, & Sanctis Patribus, qui ibi adfuerunt, ut si ejus,* id est Leonis III. *voluntas fuisset, & ipse petiisset, non tamen per eorum judicium, sed spontanea voluntate se purificare debuisset, & ita factum est. Et ipso Sacramento expleto, incipiebant illi Sancti Epicopi cum universo Clero, seu ipso Principe Carolo cum devoto Christiano populo Hymnum Te Deum laudamus &c. quo expleto & ipse Rex & universus populus fidelis cum eo dabant laudem Deo, quia ipsum Apostolicum Leonem & sanum in corpore & animo meruerunt habere.* Mansit Leo Tertius Romæ usque ad annum DCCCIV. quo à Carolo Magno rogatus, ut sedulo inquireret, an re vera Sanguis Christi Domini, ut fama vulgaverat, Mantuæ fuisset repertus? Primum in Longobardiam profectus est, ut Imperatoris desiderio faceret satis. Dein, recta ad ipsum Imperatorem perrexit, à quo pietate & humanitate incredibili exceptus est. Sunt nonnulli, qui post Baronium existimant, *Leonem III.* inde cum Carolo Magno *Werdam* accessisse, ibique ejus rogatu *Sanctum Suvibertum,* post lectam ipsius Vitam, explorataque ejus miracula, post multas preces & jejunia, de Episcoporum consensu solemni ritu inter Sacrosanctum Missæ Sacrificium Sanctorum Confessorum publicis tabulis adscripsisse, Festumque in ejus venerationem indixisse, atque confluentibus devotionis ergo populis Indulgentias promulgasse. Quod ex Epistola Sancti *Ludgeri* Monasteriensis Episcopi ad *Rixfridum* Trajectensem Episcopum adstruere conatur Cardinalis *Baronius.* Verum, totam illam narrationem, & *Ludgeri* Epistolam commentitiam esse, multis momentis evincunt periti Critici, præcipue doctissimus Pater *Joannes Morinus* in Commentario *de administratione Sacramenti pœnitentiæ* lib. 10. cap. 20. ubi hæc habet: *Conficta est Epistola ante forsan trecentos annos, aut, ut maxime ante quadringentos nomine Sancti Ludgeri ab aliquo Werdensi Monacho in sui Monasterii commodum & gloriam. - - - - Deinde, Sancti Suviberti in Sanctorum Catalogum relationem eodem modo & ordine enarrat, quo nunc & ab annis quadringentis celebrari solet. Certum est autem, hanc celebrationem cœpisse trecentis post Leonem Tertium annis & amplius. Primus, quem perhibent antiqua documenta solemniter à Pontificibus canonizatum fuisse, est Hugo Carthusianus, & Gratianopolitanus Episcopus; secundus est Sanctus Bernardus. Sed considera, quæ Epistola, sive Bulla Pontificum de istorum Sanctorum Canonizatione referunt, & ea compara cum iis, quæ Auctor ille de Sancti Suviberti Canonizatione scribit, deprehendesque cæremonias hodiernas à Leone Tertio multo diligentius, & copiosius, quam ab Innocentio Secundo aut Alexandro Tertio fuisse observatas. Quod argumentum certum est istius Epistolæ Auctorem post annum MCC. scripsisse. Ante Innocentium Secundum & Alexandrum Tertium simplex admodum erat Canonizationis ritus, ut ex Petro Damiano constat in fine vitæ Sancti Romualdi, testaturque Cardinalis Baronius ad annum Christi MXXVII. Obtinebatur ab iis, quibus cura erat illa Canonizatio, à Sede Apostolica facultas Altare supra Corpus defuncti erigendi. Eo erecto peracta erat Canonizationis solemnitas. Post illud tempus ceremonia sancta illius actionis paulatim facta sunt augustiores.* Demum, post alias adductas rationes concludit Morinus: *Multa sunt alia ejusdem criminis argumenta, quæ longum esset persequi. Undique enim rimosa est Historia ista, & fabellis veritati affutis fatiscit.* Legi possunt etiam

Heuschenius ad diem xxvi. mensis Martii in Commentario prævio ad Vitam Sancti *Ludgeri*, & *Cointius* in Annalibus Ecclesiæ Francorum ad annum dcccv. ubi non psoca adversos eam *Sancti Ludgeri* Epistolam, quam suppositiam esse censent, annotarunt. Expungi itaque debet, juxta pertosillos Criticos, ex Actis Leonis Tertii Summi Pontificis hæc Sancti Suviberti Canonizatio Werdæ, præsente Carolo Magno celebrata. Romam reversus Leo Ternus Ecclesias urbis instauravit singulari munificentia, cujus monumenta exhibet *Anastasius* Bibliothecarius in ejus Vita. Retinendæ antiquitatis adeo tenax fuit Summus ille Pontifex, ut Symbolum cum additamento particulæ *Filioque*, quod Romana Ecclesia necdum ei inseruerat, à Francis decantari moleste admodum tulerit, nec ad illud additamentum sua authoritate approbandum induci unquam potuerit, exoratus licet à Legatis à Carolo Magno eam ob rem Romam missis, *Bernario* nimirum Wormaciensi Episcopo, *Jesse* Ambianensi Antistite, & *Adhelardo* Corbejensi Abbate. Quare sibi semper Constans Leo Tertius duas Tabulas argenteas in Basilica Sancti Petri ad Confessionem, seu Sepulchrum ejusdem Sancti Petri affigendas curavit, in quarum una Symbolum Græcæ scriptum, in altera Latine exaratum legebatur, utrobique sine hoc additamento *Filioque*. Meminit illarum Tabularum Anastasius Bibliothecarius; Acta vero Collationis, quam Leo III. Summus Pontifex habuit cum Legatis Caroli Magni circa Quæstionem de Additamento particulæ *Filioque* descripta sunt à *Smaragdo* Abbate, ex quo *Sirmondus* ea tomo II. Conciliorum Galliæ inseruit. Denique Leo Tertius meritis plenus obiit, & post mortem Sanctorum Fastis adscriptus est, ut videre est apud Henschenium ad diem xi. mensis Aprilis, quo Sanctus Leo colitur, ubi laudatus Author ex MSS. Catalogo Ecclesiæ Sancti Petri refert Historiam translationis Corporis Sancti Leonis Magni una cum Offibus aliorum *Leonum* Summorum Pontificum, Secundi, Tertii, & Quarti, solemni ritu in novum Templum factæ die xxvi. mensis Maji anni mdcvii. præsente Paulo Papa V. qui eorumdem Sanctorum Corpora videre voluit.

Post Leonis Tertii mortem, quæ, ut jam diximus, contigit die xi. mensis Junii anni dcccxvi. vacavit Sedes Pontificia dies decem, teste Anastasio Bibliothecario, & die vicesima secunda ejusdem mensis & anni, *Stephanus* hujus nominis V. Patria Romanus, Pontifex Maximus consecratus est. Qui, ut primum fuit inauguratus, in Gallias profectus est, ut *Ludovicum Pium* consecraret Imperatorem una cum *Irmingarde* ejus conjuge. Quo magnificentiæ apparatu, quibus lætitiæ signis à Ludovico Pio Imperatore Sanctus ille Pontifex in Galliis fuerit exceptus, accurate describit *Theganus* Chorepiscopus Trevirensis & Auctor cujusvis libro, quem de Gestis Ludovici Pii edidit his verbis: *Perrexit Dominus Ludovicus obviam supradicto Pontifici, obvians ei in Campo magno Remensium. Descendit uterque de equo suo, & Princeps se prosternens omni corpore in terram tribus vicibus ante pedes sancti Pontificis, & tertia vice erectus salutavit Pontificem. - - - - - Postea, Pontifex honoravit eum magnis honoribus & multis, & Reginam Irmingardem, & omnes Optimates & Ministros ejus. Et in proxima die Dominica, in Ecclesia ante Missarum solemnia, coram Clero & omni populo consecravit eum, & unxit ad Imperatorem, & Coronam auream miræ pulchritudinis & pretiosissimis gemmis ornatam, quam secum apportaverat, posuit super caput ejus. Et Irmingardem Reginam appellavit Augustam, & posuit Coronam auream super caput ejus. Quamdiu ibi erat Beatissimus Papa, quotidie Colloquium habebant de utilitate Sanctæ Dei Ecclesiæ. Post quod Dominus Imperator eum honoravit magnis & innumeris donis tripliciter & amplius quam suscepisset ab eo, - - - dimisit eum ire Romam cum Legatis suis, quibus præcepit ubique in itinere suo honestum exhibere servitium.* Romam reversus *Stephanus Quintus* diem ultimum paulo post clausit die xxiv. mensis Januarii anni dcccxvii. undemenses septem duntaxat Pontificatum tenuit, & in ejus locum die xxv. mensis Januarii ejusdem anni suffectus est *Paschalis* hujus nominis Primus Patria Romanus & eximiis exornatus virtutibus, castimonia præsertim, pietate, beneficentia in pauperes, assiduitate in Orationibus, Religiosæ vitæ amore conspicuus, ut videre est apud Anastasium Bibliothecarium in ejus Vita. Statim post consecrationem suam *Paschalis* Summus Pontifex Legatum ad *Ludovicum Pium* Imperatorem misit, *qui negotio peracto, & petitis impetratis, super confirmatione scilicet pacti & amicitiæ more Prædecessorum suorum reversus est*, inquit Auctor Vitæ Ludovici Pii Imperatoris. Communis est Historicorum opinio, *Paschalem Primum* Romanum Pontificem ab eodem Imperatore *Ludovico Pio* obtinuisse confirmationem Pippinianæ & Carolinæ donationum, insuper Sardiniæ donationem Edicto, quod incipit: *Ego Ludovicus*, expressam impetrasse. Verum, his merito non assentitur Clarissimus *Pagius* in Critica Baronii ad annum dcccxvii. putatque, hanc Ludovicianam Donationem fictitiam esse, tum quia ex tot Pontificibus Romanis, qui dona à Pippino, & Carolo Magno Ecclesiæ Romanæ concessa memorarunt, nullus est, qui prædictæ Donationis Ludovici Pii Imperatoris meminerit, cujus tam alti silentii nulla ratio assignari potest, nisi quia Summi Pontifices justissimum habentes titulum rerum, quas Ecclesia Romana ex liberalitate Imperatorum possidebat, commentitiam illam Ludovicianam Donationem contempserunt; tum quia etiam *Ottho* Primus. & *Henricus* Primus Imperatores singillatim ea enumerant, quæ *Pippinus & Carolus Magnus* Ecclesiæ Romanæ donarunt; eaque diplomatis suis confirmant; at de illa Ludoviciana Donatione ne verbulum quidem faciunt. Refert *Baronius* in Annalibus, literas, quas Sanctus *Theodorus Studita* dedit ad Paschalem I. Romanum Pontificem, quibus ei significat, quanta in Oriente cultores Imaginum patiebantur incommoda, quibus litteris permotus Pissimus Pontifex, quas potuit, Ecclesiæ Orientali tulit suppetias. Contra Iconomachos litteras scripsit gravissimas, & Monachis Græcis ad Ecclesiæ Romanæ gremium confugientibus Monasterium apud Sanctam Praxedem Romæ extruxit & dotavit. Corpora Sanctæ Cæciliæ Virginis, & Martyris, una cum Corporibus Sanctorum Martyrum *Valeriani* ejus Sponsi, *Tiburtii*, *Ma-*

Maximi, nec non *Urbani & Lucii* Romanorum Pontificum adinvenit *Paschalis I.* eaque transtulit in Ecclesiam Sanctæ Cæciliæ nomine nuncupatam, quam jam jam casuram à fundamentis restauravit, & juxta eam ædificavit Monasterium sub honore SS. Virginum & Martyrum *Agathæ & Ceciliæ* in loco *Collis jacentis*, ut videre est apud Anastasium Bibliothecarium in Vita hujusce Pontificis. *Lotharium* Cæsarem *Ludovici Pii* Imperatoris filium Romæ an. DCCCXXIII. Imperatorem coronavit *Paschalis I.* Obiitque anno sequenti die decima mensis Februarii, postquam sedisset, juxta accuratiorem Chronologiam, annos VII. & dies XVII. non vero, ut ait *Baronius*, annos VII. menses tres, dies XVI. Post mortem Paschalis I. fuit Interpontificium IV. dierum, & die XIV. ejusdem mensis Februarii anni DCCCXXIV. *Eugenius* hujus nominis Secundus ordinatus est Pontifex Romanus. Fuit Vir doctissimus juxta ac piissimus, Pater pauperum merito dictus, quibus ita consulebat, ut nullibi vilius, quam Romæ annona venderetur. Sub ejus Pontificatu, hoc est, an. DCCCXXV. habita est Synodus Parisiensis pro cultu sacrarum Imaginum, de qua in quarto Colloquio opportunius disseremus, sicut & de Synodo, quam Romæ idem Summus Pontifex anno DCCCXXVI. celebravit, quamve *Holstenius* in secunda parte Collectionis Romanæ integram publicavit cum XXXVIII. Canonibus ad restaurandam Ecclesiæ Disciplinam io ea conditis, qui etiam tomo VIII. Conciliorum ex Collectione Romana Holstenii recitantur. Multi post Baronium asserunt, Eugenium Secundum sedisse annos tres, menses duos, dies viginti tres, & die XI. mensis Augusti supremum diem obiisse. At Clarissimus *Pagius* perdocte ad annum DCCCXXVII. observat, quod cum nullibi apud antiquos diem mortis Eugenii Secundi memoretur, incompertum omnino est, quot menses & dies supra annos tres *Eugenius Secundus* Romanam Ecclesiam administrarit, illudque dumtaxat certum, eum tribus annis sedisse, & mense Augusto anni DCCCXXVII. è vivis excessisse. Demortuo Eugenio Secundo substitutus est *Valentinus* patria Romanus, qui incredibili omnium ordinum applausu ex Archidiacono Pontifex Maximus fuit ordinatus. Sed hanc tam justam cunctorum gratulationem & lætitiam, cum maxime gestiebat, excepit luctus, & Summis gaudiis acerbissimi de morte illius Pontificis intercurrerunt dolores. Quadragesimo quippe die ab inauguratione sua è vivis sublatus est Pontifex ille Sanctissimus. Valentino in Sede Pontificia successit eodem anno DCCCXXVII. *Gregorius* hujus nominis Quartus gente etiam Romanus, sed mense & die incertis, cum dies ejus emortualis ignoretur, quemadmodum donato cessationis Sedis post Valentini Papæ obitum. Testatur Anastasius Bibliothecarius Gregorium Quartum fuisse genere clarum, divinarum literarum solertissimum inquisitorem, Ecclesiarum indefessum visitatorem, pauperum patrem, Viduarum nutritorem, ac rerum humanarum contemptorem. Corpus Sancti Gregorii Magni ad Ecclesiam, ubi etiamnum jacet, transtulit Gregorius Quartus, & Corpora Sanctorum Martyrum *Sebastiani*, *Gorgonii*, ac *Tiburtii* ex Cœmeteriis, in quibus erant recondita, transtulit ad Ecclesiam Sancti Petri. Multas urbis Basilicas instauravit, ditavit, exornavit. In Gallias venit, sicut in superiori Colloquio observavimus, ut *Ludovicum Pium* cum filiis reconciliaret. Sed Antistites Gallicani, qui falso rumore decepti sibi persuaserant, Summum illum Pontificem eo animo accessisse, ut *Ludovicum Pium* Imperatorem, & Episcopos ipsi addictos excommunicationis fulmine percelleret, asperiores litteras ad eum dederunt, eique depositionem comminati sunt, teste *Paschasio Radberto* Monacho Corbejensi in Vita *Walæ* Abbatis lib. 2. Has Episcoporum Gallicanorum minas merito contemnens Pontifex Maximus, adulationis, superbiæ, & perjurii illos redarguit, appellavitque *Arundines vento agitatas*, ut videre est in Epistola, quam ad eos scripsit, & quæ extat inter Agobardinas. Non diu tamen duravit hæc Pontificem Maximum inter & Antistites Gallicanos concertatio. Nam statim ac Antistites Gallicani compertum habuerunt, Gregorium Quartum Summum Pontificem in Gallias venisse, ut inter Ludovicum Pium Imperatorem, ejusque perduelles filios pacis sequester esset, discussis omnibus nebulis, eum ut patrem & Magistrum omnium Ecclesiarum coluerunt, Pontifex vero ut fratres complexus est. Fructu tamen caruit *Gregorii IV.* in Gallias iter, reque infecta sua relegit vestigia, Romamque reversus est. Discimus ex *Adone* Viennensi, qui nono sæculo vixit, Ludovicum Pium Imperatorem, monente Gregorio Quarto, statuisse, ut in suis Ditionibus Festivitas omnium Sanctorum, quam in urbe Romana Kalendis Novembris jam instituerat Bonifacius Quartus, *perpetuo ageretur. Quam Sanctam Constitutionem reverenti amore suscepit omnis Ecclesia*, inquit idem Scriptor in suo Martyrologio, idemque testatur *Sigebertus* ad annum DCCCXXXV. Obiit *Gregorius Quartus* postquam sedisset annos sexdecim, octavo Kalendas Februarias anni DCCCXLIV. ut produnt *Sigonius* lib. V. de Reg. Ital. & *Onuphrius* in Chronico Eccles. Post mortem Gregorii IV. cessavit Pontificatus dies quindecim, sicut habent varia MSS. Anastasiana in fine editionis Regiæ citata; quapropter *Sergius II.* ejus successor patria Romanus die X Februarii ejusdem anni omnium Ordinum consensu renunciatus & ordinatus est Pontifex Maximus. *Platina* in Vita Sergii Secundi ait: *Sunt, qui dicant Sergium primo quidem Os porci appellatum, & ob turpitudinem cognominis, Sergii nomen sumpsisse, eamque consuetudinem ad nostros manasse, ut qui Pontifices crearentur, suo omisso, majorum nomina sibi inderent, licet ab omnibus non sit observatum.* Verum hæc fabula est. Observat quippe *Baronius*, primum Pontificem, qui nomen mutavit, fuisse *Octavianum*, qui Joannis XII. nomen assumpsit. Censent etiam multi Viri eruditi, hunc Sergium, qui *Os porci* appellabatur, non fuisse Sergium Secundum, ut visum est Platinæ, & Godefrido Viterbiensi in Chronico, nec Sergium Tertium, ut putavit Baronius, sed fuisse Sergium Quartum. Nonnulli post Baronium affirmant, Sergium Secundum Pontificem Maximum Indulgentias trium annorum, & trium quadragesimarum concessisse omnibus, qui Ecclesiam SS. *Silvestri & Martini* visi-

visitassent, quod se in marmorea tabula antiquitus scripta legisse memorat ipsemet Baronius. Verum, *Mabillonius* in Præfatione sæculi quinti Benedictini, quod est Ecclesiæ decimum, ait veteri se, ut exploratа sit hac de re auctoritas, eum sæculo Ecclesiæ decimo extent quidem vestigia Indulgentiarum, sed non hoc modo definitarum. *Papebrochius* etiam in conatu Chronico-Historico Dissertatione XVII. ostendit, Indulgentiarum usum hodie in Ecclesia sub ea formula frequentem, vix ante sæculum XII. in antiquis monumentis reperiri; & tabulam illam, quam se vidisse testatur Baronius, ante pauca sæcula sculptam fuisse. Sed super hac re legenda est jam citata Mabillonii Præfatio, num. CVII. ubi de antiquitate Indulgentiarum pluribus disserit. *Ludovicum* Imperatoris Lotharii filium cum Drogone Metensi Episcopo, aliisque Antistitibus ac Proceribus, numerosoque exercitu Romam missum honorifice suscepit *Sergius Secundus*, eumque, ut legitur in Annalibus Bertinianis, Regem inauguravit, non Imperatorem, sicut quidam post Adonem Viennensem, & Baronium falso existimarunt. Obiit Sergius Secundus, sicut habetur in iisdem Annalibus Bertinianis, VI. Kalend Februarii, hoc est, die XXVII. anni DCCCXLVII. postquam sedisset annos tres sine ulla mensium & dierum appendice. Post Sergii secundi obitum, Sedes Pontificia, ut legitur in quibusdam Catalogis & in Historia Platinæ, vacavit menses duos & dies quindecim. Quare *Leo* hujus nominis Quartus ejus successor, gente Romanus, consecratus est Pontifex Maximus die undecima mensis Aprilis ejusdem anni DCCCXLVII. Eum Pontificatu dignissimum fecerunt pietas, modestia, justitia, populique amor, beneficentia in pauperes, assiduitas in vigiliis & orationibus, eruditio sacra, prudentiæ eum mira simplicitate morum conjuncto. Basilicas, Altaria & Monasteria in urbe restauravit, Saracenorum eum magna classe ad urbem diripiendam properantium impetum fregit. Vaticanum mœnibus cinxit, & *Leoninam* urbem suo nomine appellavit. *Ludovicum Secundum* Imperatorem coronavit, & *Alfredum* Ethelvulphi Occidentalium Saxonum in Anglia Regis filium sanctissimis præceptis institutum Regem inauguravit, & in filium adoptavit. *Holstenius* in Collectione Romana Conciliorum Romanum sub Leone Quarto habitum, & Canones XLII. Disciplinam Ecclesiasticam spectantes in eo editos promulgavit. *Labbeus* etiam eosdem Canones in Tomo septimo Conciliorum inseruit. Sed de hoc Concilio sub Leone Quarto Romæ celebrato opportunius in quarto Colloquio disseremus. Ad cœlestem vitam migravit Leo IV. die XVII. mensis Julii anni DCCCLV. postquam Ecclesiam Romanam gubernasset annos octo, menses tres & dies sex, sicut diserte legitur in Codice MS. Anastasii Bibliothecarii Thuaneo in Bibliothecam Colbertinam translato. In vita & post mortem multis miraculis clarus Fastis Sanctorum adscriptus est Leo Quartus, ejusque corpus, ut antea observavimus, una cum Corporibus Summorum Pontificum *Leonum* hujus nominis *I. II. & III.* transtulit Paulus Quintus Pontifex Maximus die XXVI. mensis Maji anni MDCVI. Post Leonis Quarti obitum cessavit Sedes Pontificia menses duos, dies duodecim, & *Benedictus* hujus nominis Tertius patria Romanus, invitus licet ac reclamans, electus est Pontifex Romanus. At eodem tempore quorumdam sceleratorum hominum Factio *Anastasium* Presbyterum olim Cardinalem, qui à *Leone Quarto* in Synodo Romæ habita depositus & anathemate vinctus fuerat, in Sedem Apostolicam per Summum nefas intrusit. Sed Episcopis, universoque Clero & Populo constanter resistentibus, & clamantibus, se velle *Benedictum* Beatissimum Papam, ejectus est Anastasius Antipapa, & summo omnium consensu *Benedictus Tertius* ordinatus est Pontifex Romanus die vicesima nona mensis Septembris anni DCCCLV. *Hubertum* Clericum *Bosonis* Comitis filium quorumdam criminum insimulatum *Benedictus Tertius* jussit infra dies XXX. Romam venire coram Sede Apostolica responsurum, & ea de re Epistolam dedit ad Episcopos in Regno Caroli Calvi Galliarum Regis constitutos. Variis ornamentis & muneribus, quæ in ejus Vita recenset *Anastasius* Bibliothecarius, Basilicas donavit Benedictus Tertius. Ecclesiam Romanam annos duos, menses sex, & dies decem sanctissime rexit, & è vita excessit die octave Aprilis anni DCCCLVIII. Sublato Benedicto Tertio successit *Nicolaus* hujus nominis *Primus*, electus Pontifex Romanus præsente Ludovico Secundo Imperatore, & VIII. Kalend. Maji, seu die XXIV. Aprilis ejusdem an. DCCCLVIII. ut ait Anastasius Bibliothecarius, *coronatur, urbs exultat, Clerus lætatur, Senatus & populi plenitudo magnifice gratulatur.*

D. Cum bona tua venia, te hic paululum interpellabo. Nihil siquidem hactenus dixisti de *Joanna Papissa*, quam tamen, nescio quis mihi nuperrime dicebat, successisse Leoni IV. Pontifici Maximo, & sedisse annos duos, mensem unum, & dies quatuor. Idque ex triplici potissimum capite probare nitebatur. Primo, quia hæc Historia, ut ajebat, de *Joanna Papissa*, legitur in Chronicis *Mariani Scoti*, *Sigeberti*, *Martini Poloni*, & in Speculo Historiali *Vincentii* Bellovacensis Ordinis Prædicatorum. Secundo, quia Statuem Joannæ Papissæ in Ecclesia Senensi inter alias Pontificias *Joannes Launojus* Sacræ Facultatis Parisiensis Doctor in Dissertatione de *Auctoritate negantis argumenti* testatur se vidisse anno MDCXXXIV. quo Senas transivit. Demum, quia Romæ in Basilica Lateranensi asservatur etiamnum *Sella perforata*, quam vocant *Stercorariam*, in qua recens electus Pontifex sedet, & ad præcavendam omnem fraudem explorator illius sexus antequam consecretur. Tuum itaque de hac, quæ circumfertur, *Joanna Papissa* Historia judicium scire percupio, cui libentissime adhæsurum me constantes promitto?

M. Decantatam jam pridem, sed male consutam ac consarcinatam fabulam venditavit tibi nugator iste homo, in quo de tempore, nomine & patria istius Papissæ *Joanna* tes nec veras, nec verisimiles contineri non solum Catholici Doctores *Labbeus*, *Leo Allatius*, *Natalis Alexander*, & alii complures, Sole clarius commonstrarunt, sed etiam inter Hæreticos, quemvis sint jurati Sedis Apostolicæ hostes, Pseudo Minister *Blondellus* hoc figmentum edita peculiari Dissertatione egregie confutavit. Certum quippe est, (ut

(ut alia benè multa prætermittam momenta , queis hæc de *Joanna* Papissa fabula exploditur;) certum, inquam, est, *Anastasium* Bibliothecarium , *Adonem* Viennensem Archiepiscopum, & alios antiquos Scriptores, qui Romanorum Pontificum Seriem , vel Catalogum texuerunt, disertè asserere, *Benedictum III.* immediatè successisse *Leoni IV.* Fabulantur ergò hi , qui dictitant , *Joannam* Papissam (quam alii patria Anglicam , alii Moguntinam , sibi hac in re non constantes, insulsè comminiscuntur) successisse *Leoni IV.* Non inficior tamen , hanc *Joanna* Papissæ fabulam legi nunc in Chronicis *Mariani Scoti*, *Sigeberti* , & nostri *Martini* Poloni, sicut & in Speculo Historiali nostri *Vincentii* Bellovacensis lib. 25. cap. 36. sed contendo, nullam illius fabulæ in antiquis MSS. horumce Authorum Codicibus haberi mentionem. At enim *Leo Allatius* in *confutatione fabulæ de Joanna Papissa ex monumentis Græcis* luculenter ostendit, hanc de *Joanna* Papissa fabulam non fuisse exaratam in sinceris *Mariani Scoti* Codicibus. Non extat etiam prædicta fabula in antiquis MSS. Codicibus *Sigeberti*, Gemblacensis Abbatis, ut præcipuè constat ex Autographo Cœnobii Gemblacensis, quod à *Miræo* editum est. & in quo tam putidæ fabulæ nec vola, nec vel minimùm reperitur vestigium. Non extat etiam hæc fabula in antiquis MSS. nostri Vincentii Bellovacensis Codicibus , sicut clarè colligitur ex nostro *Ptolomæo* Lucensi, qui post *Vincentium* Bellovacensem *Marianum Scotum*, & *Sigebertum* scripsit : Ille quippè Historiam Ecclesiasticam, quæ adhuc in Bibliotheca Vaticana inedita asservatur, post annum millesimum trecentesimum duodecimum concinnavit, & lib. XVI. cap. VIII. de *Leone IV.* Summo Pontifice, cui fabulatores *Joannam* Papissam substituerunt, hæc scribit : *Omnes , quos legi , præter Martinum* (nostrum videlicèt Polonum) *tradunt, post Leonem IV. fuisse Benedictum III. Martinus autem Polonus ponit Joannem Anglicum.* Unde perspicuum est, hanc Joannæ Papissæ fabulam non extitisse in antiquis MSS. Codicibus Vincentii Bellovacensis, Mariani Scoti , & Sigeberti. Alioqui Ptolomæus Lucensis non in uno solo Martino Polono, sed etiam in his mox laudatis Auctoribus, qui ante ipsum scripserunt, hanc de Joanna Papissa fabulam legisset, cùm tamen apertè testetur *Ptolomæus Lucensis*, se in uno solo Martino Polono invenisse. Quia, multi sunt hujus temporis Viri eruditi, qui observant, ideò Ptolomæum Lucensem hanc de Joanna Papissa fabulam in Martino Polono reperisse, quia ætate Ptolomæi Lucensis Historia Ecclesiastica, quam adornavit Martinus Polonus, jam hac in parte fuit interpolata, & fabula de Joanna Papissa recens excogitata in eam intrusa est. Quam certè fabulam nequaquam in Martino Polono offendisset Ptolomæus Lucensis, si sinceros illius Scriptoris Codices nactus fuisset. Testatur siquidem *Leo Allatius* loco superiùs memorato extare, in Bibliotheca Vaticana antiquissimum Martini Poloni exemplar , in quo post vitam Leonis IV. nulla prorsus fit Joannæ Papissæ mentio. *Lambecius* etiam lib. 2. Bibliothecæ Cæsareæ cap. 8. testatur, quatuor in ea Bibliotheca reperiri Codices MSS. *Martini* Poloni, in quibus fabulæ de *Joanna* Papissa nulla prorsùs habetur mentio , indeque jure meritò concludit, *Martinum* Polonum falsò audire auctorem, vel approbatorem absurdissimi hujus Commenti, ejúsque Chronicon nonnisi post illius mortem , quæ anno MCCLXXVIII. contigit, partim malitia Hæreticorum, partim nimia credulitate imperitorum , quorum animos pervulgata hæc de *Joanna* Papissa fabula occupaverat , ea labe fuisse infectum. Idem ex vetustis MSS. *Martini Poloni* Codicibus solidè evincit eruditus noster *Echardus* in libro à se edito, cui titulus : *Summa S. Thomæ vindicata* pag. 567. & pag. 620. & sequentibus, ubi latè probat, hanc fabulam de Joanna Papissa non reperiri in antiquis & melioris Notæ MSS. Codicibus Martini Poloni quos ipse legit, & citat.

Quantum attinet ad *Joanna* Papissæ Statuam, quam inter cæteras Pontificias in Ecclesia Senensi vidisse testatur *Joannes Launoyus* Doctor Sorbonicus , fatentur Viri eruditi rem ita se habere; illa etenim de *Joanna* Papissa fabula ita omnium animos pervaserat, ut ejus Statua inter cæteras Pontificias reposita sit in Ecclesia Senensi , quæ sub hæc novissima sæcula refecta seu instaurata est. Legi nuperrimè in *Musæo Italico* doctissimi Patris Mabillonii Tom. 1. part. 1. pag. 159. quod, dum ipse Senensem Ecclesiam inviseret, & non sine admiratione pavimentum marmoreis segmentis depictum , quale nusquam alibi invenitur, sicut Statuas Indigenarum Pontificum, qui in ea conspiciuntur, avidis oculis lustraret, hanc tamen fabulosæ Joannæ Statuam inter alias Pontificias nec vidit , nec quidquam de ea tum temporis rescire potuit. Sed posteà in suum natale solum, id est, in Gallias reversus, didicit per litteras ad se ab Abbate Jacobo *Mignanello* scriptas , hanc fabulosæ *Joanna* Papissæ Statuam , quæ antehàc inter alias Pontificias in Ecclesia Senensi visebatur, tandam sub Pontificatu Clementis VIII. cooperante cum Magno Etruriæ Duce ad *Baronii* preces Cardinali *Tarugio* Loci Archiepiscopo , fuisse non quidem penitùs comminutam, sed, mutatis formæ muliebris lineamentis, ex fæmina factam esse *Zachariæ* Pontificis figuram , apposito Zachariæ nomine, ne qua in posterum hac de re, ob servatam Statuæ memoriam suboriri posset suspicio. Porrò, hæc fabulosæ *Joanna* Papissæ Statua in figuram *Zacharia* Pontificis immutata perstitit in Ecclesia Senensi usq; ad Pontificatum Alexandri VII. qui ex urbe Senensi cùm oriundus esset , prædictam Statuam ab Ecclesia omninò removeri jussit, sicut Clarissimus *Pagius*, qui anno MDCLXXVII. per urbem Senensem transivit, testatur in sua Critica Baronii se audivisse à viro jam ætate provecto, & probatæ fidei , qui locum ubi antea erat illa Statua, ei indicavit , & operarium Ecclesiæ, aliosque ad rem exequendam adhibitos nominavit.

Denique, prorsùs ineptum ac fictitium est quidquid de *Sella stercoraria* effutiunt Hæretici , ut Sedi Apostolicæ, quam cane pejus & angue oderunt, possint hoc pacto aliquam infamiæ inurere notam. Hæc quippè *Sella stercoraria* , quæ etiamnum asservatur in Basilica Lateranensi , hoc vocabulum traxit non ex forma (neque enim pertusa est, ut loco mox laudato optimè ob-

servat *Mabillonius*, qui eam propriis oculis inspexit) sed ex versu Psalmi, qui Pontifice recens electo in ea sedente, canebatur in Choro: *Suscitat de pulvere egenum, & de stercore erigit pauperem*, ut indè intelligeret electus Pontifex, se ex humili loco ad solium gloriæ solâ misericordia divina fuisse provectum. Huic cæremoniæ consimilis est alia, quæ in memoriam brevi perituræ gloriæ mundi in coronatione Pontificis nunc adhibetur, dum videlicèt coram ipso è Sacrario ad Altare pergente stupa in arundinis apice consultò parata comburi solet, illudque tritum acclamari: *Sancte Pater sic transit gloria mundi.* Cæterùm, ritus ille de *Sella stercoraria*, qui ad altiùs insinuandam novo Pontifici humilitatem primùm inductus fuerat, post receptam apud nimium credulos de Pseudo-Papissa fabulam, ita infamis evasit, ut ob hoc Commentum fuerit penitùs abrogatus: quod sæculo superiore post Leonem X. Pont. Max. factum fuisse autumat *Mabillonius.*

D. Placet mihi admodùm hæc historica *Joannæ* Papissæ fabulæ confutatio. Sed redeamus modò ad id undè digressi sumus, nimirùm ad Pontificatum *Nicolai* hujus nominis Primi, quem Benedicto III. successisse, & die xxiv. mensis Aprilis anni DCCCLVIII. Romanum Pontificem fuisse consecratum jam observâsti.

M. *Nicolaus* hujus nominis I. *Theodori* Civis Romani filius multa in Pontificatu gessit pro fide, pro Ecclesiastica unitate, pro Disciplinæ conservatione ac restauratione. Causæ *S. Ignatii* Patriarchæ Constantinopoli, & *Photii* ejusdem Sedis invasoris cognitionem suscepit, illiusque exauctorationem, ac istius intrusionem vehementer improbavit, atque irritas declaravit, ut mox fusius explicabimus agendo de Sancto *Ignatio*, & de *Photio*. Joannem Ravennatem Archiepiscopum jura Sedis Apostolicæ violantem, atque Romani Pontificis Synodo sese sistere detrectantem excommunicationis fulmine perculit Nicolaus Primus. *Balduinum* Flandriæ Comitem, qui *Juditham* Caroli Calvi Galliarum Regis filiam sibi rapuerat uxorem, & ob id à Gallicanis Episcopis fuerat excommunicatus, *Carolo Calvo* & *Hermintradi* Reginæ ejus uxori reconciliavit, obtinuitque, ut nuptias legitimas inter dictum *Balduinum*, & *Juditham* conjungi sinerent. *Lothario* Regi jussit, ut, ejecta *Waldrada* pellice, *Theutbergam* legitimam conjugem suam in Palatium, thorumque reciperet, atque ut uxorem ac Reginam haberet. *Engeltrudem* Comitis *Bosonis* uxorem, quæ, viro relicto, hàc illàc vagabatur, cum omnibus ejus fautoribus anathemata confixit. *Paulum* Populoniensem, & *Formosum* Portuensem Episcopos misit Legatos ad *Bulgaros*, ut eis recens ad Christianam fidem conversis Evangelium prædicarent. Quin & ipsemet Sanctissimus Pontifex hanc Bulgarorum gentem Christo nuper acquisitam sanctissimis præceptis instituit, & ad varia ipsius consulta perdoctè respondit. Plures urbis Ecclesias instauravit. Egenorum curam summa cum charitate gessit. Jejuniis, Vigiliis, & Orationibus vacabat, ut testatur *Anastasius* Bibliothecarius in ejus Vita. Tandem sanctitate conspicuus, postquam sedisset annos novem, menses sex, dies viginti, migravit ad Deum Nicolaus I. die xiii. mensis Novembris an. DCCCLXVII. De Conciliis, quæ sub Nicolao I. in Galliis fuere celebrata, tam in causa *Lotharii Regis*, & *Theutbergæ* ejus conjugis, quàm in causa *Rhotadi* Episcopi Suessionensis, & *Hincmari* Antistitis Laudunensis, qui sua Sede depositi ad Nicolaum I. appellarunt, commodiùs in quarto Colloquio disseremus.

Nicolao I. Summo Pontifici successit *Hadrianus II.* patriâ Romanus, qui die decimè quartâ mensis Decembris ejusdem anni DCCCLXVII. summâ omnium gratulatione Pontifex Maximus fuit ordinatus. Decessoris sui *Nicolai* vestigiis insistens Hadrianus II. *Photium* Sedis Constantinopolitanæ invasorem anathemate in Synodo Romana feriit. *Basilio* Orientis Imperatori impensè per litteras gratulatus est, quod *Photium* expulisset, & *Ignatium* Sedi Constantinopolitanæ, è qua injustè deturbatus fuerat, restituisset. Præfuit Hadrianus II. per Legatos octavæ Synodo generali, in qua, ut latè explicabimus in quarto Colloquio, è Sede Constantinopolitana dejecto Photio, eamdem Sedem recuperavit *S. Ignatius* legitimus Patriarcha. *Lothario* Regi, ut *Theutbergam* Reginam, legitimam conjugem suam in consortium reciperet, jussit; *VValdradam* tamen Lotharii pellicem pœnitentiam simulantem, rogante *Ludovico* Imperatore, communioni restituit, eâ lege, ut ad Lotharii societatem non rediret. *Lotharium* etiam Regem fictè asserentem, se omnia, quæ jusserat Nicolaus Papa, implevisse, & VValdradam pellicem suam ejecisse, Ecclesiasticæ itidem communioni restituit. *Carolum Calvum*, qui Lotharii in Italia mortui Regnum occupaverat, acriter per litteras increpuit, quod Regnum fratris sui hæreditario jure ad *Ludovicum* Imperatorem devolutum contra divinas humanásque leges per tyrannidem usurpasset. *Carolomannus*, qui à patre suo *Carolo Calvo* è Regni finibus expulsus ad Sedem Apostolicam confugerat, patrocinium suscepit *Hadrianus II.* ob idque rogavit Carolum Calvum, ut filium suum Carolomannum in gratiam reciperet, & districtè vetuit Episcopis Gallicanis, ne contra Carolomannum excommunicationis sententiam proferrent. *Hincmari* junioris Laudunensis Episcopi, in Synodo Duziacensi depositi appellationem ad Sedem Apostolicam suscepit Hadrianus II. & alterum in ejus locum prohibuit ordinari Episcopum, donec illius causa Romæ ad novum examen revocata, discussa & finita fuisset. Obiit *Hadrianus II.* vitæ sanctitate illustris anno DCCCLXXII. postquàm sedisset annos quinque, sicut testatur *Guillelmus* Bibliothecarius, qui continuavit Historiam Pontificalem, quam *Anastasius* Bibliothecarius in *Nicolao* hujus nominis primo terminavit. Quanto tempore post Hadriani secundi Papæ obitum vacaverit Sedes Pontificia, incompertum est. Convenit tamen inter omnes Historicos, Joannem VIII. genere Romanum xix. Kalend. Januarii, seu die decima quarta mensis Decembris ejusdem anni DCCCLXXII. fuisse Romanum Pontificem consecratum. In exordio Pontificatus sui Joannes VIII. coronavit *Carolum Calvum* Francorum Regem, eumque Imperatorem & Augustum appellavit. Mortuo autem *Carolo Calvo*, in Gallias venit Sum-

Summus ille Pontifex anno DCCCLXXVIII. ubi Synodum *Trecis* habuit, præsente *Ludovico Balbo* Francorum Rege, quem ipsemet Pontifex Maximus coronavit Regem, sed non Imperatorem. Multi post Cardinalem Baronium laudant quidem *Joannem VIII.* Summum Pontificem, quòd *Formosum* Episcopum Portuensem in Synodo Romanæ justis de causis deposuerit, sed eum culpandum esse censent, quòd *Photium* in Sedem Constantinopolitanam restituerit. Hinc putat Baronius, *Joannem VIII.* ob nimiam suam facilitatem & indulgentiam erga *Photium*, contumeliæ loco *Papissam* vulgò dictum fuisse, sicque jectetæ fabulæ de *Joanna Papissa* locum dedisse. Verùm, ut cordatè fatear, hæc mihi non probatur Baronii conjectura, quæ nullo solido fulcitur argumento. Nam qui hanc fabulam de *Joanna Papissa* excogitevit, non dixit, *Joannam Papissam* sub finem sæculi noni sedisse, sed esserit, eam Leoni IV. qui medio sæculo nono vixit, immediatè successisse; quo fit, ut *Joannes VIII.* qui exeunte sæculo nono Sedem Romanam tenuit, locum huic fabulæ de *Joanna Papissa* dare haud potuerit. Præterquàm quod *Joannem VIII.* excusatione dignum esse, dum Sancto Ignatio vitâ functo, consensit, ut *Photius* Sedem Constantinopolitanam retineret, censet eruditus *Petrus de Marca* lib. 3. *de Concord. Sacerd. & Imp. cap.* 14. In hanc quippe Photii in Sedem Constantinopolitanam restitutionem consensit tantùm Summus ille Pontifex, ut bono Ecclesiæ consuleret, necessitati cedens, & rogatus à *Basilio* Imperatore Orientis, fretusque auctoritate Summorum Pontificum *Leonis*, & *Gelasii*, qui in rerum angustiis temperandas esse regulas docent. Quocirca Joannem VIII. in hac Photii in Sedem Constantinopolitanam restitutione, à culpa liberet *Basilii* Imperatoris, Patriarcharum Orientalis, totiusque Synodi Orientalis consensus, quem prævie datum esse idem Pontifex suis litteris significet, proferique ad confirmationem suæ sententiæ exempla *Athanasii*, *Chrysostomi*, & *Flaviani*, qui à Synodis depositi cùm fuissent, à Sede Apostolica in integrum restituti sunt. Sedit Joannes VIII. annos decem & dies duos, obiitque die decimâ quintâ mensis Decembris anni DCCCLXXXII. Plures pro bono Ecclesiæ regimine ad varios Episcopos litteras scripsit Summus ille Pontifex, quæ extant in Tomo III. Concil. Galliæ. Ea tamen, quæ nomine Joannis VIII. Papæ circumfertur Epistola *contra Spiritûs Sancti processionem à Filio, & additionem particulæ Filioq; ad symbolum*, ipsi per calumniam afficta est. Perperàm etiam *Platina* in Vite S. Gregorii Magni, quatuor libros de Vita Sancti illius Pontificis adscripsit *Joanni VIII.* Papæ, quos potius certissimè constat tribuendos esse *Joanni* Diacono, qui Vitam S. Gregorii Magni Pontificis quatuor libris comprehensam, jubente Joanne VIII. aggressus est, eique nuncupavit. In locum demortui Joannis VIII. Papæ, post paucos ab ejus obitu dies, suffectus est *Marinus* ex Gallesio Faleriorum in Etrurie ortus. Vir fuit multis virtutibus, & tribus Legationibus, quas Constantinopolim profectus, sub tribus Summis Pontificibus *Nicolao I. Hadriano II.* & *Joanne VIII.* magnâ cum laude obiit, Clarissimus. Hanc supremam Ecclesiæ dignitatem ut primum assecutus est *Marinus*, damnavit, & ab Ecclesiæ communione removit, *Photium*: Indulgentiorem tamen se præbuit idem Pontifex erga *Formosum* Portuensem Episcopum, quem Sede suâ à Joanne Octavo dejectum in pristinum statum restituit, eumque, ut testatur *Auxilius* Scriptor coævus lib. 2. *de Ordinationibus Formosi* capite vigesimo, absolvit à juramento, quò invitus Joanni octavo promiserat, se in Laica communione perpetuò mansurum. Sedit *Marinus* annum unum, & menses quinque, obiitque die incerto mensis Maji an. DCCCLXXXIV. Eodem mense, quo mortuus est *Marinus*, creatus est Pontifex Romanus *Hadrianus* hujus nominis *III.* patriâ Romanus, qui Decessoris sui constantiam imitatus *Photium* communione privavit, nec precibus *Basilii* Orientis Imperatoris flecti unquam potuit. Brevis admodum fuit illius Pontificatus. Invitatus siquidem à *Carolo Crasso* Imperatore, ut in Gallias veniret, cùm jam ad medium itineris spatium pervenisset, celeri infirmitate correptus obiit in Cœnobio Monachorum Nonentulensium an. DCCCLXXXV. postquàm sedisset annum unum, & menses quatuor, ut habent plerique Codices. Ei successit *Stephanus VI.* qui Romæ ex illustri prosapia oriundus, & omni virtutum genere prædictus hunc summam dignitatem promeritus est. Cùm primùm Stephanus Sextus Pontifex Romanus fuit inauguratus, paterna bona largè manu in pauperes effudit, etiamsi Patriarchicum Lateranense expilatum invenisset ob insolitam videlicet pessimam consuetudinem, quâ post obitum Pontificis universa Palatii Apostolici supellex diripi solebat. Locustas agrum Romanum depascentes aquâ benedictâ expulit Sanctus ille Pontifex. Pluviam, quæ jam pridem fluere desierat, precibus suis impetravit. Ministros vitæ probitate & sapientiæ conspicuos in Consilium adhibuit. *Photium* Pseudo-Patriarcham Constantinopolitanum, cum Laicum & ab Ecclesiæ damnatum execratus est. Ornandis Ecclesiis, alendis orphanis, redimendis captivis, sublevandis egenis & infirmis omnia bona sua impendit. Orationem habuit in Maleficos, qui gentium more Dæmones consulebant, acriter etiam in eadem Oratione invehitur in eos, qui immodestiâ & confabulationibus Sacra Templa maximo dedecore afficiebant, ut videre est apud *Guillelmum* Bibliothecarium in ejus Vita. Obiit Sanctus ille Pontifex an. DCCCXCI. cùm sex annos in Petri Cathedra sedisset. Post mortem Stepheni Sexti Ecclesiæ ab his Pontificibus Romanis, qui sub finem noni sæculi, totoque durante sæculo decimo Apostolicam Sedem tenuerunt, magnam labem passa est. At enim (ut verbis utar doctissimi *Mabillonii* in Præfatione ad sæculum V. Benedictinum) ad id temporis Sedem Apostolicam tenuerunt plerique pissimi Pontifices, nec quisquam ferè omnium ejus sanctitatem antea majestatemque temeravetet, quin humana, si qua ipsie excidissent, errata illustri pœnitentiæ exemplo diluissent. Inviolabilis apud eos erat Canonum Sacrorum auctoritas, quâ suam ipsi potestatem ultrò moderabantur. Et ne longiùs exempla sumamus, ite sæculo nono vixerunt post Leonem III. ejusque successores pissimos *Nicolaus primus* re & nomine

nomine Magnus, Hadrianus II. & Stephanus VI. *Sed ò lugenda Roma*, inquit *Arnulphus* Aurelianensis Antistes apud *Gerbertum* in Actis Synodi Remensis, *quæ nostris majoribus clara patrum lumina præbuisti, nostris temporibus monstrosas tenebras, futuro sæculo famosas effudisti*. A *Formoso* Romano Pontifice incepit mali labes, sive is causa fuerit, sive occasio. Nempe hic Portuensis primùm Episcopus à Joanne VIII. in ordinem redactus est in Synodo Romana, interposito juramento, se in Laica Communione perpetuò mansurum. Hujus exauctorationis causæ fuerunt tres: Prima, quod à Nicolao Primo in Bulgariam missus, Bulgarorum Regem Sacramento obstrinxisset, ne alium Episcopum, ipso superstite, à Sede Apostolica susciperet. Deinde, quod contra præscripta Canonum per ambitum ab Ecclesia Portuensi, cujus erat Episcopus, ad Romanam Sedem prosilire conatus esset. Postremò, quod, inconsulto Summo Pontifice, propriam deseruisset Ecclesiam, & à relictâ orbe, contra Reipublicæ & Imperii salutem cum suis fautoribus conspirâsse videretur. *Marinus* Pontifex, ut jam observavimus, à depositione & juramento absolvit *Formosum*, qui post Stephanum VI. in supremum illum Thronum sublimatus est, primusque translationis exemplum in illa Sede præbuit.

D. Quo anno *Formosus* creatus est Pontifex Romanus, & quo pacto se se in Pontificatu gessit?

M. Eodem mense & anno, quo Stephanus VI. è vivis sublatus est, hoc est, mense Majo anni DCCCXCI. *Formosus* Portuensis Episcopus electus & consecratus est Pontifex Romanus. Tentavit quidem *Sergius* S. R. E. Diaconus Pontificatum invadere, sed illius Factio statim concidit, & *Formosi* pars superior evasit, ac Sergium expulit, teste *Luitprando*. Inauguratus Pontifex *Formosus* condemnationem Photii Pseudo-Patriarchæ Constantinopolitani confirmavit. Episcopos ac Presbyteros à *Photio* ordinatos eâ tantùm lege in communionem recepit, ut libellis supplicibus oblatis se errâsse faterentur, & pœnitentiam obirent. Scripsit ad Episcopos Angliæ, & Ecclesiæ Anglicanæ, quæ ob frequentes Danorum incursiones Episcopis destituta ad gentilitatem penè recideret, sedulò providit. Pro *Caroli Simplicis* adhuc pueri ad Regimen Francorum provectione litteras dedit ad *Odonem* Comitem, qui Regium nomen, & supremam potestatem usurpaverat, eumque monuit, ut *Carolum Simplicem* legitimum Gallorum Regem bello desineret lacessere, donec *Fulco* Remensis Archiepiscopus, qui *Caroli Simplicis* jus tuebatur, Sedem Apostolicam adiisset. *Widonem*, & filium ejus *Lambertum* Italiæ Reges Romæ unxit & coronavit *Formosus* Papa. *Arnulphum* Germaniæ Regem Romam accivit, ut Sedem Apostolicam à tyrannide Principum, qui Italiam bellis infestabant, liberaret, eumque Romæ Imperatorem confirmavit. Sedit *Formosus* Papa annos quatuor & menses septem, obiitque anno DCCCXCVI. ipso die Paschatis, quod hoc anno incidit in diem quartum Aprilis, ut testatur *Hermannus Contractus* in Chronico juxta editionem Canisianam. *Formosum* Papam fuisse religionis integritate, divinarumque Scripturarum scientiâ Clarissimum testatur Luitprandus Auctor coævus lib. 1. Hist. cap. VIII. Nihilo sciùs in *Formosum* vitâ functum atrociter sæviit ejus in Sede Romana Successor *Stephanus* hujus nominis *Septimus*. Quippe qui mortuum *Formosum* decessorem suum exhumari jussit, in judicium vocavit, & in Cathedra Pontificia Sacerdotalibus indumentis ornatum collocavit, atque his verbis quasi adhuc viventem compellavit: *Cùm Portuensis esses Episcopus, cur ambitionis spiritu Romanam universalem Sedem usurpâsti?* Quo dicto, Cadaver *Formosi* sacris vestibus exutum, tribus abscissis digitis, in Tyberim jactari præcepit. Hanc pessimam, quæ *Formoso* Papæ post mortem obtigit, fortunam jure merito deplorat *Auxilius* hujus temporis Scriptor Gallus in libello, quem edidit *super causa & negotio Formosi* Papæ per modum Dialogi scripto, ubi hæc habet: *Is est profectò ille*, seu Formosus Papa, *qui in omni vita sua tanta gravitatis forma extitit, ut vinum non biberet, carnis gustum nesciret, fœminea copulæ expers, eclogenarius virgineum corpus suum hominem exuens terræ commendaret. Iste etiam gentes Bulgarorum, vitam sanctitatis prædicatione confirmans, ut verus Apostolicus ad fidem adduxit. Et cùm tanta probitate prædicans tote mundo ut alter Lucifer illuxisset, vim passus in Sepulchro, busta diruta, ossa fracta, uti quoddam Memphiticum, ejectus est extra publicum: Cui tantæ vitæ, examinatæ ut aurum, nihil jurare potuere schola clamantes: O parcite sepulto! est nullum cum mortuis certamen. Sed fuit in eo* (seu Stephano VII.) *licitum, quod libitum. Neque enim ipsis Apostolis datum est de mortuis præjudicare*. Hunc libellum, in quo per modum Dialogi *Auxilius* Formosum Papam defendit, ex MS. Codice Fiscamnensi erutum publicavit doctissimus *Mabillonius*.

D. Hic Stephanus VII, qui *Formosi* manibus cum tanta ignominia insultavit, fuitne immediatus illius in Sede Apostolica successor?

M. Mortuo, ut jam diximus, *Formoso* Papa die IV. Aprilis anno DCCCXCVI. *Bonifacius* hujus nominis *Sextus* Sedem Romanam malis artibus invasit, quam, teste *Flodoardo*, dies tantùm XV. tenuit. Vir fuit sceleratus, bis depositus, Diaconatu, & Presbyteratu exauctoratus, cujus Antipapæ memoriam damnavit postea Romana sub Joanne IX. Papa Synodus. Hunc Antipapam Bonifacium expulit Stephanus Septimus, intrusum videlicèt intrusus, sed, accedente Cleri consensu, legitimus deinde Pontifex habitus, ne schismate Ecclesia scinderetur. Is est *Stephanus* Papa, qui non solùm, ut jam observavimus, cadaver *Formosi* decessoris sui in Tyberim projici jussit, sed etiam omnes ordinationes ab illo factas nullas & irritas declaravit, voluitque, ut ii omnes iterùm ordinarentur, quos *Formosus* ad sacros gradus promoverat.

D. Hæc tria Sacramenta, *Baptismus* videlicèt, *Confirmatio*, & *Ordo*, ut sæpiùs audivi, imprimunt characterem, ac subindè iterari non debent. Quî potuit igitur *Stephanus VII.* præcipere, ut ii omnes iterùm ordinarentur, quos *Formosus* Papa ad Sacros Ordines provexerat?

M. Theologi, ad excusandum Stephanum Septimum Romanum Pontificem, duabus viis insistunt. Aliqui fatentur, Stephanum Papam hac in causa omni procul dubio errâsse, sed ipsius

erro-

errorem fuisse *conversationis*, non *prædicationis*. Nullo enim modo ad fidem spectabat, quæ de *Formosi* Papæ Ordinationibus id temporis mota est disceptatio. Sed circa duo tantùm Capita versabatur, quæ hominum opinionibus erant obnoxia. Primum erat, an *Formosus*, qui depositus fuerat, & contra Canonem decimum sextum Concilii Nicæni Sedem Episcopalem mutaverat, ad Pontificiam dignitatem fuisset canonicè promotus? Alterum, an Episcopus depositus & degradatus validè Sacros Ordines conferre posset? Quæ postrema quæstio tum temporis necdum planè eliquata, & Ecclesiæ disciplinam duntaxat spectare plerisque videbatur. Hinc alii *Formosi* Papæ Ordinationes validas esse defendebant, alii ex adverso, quorum opinionem sequutus est Stephanus Septimus, eas invalidas & irritas omninò esse autumabant. Nec mirùm sanè cuiquam videri debet, quòd ea ætate Theologi de hac quæstione in utramque partem salvâ & inculpatâ fide altercari potuerint, cùm etiam hacce tempestate doctissimus Pater *Joannes Morinus* Congregationis Oratorii Presbyter tam in suo libro *de Ordinatione*, quàm in Opere posthumo *de Sacramento Confirmationis*, quamvis ultrò fateatur, de fide quidem esse, Sacramenta Confirmationis & Ordinationis, quæ à Catholicis Episcopis conferuntur, imprimere characterem, eaque subinde iterari haud posse; docet attamen, Sacramenta Confirmationis & Ordinationis, quæ ab Episcopis Hæreticis, Schismaticis, & degradatis administrantur, non imprimere characterem, eaque fuisse in Ecclesia sæpiùs iterata ex multis antiquitatis Ecclesiasticæ monumentis evincit. Quæ sententia licèt communis non sit apud Theologos, nullâ tamen censurâ fuit hactenùs ab Ecclesia Catholica inusta, sed potiùs arbitrio & disputationibus Theologorum permittitur. Verùm, si hæc tibi non probetur Responsio, aliam ad excusandum Stephanum Septimum tibi suppeditabo, quæ apud Theologos pervulgata est, videlicèt Stephanum Septimum Papam non præcepisse, ut hi, qui à Formoso Pontifice fuerant ordinati, iterùm ordinarentur, sed eum duntaxat voluisse, ut piæ quædam adhiberentur ceremoniæ, per quas hi, quos Sacris Ordinibus initiaverat *Formosus* Papa, quosque ob idâ suorum Ordinum exercitio suspensos declaraverat *Stephanus Septimus*, consequeretur potestas non quidem validè, sed licitè tantùm Ordines, ad quos promoti erant, exercendi. Sed de *Formosi* Papæ Ordinationibus legendus est *Auxilius* Scriptor coætaneus, qui duobus libellis *Formosi* Ordinationes validas esse acriter defendit, easque absque piaculo in irritum mitti non posse multis probat. Legi potest etiam *Gaspar Juenin* Congr. Oratorii Presbyter in suo *Commentario Historico-Dogmatico de Sacramentis* Tomo 2. ubi latè contra *Joannem Morinum* ostendit, non solùm *Formosi* Papæ Ordinationes, sed nec alias factas ab Episcopis etiam Hæreticis, Schismaticis, & degradatis fuisse unquam in Ecclesia iteratas.

D. Exhibuistine integram seriem Pontificum qui nono sæculo Ecclesiam Romanam gubernàrunt?

M. Necdum integram exhibui, sed eam modò paucis absolvo. *Stephanus Septimus*, ut mox diximus, mortuo *Formoso* Papa, Pontificatum obtinuit an. DCCCXCVI. & postquàm sedisset annum unum, mensem unum, & dies aliquot, in carcerem detrusus est, ubi strangulatus periit an. DCCCXCVII. sicut probat *Pagius* contra *Baronium*, qui mortem Stephani Septimi illigat anno nongentesimo. Ab hoc Pontifice deturpatam fuisse Petri Sedem testatur Baronius ad annum DCCCXCVII. num. X. his verbis: *Stephanum non auderem inter Romanos Pontifices numerare, nisi id factum à majoribus invenissem, utpote tanto indignum nomine, qui primus & solus nefando & inaudito sacrilegio Petri Sedem adeò deturpavit &c.*

Sublato è vivis Stephano Septimo, *Romanus* patria Galesianus, Constantini filius, creatus & ordinatus est Pontifex Maximus, qui, teste *Platina*, Acta decessoris sui Stephani Septimi contra *Formosum* rescidit, seduque quatuor duntaxat menses, & obiit anno DCCCXCVIII. non verò, ut ait Baronius, anno nongentesimo primo. *Romano* in Sede Pontificia successit *Theodorus* hujus nominis *Secundus* patriâ Romanus, qui dies tantùm viginti Pontificatum tenuit. *Formosi* memoriam vindicavit, & Acta restituit, atque eodem an. DCCCXCVIII. è vivis excessit. In Theodori Papæ locum subrogatus est *Joannes IX*, patriâ Tiburtinus, qui circa medium Julium an. DCCCXCVIII. Pontifex Romanus consecratus est justa accuratiorem Clarissimi Pagii calculum. Acta Pseudo Synodi Romanæ à Stephano septimo habitæ contra *Formosum* infirmavit, ac nulla esse declaravit Joannes IX. Tria etiam Concilia, teste *Flodoardo*, convocavit, ex quibus duo tantùm nunc supersunt, *Romanum* scilicet, & *Ravennatense*, de quibus in quarto Colloquio opportunior disserendi se se dabit occasio. Demùm, Joannes IX. postquàm sedisset annos duos & dies quindecim, ut in variis Catalogis legitur, vitâ functus est circa initium mensis Augusti anni nongentesimi, ut videre est apud citatum *Pagium* in sua Critica Baronii ad hunc annum, ubi disertè ostendit, corrigendum esse Baronium, qui mortem Joannis IX. consignat anno nongentesimo quinto, eique annos tres & dies quindecim Pontificatus assignat. Sed hactenùs satis de Pontificibus, qui nono Ecclesiæ sæculo Sedem Romanam tenuerunt.

D. Seriem Episcoporum, qui nono Ecclesiæ sæculo Sedes Alexandrinam, Antiochenam, & Hierosolymitanam occupàrunt, scire profectò non moror, quia illis Ecclesiis, sicut in præcedentibus Colloquiis ostendisti, jam à septimo sæculo Saracenorum tyrannidè oppressis præfuerunt Hæretici, præsertim *Jacobitæ*, quorum Catalogum, prætermissis omninò Patriarchis Orthodoxis, descriptum duntaxat habemus à quibusdam Scriptoribus Arabibus, quos mihi olim indicâsti, Eutychianâ hæresi infectis. Missis ergo illis Pseudo-Episcopis, qui sub Saracenorum tyrannide Sedes Alexandrinam, Antiochenam, Hierosolymitanam tenuerunt, seriem Episcoporum, qui nono sæculo Ecclesiam Constantinopolitanam rexerunt, perdiscere cupio?

M. Seriem Episcoporum Ecclesiæ Constantinopolitanæ perduximus in superioribus nostris Colloquiis usque ad *Tarasium* Patriarcham sanctissi-

ctissimum. & egregium sacrarum Imaginum defensorem, qui postquàm Ecclesiam Constantinopolitanam rexisset annos viginti duos, obiit an. DCCCVI. In locum demortui Tarasii suffectus est *Nicephorus*, qui à pueritia ingenuis studiis deditus fuit, Grammaticis scilicet, Poëticis, Rhetoricis, Mathematicis, aliisque Philosophicis disciplinis, cum quibus etiam rerum Theologicarum scientiam copulavit. Ad ætatem virilem posteà provectus Vitam Aulicam aliquandiù peregit, quàm paulò post multis molestiarum & vanitatum generibus obnoxiam expertus, deposito Secretarii munere, quo apud Imperatricem *Irenem*, ejusque filium *Constantinum* defungebatur, vitam solitariam in Monasterio à se constructo amplexus est, ex quo tamen ægrè avulsus ad thronum Constantinopolitanum invitus fuit sublimatus, sicut ipsemet testatur in Epistola ad *Leonem Tertium* Romanum Pontificem his verbis: *Ad hanc Episcopalem Sedem invitus multumque reclamans (testis est mihi Deus) provectus, & tyrannidè potiùs quam consensu, aut ulla omninò persuasione aliis gubernandis præfectus sum.* Patriarcha Constantinopolitanus inauguratus *Nicephorus* die XII. mensis Aprilis anno DCCCVI. vestigia decessoris sui *Tarasii* in defensione sacrarum Imaginum pressit, ab ejus tamen communione *Theodorus* Studita, cum aliis Sanctis Monachis se separârunt, eò quòd Nicephorus adulterium *Constantini* Imperatoris, qui, legitimâ conjuge suâ dimissâ, cum *Theodote* pellice illicitas nuptias inierat, in Concilio Episcoporum Constantinopoli congregato approbare visus esset, & *Josephum* Magnæ Ecclesiæ Constantinopolitanæ Oeconomum hujus illiciti matrimonii copulatorem restituisset in Sacerdotium, quo *Tarasius* Patriarcha Nicephori decessor illum ob eam rem amoverat. Sed in hoc excusandus est Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus, quippè qui necessariâ indulgentiâ usus est, & Imperatori Constantino resistendum non duxit, ne Religionem Catholicam in discrimen adduceret. Certè negari non potest, *Tarasium* decessorem Nicephori temperamento etiam & indulgentia usum fuisse in reprobando illicito illo matrimonio, quod *Constantinus* Imperator, legitima repudiata uxore sua, contraxit cum *Theodote* pellice. Quamvis enim *Tarasius* has illicitas nuptias jure meritò reprobaverit, se tamen à communione ejusdem Imperatoris non segregavit. Qua in re *Baronius* ad annum DCCXV. eum excusat his verbis: *Gravis angustia premebat animum Patriarcha, cùm vereretur, ne nimis exasperando animum Imperatoris, & ab Ecclesia removendo, eum faceret fidei Catholica desertorem. Adhuc recentia Ecclesia vulnera, & vix obducta erant per Concilium ejus opera celebratum Nicaa adversùs Iconomachos. Adhuc vigebant hostes Ecclesia; erat ipse adolescens animo mobilis & instabilis, & hareticorum mala propago, persacilique, ut levi flatu in haresim praceps impelleretur: hac, inquam, & alia hujusmodi alto mentis consilio versans Tarasius, sic erroris redarguere voluit Imperatorem, ut tamen eum, licèt pœnâ illâ dignum, noluerit ab Ecclesia separare.* Sicut igitur Baronius excusat meritò *Tarasium*, qui in reprobandis illicitis Constantini Imperatoris nuptiis tempestiva indulgentia, justoque temperamento usus est; sic pari jure excusandus est *Nicephorus* in Sede Constantinopolitana Tarasii successor, qui metuens, ne *Constantinus* Imperator Ecclesiam perturbaret, & susdeque verteret, necessario temperamento eum emollire studuit, & *Josephum* adulterinarum licèt nuptiarum copulatorem Presbyteri gradu depositum, in priorem statum restituit. Hunc in modum *Ignatius* Diaconus, dein Nicææ Metropolitanus, Vitæ Nicephori Patriarchæ Constantinopolitani Scriptor, eum excusat in narratione de *Theodoro Studita*, quam doctissimus noster *Combefisius* accepit à *Leone Allatio*. Novem annos Ecclesiam Constantinopolitanam rexit Nicephorus, sed cùm sacrarum Imaginum cultum strenuè propugnaret, à *Leone Armeno* Imperatore, qui in omnes Imaginum Cultores immaniter sæviebat, in exilium an. DCCCXV. ablegatus est, ubi quatuordecim annos cùm transegisset, ab hac mortali vita migravit ad immortalem an. DCCCXXVIII. Colitur Nicephorus in Menæis Græcorum ad diem secundum mensis Martii, multaque etiamnum extant egregiè ab eo edita Opera, quæ in quinto Colloquio recensebimus.

Post Nicephorum in exilium jussu *Leonis Armeni* Imperatoris anno DCCCXV. deportatum, *Theodorus* dictus *Cassitera*, in Sedem Constantinopolitanam eodem anno intrusus est, qui sacrarum Imaginum Cultores persequutus est, & Iconoclastarum Hæresim, quâ erat infectus, impensè fovit, obiitque anno DCCCXXI. postquàm per annos sex Patriarchatum Constantinopolitanum malè gessisset. In ejus locum statim Iconoclastæ subrogârunt *Antonium* Sylæi Pamphyliæ Civitatis Metropolitam, qui *Cassimatas* cognominatus est. Is est ille *Antonius*, cui anno DCCCXIV. *Leo Armenus* Imperator Iconoclasta Sedem Patriarchalem Constantinopolitanam promiserat, si suscepti consilii omnem Imaginum memoriam abolendi adjutor esse vellet ac promotor. Quod quidem promptissimè facturum se cùm promisisset *Antonius* Sylæi Metropolita, & venerandas Imagines Idola esse sacrilego ore obganniret, Sanctus Nicephorus tum temporis Patriarcha Constantinopolitanus, collectâ CCLXX. Patrum Synodo, unà quoque congregata Sacerdotum ac Monachorum urbis Augustæ multitudine, Antonium Sylæi Metropolitam tanquam Hæreticum anathemate perculit, & Christi hostem declaravit. Verùm Iconoclastæ post Theodori Pseudo-Patriarchæ Constantinopolitani mortem, quæ, ut mox diximus, contigit an. DCCCXXI. prædictum *Antonium* Sylæi Metropolitam eorum Hæresi addictissimum in illius locum substituerunt. Quam Sedem ab anno DCCCXXI. usque ad an. DCCCXXXII. quo mortuus est, hoc est, per XII. annos intrusus ille Pseudo-Patriarcha *Antonius* occupavit. Huic Antonio in Sede Constantinopolitana successit *Joannes*, seu *Jannes*, Iconoclasta nequissimus, quem Symeon Metaphrastes, dictus *Logotheta*, sic rectè depingit: *Homo prastigus*, inquit, *divinationibus ex pelvi, omnique impietate immanissimus: Et verò idoneum organum Regia impietatis inventus, collata cum eo opera, qua ad interitum existant, propensè omnia executus est: quem parturiebat (occultabat tamen) impietatis basiliscum Imperator* (seu Theophilus Michaëlis filius) *edidit, peperitque, pro-*

mel-

mulgato Edicto, quo Sacras Imagines aboleri jubet. In libello Synodico mentio fit Pſeudo-Synodi Conſtantinopoli in Blachernis, jubente Theophilo Imperatore, ab iſto præſtigiatore celebratæ: *Theophilus*, ſic legitur in eo libello Synodico, *Imperium adeptus, mortuo Antonio, Joannem, qui pelvi inſpecta devinare ſoleret, ſolio præfecit, & maximam adverſus pios perſecutionem commovit, ac impiam in Blachernis Synodum congregans, adoratores ſacrarum Imaginum anathemati ſubjecit.* At mortuo Theophilo, & imperante Michaële ejus filio, una cum ejus matre *Theodora* religioſiſſima fœmina, cum *Joannes* Pſeudo-Patriarcha Conſtantinopolitanus in ſua Iconoclaſtarum Hæreſi obfirmato animo permaneret, è Sede Conſtantinopolitana, quam invaſerat, dejectus ac relegatus eſt an. DCCCXLII. poſtquam ſediſſet annos integros novem, ut legitur in continuatione Chronici Nicephori. Amoto *Joanne* è Sede Conſtantinopolitana, in ejus locum inducitur, teſte Conſtantino Porphyrogenneta, *is, qui multis laboribus atque ærumnis integram ac illibatam virtutem conſervaverat, at ex diuturno, ut par eſt, carceris pædore atque fœtore pili defluxerant, quanquam ei Dei nutu, ac Theodoræ Auguſtæ aſſenſu Eccleſiæ gubernatio, clavuſque debebatur, Magnus ſcilicet invictuſque Eccleſiæ defenſor Methodius.* Sub hoc Sanctiſſimo Patriarcha Conſtantinopolitano Methodio ſacris Imaginibus debita veneratio reſtituta eſt, Epiſcopi, & Monachi, quos *Theophilus* Imperator in exilium miſerat, revocati ſunt; Eccleſia ſuum ornatum recepit, ſeptem Synodi Oecumenicæ fuerunt approbatæ, & proſcripti toto terrarum Orbe cuncti Hæretici. Corpus Sancti *Theodori* Studitarum Monaſterii Præpoſiti, & ſacrarum Imaginum defenſoris acerrimi, qui è vita migravit an. DCCCXXVI. Conſtantinopolim tranſtulit *Methodius* Patriarcha Conſtantinopolitanus anno DCCCXLIV. & anno ſequenti, annuente Imperatrice Theodora, Corpus Sancti *Nicephori* olim Patriarchæ Conſtantinopolitani, qui pro glorioſæ ſinceræque fidei defenſione ſua Sede pulſus in exilio obierat an. DCCCXXVIII. è tumulo retexit, quod, teſte Theophane, *undeviginti annorum ſpatio integrum omnino, purumque remanſerat*, & illud tranſtulit Conſtantinopolim in celeberrimum Apoſtolorum Templum. Denique, poſtquam Sanctus *Methodius* Eccleſiam Conſtantinopolitanam per quadriennium optime, ſanctiſſimeque rexiſſet, ad Deum ſempiterna potiturus pace abiit anno DCCCXLVI. Multa Opera ſcripſit Sanctus *Methodius*, quæ opportunius in quinto Colloquio referemus, atque juxta Critices artis regulas accurate examinabimus. Defuncto Sancto *Methodio* ſuffectus eſt in Sede Conſtantinopolitana Sanctus *Ignatius* Imperatoris Michaëlis filius, qui fidei ſinceritate ac morum condemnatione hanc Sedem maxime illuſtravit. *In Gregorium* cognomento *Asbeſtam* Epiſcopum Syracuſanum in Sicilia ſententiam tulit in Synodo, quam Conſtantinopoli celebravit, eumque Epiſcopato depoſuit, quam depoſitionem *Benedictus Tertius* Summus Pontifex ratam habuit, & Sancti Ignatii ſententiam confirmavit. At *Gregorius* ægre admodum ferens ſe Epiſcopali Sede fuiſſe dejectum, auctoritate *Bardæ* fratris *Theodoræ* Auguſtæ fretus, malis artibus effecit, ut Sanctus Ignatius è Sede Conſtantinopolitana extruderetur, & in ejus locum *Photius* ſubſtitueretur. Quo pacto autem id acciderit, breviter hic enarrabo. *Bardas* frater *Theodoræ* Auguſtæ & avunculus Imperatoris *Michaëlis* æſtu ambitionis abreptus perſuaſit nepoti ſuo Michaëli Imperatori, ut *Theodoram* Auguſtam Matrem rerum gubernaculo ablegaret, eamque attonſam Monaſterio includeret. Huic tam perverſo conſilio aſſentiente Imperatore, tantam ex *Michaëlis* vecordia fiduciam ſumpſit ſceleſtiſſimus *Bardas*, ut omnem Imperii poteſtatem in ſe unum tranſtulerit, nihilque intentatum relinqueret, quo Sanctum Ignatium, quem infenſiſſimo odio proſequabatur, è Solio Patriarchali deturbaret. Porro, duplici potiſſimum de cauſa *Bardas* in Sanctum Ignatium infenſum gerebat animum. Primo, quia à Sanctiſſimo illo Patriarcha ſæpius fuerat admonitus, ut ſtupri conſuetudine, quam cum propria nuru, gravi omnium ſcandalo, & offenſione, habebat, tandem aliquando deſiſteret, ſeque ad ſacram Synaxin ſolemni Epiphaniorum die accedere auſum, Sanctus Ignatius pro paſtorali ſuo officio palam repuliſſet, & ad ſinceram pœnitentiam ob tam enorme crimen juxta rigorem Canonum peragendam intrepido animo vehementer fuiſſet adhortatus. Secundo, quia Sanctus *Ignatius* juſſionem Imperatoris, qui ſuaſu *Bardæ* ei mandaverat, ut *Theodoram* Auguſtam attonderet licet invitam, recluderetque Monaſterio, exequi, & ut rem prorſus indignam, iniquam, legibusque Eccleſiæ adverſantem præſtare conſtanter recuſaverat. Hinc *Bardas* vindictæ cupidus occaſionem arripuit Sanctum *Ignatium* apud *Michaëlem* Imperatorem Majeſtatis reum poſtulandi, & ab ipſo tandem obtinuit, ut Sanctus Ignatius Sede Patriarchali dejectus in Inſulam *Therebinthum* mitteretur in exilium anno DCCCLVII. eoque depulſo Patriarcha Sanctiſſimo, in Sedem Conſtantinopolitanam intruderetur *Photius* ſibi addictiſſimus.

D. Quis eſt iſte *Photius*, qui, pulſo S. Ignatio Sedem Conſtantinopolitanam invaſit?

M. Erat *Photius* vir illuſtribus ortus natalibus, dignitate Protoſpatarius, & primus à ſecretis, ac tanta omnium prope liberalium diſciplinarum exoticarum cognitione inſtructus, ut, teſte *Niceta* in Vita Sancti Ignatii, omnium ævi ſui eruditorum facile Princeps haberetur, immo, & cum Veteribus jam certare poſſet. At, proh dolor! tot ac tam eximias naturæ & artis dotes improbitas ejus animi, & immenſa, qua ferebatur, ambitio obſcurarunt. *Gregorius* dictus *Asbeſta* Syracuſanus Epiſcopus, (qui ab aliquot annis, ut jam obſervavimus, Epiſcopali dignitate fuerat juſta de cauſa à Sancto Ignatio depoſitus, & cujus nefariis conſiliis, teſte *Anaſtaſio* Bibliothecario in Hiſtoria octavæ Synodi, uſus fuerat nequiſſimus *Bardas* ad exauctorandum Sanctum Ignatium) ſacris initiavit *Photium*, qui hactenus Laicus duntaxat fuerat, & primo quidem die, ſeu XX. menſis Decemb. an. DCCCLVII. illum inſtituit Monachum; altero die ordinavit Lectorem; tertio, Subdiaconum; quarto, Diaconum; quinto, Presbyterum; ſexto denique, ſeu die XXV. Decembris Natali Chriſti Domini ſacro inauguravit Epiſcopum Conſtantinopolitanum. In hanc Patriarchalem Sedem intruſus *Photius*, implacabili

bili crudelitate *Sanctum Ignatium* legitimum Patriarcham Sanctitate venerandum & ætate provectam divexavit, atque Ecclesiam Latinam, quæ Sancti Ignatii defensionem susceperat, impudentibus calumniis impetivit, quas inter hæ præcipuæ erant, quod scilicet Latini primam jejunii Quadragesimalis *Septimanam* à reliquo jejunio discerperent; quod Sacerdotibus continentiæ jugum imponerent; quod Chrismate inunctos per Sacerdotes denuo inungere non dubitarent; quod Symbolo fidei processionem Filii à Patre & Spiritu Sancto addidissent. Sed has, & alias id genus calumnias, quas *Photius* Ecclesiæ Latinæ impotravit, & ob quas Ecclesiam Græcam à Latina separavit, *Baronius* in Annalibus, *Leo Allatius* in lib. *de Consensione Ecclesiæ Orientalis, & Occidentalis*, Natalis Alexander in fine partis secundæ Hist. Eccles. Sæc. IX. & X. aliique doctissimi Viri egregie confutarunt. Tempore autem Schismatis Photiani causam Ecclesiæ Romanæ, totiusque Ecclesiæ Latinæ strenue propugnarunt tam illustrissimi Præsules, quam doctissimi Monachi Gallicani, præcipue *Hincmarus* Archiepiscopus Remensis Anusteus, *Odo* Bellovacensis Præsul, *Æneas* Episcopus Parisiensis, cujus Opus extat Tomo VII. Spicilegii Dacheriani & *Ratramnus* Cœnobii Corbejensis Monachus, qui quatuor edidit libros *adversus opposita Græcorum*, Tomo I. ejusdem Spicilegii Dacheriani insertos. Hæc de *Photio* Sedis Constantinopolitanæ invasore obiter dicta sint, nam de nefario Schismate, quod conflavit, & etiamnum perdurat, commodius agemus in sequenti Colloquio, libros vero, quos edidit Photius, referemus in quinto Colloquio, ubi Virorum illustrium, qui nono Ecclesiæ sæculo floruerunt, scripta ad Crisim revocabimus.

D. Intrusos ille & Schismaticus Pseudo-Patriarcha *Photius* occupavitne toto vitæ suæ tempore Sedem Constantinopolitanam, quam invaserat?

M. *Basilius* Macedo jam in societatem Imperii adscitus, postquam occidisset *Michaelem* vecordem Imperatorem, qui ei insidias mortemque machinabatur, sicut in superiori Colloquio ostendimus, solus Imperio potitus est, cumque esset justitiæ & Religionis amantissimus, Photium Sedis Constantinopolitanæ violentum invasorem è Throno Patriarchali deturbatum in Cœnobium depulit an. DCCCLXVII. & Sanctum Ignatium Sedi suæ restituit. Quem reducem ex exilio Sanctissimum Patriarcham totus Ordo Patricius occurrens excepit, & frequens, lætitiaque gestiens populus veneratus, atque in templum triumphali apparatu & faustis acclamationibus prosecutus est. Circa hanc Photii depositionem à Basilio Imperatore factam, jure merito *Baronius* mendacii redarguit *Zonaram* Scriptorem Græcum, qui Photium à *Basilio* Imperatore depositum esse scribit, quod ob necem, quam intulerat Michaëli Imperatori, ab Ecclesiæ Communione fuisset ab eo separatus. Hoc quippe putidum Schismaticorum commentum est, quod non solum evertit *Nicetas* in Vita Sancti Ignatii, sed etiam *Basilii* Imperatoris ad *Nicolaum Primum* Summum Pontificem Epistola Actioni III, Synodi octavæ inserta, & Epistola Hadriani Secundi Papæ ad *Basilium* Imperatorem. Nulla ergo hac in re fides habenda est *Zonaræ*, & aliis, qui eum præiverunt Scriptoribus Græcis, *Leoni Grammatico, Simeoni Logothetæ, & Georgio Monacho*, qui eamdem fabulam venditarunt, maxime cum nihil simile referat *Constantinus Porphyrogennetus* Scriptor Græcus laudatis mox Historicis antiquior. Sanctus *Ignatius* suæ Sedi restitutus interfuit Concilio Generali octavo Constantinopoli anno DCCCLXIX. celebrato sub *Hadriano Secundo* Summo Pontifice, & *Basilio* Imperatore, in quo Patres Spiritus Sancti, quo erant congregati, lumine plenissime affiati in *Photium* Schismaticum anathema pronunciarunt, *Ignatium* vero legitimum Patriarcham agnoverunt & declararunt, atque sententias à Summis Pontificibus *Nicolao Primo, & Hadriano* Secundo in Conciliis Romæ celebratis in Photium latas approbarunt, sicut data opera ostendemus in Colloquio quarto, ubi agemus de Conciliis, quæ nono Ecclesiæ sæculo fuerunt convocata. Ecclesiam Constantinopolitanam sanctissime rexit *Ignatius* usque ad annum DCCCLXXVII. quo anno migravit ad Dominum die XXIII. mensis Octobris, annos natus octoginta, sicut testatur *Nicetas*, qui Sancti illius Patriarchæ vitam descripsit.

D. Quem Successorem in Sede Constantinopolitana habuit S. Ignatius?

M. Post mortem S. Ignatii *Basilius* Imperator *Photium* in Patriarchatum Constantinopolitanum restituit, misitque ad Joannem Octavum Summum Pontificem Legationem, qua Photium in Sedis Apostolicæ communionem suscipi, & in Patriarchali Constantinopolitana Sede confirmari postulavit. Obtinuere præter omnem spem Legati *Basilii*, quæ pro Photio à Joanne Octavo petierunt, indeque *Baronius*, ut jam observavimus, arbitratus est, Joannem Octavum Pontificem Romanum ob nimiam facilitatem & in restituendo Photio pusillanimitatem, *Papissam*, contumeliæ loco dictum fuisse, sicque locum dedisse de *Joanna Papissa* fabulæ, quæ postea omnium sermone celebrata est. *Photius* Patriarchatu Constantinopolitano potitus est usque ad mortem *Basilii* Imperatoris, quæ contigit anno DCCCLXXXVI. At mortuo *Basilio*, iterum *Photius* à *Leone* Imperatore *Basilii* filio, qui vulgo *sapiens* cognominabatur, Sede Constantinopolitana dejectus & in exilium ablegatus est, quo in secundo exilio vixit Photius ad annum usque DCCCXCI. quo è vivis excessit. Variam Photius, dum viveret, fortunam expertus est, & de eo jure merito dici potest, id quod S. Hieronymus ait de Origene: *Ubi bene, nemo melius; ubi male, nemo pejus.*

D. Alios percense Patriarchas, qui post depositum Photium à *Leone* Imperatore anno octingentesimo octogesimo sexto, Sedem Constantinopolitanam sub finem noni Ecclesiæ sæculi tenuerunt?

M. *Leo* Imperator *Stephanum* fratrem suum, virum omni virtutis laude conspicuum, in locum Photii Sede Constantinopolitana dejecti & in exilium missi subrogavit an. DCCCLXXXVI. Quam Regiæ urbis Sedem *Stephanus* sanctissime tenuit annos sex, & menses quinque, sicut testatur *Leo Grammaticus*, Continuator Anonymus Theo-

Theophanis, *Symeon Logotheta*, & *Georgius* Monachus. Quapropter *Stephanus* Patriarcha Constantinopolitanus obiit anno DCCCXCIII. Extat in Actis Bollandianis ad diem XVII. mensis Maji Sancti *Stephani* Patriarchæ Constantinopolitani Encomium ex Menologio Basilii Porphyrogenniti, & ex variis Fastis MSS. Græcorum, quâ die apud Græcos Sanctus ille Patriarcha colitur. Stephano in Sede Constantinopolitana successit *Antonius* sanctitate insignis, cognomento *Caulea*, qui in juvenili ætate Monachus factus, dein, Sacerdos ac sui Monasterii Abbas, tandem ætate jam provectus ad Patriarchatum Ecclesiæ Constantinopolitanæ fuit evectus, sedítque annos duos, ut videre est in Serie Patriarcharum Constantinopolitanorum in corpore juris intexta, obiit itaque Sanctus ille Patriarcha anno octingentesimo nonagesimo quinto, & colitur tam à Latinis, quàm à Græcis die XXI. mensis Februarii, quâ in Actis Sanctorum Bollandianis refertur *Oratio Nicephori Philosophi* in hujus Sancti Patriarchæ laudem, in qua ob egregias ejus virtutes, præsertim liberalitatem in pauperes, valdè celebratur: Nolebat, inquit, Nicephorus, unê Civitate, etsi tam magnâ, suam circumscribi commiserationem, sed ad quantum Sol aspicit, eam contendebat extendere: hinc manûs scatentis misericordia participes erant Scythæ, & Thraces, & cum eis Mysi quoque, qui sunt in Asia. Sancto Antonio, qui *Caulea* appellabatur, successit anno octingentesimo nonagesimo quinto Sanctus *Nicolaus* dictus *Mysticus*, qui Ecclesiam Constantinopolitanam sanctissimè gubernavit usque ad annum nongentesimum vigesimum quintum, quo ad cœlestem Patriam migravit. Sed de hoc Patriarche Constantinopolitano iterùm redibit sermo in nostris Colloquiis in Historiam decimi Ecclesiæ sæculi. Hic tamen velim obiter observes, hunc Sanctum Patriarcham fuisse *Mysticum* appellatum ab Officio, quo Constantinopoli functus est in Palatio Imperatoris. Advertit siquidem *Codinus* in libro *de Officiis & Officialibus Curia & Ecclesia Constantinopolitana*, inter Officiales Palatii Constantinopolitani unum fuisse, qui *Mysticus* dicebatur, quique erat secretioris Consistorii, secreti Regius ac primus Minister, ad quem multæ causæ, præcipuè *de Homicidiis*, & *sacrilegiis* deferebantur. Eo itaque munera in Palatio Imperatoris Sanctus *Nicolaus*, dictus *Mysticus* Patriarche Constantinopolitanus integerrimè functus est, ejusque nomen inscriptum est in Menæis Græcorum apud Bollandum ad diem XV. mensis Maji relatis. Sed hæc de Serie Episcoporum, qui nono Ecclesiæ sæculo Sedes Romanam, & Constantinopolitanam tenuerunt, dicta sufficiant.

COLLOQVIVM III.

De Gravibus Controversiis, quæ nono sæculo Ecclesiam perturbârunt.

M. QUinque potissimùm nono Ecclesiæ sæculo graves obortæ sunt Controversiæ, quarum prima spectat Augustissimum Eucharistiæ Sacramentum. Altera excitata fuit occasione doctrinæ *Gotteschalci* Monachi Cœnobii Orbacensis, Diœcesis Suessionensis in Galliis, circa geminam prædestinationem, liberum hominis arbitrium, divinam voluntatem salvandi omnes homines, ac pretium Sanguinis, quem pro hominum salute in ara Crucis effudit Christus Dominus; quæ quidem Controversia per se satis implexa, valdèque abstrusa, diu multùmque Ecclesiam nono sæculo sollicitavit. Tertia Controversia originem habuit ex modo, quo Christus Dominus è Marie Virgine processit. Quâ de re libri ultrò citròque conscripti sunt à *Paschasio Radberto*, & *Ratramno*. Quartæ Controversiæ locum dedit funestum Græcorum dissidium, seu nefarium Schisma, quo ab Ecclesie Romane, instigante *Photio* Pseudo-Patriarcha Constantinopolitano, Græci se separârunt: De quo Schismate etiamnùm ingemiscimus. Postrema Controversie enata est, circa cultum, qui sacris Imaginibus deferri debet; quæ Controversia nono Ecclesiæ sæculo maximè viguit in Galliis, & magno animorum æstu fuit agitata. De quatuor prioribus Controversiis datâ operâ in hocce Colloquio disseremus; quintam verò Controversiam, quæ pertinet ad Cultum Imaginum, ne longiùs protrahatur istud Colloquium, consultò remittemus ad proximum, quod crastinâ luce habebimus, Colloquium, ubi agendo de Conciliis, quæ nono Ecclesiæ sæculo fuerunt celebrata, opportuna sese offeret occasio tractandi de Synodo Parisiensi, in qua de Cultu Imaginibus exhibendo actum est, ibidemque bene de Cultu Imaginum Controversiam maturo examine discutiemus, & doctrinam, quam nono sæculo Ecclesie Gallicane circa cultum Imaginum propugnabat, explanabimus.

D. Incipiamus, quæso, à Controversia, quæ spectabat Augustissimum Eucharistiæ Sacramentum, deindè ad alias disceptationes, de quibus in hocce Colloquio pertractandi provinciam suscepisti, recto ordine progrediemur.

M. Controversiæ, quæ circà Sacro-Sanctum Eucharistiæ Sacramentum nono Ecclesiæ sæculo emersit, origo nata videtur ex *Paschasii Radberti* Abbatis Monasterii Corbejensis libro, quem *de Corpore & Sanguine Domini* eodem sæculo composuit, in quo dogma de reali præsentia Corporis, & Sanguinis Christi in Eucharistiæ Sacramento, & de transubstantiatione tam clarè exposuit, et defendit, ut Ecclesia Romana *Paschasium Radbertum* velut Apostolicæ traditionis hac in doctrina fidum interpretem & egregium propugnatorem etiamnùm agnoscat. At ex adverso Hæretici nostri temporis præsentiæ realis Corporis Christi in Eucharistiæ Sacramento, & transubstantiationis dogmatis osores eumdem Paschasium ut novatorem habent, & tanquàm realis Corporis, & Sanguinis Christi in Eucharistie præsentiæ, necnon Transubstantiationis Auctorem inventoremque injuriis lacessunt, eique varios adversarios ejusdem sæculi noni, & decimi opponunt, quò probent, eum contra fidem antiquitùs receptam invexisse novam doctrinam, cui libris editis nono sæculo restiterint Anonymus quidam Scriptor, *Amalarius*, *Rabanus*, & *Ratramnus*, sub finem verò decimi sæculi *Herigerus* Abbas Monasterii Laubiensis, quos Scriptores Catholica Ecclesie semper in honore habuit. Non egemus in hocce Colloquio de libro,

libro, quem edidit *Paschasius Radbertus*, quique inscribitur: *De Corpore & Sanguine Domini*, quia in quinto Colloquio, ubi referemus Opera Virorum Illustrium, qui nono Ecclesiæ sæculo floruerunt, de prædicto *Paschasii* libro nostrum feremus judicium, & eâdem operâ revincemus temeritatem Hæreticorum, quos asserere non pudet, *Paschasium* in propugnando dogmate de reali præsentia Corporis Christi in Eucharistia, & de Transubstantiatione novatorem fuisse, qui antiquam fidem ac traditionem (quam Hæretici, si superis placet, se conservâsse obganniunt) novis commentis infecit, ut realis præsentiæ, atque transubstantiationis doctrinam æqualibus ac posteris suis propinaret. Remisso itaque Paschasii libri examine ad Colloquium quintum, hîc tantùm breviter, quoad ejus fieri poterit, explicabimus, in quo sita esset Controversia, quæ nono Ecclesiæ sæculo *Paschasium* inter & alios ejusdem sæculi mox laudatos Catholicos Scriptores circa Eucharistiæ Sacramentum suborta est. Asserunt Hæretici perfrictæ frontis audaciâ, hanc Controversiam in eo positam fuisse, quòd *Paschasius* præsentiæ realis, & transubstantiationis doctrinam nuper à se excogitatam mordicùs propugnaret, ejus verò adversarii mox citati avitæ fidei tenaces veram & realem Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia præsentiam, necnon transubstantiationis dogma totis viribus impugnarent, & apertè irent inficias. Verùm, rem aliter se habere, & Hæreticos turpiter hallucinari proclive est demonstrare. Status quippè Controversiæ Paschasii, ejusq; adversariorum disceptantium non in hoc versabatur, *an Corpus Christi esset verè & realiter præsens in Eucharistia Sacramento, nec ne?* sicut comminiscuntur Hæretici, sed in hoc totius Controversiæ cardo volvebatur, *an Corpus Christi in Eucharistia esset illud idem Corpus, quod natum est ex Maria Virgine?* Paschasius siquidem in suo libro *de Corpore & Sanguine Domini* non solùm luculenter adstruebat præsentiæ realis Corporis Christi in Eucharistiæ Sacramento & transubstantiationis dogma, sed etiam disertè docebat, Corpus Christi in Eucharistia existens idem esse, quod ex Maria Virgine natum & in Cruce passum est. Quantùm ad primum doctrinæ Caput, quod præsentiæ realis & transubstantiationis dogma spectabat, nullum omninò adversarium nactus est *Paschasius*, quia omnes ad unum Catholici profitebantur, verum Christi Domini Corpus, verumque Sanguinem reverà existere in Eucharistiæ Sacramento, itemque panem & vinum in illa converti. Id solùm nonnulli Catholici in libro *Paschasii* reprehensione ac censurâ dignum esse existimârunt, quòd diceret, *Corpus Christi in Eucharistia existens idem esse Corpus, quod ex Maria Virgine natum & in Cruce mortuum est*, eamque sententiam tueretur Paschasius testimonio Sancti Ambrosii deprompto ex capite nono libri *de Mysteriis.* Id, inquam, negârunt Paschasii adversarii, videlicèt Anonymus Scriptor, *Rabanus*, *Amalarius*, *Ratramnus*, Viri noni sæculi haud incelebres, qui hujus sententiæ novitate, ut ipsis videbatur, perculsi, hanc Paschasii sententiam scriptis editis acriter insectati sunt. Hunc verum fuisse istius Controversiæ statum, ex eo maximè liquet, quòd mox citati adversarii Paschasii in dogmate de reali præsentia Corporis Christi in Eucharistiæ Sacramento, & de transubstantiatione cum Paschasio conveniebant, & in hoc tantùm ab eo dissidebant, quòd vellent, Corpus Christi in Eucharistia existens, non esse idem Corpus, quod ex Maria Virgine natum & in Cruce passum est, sicut affirmabat Paschasius. Horumce Scriptorum testimonia, quæ rem planè conficiunt, hîc in medium proferre haud pigebit. In primis, Anonymus, qui contra Paschasium scripsit, & cujus libellum in Codice Gemblacensi cum *Herigeri* Abbatis Laubiensis Opusculo invenit, & ad calcem part. II. sæculi IV. Benedictini edidit Mabillonius sub hoc titulo: *Dicta cujusdam Sapientis de Corpore & Sanguine Domini, adversùs Radbertum*: hic, inquam, Anonymus, confutationem suam à Confessione Fidei Catholicæ auspicatur his verbis: *Quòd Corpus & Sanguis Domini vera sit caro, verusque sanguis, unusquisque debet credere, nosse, tenere, confiteri, pariter & incunctanter asserere fidelis. Prorsùs quisquis hoc negat, esse cognoscitur & convincitur infidelis .... hoc ergo profectò fidelissimè confirmo, & addo, quod sicut veritas est Christus & verus Agnus DEI, qui quotidiè pro vita mundi mysticè immolatur: ita procul dubio ex pane vera caro, & ex vino verus Sanguis ejus consecratione Spiritûs Sancti potentialiter creatur.* Certè, nemo est, qui non videat, hanc Anonymi Scriptoris fidei Confessionem esse Catholicam, nec magis disertè ullum Catholicum suam de reali præsentia Corporis Christi in Eucharistia, & de transubstantiatione fidem exprimere posse. Hac autem præmissâ Catholica Confessione, in hoc duntaxàt Paschasium carpit idem Anonymus Scriptor, quòd putet, Paschasium rem prorsùs inauditam asseruisse, nempè, non aliam esse carnem in Sacramento Eucharistiæ, quàm quæ nata est ex Virgine MARIA: *illud*, inquit, *in eo libro*, seu Paschasii, *mihi prorsùs inauditum fateor reperiri sub nomine Sancti Ambrosii, quòd non sit alia Caro Christi, quam qua nata est de Maria & passa in Cruce, & resurrexit de Sepulchro. Hac, inquit*, scil. Paschasius, *ipsa est, & ideò Christi est caro, qua pro mundi vita hodie offertur. Hoc in Capitulo libri* Paschasii *positum est secundo. Similiter dicitur & in octavo* ejusdem libri Paschasii Capite; *verè credo, & hoc quod conficitur in verbo Christi per Spiritum Sanctum, Corpus ipsius esse ex Virgine. Istud planè fateor, nunquàm me priùs audisse, vidisse, legisse.* Vides, hunc Anonymum Scriptorem, qui contra Paschasium scripsit, nullam de reali Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistiæ Sacramento præsentia cum Paschasio litem movisse, sed in hoc tantùm Paschasium reprehendisse, quòd diceret, Corpus Christi in Eucharistia existens idem Corpus esse, quod ex Maria Virgine natum est? Similiter *Rabanus* Archiepiscopus Moguntinus, alter Paschasii adversarius, in doctrina de reali præsentia Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia, & de transubstantiatione cum Paschasio planè consentiebat, ut præsertim videre est cap. 10. lib. 7. *de sacris Ordinibus ad Theotmarum*, ubi Rabanus hæc habet: *Quis unquam crederet, quòd panis in carnem potuisset converti, vel vinum in sanguinem, nisi ipse Salvator diceret, qui panem & vinum creavit, & omnia ex nihilo fecit? facilius est aliquid ex alio facere, quàm omnia ex nihilo creare.* Quid, amabo, clariùs ad profitendam de reali

Cor-

Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistiæ Sacramento præsentia, & de transsubstantiatione fidem eo Rabani testimonio adduci potest? nullum ergo Paschasio circa dogma de reali præsentia Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia negotium facessivit *Rabanus*, sed illum dumtaxat impugnavit, quantum ad hunc loquendi modum, qui novus ipsi visus est, quo Paschasius asserebat, Corpus Christi in Eucharistia contentum, idem esse, quod natum est ex Virgine & in Cruce passum. Hunc, inquam, Paschasii loquendi modum sibi non probari testatur Rabanus in Epistola ad *Heribaldum*, ubi hæc habet: *Quidam nuper de ipso Sacramento Corporis & Sanguinis Domini, non ritè sentientes dixerunt, hoc ipsum Corpus & Sanguinem Domini, quod de Maria Virgine natum est, & in quo ipse Dominus passus est in Cruce, & resurrexit de Sepulchro, idem esse quod sumitur de altari. Cui errori, quantùm potuimus, ad Egilum Abbatem scribentes, de Corpore ipso quid verè credendum sit, aperuimus.* Quibus verbis disertè significat *Rabanus*, se impugnandum dumtaxat suscepisse certum quemdam loquendi modum, quo Paschasius asserebat, Corpus Christi existens in Eucharistiæ Sacramento idem esse, quod natum ex Virgine & in Cruce passum. Denique, quod *Amalarium* Presbyterum Metensem, & *Ratramnum* Monachum Corbejensem attinet, asserere nullus dubito, illos perperàm ab Hæreticis inter impugnatores præsentiæ realis Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistiæ Sacramento connumerari. *Amalarius* siquidem lib. 3. de *Ecclesiasticis Officiis* cap. xxv, tam clarè profitetur, se credere præsentiam realem Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistiæ Sacramento, ut nullum omninò de ipsius mente dubitandi locum relinquat: *Hic credimus*, inquit, *naturam simplicem panis & vini mixti verti in naturam rationalem, scilicet Corporis & Sanguinis Christi.* Ratramnus verò in libro, quem edidit *de Corpore & Sanguine Domini*, non negat præsentiam realem Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia, sicut ostendemus in Colloquio quinto, ubi hunc Ratramni librum examinabimus, sed solùm in posteriori libri sui parte probandum sibi sumit Ratramnus, Corpus Christi in Eucharistia idem non esse, quod ex Maria Virgine natum & in Cruce passum est; quia, inquit, Corpus Christi, quod ex Maria Virgine natum, quod mortuum, quod sepultum est, *ossibus & nervis compactum est, & hujusmodi membrorum lineamentis distinctum.* Corpus verò Christi in Eucharistia existens *nullis nervis ossibusque compactum, nulla membrorum varietate distinctum, nulla rationabili substantia vegetatum, nullos proprios potens motus exercere.* Quibus verbis non obscurè innuit Ratramnus, Corpus Christi in Eucharistia existens, idem quidem esse, quantum ad substantiam, quod Corpus Christi ex Maria Virgine natum & in Cruce passum, esse tamen diversum quantùm ad existendi modum; quia Corpus Christi in statu suo naturali visibile & palpabile erat, Corpus verò Christi in Eucharistia contentum, nec palpabile, nec visibile est, utpotè Sacramentalibus speciebus velatum. Si ergo ea expendantur, quæ hactenùs adduximus Scriptoris Anonymi, Rabani, Amalarii, & Ratramni testimonia, liquidò patebit, illos nullam litem Paschasio movisse de præsentia reali Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia, neque in dogmate de transsubstantiatione ab eo dissensisse, sed in eo impugnâsse dumtaxat illum loquendi modum, quo Paschasius asserebat, Corpus Christi in Eucharistia existens, idem esse, quod Corpus Christi ex Maria Virgine natum, & in Cruce passum, et sepultum est. Eumdem loquendi modum improbavit etiam decimo Ecclesiæ sæculo *Herigerus* Abbas Leubiensis, cujus Tractatus à Patre *Cellotio* Societatis JEsu in Appendice ad Historiam Gotteschalci sub solo Anonymi titulo vulgatus est, & ideò *Anonymus Cellotianus* antehàc audiebat, sed doctissimus *Mabillonius* hunc Tractatum *Herigeri* Abbatis esse detexit certissimis conjecturis, quæ legi possunt in Præfatione part. II. sæculi IV. Benedictini. Iste autem *Herigerus* licèt hunc Paschasii loquendi modum impugnaverit, circa tamen realis præsentiæ Corporis Christi in Eucharistia, & transsubstantiationis dogma idem planè sensit ac Paschasius, uti commonstrabimus in nostris Colloquiis in Historiam decimi Ecclesiæ sæculi.

D. Sententia *Paschasii Radberti* asserentis, Corpus Christi in Eucharistia idem esse Corpus, quod ex Maria Virgine natum & in Cruce mortuum, eratne aliquâ reprehensione, seu censurâ digna?

M. Sententia Paschasii nullâ erat censurâ digna, utpotè apprimè Catholica, & perspicuis fulta testimoniis Sanctorum Patrum, præsertim S. Ignatii Martyris in Epistola ad Smirnæos, Sancti Ambrosii cap. 9. lib. de Mysteriis, Sancti Chrysostomi Homil. 24. in priorem Epistolam ad Corinthios, S. Augustini in sermone ad Neophytos, Gregorii Nysseni in Oratione Catechetica cap. 37. sicut videre est apud *Mabillonium* in Præfatione partis II. sæculi IV. Benedictini. Nec enim aliud volebat *Paschasius*, quàm Corpus Christi in Eucharistia existens idem esse, quantùm ad substantiam, veræque naturæ proprietatem & integritatem, quod Corpus Christi ex Maria Virgine natum, & in Cruce passum. Qua in re Paschasius veram Ecclesiæ Catholicæ doctrinam tuebatur. Hinc tamen inferri minimè debet, sententiam eorum, qui Paschasium impugnârunt, quique dicebant, Corpus Christi in Eucharistia contentum non esse idem, quod ex Maria Virgine natum & in Cruce mortuum est, fuisse Fidei Catholicæ, & SS. Patrùm traditioni contrariam. Hæc quippè Paschasii adversariorum sententia Orthodoxa itidem erat, quia illi ultrò fatebantur, Corpus Christi in Eucharistiæ Sacramento existens idem esse, quantùm ad veræ naturæ proprietatem, quod ex Maria Virgine natum, mortuum & sepultum est, sed solùm negabant, idem esse Corpus quantùm ad existendi modum, cùm quædam Corpori Christi in Sacramento conveniant, quæ ei præcisè in statu naturali non competunt, ut exempli gratia carere extensione locali, per se non moveri, manducari &c. quod quidem verissimum est, nec unquàm à Paschasio negatum. Quapropter, cùm utraque sententia tam Paschasii, quàm ejus adversariorum, Fidei Catholicæ principiis fuerit consentanea, idem planè de hac Controversia, quæ inter illos nono Ecclesiæ sæculo extitit circa diversum loquendi modum de Corpore Christi in Eucharistiæ Sacramento, judicium ferendum esse existimo, quod jam in præcedentibus nostris Colloquiis

quiis tulimus de duabus aliis Controversiis, quarum prima orta est in quarto Ecclesiæ sæculo *de una tantùm, vel tribus in Trinitate admittendis Hypostasibus.* Altera, quæ in sexto Ecclesiæ sæculo mota est occasione hujusce Scytharum Monachorum propositionis: *Unus è Trinitate in carne passus est.* Sicut enim ostendimus, Catholicos in his duabus Controversiis acriter disceptâsse, & tamen in fidei dogmate consensisse, atque de nativa dumtaxat vocum significatione, vel de vario loquendi modo inter se fuisse altercatos: ita accidit in hac Controversia Eucharistica, quam nono Ecclesiæ sæculo Paschasium inter & ejus adversarios circa modum existendi Corporis Christi in Eucharistiæ Sacramento excitatam huc usque exposuimus. Hæc siquidem Controversia, tota quanta erat, in sola pugna verborum, seu in diverso loquendi modo versabatur. Hinc *Lanfrancus* in Dialogo adversùs *Berengarium* ait, utramque sententiam, id est, tam *Paschasii Radberti*, quàm eorum, qui ei adversabantur, facili negotio conciliari posse, ac Corpus Christi Eucharisticum *verè dici posse & ipsum Corpus, quod de Virgine sumptum est, & tamen non ipsum. Ipsum quidem quantùm ad essentiam, veraque natura proprietatem atque virtutem; non ipsum autem, si spectes panis, vinique speciem.*

D. Gaudeo planè, Scriptores illos Ecclesiasticos, qui nono Ecclesiæ sæculo certum quemdam Paschasii loquendi modum impugnârunt, in ipso tamen fidei dogmate de reali Corporis Christi in Eucharistiæ Sacramento præsentia, & de transubstantiatione cum eodem Paschasio convenisse. At nescio, quid sibi velint Viri quidam eruditi, quorum cœtui nuperrimè interfui, qui affirmabant, *Rabanum*, & *Amalarium*, quos inter Paschasii adversarios mox enumerâsti, adhæsisse cuidam fœdissimæ Hæresi *Stercoranistarum*, quos non pudebat asserere, Corpus Christi in Eucharistiæ Sacramento, dum ore sumitur, instar cæni olidi abire in secessum. Certè, duos illos noni sæculi Scriptores in tam fœculentæ hæreseos luto hæsisse necdum in animum meum inducere potui, immò, vix adducor, ut credam, tam sordidam ac propudiosam Hæresim nono Ecclesiæ emersisse sæculo.

M. *Rabanum* Archiepiscopum Moguntinum à nonnullis cum antiquis, tum recentioribus Scriptoribus spurcissimi *Stercoranistarum* erroris fuisse insimulatum negari haud potest. Verùm, doctissimus *Mabillonius* in Præfatione partis II. sæculi quarti Benedictini tam putidam labem à *Rabano* abstergit, & gravissimis momentis evincit, ipsum neutiquam Christi Domini Corpus, sed ad summum symbola sola, seu species Eucharisticas, aliorum ciborum, qui in secessum eunt, legi subjecisse. Quod sanè citra Hæresim dicere potuit *Rabanus*. Eodem pacto excusari potest *Amalarius*, & quædam, duriores licèt, locutiones, quibus utitur in sua Epistola ad *Heribaldum*, benignâ interpretatione ad hunc Rabani sensum flecti debent. Paulò major est difficultas de Græcis, quibus Cardinalis *Humbertus*, & alii Latini hunc *Stercoranistarum* errorem impegerunt eo potissimùm nomine, quòd Græci dicerent, *solvi Eucharistiâ jejunium*, ex quo Latini inferebant, Græcos eâ Stercoranistarum Hæresi esse infectos, eosque putare Eucharistiam, cæterorum instar ciborum communium, egeri, seu abire in secessum. At sæpè laudatus Mabillonius hunc Stercoranistarum errorem amolitur à Græcis, & ostendit, Latinos inconsideratè, minusque peritè hoc crimen affinxisse Græcis. Et sanè, quando Græci dicebant, solvi Eucharistiâ jejunium, nihil aliud volebant, quàm Sacrificium offerri, seu Missam celebrari haud debere, quàm quo solvi jejunium tempore legitimè potest. Hic siquidem perantiquus est Græcæ Ecclesiæ ritus, ut in omnibus Quadragesimæ jejunii diebus (præterquam Sabbato & Dominicâ, & Sancto Annunciationis die) sacrum Missæ Sacrificium non celebretur, sed tantùm præsanctificata offerantur, ut moris est apud nos Latinos Sancto Parasceves die. Hanc Græcanici ritus rationem perhibet *Balsamon* explicando Canonem LII. Synodi quini-sextæ anno DCXCII. Constantinopoli celebratæ, quia, inquit *Balsamon*, per Sacrificium gaudium & Ecclesiæ solemnis exultatio celebratur, quæ minimè convenit diebus pœnitentiæ & luctus, cujusmodi sunt dies jejunii, seu Quadragesimæ. Hinc est, quòd Concilium Laodicenum Canone 49. prohibet, ne fiant oblationes ac Festa Martyrum tempore jejunii, & Canone quinquagesimo primo statuit, Festa hæc & Oblationes Quadragesimæ diebus jejunii occurrentes, in Sabbata, quibus Græci non jejunabant, vel in Dominicas Quadragesimæ transferri debere. Ex qua Græcæ Ecclesiæ Disciplina manifestum est, non ideò Græcos tempore jejunii à peragendo Missæ Sacrificio abstinuisse, quòd putarent, Eucharistiam, tanquàm cæteras escas egeri, & abire in secessum, sicut *Humbertus*, & alii nonnulli Latini minùs æquè eis imposuerunt, sed quia Missæ Sacrificium cum solemni Ecclesiæ exultatione & gaudio celebrabatur, quod tempori jejunio, luctui & pœnitentiæ ab Ecclesia consecrato non convenire arbitrabantur. Græci itaque insimulari non debent Stercoranistarum Hæresis, quæ an revera aliquando extiterit, dubitant meritò etiamnum Viri eruditi, existimantes istud Stercoranistarum vocabulum infame non sectæ alicujus fuisse, sed convicii, quod etiam Catholicis objiciebatur. Nam cùm Catholici dicerent, sumi ore Corpus Christi, inferebant nonnulli, ergo Corpus Christi secessui obnoxium est, quia (sic isti syllogizabant) omne quod intrat in os, ipso attestante Domino, vadit in secessum. Eamdem Stercoranistarum Hæresim sæculo proximè elapso quidam Calvinianæ sectæ Pseudo-Minister, *Marasius* dictus, seu *Du Marais*, Catholicis, qui Corpus Christi ore sumi constanter profitentur, affingere non erubuit. Sed hoc Pseudo-Ministri illius turpiloquium, fœtidissimumque mendacium est, ipsis Stercoranistarum sordibus fœdius ac malè-olentius. Probabilius itaque est, hoc infame Stercoranistarum vocabulum non sectæ alicujus fuisse, sed convicii, quod etiam in Catholicos jaciebatur. Non me fugit, *Algerum* lib. 2. *De Sacramento Corporis & Sanguinis Domini* cap. 1. & nonnullos alios existimâsse, *Stercoranistarum* Hæresim revera aliquando extitisse, sed Algerum, aliosque eam in sententiam adduxit sola auctoritas Cardinalis *Humberti*, qui, disputando contra *Nicetam*, Græcum, hanc Stercoranistarum Hæresim Græcis inconsideratè impegit, sicut anteà observavimus.

D. Nulla igitur nono Ecclesiæ sæculo circà Augustissimum Eucharistiæ Sacramentum erupit Hæresis?

M. An-

M. Antiqua fides, quæ de reali Corporis Christi præsentia in Augustissimo Eucharistiæ Sacremento, & de trensubstantietione à primordiis Ecclesiæ cœpit, nono Ecclesiæ sæculo illibata permeusit, & summo tem Pastotum, quàm Fidelium omnium studio fuit constanter custodite, ut plenè ostendemus in Sexto Colloquio in Historiam hujus sæculi, ubi confutabimus figmentum Calvinistarum, qui *Paschasium Radbertum* Scriptorem noni sæculi doctrinæ de præsentia reali Corporis & Sanguinis Christi in Eucheristia primum Auctorem fuisse effutiunt, ita ut nono sæculo, entequàm Pasehesius suum ederet librum *de Corpore & Sanguine Domini*, Antistites omnes, Clerici, & Laici, Christi Corpus & Senguinem ab Eucharistia teipsâ ebesse, solamque illius figurem & virtutem in ee exstate crediderint. Quod senè putum putumque Hæreticorum commentum esse ibidem commoustrabimus. Fatendum tameu est *Joannem Erigenam* genere Scotum scripsisse nono Ecclesiæ sæculo librum, quo *Berengarii*, cæterorumque Secramentariorum Hætesim præformevit. Docuit enim, tèste *Hincmaro* Remeusi Archiepiscopo in lib. de Prædestinatione cap 31. *qeòd Sacramentum Altarie non verum Corpus, & verus Sanguis sit Domini, sed tantùm memoria veri Corporis & Sanguinis ejus.* At hic malè natus *Joannis Erigena* liber, ubi primùm in lucem prodiit, in Conciliie proscriptus, à Cetholieis Scriptoribus confutatus, omoium Fidelium execrationibus rejectus, natalitiis suis teoebris damuatus est, ut constebit ex his, quæ dicturi sumus in Colloquio quinto, ubi agemus de Operibus Virorum illustrium, qui nono Ecclesiæ sæculo floruerunt.

D. Veniamus nunc, si placet, ad alterem Controversiam, quæ nono Ecclesiæ sæculo excitate est occasione doctrinæ *Gottescalchi.*

M. Duplicem controversiem nono Ecclesiæ sæculo excitavit Gotbescalcus Monachus Cœnobii Orbacensis. Prima in hoc site etat, *an dicenda esset trina Deitas?* Altera contentio, quæ fuit longè grevior, spectabat geminem prædestinationem, liberum erbitrium, voluntatem Dei salveudi omnes homines, & pretium Senguinie Christi pro omnium salute effusi. Primæ controversiæ locum dedit Hincmerus Remensis Atchiepiscopus, qui ex Hymno Martyrum hæc verbe: *Te trina Deitas*, delenda censebat, ne tres Dii indoei viderentur. Repugnavit confestim Gotbescaleus eom Ratremno, & hine occesionem arripuit Hincmarus hæreseos Gothescelcum insimulandi, quesi triplicis divinitatis essertorem: quo etiam nomine Hæreticus eudit Gothescelcus apud nnonullos, sed perperàm. Hauc quippè consecutionem totis viribus à se emoliri studuit Gothescalcus, eumque à turpi illa hæreseos note egregiè vindicet doctissimus *Petrus Coustant*, Mouachus Benedictinus Congregetionis S. Mauri *in Vindiciis Veterum Codicem confirmatis* parte quinta, ubi Ecclesiæ Catholicæ *de trina Deitate dicenda* traditionem asserit, *Gothescalcum*, & *Ratrannum* ab injectis suspicionibus purgat, atque violentem egendi retiouem Hincmari Remensis Archiepiscopi, qui in eos antiquæ traditionis hac in re propugnatores injustè excanduit, nullo pacto excusari posse, multis contre *Germenium* Veterum Codicum haud æquum æstimatorem probat. Legendus est etiam super hac *de trina Deitate* controversiê Clarissimus *Gilbertus Maeguinus* Galliarum Regi à Consiliis Tomo secundo libri *Vindiciarum Prædestiuationis & Gratia* Cap. XLV. Dissertationis Historicæ & Chronicæ, ubi *Gethescalco* in bacce controversie *de trina Deitate dicenda* egregiè pattocinatur, multisque argumentis meliorem bujus Monachi, quàm *Hincmari* Archiepiscopi Remensis causam fuisse probat, sed potissimum ex judicio Ecclesiæ, quæ in Hymno Festi Cotporis Christi Domini; *Sacris Solemniis*, ab Angelico Doctore S. Thoma Aquinate edito ubique canit:

Te, Trina Deitas, unaque, poscimus,
Sic nos tu visita, sicut te colimus.
Per tuas semitas duc nos quò tendimus,
Ad lucem, quam inhabitas.

D. Hanc injustam & violentam *Hincmari* Archiepiscopi Remensis in hac controversia *de trina Deitate admistenda* in Gothescalcum egendi rationem probare certè non possum, uolim tamen Gothescalcom omni errore eximere, quia, sicut à Viris eruditis non multis ebhinc diebus eudivi, in plures circà Grattam, Prædestinationem, & voluntetem Dei salveudi homines impegit errotes, quibus prælusit Wicklefo, Luthero, Calvino, eliisque hujusce farinæ pestibus?

M. Hæc causæ Gothescalci circa doctrinem de Gratie, Prædestinatione, & voluntate Dei selvendi homines, quæ sæculo nono graves excitavit turbas, megna animorum contentione nostro sæculo recruduit, eliis in gratiam Gothescalci ejusque doctrinæ Apologias concinnantibus; aliis ex adverso ejus doctrinam ceu Hæreticam proscribentibus. Nolo ipse cum aliis contentionis funem ducere, sed historicè dumtexat hic referemea, quæ tam contra Gothescaleum, quàm pro ipsius doctrinæ defensione hinc indè solent edduci momenta. Hi, qui Gothescalco petriâ Germano bæteseos dicam scribunt, etris coloribus illum depingunt ut Mouachum Ordinis Sancti Benedicti grovegum & turbulentum, qui à *Rigboldo* Remensis Ecclesiæ Chorepiscopo contre Canones Presbyter ordinatus Romem se contulit, ac diu multumque divagatus suos cœpit spergere errores, esserens, Deum, sicut quosdem ed vitam æternam prædestinevit, ite elios ad mortem æternam prædestinêsse, & cogere homines ad melum: Deum non velle omnes homines salvos fieri, sed eos tantùm qui salvantur: Christum pro Electorum dumtexat salute pessum esse, non autem pro redemptione omnium hominum. Hos errores dum dissem inaret Gothescalcos, in ædibus Comitis *Eberardi* unius è primis *Lotharii* Imperatoris Optimatibus aliquantisper hospitatus est, ubi dum versatetur, collationem babuit cum *Notingo* de gemina Prædestinatione, sive Electorum ad vitam, sive Reproborum ed mortem. Quod, vulgante famâ statim ec perspectum babuisset *Rabanus* Mogontinus Archiepiscopus, literas direxit ad *Eberardum* Comitem, in quibus eum edmonebet, ut Gothescelcum,

eum, quem *Sciolum* appellabat, ab hac secte prohiberet. Eodem tempore alias ejusdem argumenti litteras *Rabanus* dedit ad *Notingum* Veronensem Episcopum. His litteris pollatus Gothescalcus, ut sibi consuleret, *Eberardi* Comitis ædibus excessit, & postquam Noricum, Sueviam, aliasque quasdam Germaniæ partes peragrâsset, ut testatur Annalista Bertinianus, Moguntiam appulit, ubi Rabanus Moguntinus Archiepiscopus Concilium convocavit anno DCCCVLVIII. coram quo citatus Gothescalcus & interrogatus communi omnium consensu damnatus est, ejusque doctrina ceu hæretice confixa. Sed quia Gothescalcus alienæ Provinciæ, hoc est, Remensis, tum origine, tum ordinatione, tùm monasticâ professione subditus erat jurisdictioni, remissus est ad Hincmarum Remensem Archiepiscopum. Comparuit Gothascalcus in Concilio Carisiacensi coacto anno DCCCXLIX. cui *Wenila* Senonensium, & *Hincmarus* Remorum Archiepiscopus cum multis Episcopis, Abbatibus, & Selectis Sacerdotibus interfuerunt, à quibus doctrina Gothascalci denuò proscripta est, ipse verò asperis verberibus castigatus libros, quos conscripserat, in ignem projicere compulsus, tandem ad perpetuum ergastulum cellæ Monasterii Altivillarensis Diœcesis Remensis detrusus est. Hoc in carcere reclusum damnatumque Gothescalcum ad saniorem mentem revocare cùm non posset *Hincmarus*, scripsit ad *Prudentium* Trecensem Episcopum, qui à Synodo Carisiaca abfuerat, eumque consuluit, quo pacto sese erga Gothescalcum gerere deberet? *Prudentii* precibus ac consilio adductus est Hincmarus, ut cum Gothascalco humaniùs ageret, eique scribendæ confessionis fidei licentiam daret. Edidit Gothescalcus duplicem confessionem fidei, breviorem unam, prolixiorem alteram. Sed metuens Hincmarus, ne Gothescalcus, post utramque fidei confessionem à se editam, bene multos, ex ordine præsertim Monastico, in suas partes pertraheret, Opusculum contra ejus errores ad Reclusos & Simplices Remensis Diœceseos scripsit. Postremò, cum post multas adhibitas adhortationes Gothescalcus resipiscere, & suorum errorum palinodiam decantare nollet, indicta est anno DCCCLIII. Secunda Synodus Carisiaca, cujus magna pars fuit Hincmarus, & in qua rursus damnatus est Gothescalcus, atque contra ipsius doctrinam quatuor condita sunt Capitula, quæ expendamus in proximo Colloquio, ubi agemus de Conciliis, quæ nono Ecclesiæ sæculo fuerunt celebrata. His momentis, sed præcipuè Hincmari Archiepiscopi Remensis testimonio moventur plures Viri eruditi, ut credant, Gothescalcum jure ac meritò tanquam Hæreticæ doctrinæ assertorem fuisse damnatum, eumque, nullis editis pœnitentiæ signis, in suis tuendis erroribus obstinato animo perseverantem è vivis excessisse.

At, versâ vice, non desunt Viri eruditi, qui Gothescalcum ab hæresi vindicant, eumque ab Hincmaro Remensi Archiepiscopo injustè fuisse oppressum his rationibus probant. Primò, quia in causa Gothescalci nulla omninò fides adhibenda est Hincmaro, quippè qui odio plusquam Vatiniano Gothescalcum ad ultimam usque vitæ periodum persecutus est. Fatentur omnes Scriptores magnam fuisse crudelitatem, quam post mortem Nicolai I. Papæ in proprium suum nepotem Hincmarum, Laudunensem Episcopum usque ad excæcationem & oculorum evulsionem, exercuit Hincmarus Remensis Archiepiscopus. Sed longè major & atrocior fuit crudelitas, quâ Gothescalcum miserabilem Monachum insectatus est idem Hincmarus. Parum quippe huic inclementi Archipræsuli fuit Carisiacensis Synodi sævitia, quâ Gothescalcus virgis ac verberibus miserum in modum dilaniatus est, & tanta tetri diuturnique carceris molestia, quam diù patienter tulit ille Monachus, sed etiam ei morituro omnem & spiritualem & corporalem humanitatem, & reconciliationem & Viaticum & Sepulturam Ecclesiasticam denegavit, ejusque invictam in doctrinæ sanæ defensione constantiam, furoris, insaniæ, detestationis & blasphemiarum nominibus iniquè infamavit. Hæc fuit in Gothescalcum agendi ratio Hincmari, qui *Caroli* Regis cognomine *Calvi* gratiâ & favore subnixus, in tantum superbiæ fastum provectus est, ut suis voluntatibus non solùm quemquam obsistere non sustineret, sed, quantâ pollebat potestate, crudeliter in omnes sibi obsistentes ulcisceretur. Secundò contra juris Regulam Rabanus in Concilio Moguntino, in quo primò damnatus fuit Gothascalcus, præses sedebat, & in ipsum sententiam tulit. Erat siquidem Rabanus in causa cum Gothescalco, ac subindè, dum in eum sententiam tulit, violavit hanc Regulam juris, quæ prohibet, ne quis judicet in propria causa. Tertiò, Formulæ, seu Confessiones fidei, quas Hincmaro exhibuit Gothescalcus, nihil complectuntur, quod non sapiat doctrinam Sancti Augustini de gratuita Prædestinatione, & de necessitate gratiæ se ipsâ efficacis ad omnes & singulos pietatis actus, nihilque ex his extundi potest, quod Hæresim oleat, ut fatentur etiam ejus adversarii, qui dumtaxat asserunt, eum in his fidei Confessionibus consultò suos dissimulâsse errores, quos in Germania sparserat. Quartò Gothascalco miserè oppresso protinus accurrerunt Viri doctrinâ & pietate insignes, qui ejus Patrocinium apertè susceperunt. *Lupus* Abbas Ferrariensis, in libro jussu Regis Caroli Calvi à se edito *de tribus Quæstionibus* Gothascalco ejusque doctrinæ plurimùm favet, *Ratramnus* Corbejensis Monachus in duobus libris, quos edidit *de Prædestinatione*, Prudentius Episcopus Trecensis in libro, quem composuit *de Prædestinatione*, Lupus Servatus Presbyter Moguntinus in libello *de tribus Quæstionibus*, Gothescalco itidem, ejusque doctrinæ suffragantur. Quin & *S. Remigius* Archipræsul Lugdunensis nomine totius percelebris suæ Ecclesiæ doctrinæ Gothescalci vindicias agit in libro *de tribus Epistolis*, ubi Gothescalci propositiones de Prædestinatione reproborum ad pœnam, de voluntate DEI ergà salutem hominum, & de morte Christi Servatoris nostri, & de generis humani redemptione Catholicas & doctrinæ Sancti Augustini, totiusque Ecclesiæ consentaneas esse disertè asserit, suumque de damnata Gothascalci doctrina his verbis capite vigesimo quarto ejusdem libri exprimit dolorem: *Et ideò*, inquit, *in hac re dolemus, non illum miserabilem*, seu Gothascalcum, *sed Ecclesiasticam veritatem esse damnatam*. Quintò, Patres Concilii Valentini celebrati anno

anno DCCCLV. & Concilii Lingonenſis habiti anno DCCCLIX. damnârunt quatuor Capitula, quæ contra Gotheſcalcum in Synodo Cariſiaca condita fuerant, eáque repudianda eſſe ſanxerunt *propter inutilitatem, vel etiam noxietatem, & errorem contrarium veritati*, ut latiùs expendemus in proximo Colloquio agendo de Conciliis, quæ nono Eccleſiæ ſæculo coacta ſunt. Porrò, credibile non eſt, tot Catholicos Scriptores, univerſam Eccleſiam Lugdunenſem, & Patres Conciliorum Valentini, & Lingonenſis in defenſionem Gotheſcalci doctrinæ tanto ardore conſpirare voluiſſe, ſi revera Gotheſcalcus circa Prædeſtinationem, circa voluntatem Dei ſalvandi homines, & pretium ſanguinis Chriſti pro ſalute hominum effuſi errores tam graves, qui ipſi affinguntur, diſſeminâſſet. Denique *Nicolaus I.* Pontifex Maximus ab Hincmaro Remenſi Archiepiſcopo ſæpiùs licèt rogatus, ut Gotheſcalci doctrinam Pontificiâ auctoritate damnâret, nunquam tamen adduci potuit, ut eam proſcriberet, quia probè videbat Sanctiſſimus ille Pontifex latere anguem in herba, & per Gotheſcalci latus peti doctrinam Sancti Auguſtini, in qua Gotheſcalcus adeò verſatus erat, ut, teſte ipſomet Hincmaro, ſententias Aquilini illius Doctoris totas dies memoriâ proferre ſolitus eſſet. His & aliis compluribus momentis, quæ lato & diſerto calamo proſequitur Vir Clariſſimus *Gilbertus Mauguinus* Tomo ſecundo Libri *Vindiciarum Prædeſtinationis & Gratiæ*, aſſerunt Viri quidam eruditi, Gotheſcalcum circa Prædeſtinationem & voluntatem Dei ſalvandi homines, non aliam, quàm Sancti Auguſtini & totius Eccleſiæ Catholicæ doctrinam pro aris ac focis propugnâſſe, & in ea profitenda conſtanter ad mortem uſque perſeverâſſe. Addunt etiam Viri illi eruditi, qui Gotheſcalco patrocinantur, quod cùm Gotheſcalcus à Rabano Moguntino Archiepiſcopo in Germania, & ab Hincmaro Remenſi Archipræſule in Gallia tanquàm hæreticus habitus ſit, mirum videri haud debet, quòd Scriptores cùm Germani, tùm Galli Gotheſcalcum hæreſeos inſimulaverint. Annales ſiquidem Fuldenſes, & cæteri Germaniæ Scriptores, quidquid litteris conſignârunt de Gotheſcalco, illiuſque doctrinâ, id totum hauſerunt à *Rabano*. Annales verò Bertiniani, Flodoardus, aliiq; Galliarum Scriptores omnia, quæ de Gotheſcalco, ejuſque doctrina narrant, ex libris Hincmari Archiepiſcopi Remenſis exſcripſerunt. Tam cautè etiam in Gotheſcalcum actum eſt, & tam altum ejus ergaſtuli, ſeu carnificinæ, ſilentium fuit, ut hi, qui nono Eccleſiæ ſæculo à partibus Gotheſcalci ſteterunt, ejuſque doctrinæ impensè faverunt, *Prudentius*, *Lupus Ferrarienſis*, & *Ratramnus* in Regno *Caroli Calvi*, *Remigius* Lugdunenſis Epiſcopus, *Florus* ejuſdem Eccleſiæ Diaconus, totaque Eccleſia Lugdunenſis ſub *Lothario* Imperatore, cauſam miſerabilis Monachi Gotheſcalci non attigerint, ſoli Orthodoxæ fidei protegendæ & vindicandæ unicè intenti.

D. Adhuc, ut candidè fatear, pendulus hæreo, & libratis æquâ lance, quæ hinc indè adduxiſti, momentis, certum de Gotheſcalci doctrina non audeo proferre judicium.

M. Hæc de fortuna Gotheſcalci, & de turbis occaſione ejus doctrinæ nono ſæculo excitatis utramque in partem compendiosè ventilâſſe ſufficiat. Nec enim expedit, ut tot inter viros eruditos, qui de hoc facto hiſtorico etiamnùm digladiantur, meum interponam judicium, & arbiter ſedeam. Rem igitur in medio relinquo, & utramque opinionem tuo delectui & arbitrio permitto. Quod ſi propendeas in ſententiam eorum, qui Gotheſcalcum ab hæreſi vindicant, eumque non aliam in tormentis, in carcere & in morte quàm Auguſtinianam profeſſum fuiſſe doctrinam autumant; multa in defenſionem Gotheſcalci argumenta tibi ſuppeditabit mox laudatus *Gilbertus Mauguinus* Galliarum Regi à Conſiliis & in ſuprema Monetarum Curia Præſes Tomo ſecundo libri *Vindiciarum Prædeſtinationis & Gratiæ*, ubi pro Gotheſcalco ampliſſimam adornavit Apologiam. Sin verò tibi magis arrideat opinio illorum, qui Gotheſcalco hæreſeos notam inurunt, eumque ſuos errores nunquam ejurâſſe contendunt, legere poteris, ſi tibi per otium liceat, noſtrum *Natalem Alexandrum*, qui in Diſſertatione quinta in Hiſtoriam noni Eccleſiæ ſæculi multis probat, Gotheſcalcum juſta de cauſa ceu Hæreticum fuiſſe damnatum, & à ſuis erroribus nunquam reſipuiſſe. Cavere tamen debes à ſententia *Sirmondi*, qui in ſuo *Prædeſtinato*, ſive in Tractatu *de Prædeſtinatianorum Hæreſi*, probandum ſibi ſumpſit, Gotheſcalcum nono Eccleſiæ ſæculo recoxiſſe, ſeu renovâſſe Prædeſtinatianorum hæreſim, quod oppidò falſum eſt, & veritati Hiſtoriæ omninò contrarium, tum quia, ut oſtendimus in noſtris Colloquiis in Hiſtoriam quinti Eccleſiæ ſæculi, nulla quinto ſæculo extitit ſecta, ſeu Prædeſtinatianorum Hæreſis, ſed Semipelagiani, qui Sancti Auguſtini doctrinam de Prædeſtinatione gratuita ad gloriam totis viribus oppugnabant, omnes Sancti illius Doctoris Diſcipulos ignominiæ cauſâ *Prædeſtinatianos* appellabant, quo populi odium in ipſos concitare, & doctrinam de Prædeſtinatione gratuita in bonorum omnium deteſtationem pertrahere poſſent; tum quia etiam Prædeſtinatianorum Hæreſim nono Eccleſiæ ſæculo à Gotheſcalco non fuiſſe renovatam ex eo maximè patet, quòd cùm Hincmarus Remenſis Archiepiſcopus Gotheſcalco Prædeſtinatianam hæreſim in faciem illideret, ejuſque ora verberaret, Patres, qui Hincmaro reſtiterunt, & Gotheſcalco faverunt, hanc Prædeſtinatianam hæreſim aliquando in orbe extitiſſe apertè negârunt. Sic enim loquitur *S. Prudentius* Epiſcopus Trecenſis capite quarto libri, quem edidit contra Joannem Erigenam: *Tertiam verò Hæreſim, quam Pelagianis contrariam aſſeris, qua ita donum gratiæ prædicatur, ut libertas arbitrii funditus auferatur, nec legimus, nec audivimus.* Et poſteà ſubdit: *Neſcio, quem elogio tertiæ tuæ hæreſeos denotare volueris, niſi Beati Auguſtini dictorum, quæ præmiſimus, immò Catholicorum omnium fideliter veraciterque ſequaces.* Idem omninò ſenſus fuit *Flori* Eccleſiæ Lugdunenſis Diaconi cap. 4. libri contra eumdem *Joannem Erigenam*, qui, inſtigante Hincmaro Remenſi Archiepiſcopo, librum adverſùs Gotheſcalcum compoſuit, qui à capite ad calcem Pelagianorum erroribus ſcatet. Cùm igitur Patres noni Eccleſiæ ſæculi hanc Prædeſtinatianorum hæreſim nunquam in Eccleſia graſſatam fuiſſe disertè profi-

profiteentur, falsò subindè esserit *Sirmondus*, Prædestinetianorum Hæresim, quæ trecentie sæculis, ut eit, in Ecclesie conticuerat, nono sæçulo fuisse à Gotbescalco denuò suscitatam.

D. De duabus prioribos controversiis, quæ nonn Ecclesiæ sæculn enetæ sunt, satis huc usque diximus, pergamus nunc ad tertiam discoptationem, quæ eodem sæculo, ut in exordio nostri Colloquii observâsti, originem habuit ex modo, quo Christus Dominus prodiit ex utero Mariæ Virginis?

M. Nono Ecclesiæ sæcnlo in Germania excitate est bæc controversie, *an prodierit Corpus Christi ex Virgine Maria communi via, an singulari?* quam controversiem posteà *Ratramnus* Monachus Corbejensis à Germania in Gallias invexit, libellumque edidit *de Nativitate Christi*, qni extat Tomo primo Spicilegii Dacheriani. In hoc libello *Ratrameus* in Germanos, qui Corpus Christi ex ntero Meriæ Virginis non viâ communi, sed singulari prodiisse affirmabant, tanquam in Hæreticos duriùs invehitur his verbis: *Fama est, & quorumdam non contemnenda cognovimus relatione, quòd per Germania partes serpens antiquus perfidia uova venena diffendat, & Catholicam seper Nativitate Salvatoris fidem, nescio, qua frandis subtilitate subvertere molitur; dogmatizans, Christi infantiam per virginalis januam vulva, humana Nativitatis verum non habuisse ortum, sed mnustruasè de secreto ventris incerto tramite luminis in auras exiisse, quod non est nasci, sed erumpi.* Tria autem contre illos Germanos probat *Ratrameus*. Primò, ostendit Corpus Christi *per natura januam, per solemnem parturitionis viam* ex utero sacratissimæ Virginis Mariæ processisse. Secundò, *Christum vulvam aperuisse*, ec demùm, eperuisse, *non ut clausam corrumperet, sed ut eam sua Nativitati ostium aperiret, non quà violaret integritatem, sed quò ventris palatium vacuaret.* Ex quibus omnibus in fine concludit Ratramnus, Christum naturaliter & viâ communi esse natum. Displicuit, & meritò quidem, *Paschasio Radberte* Monachn itidem Cœnobii Corbejensis hæc Ratramni doctrina. Quamvis enim Ratremnus epertè Meriæ virginitatem non negaret in partu, id ipsum tamen quod confitebatur, ex obliquo, seu ex consequenti impugnare & evertere videbatur, ita ot une manu destrueret, quod alterâ edstruebet. Quem ob rem Peschasius Redbertus edversùs eum scripsit libellum *de Partu Virginis*, in qno refellit Ratremnum, quasi omninò sentiter, *Christum communi omnium lege natum esse, neque aliter Virginem Mariam parere potuisse, neque aliter debuisse, quam communi lege natura, & sicut mos est omnium fæminarum.* Certum est, Retramnum hac in re sibimetipsi fuisse contrarium, aut saltem sibi parum constantem visum esse. Nam si Christus eperuit uterum, sicut ipse contendebet, quomodò per clausum exivit? Quis, emebo, non videt, hoc esse porum hominis calidum simul & frigidum ex eodem ore perflantie, aut non sincerè agentis effugium. Pretetea, *Ratramnus* suorum adversariorum, id est, Germanorum mentem non verè expressit, eut non plenè essecutus est, quando capite secundo sui libelli innuit, illos sensisse, Christum non per viam communem, sed per eliam corporis partem penettando prodiisse. Neque enim alie fuit super hac re Germannrum sententia, quàm Paschasii Redberti, qui omnes id unum dumtaxat volebant, Christum viâ quidem communi, sed clauso virginali sigillo, non communi modo ex ntero Mariæ Virginis in lucem prodiisse. Plura leges in parag. 2. Dissertationis primæ Tractatus quem publici juris feci *de Mysteriis & annis Christi*, ubi latè disserui de modo, quo Corpue Christi Domini exivit ex uteru Meriæ Virginis.

Aliem controversiam eodem Ecclesiæ sæculo nono habuit *Ratramnus* cum quodam ejusdem Cœnobii Corbejensis Monacho, qui *unam in omnibus hominibus animam esse* pertendebat. Istius controversiæ quæstionis statum Ratramnus in Tractatu, qnem adversùs hunc Monachum composuit, & quem doctissimus *Mabillanius* in Præfatione pertis II. sæculi IV. Benedictini testatur se legisse in membraneo Codice Bibliothecæ Monasterii Sancti Eligii epud Noviomum, exponit his verbis: *Dicit namque*, scil. ille Monachus, contra quem scripsit *Ratramnus*, *quod omnis homo unus sit per substantiam, & omnis anima rationalis una sit anima per substantiam. Quod si ita est, sequitur, ut non sit nisi unus homo, & una anima, quod absurdissimum fore cunspicit prudentia vestra.* Hanc de unitete, vel multiplicitate animæ controversiam ed fidem & Religionem spectate non solum putavit *Ratramnus* nono Ecclesiæ sæculo, sed idem etiam visum est Sancto *Thoma* Doctori Angelico, & omnibus post ipsum Theologis, qui *Averrois* unicum hominum intellectum esserentis errorem consutârunt. Hinc Patres Concilii quinti Laterenensis sub Leone X. Summo Pontifice celebrati solemni decreto sessione octava, quæ habita est die XIX. mensis Decembris anni MDXIII. definierunt, enimam hominum immortalem esse, atque in pluribue hominibus non unam, sed plures animas esse, & eos qui contrarium docent, tanquam hæreticos vitandos & puniendos esse sanxerunt. Verùm, ut cordatè fatear, hanc de unitate, vel multiplicitate animæ controversiam, quæ ex Philosophiæ principiis ortum habuit, nunc facili negotio conciliant Philosophi, qui in suis Scholis, & pulpitis docent, unam in omnibus hominibus esse animam *unitate specifica*, sed non *unitate numerica*, quie pro corporum, quibus infunditur, multitudine multiplicatur. Hac solemni Scholarum distinctione evanescit & in fumum abit illa controversia, quem nonnulli Dialecticæ argutiis plus æquo indulgentes in Ecclesia olim excitarunt.

D. Veniamus nunc ad celebrem illam controversiam, cui nono Ecclesiæ sæculo occasionem & initium præbuit Schisma Photienum, seu à *Photio* Patriarche Constantinopolitano conflatum.

M. *Photius*, ùt jam diximus in secundo Colloquio, postquem Sedem Constantinnpolitanam invasisset, & S. Ignatium legitimum Patriercham malis ertibus *Gregorii* Syracusiani Episcopi & *Barda* avunculi Imperetoris è solio Patriarchali dejecisset, crudelem persecutionem movit non solùm in Sanctum Ignatium, quem, mutetis sæpiùs carceribus & exilii locis, etrociter vexavit, sed etiam in Præsules, Clericos, Monechos, bonosque omnes, qui Sanctissimi Patriarchæ inno-

innocentiam liberè tuebantur, de injusta ac violenta ejus depositione conquerebantur, desæviit. Quâ agendi ratione plurimos Episcopos & Clericos seu metu exilii deterritos, seu spe præmiorum illectos partibus suis adjunxit, iisque in Synodi speciem congregatis, Sanctum Ignatium solemni judicio exauctoravit perculitque anathemate, quo faciliùs populum ab ejus communione absterreret. Dein, versipellis ille Pseudo-Patriarcha Legatos ad Nicolaum I. Romanum Pontificem misit, ut ab eo ordinationis suæ confirmationem impetraret, literasque dedit, quibus subdolè significabat, Sanctum Ignatium morbo & senio jam confectum Constantinopolitano Patriarchatu sese spontè abdicâsse, & in ejus locum suffragiis omnium Metropolitanorum totiusque Cleri se ipsum suffectum esse, vimque ab Imperatore *Michaële* sibi factam mentiebatur, ut Patriarchalis throni fastigium ascenderet. Lectis & diligenter examinatis litteris *Photii*, *Nicolaus I.* Summus Pontifex Legatos misit in Orientem, quibus in mandatis dedit, ut inquirerent, quam ob causam Ignatius Episcopatu cessisset, & utrum in ejus depositione Canonum tenor fuisset observatus? Constantinopolim cùm pervenissent Sedis Apostolicæ Legati, seu minis concussi, seu muneribus à Photio favertimo sycophanta inescati, ministerium suum fœdâ proditione dehonestârunt, & favorem omnem ac patrocinium ei polliciti sunt. Eâ Legatorum ignaviâ in securitatem elatus Photius Synodum Constantinopoli coëgit, in qua assentientibus Legatis Summi Pontificis, *Rodoaldo* videlicet Portuensi, & *Zacharia* Anagniæ Antistite, S Ignatius damnatus ac Sede depositus est, nulla veritatis & æquitatis, nullâ Sacrorum Canonum & disciplinæ Ecclesiasticæ habitâ ratione. Hæc ubi perspecta habuisset Nicolaus I. Legatos Constantinopolim à se missos, tanquàm indignos prævaricatores damnavit, & habitâ Romæ Synodo *Photium* proscripsit, Sede deposuit, & *Ignatium* legitimum Patriarcham restituit. At, statim ac Photius accepisset, se proscriptum fuisse Romæ velot Sedis alterius, Ignatii scilicèt, invasorem, classicum cecinit, & in rabiem actus litteras Encyclicas ad Orientis Patriarchas contra Ecclesiam Romanam dedit, Nicolaum primum Romanum Pontificem semel & iterùm duobus in conciliabulis à se Constantinopòli congregatis (proh scelus!) anathemate ferit, & Tractatum edidit adversus Latinorum dogmata, eorumque mores, cujus nonnulla fragmenta passim extant in operibus *Leonis Alatti*. Nec his contentus *Photius*, ut schisma, quod meditabatur, magis ac magis promoveret, persuasit *Michaëli* Imperatori, & *Bardæ* Cæsari ejus avunculo, ut decretum de fide emitterent, quò Latinorum de Spiritùs Sancti à Patre & Filio processione doctrina, insuper & Presbyterorum Romanorum vita cælebs, jejunium Sabbathi, & alia ejusmodi Latinorum disciplinæ Capita acriter perstringerentur. Nulla quidem hujusce Imperialis Decreti memoria impræsentiarum superest apud Græcos, *Ratramnus* tamen Monachus Corbejensis Scriptor coævus, & testis locuples, qui calumnias, quas Græci impingebant Latinis, quatuor libris deditâ operâ confutavit, disertè asserit initio libri primi, hoc Decretum datum esse ab Imperatoribus *Michaële*, & *Basilio*: sic enim habet: *Oppositorum, quibus Michaël, & Basilius Græcorum Imperatores Romanam Ecclesiam infamare conantur, vel falsa, vel hæretica, vel irreligiosa fere cognoscuntur.* Istud Græcorum Imperatorum Decretum, simul & famosos libellos, quos Photius adversus Ecclesiam Romanam scripturierat, à Nicolao primo Summo Pontifice ad Galliarum Episcopos fuisse missos, ut eos refellerent & laboranti Ecclesiæ succurrerent, colligitur ex Epistola *Hincmari* Archiepiscopi Remensis ad *Odonem* Antistitem Bellovacensem: *Domnus Apostolicus*, inquit Hincmarus, *communiter nobis & aliis Episcopis Regni Domini nostri Caroli Epistolam misit, in qua continetur, quod Græci tam Ecclesiam Romanam specialiter, quam omnem generaliter, quæ linguâ Latinâ utitur, conantur reprehendere, quia jejunamus in Sabbatis, quòd Spiritum Sanctum ex Patre Filioque procedere dicamus, cùm ipsi hunc tantùm ex Patre procedere fateantur. Dicunt præterea, nos abominari nuptias, quia Presbyteros sortiri conjuges inhibemus; quod tamen Chrisma nos ex aqua fluminis conficere fallaciter arbitrantur, reprehendere nihilominus moliuntur; tò quòd octo hebdomadibus ante Pascha à carnium, & septem hebdomadibus à casei & ovorum esu more suo non cessamus.* Has Græcorum confutandi objectiones sibi à Nicolao I. Romano Pontifice demandatâ provinciâ impigrè, & egregiè defuncti sunt Episcopi Gallicani. Non resipuit tamen Photius, nec à Sede Patriarchali Constantinopolitana, quam injustè invaserat, nec à schismate, cujus ipse auctor erat, recedere voluit. Quare, ut his Ecclesiæ, præsertim Constantinopolitanæ, malis præsentissimum adhiberet remedium Hadrianus II. Pontifex Maximus & Nicolai I. successor, generale Concilium Constantinopoli celebrari jussit, quod imperante *Basilio* convocatum est anno DCCCLXIX. & est octavum Concilium Oecumenicum, seu quartum Constantinopolitanum, in quo damnatus est *Photius*, & Sedi Constantinopolitanæ restitutus *Ignatius*, sicut latiùs expendemus in sequenti Colloquio. Verùm, hac damnatione nihilo modestior factus est Photius. Quamvis enim solido exilii sui decennio nihil apertè contrà Sanct. Ignatium, quem Synodi Oecumenicæ sententia, Romani Pontificis patrocinio, & Imperatoris *Basilii* gratiâ securum videbat, moliri ausus fuerit, eo tamen vix defuncto Sanctissimo Patriarcha, *Photius* facilitate Imperatoris *Basilii*, & nimiâ Joannis VIII indulgentiâ abusus, communionem Ecclesiæ, Sedemque Constantinopolitanam, ex qua detrusus fuerat à Concilio octavo generali, recuperavit; & inter utramque Ecclesiam, Græcam videlicèt ac Latinam, perpetuæ discordiæ semina serere ac fovere non destitit. Quô factum est, ut post mortem *Basilii* Imperatoris *Leo* ejus filius & in Imperio successor, vulgò *Sapiens* cognominatus, *Photium* in suo schismate perseverantem è Patriarchali solio dejectum in exilium ablegaverit, sicque extincto schismate, pax & concordia inter ambas Ecclesias, Græcam scilicet & Latinam, perseveraverit ùsque ad undecimum Ecclesiæ sæculum, quo *Michael Cerularius* Patriarcha Constantinopolitanus schisma Photianum renovavit, sicut osten-

ostendemus in nostris Colloquiis in Historiam undecimi Ecclesiæ sæculi texendo seriem Patriarcharum, qui eo sæculo Sedem Constantinopolitanam tenuerunt. Hic tantùm breviter observâsse sufficiat, *Sisinnium II.* Patriarcham Constantinopolitanum, qui ab anno DCCCXCVI. usq; ad annum DCCCCXIX. sedit, tentasse quidem restaurare schisma Photii mittendo suo nomine Epistolam Encyclicam Photii ad Patriarchas Orientis adversus Latinorum de Spiritûs Sancti à Patre, Filioque processione doctrinam, illud tamen schisma, cujus renovationem meditabatur, suscitare non potuisse, nec communionis vinculum inter utramque Ecclesiam Græcam & Latinam abrumpere. *Sisinnio II.* in Sede Constantinopolitana successit *Sergius*, qui ejusdem ac Photius cùm generis esset, ipsius quoque erga Romanam Ecclesiam invidentiæ hæredem sese prodidit, & easdem à Photio in eam jactatas calumnias refricuit, coactâque Synodo confirmavit. Falsum tamen est, quod dictitant recentiores Græci Schismatici, hunc *Sergium* Patriarcham Constantinopolitanum nomen Romani Pontificis Sacris è Diptychis expunxisse & negotium separationis Ecclesiæ Græcæ à Latina ad exitum produxisse. Id, inquam, falsum esse tribus momentis evinci potest. Primò quia *Petrus* Patriarcha Antiochenus circa annum MLIV. Michaëli Cerulario asseveranter hunc in modum scribebat: *Ipse quoque testis sum irrefragabilis, & alii mecum plerique ex Ecclesiasticis Primatibus sub Beatissimo Patriarcha Joanne, Pontificem Romanum, & ipsum Joannem nuncupatum, in Sacris Diptychis commemorari. Et ante annos quadraginta & quinque Constantinopolim cùm appulissem sub beata memoria Sergio jam dictum Papam inter sacra Missarum solemnia cum aliis Patriarchis commemorari audivi. Quomodo verò posteà ejus commemoratio erasa sit, & quam ob causam, ignoro.* Hanc Petri Antiocheni Epistolam refert *Leo Allatius* lib. 2. *de perpetua consensione* cap. 1. Præterea, tantùm abest, ut *Sergius* Patriarcha Constantinopolitanus schisma renovaverit, ut potiùs sub *Eustathio*, qui post Sergium Patriarchatu Constantinopolitano ab Imperatore Basilio Bulgaricida donatus fuit, pax & concordia inter utramque Ecclesiam Latinam & Græcam adhuc vigeret. Narrat siquidem *Leo Allatius* ex *Glabro Rodulpho* Monacho Cluniacensi, qui hâc ipsâ ætate scribebat, *Eustathium* in Sede Constantinopolitana successorem Sergii, & alios Græcos Romam missos esse cum muneribus, atque à Summo Pontifice Joanne XIX. postulâsse, ut liceret Constantinopolitanam Ecclesiam in suo Orbe, velut Romanam in universo, appellari *universalem*, idque *Joannem* Papam paratum fuisse Græcorum votis clanculùm annuere; fuisse verò deterritum gravissimis litteris *Willelmi* Abbatis Monasterii *S. Benigni* Divionensis. Quod sanè manifestò probat, nullum tunc temporis extitisse schisma Græcos inter & Latinos. Denique *Manuel Calecas* Auctor Græcus Ordinis Prædicatorum lib. 4. *adversus Græcos*, & Auctor Anonymus MS. libelli *de Translationibus Episcoporum* apud Leonem Allatium lib. 2. *de perpetua consensione* cap. VIII. affirmant, septemdecim Sedis Constantinopolitanæ Patriarchas, qui Photio usque ad Michaëlem Cerularium successerunt, pacem & communionem cum Italis, seu cum Ecclesia Latina habuisse. Quæ omnia evincunt, Schisma Photianum non fuisse, nisi undecimo Ecclesiæ sæculo, instauratum à Michaële Cerulario Patriarcha Constantinopolitano, qui Romani Pontificis nomen è sacris Diptychis expunxit, & Ecclesiam Græcam à Latina penitùs separavit. Sed de Schismate à Michaele Cerulario suscitato fusè disseremus in nostris Colloquiis in Historiam undecimi Ecclesiæ sæculi.

D. Sæpiùs audivi à Viris eruditis, hanc voculam *Filioque* additam Symbolo in causa fuisse, cur Græci sese ab Ecclesia Romana separaverint. Velim igitur scire, quandonam hæc particula *Filioque* inserta fuerit Symbolo, & an illius additio legitima exstiterit ratio, cur Græci à Romana & totius Occidentalis Ecclesiæ Communione deficerent?

M. In præfigendo tempore, quo hæc vocula *Filioque* addita fuit Symbolo, seu quo publicè cœpit de Spiritu Sancto decantari in Ecclesia: *Qui à Patre Filioque procedit*, non una omnium Scriptorum est sententia. *S. Thomas* in prima parte summæ Theologicæ vocem *Filioque* censet Symbolo additam esse *in quodam Concilio generali*, quod nonnulli asserunt fuisse Concilium generale Constantinopolitanum primum, alii Concilium septimum Oecumenicum, quod est Nicænum secundum. Id tamen, ut candidè fatear, omninò incertum est, & in hoc solo consentiunt Scriptores Latini, quòd velint, ante Schisma Photianum multis in Regnis & Provinciis in Occidente jam pridem invaluisse usum canendi in Missa Symbolum cum vocula *Filioque*, hujúsque additamenti primos Auctores fuisse Hispanos. Toletana siquidem Synodus tertia, regnante in Hispaniis *Reccaredo*, celebrata annò DLXXXIX. recitavit Symbolum Nicænum, moxque Constantinopolitanum cum his verbis: *Qui à Patre Filioque procedit.* Idem Symbolum cum additione illius particulæ *Filioque* recitatum fuit in Conciliis *Toletano* Octavo anno DCXIII. *Emeritano* anno DCLXVI. *Toletano* duodecimo, ac decimo tertio, Bracarensi quarto, & Toletano decimo quinto. Galli Hispanos æmulati sunt, & sub finem octavi sæculi, postquàm videlicèt auditum est, Græcos negare Spiritum Sanctum ex Filio procedere, Symbolum Constantinopolitanum particulâ *Filioque* auctum in Conciliis Gentiliaco, & Francofordiensi inter Missarum solemnia cani debere præceperunt. Tardiùs tamen à Romanis hæc vox *Filioque* adjecta Symbolo suscepta fuit. Idque doctissimus *Pagius*, aliique Viri eruditi non credunt antè contigisse, quàm Symbolum Romæ cani cœptum est, hoc est, ante annum 1014. quo *Henricus* Imperator apud Benedictum octavum Summum Pontificem egit, ut ad publicam Missam in Ecclesia Romana Symbolum concineretur, quemadmodùm in Germania jampridèm solitum erat. Hoc tamen nonnisi ægrè Imperator obtinuit, Romanis Presbyteris minimè probantibus concini Symbolum fidei in sua Ecclesia, quæ intemeratam fidem hactenus servaverat. Quocirca, *Baronius*, & *Spondanus* ajunt: *placent ista; sed nobis gratius, si veneranda antiquitati annorum mille magis delatum esset, quàm novitati.* Porrò, hæc additio voculæ, *Filioque*, occasio seu præ-

textus fuit firmandi perpetui Schismatis, quod undecimo Ecclesiæ sæculo instauravit *Michaël Cerularius* Patriarcha Constantinopolitanus. Dictitabant siquidem Græci, sancitum olim fuisse Canone speciali Synodi Ephesinæ generalis, *licere nemini Fidem alteram proferro, vel conscribere, vel componere, prater eam, quæ à Sanctis Patribus Nicaa congregatis definita est.* Ex quo inferebant, non potuisse, nec debuisse Romanum Pontificem toti Ecclesiæ communi Symbolo hanc vocem *Filioque* addere. Verùm, hunc fuisse vanum Græcorum prætextum duplici potissimùm argumento demonstro: Primò, quia Romanus Pontifex hanc voculam *Filioque* interseri tandem consentit, quòd eam aliæ jam Occidentis Ecclesiæ ad fidei confirmationem, & uberiorem explicationem dogmatis de Processione Spiritûs Sancti necessariam jam olim censuerunt admittendam. Nec contrà adductum Canonem Ephesinum peccavit Romanus Pontifex, dum huic voculæ *Filioq*, Symbolo adjiciendæ consensit, quia etsi ille Canon prohibeat alteram fidem conscribere præter Nicænam, nihilominus ab eodem Concilio Ephesino constat admissum esse Symbolum Nicænum, variis declarationibus, imò non paucis articulis auctum, unde facilè colligitur, Patres Concilii Ephesini eo vocabulo *alterius fidei*, quam conscribi vetat, non formulam, quæ explicatiorem Christianæ doctrinæ normam doceret, prohibere voluisse, sed eam duntaxat inhibuisse componi fidei Formulam, quæ spuria & peregrina dogmata complecteretur. Hunc enim Canonem ediderunt Patres Ephesini propter Formulam quamdam Nestorianam, quam *Charisius* Presbyter eis detulerat, *Si ergo*, ut verbis utar Hugonis Etheriani lib. 3. *de Hæresibus, quas Graci in Latinos devolvunt*, capite decimo sexto, *Constantinopolitana Synodus Nicano adjecit Symbolo: In Spiritum Dominum & vivificantem, & ex Fatre procedentem. Si Chalcedonensis quoque Synodus Constantinopolitano adjecit Symbolo: Perfectum in divinitate & perfectum in humanitate, & Consubstantialem matri secundum humanitatem, & Consubstantialem patri secundum divinitatem, nulla insimulatione, nulla reprehensione, nulla calumnia notandus est antiquioris Roma Antistes, quòd causa interpretationis dictionem unam (dico autem ex Filio procedere Spiritum Sanctum) Sanctorum plurium Episcoporum, Sanctissimorumque Cardinalium consensu habito apposuerit.* Secundò, Rom. Pontifex vocem *Filioque* Symbolo adjicere Latinis tantùm concessit, ut in Ecclesiis Occidentis recitaretur in Symbolo, nec ullo Decreto Græcos ad idem faciendum adstrinxit, quin potiùs in Concilio Lugdunensi secundo, licèt à Græcis simul & Latinis cantatum sit intra Missarum solemnia: *Qui ex Patre Filioque procedit*, nequaquam tamen Græci ad Symbolum cum hoc additamento deinceps & perpetuò recitandum obstricti fuerunt, eâque conditione fœdus iniri postulavit Michaël Palæologus Græcorum Imperator, *ut sua Ecclesia Symbolum semper dicat, prout dicebat illud ante Schisma usque in hodiernum diem.* Quam pacis conditionem Summus Pontifex Gregorius X. & Episcopi ultrò approbârunt, idem concesserunt Græcis Patres Concilii Florentini sessione 25. & Clemens VIII. Bullâ XXXIV. decrevit, *ut Graci credere teneantur Spiritum Sanctum ex filio procedere, sed non teneantur pronunciare, nisi subesset scandalum.* Eâ de causâ Græci, qui Romanam Ecclesiam colunt, Symbolum liberè recitant sine additamento vocis *Filioque*, quæ cùm ita sint, nemo est, qui non videat, additionem istius voculæ *Filioque* ad uberiorem fidei elucidationem Symbolo ab Ecclesia Romana insertæ non fuisse legitimam rationem, cur Græci, facto Schismate, ab Ecclesia Latina deficerent. Quapropter istius Græcorum Schismatis causam petendam esse à Patriarcharum Constantinopolitanorum ambitioso conatu, quo jura sibi arrogabant æqualia iis, quibus Romana & Apostolica Sedes potiebatur, ita ut *Oecumenici*, id est, Orbis Patriarchæ appellari vellent. Illis constanter, ut par erat, restitère Pontifices Romani usque ad *Michaëlem Cerularium* Patriarcham Constantinopolitanum, qui undecimo sæculo ambitionis æstu abreptus Sedi Apostolicæ subesse detrectavit. Post obitum Michaëlis Cerularii sæpè actum est de reconciliatione ambarum Ecclesiarum prout Græcorum Imperatores promovendis rebus suis eam utilem aut necessariam esse judicabant, & in Conciliis generalibus Lugdunensi secundo, Florentino, & Lateranensi IV. Græci cum Latinis concordiam inierunt. Sed ejusmodi uniones nullum fructum tulerunt, quia Græci non aliam Latinis quàm Græcam fidem dederunt. Si plura de Græcorum Schismate, & de præcipuo illorum errore *de Processione Spiritûs Sancti à solo Patre* scire desideres, legetis Dissertationem XVIII. nostri *Natalis Alexandri* in Panoplia adversùs Hæreses sæculorum noni, & decimi, & aliam Dissertationem, quæ est ordine prima inter Dissertationes Damascenicas, quas doctissimus noster *Michaël le Quien* præfixit fronti Editionis, quam adornavit, Operum S. Damasceni.

D. Cùm *Photius* Patriarcha Constantinopolitanus varios Latinorum ritus ab Orientalis Ecclesiæ ritibus discrepantes acriter insectando, nullam de azymis litem Latinis intenderit, facilè adducor, ut credam cum *Sirmondo*, cujus Opusculum de *Azymo* jam in præcedentibus nostris Colloquiis citasti, necdùm tempore Photii azymorum usum in Ecclesia Romana fuisse receptum. Alioquin, cum Ecclesia Græca semper in Fermentato consecravit, omni procul dubio, *Photius* Latinorum de azymis ritum improbâsset, si jam suo tempore Ecclesia Romana eorum usum recepisset, id est, si panes dumtaxat azymos in Sacrificio Missæ adhibuisset.

M. Circa azymorum apud Latinos antiquitatem tres præcipuè versantur Theologorum sententiæ. Prima est *Sirmondi* Societ. JEsu, qui in Disquisitione de *azymo* contendit, usum Fermentati Octingentis & amplius annis in Ecclesia Latina solemnem fuisse, usum verò azymorum medio illo intervallo, quod à Schismate Photii usque ad Michaëlem Cerularium effluxit, fuisse dumtaxat in eo receptum. Altera sententia est Cardinalis *Bona* lib. 1. *Rerum Liturgicarum* cap. 23. quæ in hoc tantùm discrepat ab opinione Sirmondi, quòd Sirmondus per octingentorum & ampliùs annorum spatium excludat in Ecclesia Romana azymorum usum; at verò Cardinalis *Bona* usum tam azymi, quàm Fermentati promiscuè & licitè per ea sæcula in Ecclesia Romana adhibitum esse doceat. Postrema sententia est doctissimi *Joan. Mabillonii*, qui tam in Præfatione sæculi III. Benedictini,

quàm in Differtatione fingulari *de Pane Eucharistico azymo & fermentato* probat, perpetuum fuisse in Ecclesia Latina ab Apostolorum temporibus azymorum usum. Inter tres illos laudatos primi subsellii Scriptores, rem acu tetigisse videtur Cardinalis *Bona*, qui asserit, Ecclesiam Romanam per octingentorum & amplius annorum spatium panem sive azymum, sive fermentatum pro variis temporum, locorum, & personarum circumstantiis indiscriminatim adhibuisse. Suppetunt siquidem gravissima monumenta, queis evincitur, Ecclesiam Latinam per multa sæcula pane tàm azymo, quàm fermentato in consecratione Eucharistiæ indifferenter usam fuisse. Azymorum apud Latinos ab ipsis Apostolorum temporibus usum probant omnia argumenta, quæ adducit Mabillonius, & præsertim testimonium *S. Leonis* noni Rom. Pontificis, qui adversùs Michaëlem Cerularium Patriarcham Constantinopolitanum scribens, asserit, à morte Christi Salvatoris nostri usque ad suum Pontificatum, hoc est, per mille ac ferme viginti annos Ecclesiam Romanam azymos panes in Missæ Sacrificio adhibuisse. Verùm, quemadmodùm ex Mabillonii argumentis evincitur, antiquissimum esse in Ecclesia Romana usum consecrandi in pane azymo, ipsisque Apostolorum temporibus coævum, ita non minùs evidentia exstant argumenta, quibus probatur, Ecclesiam Romanam per aliquot sæcula panem tàm fermentatum, quàm azymum in confectione Eucharistiæ adhibuisse. Id primò colligitur ex more, qui antiquitùs in Ecclesia obtinebat, juxta quem populus Christianus, sicut legitur in multis Conciliis, panem à Sacerdote consecrandum in Sacrificio Missæ offerebat, quem deinde in Sacra communione participaret. Porrò, hic panis, quem offerebat populus, & quem Sacerdos consecrabat, alius sanè non erat, quàm panis communis & usitatus, cùm in primis Ecclesiæ sæculis, grassante atrociter Tyrannorum persecutione, sæpè in cryptis & in carceribus, sæpè occultè & ex occasione Sacrificium Missæ celebrari oporteret, nec azymum ubique conficere, aut paratum fideles, præsertim pauperes habere haud possent. Hinc Tertull. lib. 2. ad uxorem cap. 5. ait: *Non sciet maritus, quid secretò ante omnem cibum gustes, & si sciverit panem, non illum credet esse, qui dicitur.* Facile autem scire potuisset maritus, vel saltem aliquid suspicari, si panis, quem mulier ad Sacrificium offerebat, & quem à Sacerdote consecratum domi clanculùm, vel coram marito manducabat, non fuisset usitatus, seu fermentatus. Externa enim species, quam hic panis consecratus à specie panis communis, idest, fermentati, diversam habuisset, aliquam confestim suspicionem marito ingessisset. Id etiam confirmari potest diserto testimonio S. Ambrosii lib. 4. *de Sacramentis* Cap. 4. sic fidelem alloquentis: *Tu fortè dicis, meus panis est usitatus? Sed panis iste panis est ante verba Sacramentorum, ubi accesserit consecratio, de pane fit Caro Christi.* Panem autem azymum, nemo, quem sciam, appellavit unquam panem *usitatum*. Ad hæc, accedunt Decreta Romanorum Pontificum *Melchiadis, Siricii*, & Innocentii Primi, qui oblationes in altari consecratas appellant *Fermentum*. De Melchiade hæc in ejus Vita leguntur: *Hic fecit, ut oblationes consecrata per Ecclesias ex consecratu Episcopi dirigerentur, quod declaratur fermentum.* Idem de *Siricio* Papa legitur in ejus vita. *Innocentius* verò hujus nominis Primus in Epistola, quam scripsit ad Eugubinum Episcopum, vetat, ne Fermentum à se confectum, quod per titulos Urbis Romæ, id est, per Parochias mitti solemne erat, extra Urbem per Parochias deferretur; *quia*, inquit, *non longè portanda sunt Sacramenta;* quibus verbis apertè innuere videtur Summus ille Pontifex, *Fermentum* istud fuisse Sacro-Sanctam Eucharistiam, non verò *Eulogias* simplices, ut visum est Baronio; Eulogias siquidem longè deferri nihil omninò prohibebat. Præterquàm quòd hæc *Consecrationis* vox, quam usurpant Summi Pontifices *Melchiades & Siricius*, dum loquuntur de hoc *Fermento*, quod per Ecclesias mittebatur, non obscurè insinuat, hoc *fermentum* non fuisse *Eulogias*, quæ, ut constat apud omnes, in altari non consecrabantur, sed solum precibus benedicebantur, & in Symbolum Catholicæ in fide & in charitate communionis fidelibus distribuebantur, & ad absentes, juxta priscum Ecclesiæ usum deferebantur. His itaque momentis patet, Ecclesiam Rom. per aliquot sæcula panem tàm azymum, quàm fermentatum in consecratione Eucharistiæ promiscuè adhibuisse, ac subinde mirum non esse, quod *Photius* Patriarcha Constantinopolitanus, dum perstrinxit Latinorum ritus, nullam eis litem de azymis moverit, cùm Ecclesia Romana tempore Photii consuetudinem adhuc retineret conficiendi Eucharistiam tàm in pane azymo, quàm in fermentato. At in undecimo Ecclesiæ sæculo *Michaël Cerularius* Patriarcha Constantinopolitanus controversiam contra Latinos *de azymis* excitavit, & propter eorum usum Latinam Ecclesiam proscidit, quia Ecclesia Latina illo temporis intervallo, quod Photium inter & Cerularium intercessit, non permisit ampliùs promiscuum usum conficiendi Eucharistiam in pane seu azymo, seu fermentato, sed sanxit, ut deinceps in solo pane azymo Latini Eucharistiam consecrarent. Hic tamen obiter velim observes, quòd licèt Ecclesia Romana permittat etiamnum Græcis Catholicis usum consecrandi Eucharistiam in pane fermentato, usus tamen Ecclesiæ Romanæ in azymo consecrantis longè Scripturæ Sacræ convenientior est, quippe qui defenditur exemplo Christi Domini, quem in azymo, pridiè quam pateretur, Sacro-Sanctam Eucharistiam instituisse, ex sacris Evangelistis *Matthæo*, *Luca*, & *Marco*, omnique argumentorum genere demonstravi speciali Dissertatione in Tractatu, quem edidi, *de Mysteriis, & annis Christi*, quam, si tibi per otium liceat, lectitare poteris.

D. Narrabat mihi nuperrimè quidam *Scoti* Discipulus, subtilem suum Doctorem in IV. Sent. Distinct. II. quæst. 5. docere, quòd *sub Leone Papa* (sunt ipsissima *Scoti* verba, quæ adhuc memoriâ teneo) *fuit hæresis servans legem cum Evangelio. Et tunc ne viderentur Latini servare legem Judæorum, præceptum fuit conficere in pane fermentato. Sed quando rediit fides & invaluit, ut sunt Latini pane azymo.* An illa *Scoti* Doctoris subtilis historia vera sit, vel fabulæ loco haberi debeat? paucis declarare non te pigeat.

M. Ubinam gentium subtilis Doctor *Scotus* hanc Historiam expiscatus fuerit, planè me fugit. Certè nihil ejusmodi legitur in scriptis illius Pontificis Romani, qui *Leonis* nomine fuit donatus.

Altum

Altum quoque eâ de re in Epistolis Leonis IX. Papæ silentium. Nullum apud veteres Historicos istius narratiunculæ vel minimum apparet vestigium. Hanc igitur Historiolam summo omnium antiquorum silentio falsitatis convictam, & citra ullam probationem à *Scoto*, aliisque nonnullis Scriptoribus Scholasticis memoriæ proditam omnes hujus temporis Viri eruditi jure merito rejiciunt, eamque inter aniles fabulas ablegandam esse consentiunt, quorum judicio utroque pollice lubens subscribo.

D. Præter istas Controversias nono Ecclesiæ sæculo excitatas, quas hactenùs accuratè exposuisti, prodierúntne aliquæ Hæreses, quæ Fidei Catholicæ doctrinam oppugnârunt?

M. Hæresim *Vigilantii*, qui, ùt jam diximus in nostris Colloquiis in Historiam quinti Ecclesiæ sæculi, sacrarum Reliquiarum venerationem, Sanctorum Cultum & invocationem, necnon sacras peregrinationes damnabat, instauravit nono Ecclesiæ sæculo *Claudius* natione Hispanus, sicut testatur *Jonas* Aurelianensis initio lib. 1. *de Cultu Imaginum*, non verò Hibernus, ùt fert communis error, quem secutus est *Usserius*. Hic *Claudius*, cùm ex Hispania in Gallias venisset, in Palatio *Ludovici Pii* Imperatoris versatus est, ubi Presbyteri munia obivit, & ejusdem Principis clementiâ Episcopus Taurinensi subrogatus est Ecclesiæ; quo fit, ut vulgò nuncupetur *Claudius Turonensis*. Adversùs errores, quos sparsit ille Hæreticus, & quibus infestavit Ecclesiam, perdoctè scripserunt *Jonas* Aurelianensis Episcopus, & *Dungalus* Diaconus noni sæculi Scriptores, quorum Opera recensebimus in Colloquio quinto, in quo agemus de Viris illustribus, qui nono sæculo floruerunt, ibidemque referemus libros, quos edidit *Claudius Taurinensis* Hæreticus Antistes.

Eodem sæculo nono *Joannes Scotus Erigena* varios profudit errores, præcipuè circà prædestinationem, quam juxtà Pelagianorum hæresim, explicabat; & circà Eucharistiam, quam verum Christi Corpus, verumque Sanguinem continere infrunito ore negavit, asseruitque, eam duntaxàt esse memoriam& Figuram Corporis Christi Domini. Quocircà hic *Joannes Erigena* prælusit *Berengario*, qui undecimo Ecclesiæ sæculo *Sacramentariorum* parens fuit, & ad suum adstruendum errorem Scripturæ & traditioni omninò oppositum, infausto malèque nato Joannis Scoti Erigenæ libro plurimùm usus est. Sed *de Joanne Scoto Erigena*, ejusque Operibus plura in Colloquio quinto dicemus.

COLLOQUIUM IV.

De Conciliis, quæ ad Fidem stabiliendam & sanciendam Ecclesiæ disciplinam nono sæculo fuerunt convocata.

D. CUm Ecclesia ad dirimendas fidei Controversias & sanciendam Ecclesiæ disciplinam Concilia celebrare soleat, Colloquium nostrum ab his Conciliis auspicari debemus, quæ nono sæculo in causa Gotteschalci Monachi Corbejensis, & Photii Patriarchæ Constantinopolitani habita sunt. Deindè ad ea progrediemur Concilia, quæ eodem sæculo ad resarciendam Ecclesiæ collapsam disciplinam variis in locis fuerunt convocata.

M. Causa Gotheschalci in sex Conciliis, *Moguntino* videlicèt, duobus *Carisiacis*, *Valentino III. Lingonensi*, & *Tullensi* ventilata & discussa fuit. Concilium Moguntinum adversùs Gotheschalcum anno DCCCXLVIII. in Urbe Moguntina indixit *Rabanus* ejus Urbis Archiepiscopus; cui Gotheschalcus professionem suam, quam edidit *de gemina Prædestinatione*, obtulit, unà cum libello, in quo eumdem Archiepiscopum in quæstionibus de libero arbitrio, de Voluntate DEI, & de Redemptione Sanguinis Christi pro omnium salute effusi Semipelagianismi insimulavit. In hoc Concilio Moguntino damnatus est Gotheschalcus, & ad Archiepiscopum Remensem suum Metropolitam remissus est. Gotheschalci causæ cognitionem suscepit *Hincmarus*, eoque instigante in Synodo apud *Carisiacum*, vulgò *Kiersi*, Villam Regiam super Isaram in pago Suessionensi, congregatâ, non solùm damnatus est miserabilis ille Monachus, sed etiam verberibus castigatus libellum, in quo doctrinam suam exposuerat, eamque Scripturæ Sacræ & Sanctorum Patrum, præsertim Sancti Augustini menti consentaneum esse pertendebat, coram Patribus igni tradere compulsus est, & in ergastulo cellæ Monasterii Altivillarensis reclusus fuit, ne doctrinam suam, quam Patres istius Synodi Carisiacæ hæreticam judicârant, aliis instillaret, latiùsque propagaret. Alteram Synodum Carisiacam anno DCCCLIII. indixit Hincmarus, in qua ad reprobandam Gotheschalci doctrinam quatuor condita sunt Capitula, quorum primum est: *Quòd una tantùm sit prædestinatio Dei.* Alterum: *Quòd liberum hominis arbitrium per gratiam sanetur:* Tertium: *Quòd Deus omnes homines velit salvos fieri;* Quartum: *Quòd Christus pro omnibus hominibus passus sit.* Verum, hæc Synodi Carisiacæ in Goteschalcum agendi ratio, sicut & quatuor laudata Capitula, quæ ad confingendam Goteschalci doctrinam condidit eadem Synodus, valdè displicuerunt Patribus Concilii Valentini III. quod jussu *Lotharii* Imperatoris convocatum est anno DCCCLV, & cui quatuordecim Episcopi trium Provinciarum Lugdunensis, Viennensis, & Arelatensis interfuerunt. In hoc siquidem Concilio Valentino congregati isti Episcopi, circa quæstiones de Prædestinatione, & Voluntate DEI salvandi homines, & de Redemptione Sanguinis Christi pro salute hominum effusi, quas *Goteschalcus* & *Joannes Scotus Erigena* in Ecclesiam invexerant, de quibus in Synodo Carisiaca ante biennium actitatum fuerat, ac de quibus contra Synodum Carisiacam scripserat Ecclesia Lugdunensis; circà, inquam, controversas illas quæstiones Episcopi congregati in Synodo Valentina tertia ediderunt sex Canones, in quibus non solùm in sententiam omninò contrariam doctrinæ quatuor Capitulis Carisiacis comprehensæ descendere videntur, sed etiam conceptis verbis Canone quarto explodunt, & gravi censurâ perstringunt quatuor prædicta Capitula his verbis: *Porrò Capitula quatuor, quæ à Concilio fratrum nostrorum minùs prospectè suscepta sunt, propter inutilitatem, vel etiam noxietatem, & errorem contrarium veritati; Sed & alia novendecim syllogismis ineptissimè conclusa, &* licèt

licet jactetur, nulla sæculari literatura nitentia, in quibus commentum Diaboli, potiùs quam argumentum aliquod fidei deprehenditur, à pio auditu fidelium penitùs explodimus, & ut talia & similia caveantur, per omnia auctoritate Spiritûs Sancti interdicimus. Doctrinam Patrum Concilii Valentini circà quæstiones controversas sex Canonibus expressam & quatuor Capitulis Carisiacis oppositam suo calculo comprobârunt Patres Concilii Lingonensis celebrati anno octingentesimo quinquagesimo nono, & Episcopi ex duodecim Provinciis eodem anno congregati in Synodo Tullensi apud Saponarias, assidentibus *Carolo Calvo*, ejusque nepotibus *Lothario* & *Carolo* Regibus.

D. Necdùm, ut candidè fatear, satis capio, cur Patres Concilii Valentini tertii damnarint quatuor Capitula, quæ in Synodo Carisiaca condita sunt, Fidemque Catholicam adstruunt, quâ tenemur credere & confiteri, Deum velle omnes salvos fieri, & Christum Servatorem nostrum pro omnibus hominibus esse passum. Certè nunquàm adduci potero, ut credam, Episcopos Concilii Valentini in hoc fidei dogmate, quod fidelibus semper credendum proposuit Ecclesia Catholica, ab Episcopis Carisiacæ Synodi dissentire voluisse.

M. Patres Synodi Valentinæ tertiæ ideò damnârunt quatuor Capitula Carisiaca, & præsertim quartum, quo statuitur, Christum pro omnibus hominibus mortuum fuisse, quia errore facti putârunt, Auctores Capitulorum Carisiacorum definire voluisse, Christum eadem ratione, eodemque planè sensu esse mortuum pro iis, qui in infidelitate vel impietate sua mortui, vel morituri sunt, ac pro illis, qui per gratiam Christi sanctificati in ea perseverant & salvantur. Hunc, inquam, perversum sensum, quem Patres Concilii Valentini Capitulo IV. Carisiaco errore facti tribuerunt, damnare dumtaxat voluerunt, sed reverà illius quarti Capituli Carisiaci doctrinam rectè intellectam non attigerunt. Carisiaci enim illius Capituli sensus verus & genuinus est, Christum sufficienter quidem mortuum esse pro impiis, qui in impietate mortui sunt, licet efficaciter tantùm pro illis mortuus sit, qui salutem æternam consequuntur. Hunc verum quarti Capituli Carisiaci sensum à Patribus Synodi Valentinæ non fuisse damnatum, patet primò, quia si illum condemnâssent, hæc damnatio recideret in S. Prosperum, ex cujus verbis Capitulum istud quartum Carisiacum concinnatum est. Secundò, quia Patres Valentini, ut probent, Christum Dominum non esse mortuum pro impiis, qui in impietate sua mortui æternâ damnatione puniti sunt, proferunt Oraculum Prophetæ *Oseæ* dicentis: *Ero mors tua, ò mors! ero morsus tuus, Inferne!* undè rectè inferunt, Christum pro impiis, qui in impietate sua mortui æternis flammis erant addicti, non esse efficaciter mortuum, ut eos ex inferno, eriperet, sicut Patres liberavit ex Limbo. Non negant tamen Christum pro illis impiis mortuum esse sufficienter, ac subindè non damnant verum sensum quarti Capituli Carisiaci, sed alium quemdam peregrinum sensum, quem prædicto Capitulo errore facti tribuunt. Idem de aliis tribus prioribus Capitulis Carisiacis, quæ à Patribus Synodi Valentinæ fuerunt damnata, dicendum esse censeo. Nec enim Patres Synodi Valentinæ verum illorum trium Capitulorum sensum, qui certè Catholicus est, configere voluerunt, sed alium dumtaxat sensum, quem his Capitulis Carisiacis errore facti adscripserunt. Hunc autem errorem facti ortum esse existimo ex æmulatione Antistitum, qui, cùm diversis Regibus id temporis parèrent, facilè, ut assolet, in contraria studia scissi sunt. Quatuor siquidem Carisiaca Capitula ab Episcopis Regni *Caroli Calvi* condita sunt; Valentini verò Canones ac Episcopis Regni *Lotharii* conscripti fuerunt. Hinc Antistites, qui Valentinæ Synodo interfuerant, cùm posteà sedatis animis, reque meliùs exploratâ ad Synodum Lingonensem, quæ habita fuit anno DCCCLIX. convenerunt, Valentinos à se editos Canones ità probaverunt, ut quatuor Capitulorum Carisiacorum censuram, quæ his verbis incipit: *Porrò Capitula quatuor fratrum nostrorum &c.* expungi voluerint. Ejusdem Censuræ expunctionem approbavit Synodus Tullensis, quæ apud Saponarias ex duodecim Provinciis congregata Synodum Lingonensem quindecim post dies secuta est, in qua relectus & confirmatus est Canon quartus Concilii Valentini III. absque illa Censura, quam Patres Valentini huic Canoni quarto inseruerant, quæque, ut modò diximus, incipiebat his verbis: *Porrò Capitula quatuor fratrum nostrorum &c.* Hortatur etiam Canone X. eadem Synodus Tullensis dissidentes Episcopos, quorum præcipui erant *Remigius* Lugdunensis, & *Hincmarus* Remensis, ut simul conveniant, & *prolatis Sanctarum Scripturarum, atque Catholicorum Doctorum sententiis, quæ saniora sunt concordi unanimitate sequantur.* Quâ efficaci adhortatione commoti Episcopi, depositis hinc indè dissidiis pacem ac concordiam inierunt, quorum exemplum utinam æmularentur, vel saltem paci silentio litare vellent hujus sæculi Theologi, qui (proh dolor!) de iisdem quæstionibus, quæ nono Ecclesiæ sæculo turbas, heu nimiùm! excitârunt, etiamnùm magnâ animorum contentione inter se altercantur, digladiantur, tumultuantur, discindentes Christianam concordiam, sine qua perperàm Christiani nomine gloriamur.

D. Numquid præter istas controversas quæstiones, quæ spectant prædestinationem & voluntatem DEI salvandi homines, aliud quidpiam actum est in Conciliis Valentino Tertio, Lingonensi, & Tullensi?

M. Præter controversas istas quæstiones, multi Canones ad sanciendam Disciplinam Ecclesiasticam in Conciliis Valentino III. & Tullensi conditi sunt. Concilium Valentinum viginti tres confecit Canones, quorum sex priores, ùt jam diximus, spectant controversas quæstiones de prædestinatione & voluntate Dei salvandi homines, exploduntque quatuor Capitula, quæ ab Hincmaro Remensi Archiepiscopo contra Gotescbalci doctrinam composita Synodus apud Carisiacum anno octingentesimo quinquagesimo tertio approbans susceperat. Alii verò ejusdem Synodi Valentinæ Canones pertinent ad Disciplinam Ecclesiasticam, quorum decimus Episcopos de controversis quæstionibus in Conciliis Valentino III. & Carisiaco agitatis inter se dissidentes ad pacem & concordiam adhortatur. Aliis verò Canonibus sancitur Disciplina Ecclesiastica. Actum est etiam in eadem Synodo Tullensi de procuranda pace inter *Carolum Calvum* Francorum Regem, & ejus

ejus fratrem *Ludovicum* Germaniæ Regem, discussa quoque est causa *Wenilonis* Archiepiscopi Senonensis, qui à Carolo Calvo defecerat, eamque sopitam fuisse, aut Wenilonem purgatum & Regi reconciliatum asserit Annalista Bertinianus, idque etiam ex eo patere videtur, quòd anno octingentesimo sexagesimo *Vvenilo* Archiepiscopus Senonensis Synodo Secundæ Tullensi interfuerit, nec ulla deinceps ejus causæ in Synodis, aut in monumentis publicis habeatur mentio. Denique, in eadem Tullensi Synodo agitata est causa Britonum Episcoporum, quæ in hoc sita erat, quòd ante *Nomenojum* minoris Britanniæ Ducem omnes Britonum Episcopi Turonensi Metropolitæ semper paruerant. At *Nomenojus* nolens suæ ditionis Episcopos subesse Metropolitæ Turonensi, Dolensem Episcopum constituit Metropolitanum. Quô factum est, ut Britonum Episcopi sese à Metropolitæ Turonensis jurisdictione subduxerint, & deinceps Archiepiscopo Dolensi tanquam Metropolitæ subditi fuerint. Hæc lis inter Archiepiscopos Turonensem & Dolensem excitata diù sub judice fuit, quia *Nomenojus* minoris Britanniæ Dux in sua contumacia perstitit, irritásque reddidit omnes Romanorum Pontificum admonitiones. Quare hæc suborta Controversia de creatione Dolensis Metropoleos duravit ad XII. sæculum, hoc est, usque ad Innocentium Tertium Summum Pontificem, qui, re diligenter excusâ, jussit, ut Dolensis Archiepiscopus Turonensi Metropolitæ esset omninò subjectus. Plura de hac Britonom Controversia legesis apud doctissimum *Mabillonium* parte II. sæculi IV. Benedictini, ubi de ea copiosè disserit, partim ex Indiculo *de Episcoporum Britonum depositione* à Patre Sirmondo Societatis JESU inter *Analecta* ad Capitula Caroli Calvi publicato, partim etiam ex Vita Sancti *Convvojonis* Abbatis Monasterii in Diœcesi Venetensi siti, quam ab Auctore Anonymo incerto tempore scriptam ibidem refert, ac doctissimis Notis illustrat Mabillonius.

D. Cùm Goteschalci Monachi Corbejensis causa pluribus in Conciliis nono Ecclesiæ sæculo fuerit agitata, nullus dubito, quin Controversia, occasione Schismatis Photii Patriarchæ Constantinopolitani excitata, locum itidem dederit multa eodem sæculo celebrandi Concilia, quæ & quando fuerint convocata, quidve in his actum definitumque sit, exponendi onus tibi impræsentiarum incumbit.

M. Id oneris eo lubentiori animo suscipio, quòd jam in præcedentibus nostris Colloquiis ostendimus originem & progressum Schismatis Photiani, ad cujus subindè absolutam omni ex parte notitiam comparandam hoc unum dumtaxat desiderari videtur, ut ea in medium proferamus Concilia, in quibus excussa & dijudicata fuit causa Photii, qui Ecclesiam Græcam à Latina dito Schismate separavit. Et in primis, *Nicolaus I.* Pontifex Maximus, qui *Rodoaldum*, & *Zachariam* Legatos Constantinopolim miserat, ut inquirerent in depositionem Sancti Ignatii Patriarchæ Constantinopolitani factam in Conciliabulo Constantinopoli habito anno octingentesimo quinquagesimo nono, Nicolaus, inquam, Papa statim ac percepisset, Legatos suos minis à Photio concussos, muneribúsque illectos demandatum sibi officium fœdâ proditione dehonestâsse, eosque in altero Conciliabulo Constantinopoli anno DCCCLXI. congregato ratam habuisse *Sancti Ignatii* depositionem, & *Photii* in ejus Sedem introsi ordinationem approbâsse; ut hanc Legatorum suorum puniret perfidiam, & *Photium* in ordinem redigeret, Romæ anno DCCCLXIII. celebravit Concilium, quod in *Libello Synodico* his verbis memoratur: *Quòd cum Sanctus Papa Nicolaus percepisset* (nempè Conciliabulum Constantinopoli adversùs Sanctum Ignatium convocatum) *neque enim latere poterat tantum maleficium publicè commissum in locum-tenentes suos*, id est, Legatos *Rodoaldum*, & *Zachariam*, *accurata inquisitione facta, cùm ex propria eorum Confessione reperisset, munera ipsos accepisse, perpetua depositioni Rodoaldum, & Zachariam subjecit, denique, & congregata Synodo, Photium ut adulterum & invasorem anathemate notavit, quaque ab eo, & sub eo acta essent, minimè recipienda esse definivit: quin & omnibus, qui ei communicabant, Michaeli ipsi Imperatori subditis, Principibus, & reliquis Sanctis Patriarchis depositionem denunciavit.* In eadem Synodo Romana anathemate itidem confossus est *Gregorius* Syracusanus omnium malorum auctor cum suis fautoribus. Sanctus Ignatius verò in pristinum gradum, quô injustè dejectus fuerat, restitutus est, suásque pariter sedes recuperárunt Episcopi, qui in odium Ignatii fuerant, instigante Photio, depositi, & in exilium amandati. De his omnibus, quæ in hac Synodo Romana decreta fuerant, cùm primùm Photius certior factus fuisset, sibi temperare hand potuit, sed furoris œstro percitus eò audaciæ prorupit, ut anno octingentesimo sexagesimo septimo Constantinopoli coacto Conciliabulo, cujus *Michaël* Imperator contra Ecclesiæ ordinem sese Præsidem gessit, subornatis impostoribus, qui se Vicarios ac Legatos Patriarcharum Orientalium mentiti sunt, accusatoribus, testibúsque pecuniâ corruptis, conficta crimina Sanctissimo Papæ Nicolao I. impegerit, eumque, effractis omnibus debitæ reverentiæ claustris, anathemate percellere non erubuerit. Huic sacrilegæ & à sæculis inauditæ Photii temeritati unus & viginti Episcopi, quibus fortuna magis, quàm Religio cordi erat, subscripserunt; cæteris tamen, quamvis improbis Præsulibus, huic tam insolenti ausui & impudenti facinori refragantibus, palámque in hoc Conciliabulo conclamantibus: *Non esse justum in Summum & primum Pontificem, præcipuè ab inferiori quomodolibet sententiam proferri.* Abrupto hunc in modum Orientalem inter & Occidentalem Ecclesiam pacis & concordiæ vinculo, totus in eam curam incubuit Photius Sedis Constantinopolitanæ invasor, ut Schisma à se conflatum roboraret. Quamobrem Encyclicas ad Patriarchas & Episcopos Orientis literas dedit, calumniis & atrocibus injuriis in Ecclesiam Romanam scatentes, seque tam fœdâ assentatione in *Michaëlis* Imperatoris animum insinuavit, ut ab impiò illo Principe, qui ei impensè patrocinabatur, facultatem obtinuerit Synodum contrà *Nicolaum I.* Summum Pontificem convocandi. *Photius* itaque congregatâ Pseudo-Synodo exauctorationis & anathematis sententiam in hunc Sanctissimum Romanum Pontificem, proh scelus! iterùm ferre non erubuit, tamque nefandum crimen, quamdiu vixit *Michaël* Imperator, impunè tulit. Sed, cùm

Michaël

Michaël Imperator, Deo ultionem permittente, cæsus fuisset anno octingentesimo sexagesimo septimo, *Basilius*, qui statim Imperator Orientis salutatus est, Photium è Sede Constantinopolitana, quam invaserat, deturbavit, & Sanctum Ignatium legitimum Patriarcham ab exilio revocatum Sedi Constantinopolitanæ summo cum omnium Ordinum applausu restituit. Inter hæc faustissima utriusque Ecclesiæ concordiæ exordia ad immortalem vitam migravit Nicolaus I. eique successit *Hadrianus* hujus nominis II. qui Romæ anno DCCCLXVIII. indixit Concilium, in quo Photio ter anathema dictum est, ejusque libellus contrà Nicolaum I. Romanum Pontificem ultricibus flammis fuit addictus. Acta hujus Synodi Romanæ refert *Anastasius* Bibliothecarius in Vita Hadriani II. Denique, sedente eodem Pontifice Hadriano II. & imperante in Oriente *Basilio* coacta est Constantinopoli anno DCCCLXIX. Synodus octava Generalis, quæ dicitur Constantinopolitana quarta, in qua Episcopi damnationi Photii subscripserunt calamis non solùm atramento, sed etiam tremendo Sanguine Christi delibutis, ùt testatur *Nicetas* in Vita Sancti Ignatii Patriarchæ Constantinopolitani.

D. Circa istam octavam Synodum Generalem, in qua universalis Ecclesiæ judicio damnatus est Photius, velim in primis scire, à quo fuerit convocata? Dein, quos Præsides habuerit? Tertiò, quid in ea gestum sit? Postremò, quot Canones in ea conditi sint?

M. Octava Synodus Generalis, quæ est Constantinopolitana quarta, indicta fuit ab *Hadriano II.* Pontifice Maximo, ùt liquet ex ejus Epistola ad *Basilium* Imperatorem, quæ Actioni primæ ejusdem Synodi inserta est, in qua hæc habentur: *Volumus per vestra pietatis industriam Constantinopoli numerosum celebrari Concilium*, Misit etiam idem Summus Pontifex ad istud Concilium suos Legatos *Donatum* Ostiensem Episcopum, *Stephanum* Antistitem Nepesinum, & *Marinum*, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Diaconum, quibus Constantinopolim proficiscentibus libellum dedit, cui omnes Episcopi subscriberent, alioquin ad consessum, & suffragium Synodale non admitterentur. Præfuerunt huic Concilio Generali Legati Summi Pontificis Hadriani Secundi, sicut legitur in Actione prima ejusdem Concilii, quæ his verbis inchoatur: *Convenientibus Donato, & Stephano Episcopis, & Marino Diacono, locum tenentibus Adriani Archiepiscopi Senioris Romæ, & Ignatio Archiepiscopo Constantinopoleos nova Roma, & Vicariis Orientis.* Quandò igitur Actionibus octavâ & decimâ hujusce Concilii Generalis *Basilius*, & *Constantinus* Imperatores appellantur *Præsidentes*, id eo in sensu tantùm accipi debet, quod isti Imperatores Concilio præfuerint solo sessionis honore, quem ipsis, ut Ecclesiæ defensoribus detulit sancta Synodus, non verò, quòd huic Concilio præfuerint Imperatores auctoritate suâ, & ut Controversiarum fidei, vel causarum Ecclesiasticarum judices. Inchoata est hæc Generalis octava Synodus Constantinopoli in celeberrimo Sanctæ Sophiæ templo die quintâ Octobris an. DCCCLXIX. fuitque conclusa die ultimâ mensis Februarii an. DCCCLXX. Quid autem in toto istius Synodi Generalis decursu gestum ac definitum fuerit, brevis, quam hìc referam, singularum decem Actionum, seu sessionum, quæ in ea celebrata sunt, Historia docebit.

Actione primâ, jubentibus Legatis Hadriani II. Summi Pontificis, lectus est libellus, cui subscribere deberent universi Episcopi, Sacerdotes, Clerici, & Monachi, quo videlicèt cunctas primùm hæreses execrati, & inter alias Iconomachiam, anathema Photio dicere, seque amplecti Synodos à Nicolao I. & Hadriano II. Summis Pontificibus in causa Photii, & Ignatii Romæ habitis profiteri debebant.

Actione secundâ, Episcopi, qui à *Methodio*, vel *Ignatio* ordinati ad Photium posteà defecerant, necnon Presbyteri, Diaconi & Subdiaconi offerentes libellum supplicem, quo suæ defectionis veniam & pœnitentiam obnixè postulantes, atque ultrò subscribentes libello à Romano Pontifice misso, ad veniam & Communionem admissi sunt, receptisque pristinæ dignitatis insignibus, in suo ordine sedere singuli jussi sunt.

Actione tertia, *Theodolus* Metropolita Ancyranus, & Nicephorus Metropolita Nicænus, qui à Methodio, vel Ignatio ordinati erant, libello à Romana Sede transmisso cùm subscribere detrectarent, à Synodo rejecti sunt. Deindè, lectæ sunt tres Epistolæ, una *Basilii* Imperatoris ad Nicolaum I. Papam; altera *Ignatii* Patriarchæ Constantinopolitani ad eumdem Summum Pontificem, & tertia *Hadriani II.* Summi Pontificis ad Ignatium de Photii damnatione.

Actione quartâ, *Zacharias*, atque *Theophilus* Pseudo-Episcopi, qui stabant à partibus Photii, cùm causam intrusi illius Patriarchæ ab Orientis Patriarchis receptam esse affirmarent, nollentque libello à Romano Pontifice misso subscribere, jubentibus Legatis Apostolicis, foras projecti sunt. Hinc valdè gloriatus est *Photius*, quòd hi, aliique non pauci, constanter fuissent ipsi patrocinati, ùt videre est apud Baronium ad annum DCCCLXXI. num. XXVII. & seqq. ubi Photii Epistolam ad Episcopos suæ Factionis ex exilio scriptam refert.

Actione quintâ, *Photius* ad Concilium citatus venit, & ter interrogatus à Legatis, num SS. Patrum Constitutionem susciperet? nihil planè respondit; sed urgentibus Legatis, ut responderet, in hæc tandem verba erupit: *Vocem meam, etiam me tacente, DEUS audit.* Adhæc dixere Legati: *Per silentium non effugies manifestam damnationem*: quibus reposuit Photius: *Nec JEsus tacendo damnationem evasit.* Quarè, cùm affectato silentio immotus maneret Photius, à Synodo dimissus est, commonitus tamen, ut saluti suæ consuleret, & ad meliorem frugem se se reciperet.

Actione sextâ, lectâ Nicolai I. Papæ in Photium sententiâ, condemnationem ejus vehementer urgebant Legati, sed intercesserunt Photii Partiarii, quos inter *Zacharias* Chalcedonensis Episcopus orationem habuit, quâ Ignatium justè & legitimè depositum fuisse ostendere conatus est, sed frustrà; nam *Metrophanes* Sirmiensis Antistes singula ejus resumens argumenta, solidè respondit ad ea, quæ ad deploratam Photii causam defendendam in medium protulerat. Quibus peractis, Imperator Partiarios Photii alloquens, eorum ordinationem graviter taxans, eos hortatus est ad resipiscentiam, concesso illis novem dierum spatio, quo expleto, se iterùm Concilio sisterent.

Actione septimâ, in Synodum introductus est *Photius*, & cum eo *Gregorius* Syracusanus, sed cùm

cum illorum impudentia magis ec magis invalesceret, nec ulla in ipsia spes emendationis affulgeret, tandem Legati Apostolici latum in utrumque Synodalem anathematismum ex ambone pronunciari jusserunt.

Actione octava, in ignem conjecta sunt omnia, quæ scripturierat *Photius* contra *Nicolaum I.* Pontificem Maximum, & omnia Conciliabula, quæ adversus *Ignatium* congregaverat. Actum postea de Iconomachis, & Anathematismi in eos, atque in Photium iterati.

Actione nona, examinati sunt falsi testes, qui contra Sanctum Ignatium Patriarcham Constantinopolitanum, suadente *Photio*, & compellente *Michaële* Imperatore, testimonium dixerant; ibique crimen confessi, ec sinceta pœnitentia ducti, venia donati sunt.

Actione decima & ultime, quæ pridiè Kalend. Martias an, DCCCLXX. celebrata est, conditi sunt XXVII. Canones, disciplinam Ecclesiasticam, & causam Photianam spectantes, quos refert, & perdocte explicat noster *Natalis Alexander* Paragrapho XXIS, Dissertationis quartæ in Historiam sæculorum noni & decimi. In eadem Actione ultima ejusdem Concilii octavi generalis damnatio Photii confirmata est, omniaque Decreta Synodalis singulorum Episcoporum subscriptionibus fuere roborata. Primus subscribendi locus Imperatori, honoris ergo, delatus est à Synodo, sed Imperator officii sui memor, asseruit, sese dumtaxat subscripturum post Legatos Sedie Apostolicæ, & alios Orientis Patriarchae, quòd & ita factum est, cum hoc tamen discrimine, quòd Legati Summi Pontificis, & Vicarii Patriarcharum Orientis, necnon Episcopi subscripserunt *definientes*, sed *Basilius* Imperator, & cum eo *Constantinus*, & *Leo* ejus filii subscribentes, ee *definitionis* voce, quam Episcoporum dumtaxat propriam noverant, non utuntur, verbaque tantum adhibent exprimentia solam venerationem & consensum datum his omnibus, quæ à Patribus in Synodo fuerant definita.

Absoluta octava Synodo generali, Photius ab Imperatore *Basilio* in exilium ablegatus pacem Ecclesiæ per decennium exilii sui perturbare haud potuit. Ast, mortuo S. Ignatio Patriarcha Constantinopolitano an. DCCCLXXVII. *Photius* Sedem Constantinopolitanam iterum invasit, induxitque suis fraudibus *Basilium* Imperatorem, ut Legationem ad Joannem VIII. Pontificem Romanum decerneret, qua illum in Sedis Apostolicæ communionem suscipi, & in Patriarchali Sede confirmari obnixe postulavit. His Imperatoris litteris sollicitatus Pontifex Maximus rescripsit Imperatori, se propter pacis & unitatis Ecclesiæ bonum, de Decessorum suorum & Synodi Oecumenicæ Decretis dispensare, & Photium in communionem Ecclesiæ recipere, ea tamen lege, ut *Photius* in Synodo coram Sedis Apostolicæ Legatis celebranda veniam supplex flagitaret. Ad hanc itaque Synodum peragendam Joannes VIII. cum Legatis Imperatoris, qui Romam venerant, direxit *Petrum* Sancti Chrysogoni Presbyterum Cardinalem, quem duobus aliis Legatis *Paulo*, & *Eugenio*, qui Constantinopoli erant, adjunxit, & Concilio Constantinopoli celebrando voluit præesse nomine suo. Verum, *Photius* suis rebus prospiciens, *Petrum* Sedis Apostolicæ Legatum cum primum Constantinopolim pervenisset, subodè delusit, & ab ipso literas Pontificias suo specioso quidem obtentu eas in linguam Græcam vertendi, revera autem, ut eas pro arbitrio suo truncaret & interpolaret, elicuit; multaque in hie de industria immutavit, sicut diserte ostendit Cardinalis *Baronius* ad annum Christi DCCCLXXIX. ex literarum Pontificiarum exemplaribus, quæ in Registro Joannis VIII. Papæ servata sunt. Hac insigni adornata fraude, *Photius* Pseudo-Synodum Constantinopoli habuit, quam ipse, & nunc etiam Græci Schismatici *Synodum octavam Generalem* perperam appellitare solent, in qua Episcopi CCCLXXX. Photio addictissimi cum Orientalium Patriarcharum Vicariis, & Sedis Apostolicæ Legatis interfuerunt, una cum *Basilio* Imperatore, ejusque filiis. Præfuit huic Conciliabulo *Photius*, qui, insuper habita conditione, quam ei indixerat Summus Pontifex, omnia pro suo nutu gessit, Legatis Summi Pontificis Legationis suæ auctoritatem indignissime prodentibus. Quinque Actionibus Photiana illa Synodus terminata est, ipseque *Photius* in Sedem Constantinopolitanam Joannis VIII. Papæ nomine restitutus. Tres Canones in hoc Conciliabulo, quod mense Novembri anni DCCCLXXIX. inchoatum, sequentis anni mense Martio absolutum est, conditi sunt, quorum primo decernitur, ut Italiæ Episcopi, Clerici, vel Laici à Romano Pontifice depositi, vel excommunicati, à *Photio* quoque pro depositis & excommunicatis habeantur, & vicissim depositi & anathematizati à Photio, ejusdem pœnæ judicium à Joanne VIII. Pontifice Maximo subeant. Canone secundo statuitur, ut *si quis Episcopus ad vitam Monasticam descendere, & pœnitentiæ locum implere voluerit, Antistitis dignitatem non amplius retineat.* Hunc Canonem eo consilio condendum curavit Photius, ut persuadere posset, S. Ignatium Patriarcham Constantinopolitanum ad Ecclesiæ regimen redire non potuisse, eumque à Sede Apostolica, & à Synodo octava generali illegitime fuisse restitutum. Canon denique tertius anathemate percellit Magistratus, qui Episcopos sine causa, vel aliqua ratione conficta in carcerem conjicerent, vel verberibus afficerent. In Actis hujus Pseudo-Synodi multa esse ab impostore Photio supposita *Baronius*, & *Leo Allatius* in peculiari Tractatu *de octava Synodo Photiana* asserere non dubitant. De his omnibus, quæ in hoc Conciliabulo Photiano gesta fuerant, certior factus Joannes VIII. Summus Pontifex, omnia illius Acta auctoritate Apostolica rescidit, Decessorum suorum Nicolai I. & Hadriani II. sententias in Photium latas confirmavit, ipsumque Photium damnavit, novo anathemate ritu solemni conclamato. Joannis VIII. Summi Pontificis vestigia presserunt ejus successores, *Marinus*, *Hadrianus III. Stephanus VI.* & *Formosus*, qui Photium anathemate percusserunt. Hinc optimo jure Leo Allatius cap. VI. lib. II. *de Occidentalis & Orientalis Ecclesiæ perpetua consensione* explodit, solideque refellit nugas quorumdam recentiorum Græculorum, qui asserunt, Photium tandem aliquando resipuisse, & Ecclesiæ Romanæ reconciliatum in ejus communione obiisse.

Quod ſene purum putidumque meodacium eſt, & ab omni veri ſpecie penitus alienum. Sed de Conciliis, in quiqua veotilata eſt cauſa Photiaoa, ſatis dictum ſit.

D. Numquid elia Cuncilia, præter ea, quæ hactenùs percenſuiſti, ad dirimendas fidei controverſiaa nooo Eccleſiæ ſæculo fuerunt celebrata?

M. Nono Eccleſiæ ſæculo mota eſt apud Gallos cōntroverſia de cultu Imagioum, ed quam definiendam *Ludovicus* Auguſtus, petite licentia ab *Eugenio II.* Summo Pontifice, Couventum Epiſcoporum in urbe Pariſieoſi indixit an. DCCCXXV. in quo cooditus eſt libellus ad probaodum retinendas quidem eſſe in Eccleſiis Imagines, ſed oullateous edorandas, ullòve ſoperſtitioſo cultu honorandas.. Circa doctrinam Gallotum hoc in libello Synodi Pariſienſis nono Eccleſiæ ſæculo expreſſam diverſa eſt Scriptorum ſententia. Hæretici, qui cultum Imaginum penitus everſaotur, contendunt, Epiſcopoa Gallicanos hoc in libello Synodi Pariſieoſis negaſſe omoem umninò eultum, qui defertur Imaginibus. *Carolus Cointius* Congregationis Oratorii Preſbyter in Annalibus Eccleſiæ Francorum ad ennos DCCCXXV. & DCCCXXVI. de Synodo iſta Pariſienſi pluribus diſſerit, cenſetque eam in cultu Imaginum à Nicæna ſeptima Synodo adverſus Iconoclaſtarum Hæreſim celebrata non diſſenſiſſe. Alii denique probabilius exiſtimant, Epiſcopos Gallicanos in hoc libello Synudi Pariſienſia ſenſiſſe, Imagines honore moderato coli poſſe, eas ſcilicet decenti in loco collocando, ornandu, curandoque, ut quam maxime oitereot, & oe pulvere lordibusque inficerentur; eos tamen improbaſſe externum illum honorariom cultum, quem Græci Imaginibus exhibebant, ſalotationibus videlicet ſeu ioclinationibus capitis, geouflexionibua, oſculis, thymiamatum ſuffitu, cereorum accenſionibus, aliisque certis ritibus, qui apud Gallos nono Eccleſiæ ſæculo inanditi plane & inuſitati erant. Sed, ot magia perſpicuum fiat, quænam eſſet nouo Eccleſiæ ſæculo Gallorum de cultu Imaginum doctrina, & qua in re Galli diſcreparent à Græcis, quidve moliti ſint Epiſcopi Gallicani hac in Synodo Pariſienſi congregati, operæ pretium eſt obſervare, Gallus tribus in rebus conſenſiſſe cum Cræcis. Primò, Galli uoa cum Græcis docebent, retinendaa & exponendas eſſe in ædibus privetia etque Sacris Chriſti & Sanctorum Imagines ad excitandem eorum memoriam, & ad erudiendos ſimplices ec illiteratos Chriſtiaoos. Notum ſiquidem eſt factum *Sereni* Maſſilienſis Epiſcopi, qui ſub ioitium ſeptimi ſæculi, cum populum ſuæ curæ concreditum ed edorendas Imagines nimis prupenſum animadverteret, eas è templis eliminavit, projectaſque confregit. *Sereni* zelum approbavit *Gregorius Magnus*, prohibentis, ne quid manufactum adoraretur, factum tamen, quòd videlicet Imagines confregiſſet, improbavit in Epiſtola, quam ſcripſit ad eumdem Sereoum Epiſcopom Maſſilienſem: *Idcirco enim*, ioquit, *pictura in Eccleſiis adhibetur, ut hi, qui litteras neſciunt, ſaltem in parietibus videndo legant, quæ legere in Codicibus non valent.* Juxta igitur hanc Regulam à S. Gregorio Maguo Romauo Pontifice præſcriptam, Galli nouo Eccleſiæ ſæculo Imagioes io Eccleſiis retinebent, & in hoc cum Græcia conveniebant. Secundo, profitebantur Galli, colendam & adoraodam eſſe Crucem, videlicet illam ſalutando, eut caput inclinandu, vel procumbendu ed illem mente ad Chriſtum directa. Tertiò, Saoctorum Reliquias congruo cultu, ae veneratione dignas eſſe Imagines ultrò fatebantur Galli. Quæ duo poſtrema Imaginum cultum ſpectantia, in quibus Galli conſeotiebant cum Græcis, diſertè aſſerunt & docent duo inſignes noni ſæculi Scriptores Galli, nimirum *Jonas* Aurelianenſis Epiſcopus, & *Dungalus* Monachus in libris, quos edidit adverſos *Claudium* Taurinenſem Epiſcopum. In his tribus circa cultum Imaginum Capitibua Galli non diſſidebant à Græcis. At ooum erat, in quo Galli circa Imagioom cultum nonu Eccleſiæ ſæculo à Græcis diſcrepabant, quòd ſcilicet Galli entiquæ ſuæ diſciplinæ retinendæ tenacea admittere nollent huoc eultum exteroum & honorarium, quem Græci, ut mox diximus, Imagioibus deferebaot, eas capitis ioclinationibus, genoflexionibus, cereis accenſis, aliisqoe id genus ritiboa colentes. Huoc, inquam, ritum externom, quem in veneratione Imaginom Græci adhibere ſolebant, Galli quinque potiſſimum de cauſis nec approbare, nec ſequi volueruoi nono Eccleſiæ ſæculo. Primò, quia hic cultua externus, quem mox indicatis ritibus determioatom Græci Imaginibua Sanctorom exhibebent, ſuam originem habuit à propheno culto, quo iidem Græci, eliæque Nationes ſtatis diebus Imagines & Statuaa Imperatorum, qui beneficiis Rempublicam demeruiſſent, quotennis odoribus, aliisque ſolemuis pompæ ritibus colere & edorare ſolerent. Quam bonoreriam Imperialium Statuarum veneretiooem ad Religioſum poſtea Imaginum cultum traduxerunt Græci. Quam ob rem, ubi ejuſmodi cultum ſeptimæ Syoodi Nicenæ auctoritate Imaginibus delatum accepere Gallicani Præſules, contre magnis animis oboiti cœpere, quaſi honor Deu proprius ed ſimulacta deferretur. Secundò, quia hic modus coleodi Imagines, quo utebautur Græci, etat nooo Eccleſiæ ſæculò plane inuſitatus. Tertiò, quia ejuſmodi cultum, qoi obtinuerat apud Græcos, Sanctorum Imagioibus citra ſuperſtitiooia culpam cuncedi haud poſſe Galli autumabent. Quartò, quia Græci cultum, quem Imaginibus exhibebant, *Adorationem* appellitabant; quòd certe *Adorationis* vocabulum nullo pacto ferre poterant Galli, eſſerentes ſoli Deo debitam eſſe adotationem. Poſtremè, Galli, præſertim Patrea Synodi Pariſienſis enno DCCCXXV. celebratæ, heud parum commoti ſuot Epiſtola Imperatorum Græcorum *Michaelis*, & *Theophili* ad *Ludovicum* Occidentis Imperatorem, io qoe multa commemorantur de ſuperſtitioſa Religione Græcorum in Imagines. In ea ſiqoidem Epiſtola legitur, quòd Græci ejectis Crucibus è Baſilicis ſubſtituerent Imagioes, eisque inceoſum eebolerent, loceruis inſuper admotis, quòd eas pſallendo adorarent, & ab eis euxilium peterent; quòd pleriqoe linteaminibus easdem Imagines circumdarent, & filiorum ſuorum de Baptiſmatis fonte facerent ſuſceptrices; quòd

eb

ab eis alii religiosum habitum susciperent; quod nonnulli Sacerdotes colores de imaginibus eradentes immiscerent Sacrificio; alii verò Corpus Domini in manus Imaginum ponerent, ab illis communionem sacram percepturi. His & aliis hujusmodi superstitiosis ritibus, qui apud Græcos in cultum Imaginum irrepserent, quique in prædicta Græcorum Imperatorum Epistola ad *Ludovicum* Augustum directa continebantur, haud parum offensi Galli, cultum hunc externum effrænem & immoderatum, quem Græci deferebant Imaginibus, reprobarunt, & cultum dumtaxat moderatum in veneratione sacrarum Imaginum adhibendum esse consultissime judicarunt. Hinc *Hadrianus* primus, aliique Romani Pontifices, qui Gallorum in sacras Imagines Religionem nono Ecclesiæ sæculo probe perspectam habebant, nunquam eos erroris insimularunt. Verum, quamvis Galli in ritu colendi Imagines nono Ecclesiæ sæculo non erraverint, culpa tamen non vacarunt saltem in modo impugnandi Decretum, quod pro cultu Sanctarum Imaginum statutum est in septima Synodo Nicæna, quam Oecumenicam esse immerito pernegabant, sicut legitur capite vicesimo octavo libri quarti Carolini. Sed de doctrina Gallorum circa cultum Imaginum nono Ecclesiæ sæculo plura, si tibi per otium liceat, legesis apud doctissimum *Mabillonium* Præfatione in priorem partem sæculi IV. Benedictini, ubi de hoc argumento ita solide disserit, & in sensum Auctorum eo tempore viventium ea perspicacitate penetrat, ut rem planè confecisse, cæteris aliis Scriptoribus, qui eodem de argumento pertractarunt, palmam præripuisse optimo jure videatur.

D. Memini, te in secundo Colloquio in Historiam hujus sæculi noni observasse multa in Galliis sub Nicolao Primo Pontifice Maximo celebrata fuisse Concilia tum in causa divortii *Lotharii* Regis, & *Theutberga* ejus conjugis, tum etiam in causa *Rhotadi* Episcopi Suessionensis, & *Hincmari* Antistitis Laudunensis, qui suis è sedibus dejecti ad *Nicolaum I.* Romanum Pontificem appellarunt. De his itaque Conciliis, quorum notitiam ad præsens Colloquium remisisti, disserere opportunus hic locus esse videtur.

M. Ut à Conciliis quæ nono Ecclesiæ sæculo sub Nicolao I. propter injustum *Lotharii* Regis cum *Theutberga* legitime conjuge divortium habita sunt, initium ducam, observare debes, *Lotharium* Regem Lotharingiæ, Caroli Calvi Galliarum Regis nepotem, & Lotharii Imperatoris filium, qui cum *Theutberga* matrimonium contraxerat, *VValdradam* pellicem amore adeò impotenti deperiisse, ut de *Theutberga* repudiande, & *VValdrada* sibi copulanda serio cogitarit. Eam in tam horrendum crimen affinxit Reginæ, eamque accusavit velut incestuosam, occultique flagitii cum *Huberto* fratre suo perpetrati, ex quo, licet contra naturæ ordinem concubuissent, concepisset, atque hausta potione fœtum extinxisset. Tam nefandum sibi impactum scelus in Conventu Episcoporum ac Procerum aperte negavit *Theutberga*, & ut ab eo se se purgaret, judicio Laicorum nobilium, & Episcoporum consilio, ipsiusque Regis assensu, Procuratorem misit ad judicium aquæ ferventis (quod purgationis genus eo tempore adhuc in usu erat.) Ex aqua ferventi procurator ille à Regina missus exivit illæsus, ideoque Reginæ innocentia probata, vindicata, conclamata, Regioque conjugio ac thoro digne renunciata fuit, sicut refert *Hincmarus* Remensis Archiepiscopus in libro *de Divortio Lotharii & Theutberga* interrogatione prima. At eo prodigio nihil immutatus impudicus Rex *Lotharius* in proposito ducendæ *VValdradæ* pellicis, repudiata legitima uxore sua *Theutberga*, perseveravit. Quin, quod gravius est, scelestissimus ille Rex omnes Regni sui Episcopos in tam perverso, quod inierat, consilio, assentatores habuit, nullusque inter eos extitit, qui Apostolico zelo succensus eidem diceret, ut olim *Joannes Baptista*: *Non licet tibi.* Hinc in tribus Conciliis Aquisgrani pro divortio *Lotharii*, & *Theutberga* habitis, necnon in Concilio Metensi Episcopi congregati libidini Lotharii plus æquo faventes, iniquam contra Reginam *Theutbergam* sententiam protulerunt. In primo Concilio Aquisgranensi coacto anno DCCCLX. Episcopi Lothario Regi ad nutum famulantes renunciarunt, ipsum non posse adulteram uxorem *Theutbergam* retinere. In altero Concilio Aquisgranensi, quod eodem anno indictum est, Episcopi publicam Reginæ *Theutbergæ* pœnitentiam decreverunt. In tertio Concilio Aquisgranensi quod convocatum est anno DCCCLXII. Rex *Lotharius* libellum proclamationis Episcopi obtulit, licentiamque alterius conjugii ineundi rogavit, quoniam *Theutbergam* in conjugali thorò retinere non posset. Hanc à Rege petitam licentiam alterius ineundi conjugii concessere illi Episcopi Aulici, immaniter ea in re ab Apostolica traditione & ab Evangelica doctrina aberrantes, sicut testatur *Nicolaus I.* Papa in Epistola LIX. directa ad *Adonem* Archiepiscopum Viennensem, qui ipsum de *Lotharii* & *Theutbergæ* causa consuluerat. Inter duas priores Synodos Aquisgranenses, & tertiam itidem Aquisgranensem, id est, inter annos DCCCLX. & DCCCLXII. *Hincmarus* Archiepiscopus Remensis consultus ab Episcopis Regni Lotharii, illarum Synodorum Aquisgranensium acceptis Actis, librum scripsit de divortio *Lotharii* & *Theutbergæ* Reginæ. Constat hic *Hincmari* liber viginti tribus Responsionibus ad totidem interrogationes, quas unà cum Responsionibus accurate exhibet noster *Natalis Alexander* part. II sæcul. IX & X. Dissertatione none. Postea idem *Hincmarus* septem quæstiones ad se transmissas, & ejusdem causæ judicium spectantes breviter ac dilucide solvit, ut ibidem apud Natalem Alexandrum videre est. *Theutberga* Regina à Lothario Rege repudiata ad Nicolaum I. Pontificem Maximum appellavit, isque ad hujus causæ judicium an. DCCCLXIII. Synodum in urbe Metensi celebrandam indixit, cui adfuere ejus Legati. Sed hi pecunia à *Lothario* Rege corrupti, Theutbergæ expulsionem, seu repudiationem confirmarunt, quorum injustam sententiam *Nicolaus I.* eodem anno convocata Romæ Synodo rescidit, hujus Metensis Synodi Episcopos Lotharianæ causæ assertores, præcipue *Guntharium* Coloniensem, & *Theutgaudum* Trevirensem Galliæ Belgicæ Archiepiscopos, & Pseudo-Concilii Metensis promotores depo-

depoſuit. Nunquam *Lotharius* Rex veniam delicti, quod injoſto ſuo divortio perpetraverat, à Nicolao I. obtinere potuit, ſed en. DCCCLXIX. hoc eſt, biennio poſt mortem Nicolai Primi, eum Romam veniſſet, ab Hadriano ſucceſſore Nicolai Primi veniam per fraudem & perjurium extorſit; quod Deus, quem nemo fallere poteſt, horrenda & repentina Lotharii morte non multo poſt ultus eſt, ſicut jam obſervavimus in Colloquio primo in Hiſtoriam hujuſce ſæculi noni.

Veniamus nunc ad cauſam *Rothadi* Sueſſionenſis Epiſcopi, quæ in tribus Conciliis, ſedente *Nicolao I.* Pontifice Maximo, diſcuſſa eſt. In hoc porrò conſiſtebat cauſa *Rothadi*, quòd Presbyterum ſuæ Diœceſeos in ſtupro deprehenſum canonicè cùm depoſuiſſet, Presbyter ille depoſitus ad *Hincmarum* Remenſem Archiepiſcopum ſuum Metropolitanum, quem *Rothado* infenſum probe noverat, confugit, ejusque patrocinium imploravit. *Hincmarus* nactus occaſionem, quam jamptidem ſollicite quærebat, dejiciendi ab Epiſcopatu *Rothadum*, qui in ejus odium incurrerat, hujus Presbyteri, etſi juſte de causa depoſiti, patrocinium ſuſcepit, & Eccleſiæ, cui antea præpoſitus fuerat, eum reſtituit. Adhæc, Presbyterum alterum, quem *Rothadus* in locum Presbyteri à ſe depoſiti ſuffecerat, *Hincmarus* Eccleſiaſtica communione privavit, & in carcerem detrudi mandavit. Tam irregulari judicio *Rothadus*, ut par erat, refragatus eſt, quod ægre ferens *Hincmarus* congregata anno DCCCLXI. Synodo in Suburbio Sueſſionenſi, Rothadum ut contumaciæ reum Epiſcopali communione privavit, donec obediret.

Hanc *Rothadi* Epiſcopi Sueſſionenſis depoſitionem *Baronius* & *Sirmondus* in Synodo Sylvanectenſi factam perperam ſcripſerunt, decepti inſcriptione Epiſtolæ Nicolai I. Papæ, quæ eſt ordine XXXIV. & *ad Epiſcopos Synodi Sylvanectenſis* data dicitur. Sed Viri eruditi jure merito obſervant, & ex Annaliſta Bertiniano Auctore coævo probant; loco *Sylvanectenſis*, reſtituendum eſſe *Sueſſionenſis*. Alteram Synodum in Suburbio Sueſſionenſi anno DCCCLXII. teſte eodem Annaliſta Bertiniano, convocavit *Hincmarus*, ad quam vocatus *Rothadus* venire renuit, eſſerens, ſibi integrum non eſſe judicium ſubire Synodi, cum jam ad Romanam Sedem appellaſſet. At *Hincmarus*, nulla hujus appellationis habita ratione, *Rothadum* velut contumacem iterum in hac ſecunda Sueſſionenſi Synodo depoſuit, & in carcerem conjecit. Quod ubi compertum habuiſſet *Nicolaus I.* Romanus Pontifex, reſcripſit ad Hincmarum Remenſem Archiepiſcopum, juſſitque ut intra triginta dies Rothadum Sedi ſuæ reſtitueret, aut Romam cum eo ad cauſam dicendam veniret, vel Legatum mitteret pro ſe reſponſurum, ſub pœna ſuſpenſionis à ſacro miniſterio, quam etiam cæteris Epiſcopis, qui Rothadi exauctorationem cum Hincmaro decreverant, diſtrictè comminatus eſt. *Nicolao I.* Pontifici Maximo morem geſſit *Rothadus*, Romam venit, & in Synodo, quam *Nicolaus I.* in pervigilio Natalis Chriſti Domini anno DCCCLXIV. convocavit, ed priſtinum dignitatis gradum reſtitutus eſt, atque ut ea Rothadi reſtitutio executioni mandaretur, miſit Nicolaus I. in Gallias *Arſenium* Epiſcopum Hortanenſem, ſeu antiquæ in Etruria Civitatis *Hortana*, cujus Hiſtoriam & antiquitatem eleganter deſcripſit Illuſtriſſimus Abbas *Juſtus Fontanimus* in libro, quem edidit, *De antiquitate Hortanæ Coloniæ Etruſcorum.* Scripſit etiam Nicolaus I. Papa ad *Hincmarum* Remenſem Archiepiſcopum Epiſtolam, quæ eſt ordine XLI. in qua oſtendit, Rothadum legitimè fuiſſe reſtitutum, & Hincmaro exprobrat Sedis Apoſtolicæ contemptum, fraudulenta ejus in Rothadum mechinamenta, ac mendacium & calumniam in ſimulando Rothadi conſenſu, quaſi, neglecta appellatione ſuâ ad Sedem Apoſtolicam, electos Judices imploraſſet. Denique, Nicolaus I. literas dedit *ad univerſos* Galliæ Epiſcopos, ipſosque vehementer hortatus eſt, ut Rothadum à ſe reſtitutum benignè ſuſciperent; quam Supremi Pontificis voluntatem promptiſſimè executioni mandarunt Epiſcopi Gallicani. *Rothadus* ſiquidem ſuæ Sedi reſtitutus interfuit Conciliis Sueſſionenſi III. an. DCCCLXVI. & Tricaſſino an. DCCCLXVII. in Galliis celebratis. Sed de cauſa *Rothadi* Sueſſionenſis Epiſcopi plura legeſis apud *Natalem Alexandrum* Diſſertatione VI. in Hiſtoriam ſæculorum IX. & X. ubi eam accuratè pertractat.

D. Nunquam profectò crediddiſſem, Hincmarum Remenſem Archiepiſcopum, quem omnibus ingenii & eruditionis dotibus abunde cumulatum fuiſſe nuperrimè audivi à Viris eruditis, in tantum ſuperbiæ faſtigium provehi potuiſſe, ut *Rothadum* Sueſſionenſem Epiſcopum, nulla ipſius innocentiæ, nulla Regularum Eccleſiaſticarum, & appellationis ad Sedem Apoſtolicam habita ratione, deponere, injuſtèque vexare auſus fuerit.

M. *Hincmarus* Remenſis Archiepiſcopus tum ob eximiam, qua præditus erat, eruditionem, tum ob gratiam & favorem, quo plurimum valebat apud *Carolum* Regem cognomine *Calvum*, eo ſuperbiæ typho intumuit, ut in omnes, qui ejus voluntati obſiſtebant, quanta pollebat auctoritate, imperiosè, & crudeliter ulciſceretur. Audiſti jam, quid egerit *Hincmarus* Remenſis Archiepiſcopus in causa *Goteſchalci* Monachi Corbejenſis, & in cauſa *Rothadi* Epiſcopi Sueſſionenſis; diſce nunc quam inhumaniter ſeſe geſſerit in cauſa ſui nepotis, videlicet *Hincmari* Laudunenſis Antiſtitis, & *Ebbonis*, quem in Sede Remenſi habuit deceſſorem. *Hincmarus* junior Laudunenſis Epiſcopus, cùm ægrè videret, avunculum ſuum Hincmarum Remenſem Archiepiſcopum jura ac privilegia Sedis Apoſtolicæ violare, penitusque convellere modis omnibus tentare, ſcripta collegerat, quibus eadem roborare pro viribus nitebatur. Hinc graviter offenſus *Hincmarus* Remenſis Archiepiſcopus, nihil non egit, ut nepoti ſuo Hincmaro Laudunenſi Epiſcopo infenſum redderet Galliarum Regem *Carolum Calvum*, apud quem multorum criminum illum inſimulavit, ſed præſertim, quod *Nortmannum* Comitem excommunicaſſet, eò, quod bona Eccleſiaſtica in beneficium à Carolo Calvo accepta Eccleſiæ reſtituere recuſaſſet; & ea de causâ ad Summum Pontificem ſcripſiſſet *Hincmarus* Laodunenſis Epiſcopus, contra juramentum Regi præſtitum,

de

de crebre Ecclesiarum expolietione sub speciosa Regiæ auctoritatis obtentu. Has & alias quam plures, quas hic recensere nimis longum esset accusationes, & querelas accusator simul & judex *Hincmarus* Remensis in nepotem suum *Hincmarum* Laudunensem struxit primum in Concilio apud *Vermeriam* in agro Suessionensi habito anno DCCCLXIX. Huic repellendæ factioni, quam adversum se vindicta Regis Caroli Calvi, & avunculi sui Hincmari Remensis Episcopi moliebatur, impatem sese videns *Hincmarus* Laudunensis Episcopus, Sedem Apostolicam appellavit, quam appellationem Hadrianus Papa hujus nominis Secundus ultrò suscepit, & vadimonium partibus indixit, ut Romam venirent. Sed Pontifici neque obtemperavit *Hincmarus* Remensis, nec permisit, ut Hincmarus Laudunensis Romam pergeret causam suam apud Summum Pontificem peroraturus; & ut nepotem suum omnino opprimeret, tum proprio, tum Regis nomine, accusationes exercens eum in Synodo apud *Attiniacum* Diœcesis Remensis, præsente *Carolo Calvo* Galliarum Rege, anno octogentesimo septuagesimo habite instauravit, fecitque ut Synodus, nihil jura, nihil justam dejecti Episcopi defensionem, nihil ad Sedem Apostolicam provocationem pensi habens, Hincmarum Laudunensem suo injuste privatum Episcopatu in tetrum carcerem conjici mandaverit ferreis onustum catenis. Necdum tamen implacabili Hincmari Remensis vindictæ factum satis. Tertia namque Synodus contra Hincmarum Laudunensem Episcopum anno DCCCLXXI. apud *Duziacum* Campaniæ Gallicanæ vicum, vulgo *Douzi* dictum, convocata est, in qua, Hincmaro Remensi fortiter accusante, & *Carolo Calvo* Galliarum Rege præsente, atque urgente, Hincmarus Laudunensis Episcopus non solum damnatus iterum & Episcopatus gradu dejectus est, sed, quod sanè inauditam crudelitatem sapit, in carcerem trusus, ferrea catena vinctus, & citra ullam processus judicii formam excæcatus fuit, sieque oculis orbus in exilium deportatus est. Accessit tandem ad malorum Hincmari Laudunensis cumulum mors Hadriani II Summi Pontificis erga ipsum benè affecti, cui successit Joannes VIII. Hic præ timore displicere non ausus Carolo Calvo Imperatori & Galliarum Regi, qui Romanæ Ecclesiæ Saracenorum armis vexatæ & in extremum discrimen adductæ suppetias tulerat, confirmavit ad illius petitionem judicium Duziacensis Concilii. Quo facto est, ut Hincmarus Remensis nimia hujus Pontificis facilitate abusus *Hedenulfum* in locum dejecti nepotis sui abjecta omni cunctatione Episcopum Laudunensem consecrari curaverit, ne qua dejecto nepoti suo restitutionis spes superesse posset. Ad hunc infelicem statum redactus Hincmarus Laudunensis, vivente Carolo Calvo, miseram omni ex parte vitam traxit. At, mortuo Carolo Calvo, serenior tandem lux Hincmaro Laudunensi ad imam dejectionem depresso arridere cœpit, multumque imminuta fuit tyrannice illa Hincmari Remensis dominatio. Quapropter Joannes VIII. Papa in Gallias profectus, & à Ludovico Balbo maxima veneratione exceptus, Synodum Trecensem an. DCCCLXXVIII. indixit, in qua Hincmarus Laudunensis, postquam suas ærumnas exposuisset, consensit tandem Pontifex, ut missam vestibus amictus Pontificalibus, etiamsi cæcus esset, celebraret, & proventuum Episcopalium parte potiretur. Noluit tamen Summus Pontifex ei pristinam Laudunensem Sedem restituere, quia *Hedenulfus*, eo annuente & consentiente Pontifice Maximo, in locum dejecti Hincmari jam creatus fuerat Laudunensis Episcopus. Hic fuit exitus causæ Hincmari Laudunensis Episcopi, in quem tam immaniter sævijt Hincmarus Remensis Archiepiscopus, ut nullum in tota Historiæ Ecclesiasticæ decursu occurrat exemplum per crudelitati, quam Hincmarus Remensis erga proprium nepotem exercuit. Sed Hincmari Remensis Archiepiscopi versatile ingenium, fraudes ac violentiam aperte etiam probant ea, quæ gessit in causa *Ebbonis*, quæ nono Ecclesiæ sæculo in Conciliis ventilata est.

D. Quis est ille *Ebbo*, cujus causa, ut dicis, nono Ecclesiæ sæculo fuit in Conciliis agitata?

M. *Ebbo* fuit Archiepiscopus Remensis, Hincmari decessor, qui, ut, rebellentium in *Ludovicum Pium* Imperatorem trium filiorum gratiam iniret, Conciliabulo Episcoporum & Procerum Galliarum Regni apud Compendium anno octingentesimo trigesimo tertio præfuit, omnemque dedit operam, ut *Ludovicus Pius* abdicaretur Imperio, & Monasterio conclusus reliquum vitæ tempus in pœnitentia transigeret. Sed commutis postmodum hujus sceleris admissi indignitate populis, *Ludovicus Pius* Imperio restitutus est, convocatoque ad *Theodonis Villam* numeroso Episcoporum & Optimatum Conventu anno DCCCXXXV. rescissum est injustum Compendiensis Conventus Decretum, *Ludovicus Pius* Imperator reconciliatus, & *Ebbo* Remensis Archiepiscopus ob prædictam conjurationem damnatus ac depositus est. At post Ludovici Pii Imperatoris obitum, qui incidit in annum octingentesimum quadragesimum, *Lotharius* ejus filius Ebbonem sui causæ depositum in pristinam Sedem Remensem reduci voluit, quod, nemine reclamante, factum est, eo videlicet tempore, quo *Carolus* postremus Ludovici Pii Imperatoris filius, à Lothario pulsus ultra Sequanam profugerat. Ea tempestiva occasione usus *Ebbo* Remos rediit, suem Sedem recuperavit, ibique multas fecit ordinationes, de quibus, ut mox dicemus, an validæ essent, necne? gravis exorta est Controversia. Sedem Remensem per annum tenuit *Ebbo*, sed cum *Carolus* resumptis viribus in Gallias properaret, sibi metuens *Ebbo* Sedem, solumque vertere, & ad Lotharium remeare coactus est. *Carolus* itaque Galliarum Rex, cognomento *Calvus*, ut Regnum suum stabiliret, dedit operam, ut Synodus Episcoporum Regni sui apud Bellovacum anno DCCCXLV. convocaretur, ubi, inter cætera Regni & Ecclesiæ proposita negotia, *Hincmarus* olim cœnobii Sancti Dionysii propè Parisios Monachus, & Regi Carolo gratissimus, præfectus est Ecclesiæ Remensi, quæ à tempore depositionis *Ebbonis*, hoc est, à decennio, erat legitimo viduata Pastore. Sacris itaque Infulis inauguratus *Hincmarus*, & Ecclesiæ Remensis Archiepiscopus con-

consecratus *Wulfadum*, aliosque Clericos, quos *Ebbo*, post depositionem suam ad sacros Ordines promoverat, à sacris Mysteriis suspendit. Hinc gravissima lis suborta est, ad quam dirimendam *Carolus Calvus* Rex Christianissimus Concilium Suessionense secundum anno DCCCLIII. congregari curavit. In eo præsertim actum est de Ordinationibus factis ab *Ebbone* Sede Archiepiscopali dejecto. Ejusdem Ebbonis depositio fuit confirmata, Hincmari electio & ordinatio legitima atque canonice declarata. Clerici ab Ebbone deposito ordinati gradibus suis dejecti sunt, ut videre est canone I. illius Concilii, & in Actis Synodalibus. In eodem Concilio canones XIII. conditi sunt. Tentevit *Hincmarus* Remensis Archiepiscopus confirmationem hujusce Concilii Suessionensis secundi obtinere à Leone IV. Summo Pontifice, quam tamen concedere renuit Summus ille Pontifex, præsertim cum *Wulfadus*, ejusque socii ab Ebbone, post ipsius depositionem ordinati, & gradibus suis in isto Concilio privati, per proprias litteras ad Sedem Apostolicam appellassent. At, mortuo Leone IV. Summo Pontifice, *Hincmarus* à *Benedicto III.* & postea à Nicolao I. Synodi Suessionensis secundæ confirmationem impetravit. Verum, non diu obtinuit ea per subreptionem extorta confirmatio. Renovata siquidem per *Wulfadum*, ejusque socios ad Sedem Apostolicam appellatione, Nicolaus I. Acta illius Synodi Suessionensis secundæ examinavit & rescidit, jussitque ut *Vulfadus* ejusque socii in pristinos gradus restituerentur. Eam ob rem anno DCCCLXVI. indixit Summus ille Pontifex Synodum Suessione celebrandam, quæ est ordine tertia, in qua Hincmarus Remensis Archiepiscopus, cum cerneret Episcoporum plurimos in restitutionem *Vulfadi*, ejusque sociorum inclinere eò potissimum nomine, quod bona fide, palem & publice ab *Ebbone* Archiepiscopo jura vel injusta Sedi suæ restitutu sacros Ordines suscepissent; nihil non egit, inquam, Hincmarus, ut *Vulfadi*, ejusque sociorum restitutioni intercederet, obtulitque Synodo ad impediendam illorum restitutionem quatuor Schedulas, quæ à patre *Sirmonde* publicatæ extant Tomo VIII. Conciliorum: nihil tamen promovere potuit calliditas Hincmari apud istius Synodi Suessionensis tertiæ Patres, qui jussis Nicolai I. Pontificis Maximi obtemperantes, Vulfadum, ejusque socios in pristinos gradus, quibus in Synodo Suessionensi secunda, instigante Hincmaro Remensi Archiepiscopo dejecti fuerant, restituerunt.

D. Sat superque hactenus disseruisti non solum de Conciliis, quibus nono Ecclesiæ sæculo celebrandis occasionem dederunt motæ Controversiæ tam de doctrina Gotefchalci Monachi Corbejensis, quem de schismate Photii, & de divortio *Lotharii* Regis cum *Theutberga* legitime ejus conjuge; sed etiam de aliis Conciliis, quæ eodem sæculo fuerunt convocata in causa *Rhotadi* Suessionensis Episcopi, *Hincmari* Laudunensis Antistitis, & *Ebbonis* Remensis Archiepiscopi. Quapropter, ne longius, quàm par sit, nostrum protrahatur Colloquium, abunde nunc sufficiet breviter hic indicare & ordine Chronologico alia recensere Concilia, quæ nono sæculo ad sanciendam Ecclesiasticam Disciplinam variis in locis fuerunt celebrata.

M. Cum bene multa Concilia Provincialia vel Nationalia nono sæculo ad restaurandam Ecclesiæ disciplinam fuerint congregata, nobis, qui, quantum possumus, brevitati consulere satagimus, sat erit ea juxta Ordinem Chronologicum recensere Concilia, & quæ in eis gesta sunt compendiosè narrare, quorum uberiorem, si velis, notitiam tibi suppeditabit noster *Natalis Alexander* sæculo IX. parte prima cap. IV. ubi lato calamo explicat omnes Synodos Provinciales & Nationales, & Canonum, qui ad sanciendam Ecclesiæ disciplinam in illis conditi sunt, accuratam Synopsim exhibet.

Ordior itaque à Concilio *Altini* habito anno DCCCII. Porro *Altinum* urbs olim Episcopalis, ab Hunnis sæculo quinto excisa est, indeque Sedes Episcopalis ob Longobardorum metum translata *Torcellum* anno DCXXXV. atque abhinc dictus Episcopus Torcellanus sub Gradensi primum Patriarcha, deinde sub Veneto, cui etiamnum subditur. Huic Altinensi celebrando Concilio occasionem dedit cædes, quam Joannes Venetorum Dux intulit *Joanni* Patriarchæ Gradensi, eo quod Christophorum hominem Græcum ab ipso Duce, nec non ab Orientis Imperatore *Nicephoro* commendatum Ulivolensem Episcopum consecrare non tantum tenuisset, verum etiam à Communione removisset. Ea de causa *Joannes* Venetorum Dux adeo exarsit ire, ut, *Mauritio* filio Duce assumpto, classem *Gradum* edduxerit, &, civitate primo adventu capta, *Joannem* Patriarcham ex celsissima turri præcipitarit, sicut narrat *Sigonius* lib. 4. *de Regno Italiæ* ad annum DCCCII. Hoc audito immani scelere, *Paulinus* Forojuliensis, seu Aquilejensis Patriarcha Concilium *Altini* mox celebravit, in quo Patres auxilium *Caroli Magni* Imperatoris in *Joannem* Venetorum Ducem, ob cædem Joannis Patriarchæ Gradensis sæctam implorarunt. Extat hujus Concilii Epistola Synodalis ad Carolum Magnum Imperatorem directa apud *Carolum Cointium* Tomo VI. *Annalium Ecclesiæ Francorum* pag. 808.

Anno DCCCIII. *Athelardus* magnæ Britanniæ Primas, seu Ecclesiæ Cantuariensis Archiepiscopus, *Clovesboviensem* Synodum ex Provincialibus Episcopis, his nimirum, quos olim Gregorius Magnus ejus Sedi subjecerat, convocavit, in que Romani Pontificis *Leonis III.* mandatum exposuit, & cavit in primis, ne ullus deinceps Metropolitanæ suæ Sedis honorem, prærogativam, & privilegia minuere aut invadere præsumeret. Hanc Clovesboviensem Synodum refert *Spelmannus*, & ex eo *Labbeus* Tomo VIII. Conciliorum.

Anno DCCCXIII. quinque Concilia jussione Caroli Magni celebrata sunt, videlicet *Arelatense*, *Moguntinum*, *Remense*, *Turonense*, & *Cabilonense*. In Concilio Arelatensi, quod habitum fuit in Basilica Sancti Stephani Protomartytis, conditi fuot ad restaurandam collapsam Ecclesiæ Disciplinam Canones XXVI. qui extant Tomo VII. *Annalium Ecclesiæ Francorum.* Eosdem etiam Concilii Arelatensis Canones recenset & explicat noster *Natalis Alexander* articulo tertio cap. IV. Historiæ sæculorum XX. & X. *In Concilio Moguntino*, quod in Claustro Basilicæ Sancti Albini congregatum est, confecti sunt canones LVI. in quibus de Fide, Spe, & Cheritate

titate, de Vita Clericorum & Monachorum, de Litaniis & quatuor temporibus observandis, aliisque Rebus Ecclesiasticis plurima sunt salubertime constituta. Extant illi LVI. canones Tomo VII. Conciliorum, & apud *Carolum Cointium* Tomo VII. Annalium Ecclesiæ Francorum. Eosdem etiam Concilii Moguntini canones refert & exponit *Natalis Alexander* articulo IV. capitis IV. Historiæ sæcul. IX. & X. *In Concilio Remensi*, cui præfuit *Vulfarius* Archiepiscopus Remensis conditi sunt canones quadraginta quinque, qui præcedentium Synodorum Arelatensis, & Moguntinæ canonibus gemini sunt, extantque Tom. VII. Conciliorum, & apud *Carolum Cointium* Tom. VII. Annalium Ecclesiæ Francorum. *In Concilio Turonensi* sanciti sunt canones LI. qui mores, & Ecclesiæ disciplinam spectant, extantque locis mox à me laudatis. Eorumdem Concilii Turonensis Canonum LI. Synopsin, & expositionem legesis apud nostrum *Natalem Alexandrum* Articulo VI. Historiæ sæculorum IX. & X. *In Concilio Cabilonensi* constituti sunt sexaginta sex canones, qui multa præscribunt disciplinæ Ecclesiasticæ Capita, extantque locis jam memoratis. Brevem quoque eorumdem sexaginta sex Concilii Cabilonensis Canonum notitiam atque explicationem tradit sæpe citatus *Natalis Alexander* articulo VII. cap. IV. Historiæ sæcul. IX. & X.

Anno DCCCXVI. Imperante *Ludovico Pio* congregatus est Conventus Aquisgranensis, in quo Episcopi ad petitionem Imperatoris, qui aliquam Institutionis formam tam pro Canonicis, quam pro Sanctimonialibus ex sacris canonibus & SS. Patrum verbis exceptam peroptabat, geminam Regulam duobus libellis compræhensam condiderunt. Libellus, qui Canonicorum continet Regulam, constat cap. CXLIV. Libellus verò, qui Sanctimonialium Regulam exhibet, capitula XXVIII. complectitur. Alium Conventum Aquisgranensem anno sequenti, seu DCCCXVII. convocari curavit idem Imperator *Ludovicus Pius*, in quo de uniformi ratione vivendi secundum Regulam Sancti Benedicti actum est, ob idque septuaginta duo fuere constituta Capitula, sicut testatus *Leo Ostiensis* in Chronico Cassinensi lib. I. cap. 16. Duas illas Synodos Aquisgranenses suasione *Ludovici* Imperatoris convocatas *Baronius*, *Cointius*, & *Natalis Alexander* seculi Auctorem Vitæ *Ludovici Pii* in unam Synodum confundunt. At duas illas Synodos Aquisgranenses distinguendas esse, Auctoremque vitæ *Ludovici Pii* Imperatoris eas in unam eamdemque Synodum male confudisse, plurimis argumentis evincit clarissimus *Pagius* in sua Critica Baronii ad annos DCCCXVI. & DCCCXVII.

Anno DCCCXXIX. Imperantibus *Ludovico Pio*, & Lothario, quatuor ad Ecclesiasticæ Disciplinæ restaurationem celebratæ sunt Synodi *Moguntina*, *Parisiensis*, *Lugdunensis*, ac *Tolosana*. Sed ex istis quatuor Synodis extat nunc tantum Synodus Parisiensis, quæ inter Parisienses est ordine sexta, distribuitur que in tres partes, sive in Capitula XCIV. quorum Synopsim & explicationem legesis apud Natalem Alexandrum art. IX. cap. V. Historiæ sæculorum IX. & X. I. partis.

An. DCCCXXXVI. *Ludovicus Pius* Imperator ad sanciendam Ecclesiæ disciplinam Synodum Aquisgranensem convocari curavit, quæ duas in partes dividitur, quarum una tripartitus canones complectitur circa tria Capitula, quæ, ut ab Episcopis illius Synodi tractarentur, à Ludovico Pio Imperatore suadente proposita sunt. Altera pars in tres libros distributus, quos Episcopi istius Synodi *Pippino* Aquitaniæ Regi direxerunt, ut res, quas ei antea per Commonitorium suggesserant, Sacræ Scripturæ testimoniis, & exemplis illustrarent. Periit quidem istud Commonitorium, sed quid contineret, abunde docent prædicti tres libri, qui editi sunt in Collectionibus Conciliorum, seu Tomo VII. cum Capitibus in hoc Concilio Aquisgranensi conditis.

Anno DCCCXLIII. Synodus apud *Lauriacum*, suadente *Carolo Calvo* Galliarum Rege, in pago Andegavensi coacta est, in qua statuta sunt quatuor Capitula adversus eos, qui auctoritatem, juraque Ecclesiastica & Regia contemnunt; quibus sanciendis occasionem dederunt *Lantbertus* Comes, aliique, qui contra Carolum Calvum Regem eo tempore rebellarunt. Anno sequenti, seu DCCCXLIV. habita est Synodus ad *Theodonis Villam*, in qua *Lotharius* Imperator, & fratres ejus *Ludovicus*, & *Carolus*, depositis odiis, concordiam inter se inierunt. Qua de re, & aliis negotiis Ecclesiasticis conditi sunt canones sex, qui extant Tomo VII. Concil. eorumque Synopsin tradit *Natalis Alexander* art. XII. cap. IV. part. I. Historiæ sæculorum IX. & X. Habitum est etiam eodem anno DCCCXLIV. Suasione Caroli Calvi Regis Concilium *Vernense* in Palatio Regio, præsidente *Ebroino* Pictavorum Episcopo Sacri Palatii Archicapellano, in quo XII. de Disciplina Ecclesiastica extant canones Tomo VII. Concil. & apud *Natalem Alexandrum* atticul. XIII. loci mox laudati.

Anno DCCCXLV. sub eodem Carolo Calvo Rege indicta est Synodus Bellovacensis, in qua, vacante per depositionem *Ebbonis* Sede Remensi, *Hincmarus* in ejus locum fuit suffectus, & Remensis Archiepiscopus consecratus, octoque editi sunt Canones, qui Disciplinam Ecclesiasticam spectant, extantque Tom. VII. Concil. & apud *Natalem Alexandrum* artic. XIV. loci jam indicati. Eodem anno, regnante in Galliis *Carolo Calvo*, habita est Meldensis Synodus, in qua, ut jura Ecclesiastica sarta tecta conservarentur, conscripti sunt canones quinquaginta sex, extantque Tomo VII. Conciliorum, & apud *Natalem Alexandrum* art. XV. cap. IV. partis I. Hist. sæculorum IX. & X.

Anno DCCCXLVI. convocata est Synodus Parisiensis, in qua *Ebbo* antehac Remensis Archiepiscopus Sedem, qua dejectus fuerat, invadere prohibitus est, & omnia Capitula, quæ constituta sunt in præcedentibus Conciliis *Lauriacensi*, apud *Theodonis Villam*, *Vernensi*, *Bellovacensi*, & *Meldensi*, fuerunt absoluta, seu terminata, sicut apertè declarat ejusdem Concilii Parisiensis Præfatio, quæ una cum illius actis extat Tomo VIII. Conciliorum.

Anno sequenti, seu DCCCXLVII. suasione *Ludovici* Germaniæ Regis congregata est Synodus *Moguntina* Præside *Rabano* hujus urbis Archi-

Archiepiscopo, cui etiam Chorepiscopi, Abbates, Monachi, & omnium Ordinum Clerici adfuere. In ea conditi sunt canones XXXI. de Disciplina Ecclesiastica, quæ non minus in Regno *Ludovici*, quam *Caroli* ejus fratris erat labefactata. Extant hi canones XXXI. Tomo VIII. Conciliorum, & apud *Natalem Alexandrum* artic. XVII. cap. IV. partis I. Hist. sæculor. IX. & X. Aliud Concilium Moguntinum anno sequenti, seu DCCCXLVIII. celebravit Rabanus contra Goteschalcum, de quo Concilio, sicut & de aliis Synodis *Carisiacensi prima* an. DCCCXLIX. *Carisiacensi secunda* an. DCCCLIII. *Valentina tertia* anno DCCCLV. *Lingonensi* & *Tullensi* anno DCCCLIX. quæ, fervente nono Ecclesiæ sæculo in Galliis causa Gothescalchiana, celebratæ sunt, sat superque egimus superius. Consulto etiam hic prætermitto Concilia, quæ nono Ecclesiæ sæculo in causa *Ebbonis* habita sunt, videlicet Bellovacense an. DCCCXLV. Suessionense secundum an. DCCCLIII. & Suessionense tertium anno DCCCLXVI. Prætermitto similiter Concilia, quæ convocata sunt in causa *Rothadi* Suessionensis Episcopi, & in causa *Hincmari* Laudunensis Episcopi, ac denique in causa divortii *Lotharii* Regis, & *Theutberga* ejus conjugis, quia ejusmodi Concilia, & res in his gestas jam compendiosè attigimus, nec in his diutius immorari sinit nobis in tractandis rebus Ecclesiasticis præscripta brevitas.

D. Percensuistine omnia Concilia Provincialia, quæ nono sæculo fuerunt convocata.

M. Quædam alia Concilia Provincialia nono Ecclesiæ sæculo fuerunt convocata à quibus breviter nos expedire necesse est. Anno itaque DCCCL. habita est Synodus *Ticinensis*, in qua ad reformandos Ecclesiæ mores conditi sunt XXV. Canones, quorum Synopsim & expositionem exhibet *Natalis Alexander* art. XVIII. cap. IV. Historiæ sæculorum IX. & X. Ad Concilium *Tullense* secundum in Villa *Tusiaco* quatuordecim Provinciarum Episcopi an. DCCCLX. convenerunt, ac pro Ecclesiasticæ Disciplinæ restauratione quinque condiderunt Canones, qui extant una cum *Epistola Synodali* adversus rerum Ecclesiasticarum invasores, & Hincmari Epistola de nuptiis *Stephani*, & filiæ Regimundi Comitis Synodi jussu scripta Tomo VIII. Conciliorum. *Vvormatiam* nobilem Germaniæ Civitatem Nationalis convenit Synodus suasione *Ludovici* Germaniæ Regis an. DCCCLXVIII. in qua conditi sunt Canones XLV. ex quibus singulari observatione dignus est Canon decimus quintus, quo statuitur, ut ad inquirendum furti auctorem in Monasteriis, Missa ab Abbate, vel alio Presbytero, ejus jussu celebretur, & singuli Monachi pro purgatione sua Corpus & Sanguinem Christi percipiant, ut hoc pacto se innocentes ostendant. Sed hæc disciplina, quæ nono Ecclesiæ sæculo obtinebat, propter sacrilegii periculum postea jure merito fuit abrogata. Præter hos quadraginta quinque Canones Concilii Vvormatiensis, circumferuntur alii triginta quinque, qui tamen in vetusto MS. Codice desunt, nec ad istam Synodum Vvormatiensem pertinent, cum interdum in iis repetantur, quæ in prioribus Canonibus sancita leguntur. Hinc est, quòd Viri eruditi triginta illos quinque canones ex aliarum Synodorum Decretis conflatas esse opinentur. Extant Canones conditi in ista Synodo Vvormatiensi Tomo VIII. Conciliorum, eosque recenset & explicat *Natalis Alexander* articulo XXIII. cap. IV. partis primæ Historiæ sæculorum IX. & X.

Anno DCCCLXXVI. *Carolus Calvus* post mortem *Ludovici* patrui sui Imperator à *Joanne VIII.* Summo Pontifice coronatus Synodum secundam *Ticinensem* congregari curavit, ut sibi ab Episcopis, Abbatibus, & Optimatibus Regni Italici Imperium confirmaretur. Quapropter, hac in Synodo *Carolus Calvus* ab omnibus acclamatus atque susceptus fuit Imperator, conditaque sunt Capitula quindecim, in quorum primo decernitur, *ut Sancta Romana Ecclesia, sicut est Caput omnium Ecclesiarum, ita ab omnibus honoretur, & veneretur.* Reliqua illius Synodi Capitula extant Tomo IX. Conciliorum, & in Capitularibus Caroli Calvi. Eodem anno *Carolus Calvus*, qui in Synodo secunda Ticinensi à Proceribus & Episcopis Regni Italici acclamatus fuerat Imperator, pariter à Gallis in Synodo Pontigonensi susceptus est Imperator. In hac Synodo Pontigonensi Ticinensia Capitula fuerunt confirmata, *Formosi* Portuensis Episcopi, & aliorum excommunicatio, facta in Synodo Romana, à Patribus Gallicanis approbata. Primatus *Ansegisi* Archiepiscopi Senonensis, qui post mortem *Ludovici* Imp. à Carolo Calvo Romam missus fuerat, ipsique Imperium à *Joanne VIII.* Papa, & Italiæ Primoribus ut deferretur, effecerat, unanimiter agnitus est. Sed de hoc Primatu, quem per Gallias, & Germaniam Joannes VIII. Pontifex Maximus contulit *Ansegiso* Senonensi Archiepiscopo, legendi sunt *Natalis Alexander* art. I. parag. 3. cap. V. partis primæ sæculorum IX. & X. & *Gerardus Dubois* in Historia Ecclesiæ Parisiensis cap. I. Acta integra istius Synodi Pontigonensis recitat *Baronius* ex continuatore *Aimonii*, qui ea exscripsit ex Annalista Bertiniano. Extant tamen alia ejusdem Synodi Acta, illa fortasse, quæ cum Legatis Apostolicis dictasse, & in Synodo legisse dicitur *Odo* Episcopus Bellovacensis, quorum partem *Baronius* ad annum Christi DCCCLXXV. refert ex *Oderanno* in Chronico. Sed in his posterioribus Actis *Ansegisi* Primatus unanimiter agnitus ac susceptus dicitur, cum tamen in prioribus nihil apud Episcopos *Ansegisus* promovisse dicatur.

Anno DCCCLXXVII. *Joannes VIII.* Pontifex Maximus Concilium *Ravennatense* celebravit, cujus Decreta publicavit *Holstenius* in Collectione Romana. Supersunt illius Concilii tantum Capitula XIX. ad disciplinam & immunitatem Ecclesiasticam restituendam spectantia, & præterea Epistola, qua possessio Flaviniaci Monasterii *Adalgario* Æduensi Episcopo confirmatur, ut constat ex Diplomate, quod ex Ecclesiæ Æduensis Tabellario desumptum edidit *Chifletius* Societatis JEsu in probationibus Historiæ Tornutiensis Monasterii. Canones conditi in hoc Concilio Ravennatensi fuerunt confirmati in Synodo secunda Trecensi, quam *Joannes VIII.* Summus Pontifex in Galliis existens anno DCCCXXVIII. convocavit. In hac Synodo Trecensi actum est de causa *Hincmari* Laudunensis Episcopi, sicut superius à nobis jam observatum est.

Anno

An. DCCCLXXXI. congregata est Synodus apud Sanctum Macram in Diœcesi Remensis finibus, in qua non pauca ad Disciplinam Ecclesiasticam restaurandam sancita sunt, extantque Canones octo in ea conditi Tom. IX. Conciliorum. An. DCCCLXXXVIII. *Luitbertus* Archiepiscopus Moguntinus Synodum Moguntiæ celebravit, in qua ad Disciplinam Ecclesiasticam propter incursiones Normannorum reformandam viginti sex conditi sunt Canones, qui extant Tomo IX. Conciliorum. Eodem circiter anno Synodus Merensis celebrata est in Ecclesia Sancti Arnulphi, cui *Ratbodus* Trevirensis Archiepiscopus, & tres Episcopi, unus Abbas, & multi Sacerdotes adfuerunt. Tredecim in eo Synodo conditi fuere Canones, qui extant tom. IX. Conciliorum. An. DCCCXCII. apud Viennam Galliæ Metropolim, præsentibus & præsidentibus *Formosi* Papæ Legatis Concilium ab Episcopis Regni Arelatensis in Basilica Salvatoris celebratum est, in quo conditi sunt quatuor Canones, qui extant Tom. IX Conciliorum. An. DCCCXCV. apud *Triburiam* Villam Regiam ad Rhenum non longè à Moguntia, Synodus, quæ dicitur *Triburiensis* congregata est ad corrigenda Clericorum vitia, & ad Ecclesiasticæ Disciplinæ restaurationem. Ad eam Episcopi viginti duo convenerunt, qui Canones quinquaginta & octo ediderunt, quos refert & explicat *Natalis Alexander* art. XXX. cap. IV. partis I. sæculorum IX. & X. Denique, ex tribus Conciliis, quæ *Flodoardus* in Fragmento *de Pontificibus Romanis* à Joanne IX. Pontifice Maximo congregata fuisse affirmat, duo tantum supersunt, nempe *Romanum*, & *Ravennense*, quæ anno DCCCXCVIII. fuere celebrata. In Concilio Romano Acta Pseudo-Synodi Romanæ à Stephano VII. habitæ Joannes IX. infirmavit, *Sergium* & socios damnatos restituit, vetuit, violatores Sepulchri, cadaverisque *Formosi* Papæ damnavit, Episcopos à *Stephano VII.* exauguratos ed gradus pristinos reduxit, & *Lamberti* Imperatoris unctionem confirmavit. In Concilio Ravennensi, quod paulopost Concilium Romanum ab eodem *Joanne IX.* coactum est, & cui *Lambertus* Imperator, & LXXIV. interfuerunt Episcopi, Statuta in Capitularibus Regum Francorum de persolvendis decimis Episcopis confirmata sunt. Sed de utroque Concilio, *Romano* videlicet & *Ravennensi* legendus est Clarissimus *Pagius* in sua Critica Baronii ad annum DCCCXCVIII. ubi etiam perdoctè observat, *Sigonium* lib. 6. *de Regno Italiæ*, & nonnullos alios Scriptores fuisse hallucinatos, dum Concilium Ravennense inscitè confuderunt cum Concilio Romano, & ex duobus unum perperàm fecerunt. Sed de Conciliis, quæ tàm ad dirimendas fidei Controversias, quàm ad sanciendam Ecclesiæ disciplinam variis in locis nono Ecclesiæ sæculo fuerunt celebrata, plura non dicam, ne prætergrediar horam, quâ Colloquia nostra arenariâ clepsydrâ vulgò metiri solemus.

COLLOQUIUM V.

De Viris illustribus, qui nono Ecclesiæ sæculo doctrinæ & pietatis laude claruerunt.

D. UT Scriptorum Ecclesiasticorum, qui in variis Orbis partibus nono Ecclesiæ sæculum doctrinâ & pietate illustrârunt, notitiam faciliùs assequi, eorumque genuina Opera accuratius à spuriis secernere possim, optarem ut in isto Colloquio illos distribueres in sex omnino classes, ita ut in prima essent omnes Scriptores Galli; in secunda Scriptores Itali; in tertia Scriptores Germani; in quarta Scriptores Hispani; in quinta Scriptores è Regno Angliæ oriundi, & in postrema insererentur Viri illustres, qui in Ecclesia Orientali floruerunt.

M. Quòd Gallos Scriptores in prima classe illustrium Virorum, qui nono Ecclesiæ sæculo doctrinâ & pietate præfulserunt, reposueris, justè ac sapienter fecisti. Abundavit quippè nono sæculo præ cæteris aliis nationibus Gallia Viris eruditione & Sanctimoniâ clarissimis, qui ad dilucidandas Controversias eo sæculo enatas de Sanctissimo Altaris Sacramento seu *Corporis & Sanguinis Domini*; de Prædestinatione & voluntate Dei salvandi homines, necnon de Cultu, qui Sanctorum Imaginibus deferri debet, præclara ediderunt Opera. Extiterunt etiam eodem sæculo in Gallia doctissimi Abbates & Monachi, qui ad fidei Catholicæ defensionem & Monasticæ Disciplinæ observationem indefesso studio suam omnem curam, industriam & eruditionem contulerunt.

D. Incipiamus, quæso, ab illis Gallis Scriptoribus, qui in Controversia, quæ de Eucharistia nono sæculo exorta est, libros de Sanctissimo Altaris sacramento, seu *Corporis, & Sanguinis Domini* elucubrarunt.

M. *Paschasius Radbertus* Ord. Sancti Benedicti Abbas Monasterii Corbejensis librum edidit de Sanctissimo Altaris Sacramento, seu *Corporis & Sanguinis Domini* anno octingentesimo tricesimo primo, ut perdoctè evincit *Mabillonius* sæculo IX. Benedictino parte secunda in Præfatione capite primo. Hunc librum eo fine à se editum testatur Paschasius in Epistola, quam scripsit ad *Carolum Calvum* Francorum Regem, ut exponeret de Eucharistiæ Sacramento Catholicam doctrinam in gratiam Saxonum Puerorum recens ad Christianam Fidem conversorum. Quâ de causâ tria potissimum hoc in Opere docet Paschasius, quæ statim ab initio libri exponit, nimirum verum Corpus & Sanguinem Christi existere in Eucharistia: Panis & vini substantiam non superesse factâ consecratione: ipsumque Christi Corpus in Eucharistia existens non aliud esse, quàm quod de Maria Virgine natum est. Tantâ perspicuitate primus inter veteres ejusmodi argumentum pertractat *Paschasius*, ut eum veluti Apostolicæ traditionis eximium hac in causa interpretem agnoscat Catholica Ecclesia. At Hæretici nostri temporis, qui præsentiam realem Corporis & Sanguinis Christi in augustissimo Eucharistiæ Sacramento inficiantur, *Paschasium Radbertum* ceu novatorem lacessunt, asseruntque illum ab antiqua Ecclesiæ fide descivisse, ut novam realis præsentiæ & Transubstantiationis doctrinam inveheret in Ecclesiam. Verùm, hoc portentum hæreticorum commentum ab omni veri specie protsùs abhorret. *Paschasius* siquidem præsentiam realem Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia, nec non Transubstantiationis dogma in libro à se edito ità asserit,

asserit, *ut*, si qois non credat, *impio deteriorem* esse prohunciet capite duodecimo, & in Epistola, quam scripsit ad *Frudegardum*, appellet *Sanctorum fidem*, secùs verò sentientes *contra ipsum Dominum*, *& contra omnem Ecclesiam agere dicat*. Quin, & ipsemet in Commentario in Mathæum testatur: neminem esse, qui in aperto hoc itâ esse contradicat, qood totus Orbis credit & confitetur. Porrò, quis, nisi emotæ mentis bomo, suum inducat in animum, eò impodentiæ prorupisse *Paschasium*; ut fiugeret, non unom terræ angulom, non singulares Ecclesiæ populos, sed totum Orbem Christianum, nemine in aperto contradicente, sentire & confiteri, quod ipse sentiebat, scribebatque? Quis, inquam, credat, Peschasium, si reverà novator fuisset, ur obstrepunt Hæretici, potuisse obtinere ab Episcopis Gallicanis in Synodo Parisiensi congregatis privilegium pro suo Monasterio Corbejensi cum eximio elogio ejusdem Cœnobii Monachorum, qui omni procul dubio Paschasii Abbatis ac Magistri sui doctrinâ erant imbuti? Denique *Paschasium* novatorem non fuisse, ex eo maximè liquet, qoòd ei nullus noni sæcoli Scriptor erroris dicam scripserit, sed potiùs omnes Episcopi, Abbates, & Monachi sanctitate & doctrinê conspicui illum ceu avitæ fidei, vitæque integerrimæ virum complexi, & maximâ amicitiá prosecuti sint, qui profectò, ut erant entiquæ fidei retinendæ tenaces, novatorem non tulissent, sed, ut par erat, eom admonuissent, arguissent, coërcuissent, confutâssent. Sed de doctrina noni Ecclesiæ sæculi circa Sacro-Sanctam Eucharistiam plura in sequenti Colloquio dicemus. Hæc eotem in præsentia sufficere possunt ad refellendum istud tam insulsum Hæreticorem commentum. Quæ enim opponit *Claudius* Carentonensis Pseudo-Minister levissima argumenta, ut suspectam reddat Paschasii fidem, probetque eum cum sui temporis Ecclesia non concordare, nullo negotio exsufflat doctissimus *Mabillonius* parte II. sæculi IV, Benedictini in Præfatione. Præter hunc librum *de Sanctissimo Sacramento Corporis & Sanguinis Domini*, alia Opera edidit *Paschasius Radbertus*, quæ *Sirmondus* poblicavit unà cum ejus Vita, in qua ait, Paschasium Sanctitate illustrem ex hac vita ad Deum migrâsse enno DCCCLI, *Mabillonius* tamen parte II. sæculi IV. Benedictini in Elogio, quod texuit, Paschasii Radberti, probat, Paschasium ad annum circiter DCCCLXV. superstitem fuisse, ibidemque disserit de ejus scriptis, virtutibus & meritis. In Præfatione etiam ad pattem secundam sæculi IV. Benedictini manifestò ostendit, perspicuâ Peschesii de reali præsentia Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia & de Transubstantiatione doctinâ oppressos Lutberanos & Calvinistas ad varias artes confugisse, ut veritati tenebras offunderent, & se ab ejus authoritate expedirent. Solidè etiam ibidem Mebillonius demonstrat, Paschasium Radbettum contra entiqoitus receptam de Eucharistia fidem nihil in medium protulisse, sed potiùs universalis Ecclesiæ doctrinam sedato, simplicique modo exposuisse. De Paschasii Radberti doctrina circa Eucharistiam legi etiam potest *Natalis Alexander* Dissertatione V. in Historiam sæculorum IX. & X. obi quæcumque Hæreticorum in Peschasium ergumente diluit, & invictis momentis fidem Catholicam adstruit. In Editione Operum *Paschasii*, qoam adornavit Sirmondus, deest Vita Sancti *Wala* Abbatis Corbejensis à Paschesio Radberto edita, quam *Mabillonius* parte I. sæculi IV. Benedictini publicavit. Desunt quoque duo Tomi *De Partu Virginis* ab eodem *Paschasio* conscripti, quos *Lucas Dacherius* Benedictinus parte I. Tomi XII. Spicilegii inseruit.

D. Observasti, ut benè memini, in Colloquio tettio in Historiam hujusce sæculi noni, occasione istius libri de Sanctissimo Altaris Sacramento, seu *Corporis & Sanguinis Domini*, à Paschasio Radberto editi, quosdam noni sæculi Scriptores Ecclesiasticos, videlicèt *Rabanum Maurum*, *Amalarium*, & *Ratramnum* quamdam de Eucharistiæ Sacramento excitâsse controversiam, quæ tamen, ut ibidem exposuisti, non versabatur, sicut ineptissimè asserunt Hæretici, circa fidei dogma de reali præsentia Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia, & de Transubstantiatione (in boc enim asserendo fidei dogmete, quod semper, ubique, & ab omnibus in Ecclesia creditum est, tàm *Paschasius*, quàm *Rabanus*, *Amalarius*, & *Ratramnus* consentiebant, sicut ex disertis illorum Scriptorum testimoniis, quæ ibidem laudâsti, certissimè liquet) sed solùm prædicta Controversia versabatur circa modum, quo Corpus Christi Domini existit in Augustissimo Eucharistiæ Sacramento. Qoapropter, cùm istius Controversiæ circa Eucharistiam nono Ecclesiæ sæculo obortæ statum jam à te expositum probè noverim, necessum non est, ut in eo explicando diutiùs hic immoremur, sed sufficiet paucis in præsentia perstringere vitam & Opera *Rabani*, *Amalarii*, & *Ratramni*, quos in hac enatê de Eucharistia disceptatione Paschasius Radbertus adversarios nactus est.

M. *Rabanus Maurus* Moguntiæ natus Ordini Sancti Benedicti, dum adhuc juvenis esset, nomen dedit, posteà Abbatiæ Fuldensi præpositus, & ex Abbate Fuldensi Archiepiscopus Mogontinus consecratus emicuit, teste Baronio ad annum Christi octingentesimum quinquagesimum sextum, *ut fulgentissimum sydus*, cujus quæ extant scripta, tanquam lucis radii excellentiam demonstrant Auctoris, ut ex iisdem illustrata Germania glorietur suum haud adeo imparem magnis habuisse Doctorem. De eodem Rabano *Trithemius* tradit, ipsum, præter Opuscula tam carmine, quàm solutâ oratione conscripta, Scripturam Sacram à principio usque ad finem feliciter explanâsse, virumque fuisse planè omni litterarum genere apprimè excultum, ac triom linguarum, Hebraicæ, Græcæ, atque Latinæ peritum. Mortuus est Rabanus Maurus Archiepiscopus Moguntinus anno DCCCLVI, ut tradit Annalista Fuldensis à Baronio citatus. De ejus Operibus tam editis, quàm ineditis, ac de legitimis & spuriis, quæ ei attribuuntur, doctissimus Mabillonius in illius Elogio, qood texuit parte II. sæculi IV. Benedictini, accuratè disserit, quemadmodùm & de ipsius zelo pro fide & integritate morum, de ejus Præceptoribus, & de fama, quam sibi comparavit in Academia Fuldensi, ubi summâ cum laude docuit, multosque discipulos babuit,

& in

& in his *Walafridum Strabum*, *Servatum Lupum*, *Otfridum* Monachum Wissemburgensem, & *Rudolfum*, qui ejus Vitam descripsit. De præsentia reali Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia, necnon de transubstantiatione rectè & catholicè sensisse *Rabanum*, eumque à fœda Stercoranistarum hæresi, quam ei perperàm nonnulli affingunt, penitùs fuisse alienum, breviter, juxta nobis in pertractandis de fide controversiis præscriptos limites, ostendimus in Colloquio tertio in Historiam hujusce sæculi. Sed si plura super hac re scire aveas, consule *Mabillonium* loco mox laudato, & nostrum *Natalem Alexandrum* parag. II. Dissertationis XI. in Historiam sæculorum IX. & X. ubi doctrinam Rabani Mauri Archiepiscopi Moguntini circa Eucharistiæ Sacramentum egregiè vindicat ab hæreticorum calumniis.

Amalarius (quem in doctrina de præsentia reali Corporis & Sanguinis Domini & de Transubstantiatione unà cum Paschasio Radberto consensisse, & ab eo dumtaxat quantùm ad certum quemdam loquendi modum discrepâsse jam ostendimus in Colloquio tertio in Historiam istius sæculi) fuit Ecclesiæ Metensis Diaconus, sed non Episcopus illius Ecclesiæ, ut malè quibusdam visum est. Mabillonius in Commentario prævio ad Ordinem Romanum pag. 5. Amalarium Lugdunensem Chorepiscopum fuisse probat ex Epistola inedita *Flori* Lugdunensis Ecclesiæ Diaconi adversùs Amalarium scriptâ, in qua illum his verbis duriùs carpit: *Contra falsiloquas*, inquit Florus, *adinventiones Amalarii quondam Lugdunensis Chorepiscopi de Corpore Domini tripartito.* Scripsit iste *Amalarius*, Metensis Diaconus libros quatuor *De Divinis sive Ecclesiasticis Officiis*, & librum de *Ordine Antiphonarii.* Baluzius in appendice ad Tomum secundum Capitularium pag. 1352. & seqq. eruit ex vetustissimo Codice MS. Monasterii Sancti *Galli* in Helvetia Opusculum Amalarii Abbatis, cui titulus: *Ecloga de Ordine Romano, & de quatuor Orationibus Episcoporum, sive populi in Missa*, quod quatuor librorum ejusdem Amalarii Metensis *De Divinis Officiis* supplementum quoddam censeri potest. Scripsit etiam idem Amalarius aliquot Epistolas ad Episcopos à Luca Dacherio vulgatas Tomo VII. *Spicilegii*, & *Regulam*, seu *Institutionem Canonicorum*, quæ in Concilio Aquisgranensi an. DCCCXVII. habito lecta, approbata, & synodicâ auctoritate confirmata est. Liber *de Præscientia & Prædestinatione*, quem Amalarius Metensis suasu Hincmari Archiepiscopi Remensis composuit adversùs Guthescalcum Monachum Corbejensem, non ampliùs extat. Constat tamen, hunc Amalarii librum non fuisse probatum Ecclesiæ Lugdunensi, quippè quæ illum in libro *De tribus* Epistolis seri Censura perstringit. *Agobardus* etiam Lugdunensis Archiepiscopus quatuor libros *De Divinis Officiis* ab Amalario Metensi editos singulari Opere impugnavit, in iisque multas propositiones inutiles, absurdas & noxias reprehendit. De quibus Amalarii propositionibus, sicut & de ejus doctrina circa Eucharistiam legendus est *Natalis Alexander* sæculo IX. art. II. Dissertationis XII. Hìc tantùm velim obiter observes, multos Scriptores post Trithemium confundere hunc Amalarium Metensem cum altero *Amalario Fortunato* Trevirensi Archiepiscopo. Sed ejusmodi Scriptores hallucinari, ac reverà duos distinguendos esse *Amalarios*, quorum unus fuit Archiepiscopus Trevirensis, alter verò Ecclesiæ Metensis Diaconus, evidenter ostendit *Sirmondus* in Epistula quadam à *Labbeo* in Dissertatione *de Scriptoribus Ecclesiasticis* in addendis & corrigendis recitata. *Amalarius* Metensis auctor est librorum, quos mox percensui. De *Amalario* Trevirensi Archiepiscopo multa Commentitia circumferuntur, sed de illo hæc quatuor certò affirmari possunt: Primò, quòd auctor sit libelli *Alcuino* Caroli Magni Præceptori suppositi *De Ceremoniis Baptismi*, ut ex Codice Petaviano solidè probat idem *Sirmondus* in Notis ad Theodulphum Aurelianensem Episcopum. Secundò, quòd Transalbianam Saxoniam erudierit, & ad fidem Christianam converterit. Tertiò, quòd Legatus in Orientem à *Carolo* Augusto pro pace confirmanda directus fuerit. Denique, quod mortuus sit an. DCCCXIV, sicut testantur Annales Francorum. Ex quo palàm sequitur, falsò quosdam asserere, *Amalarium Fortunatum* Trevirensem Archiepiscopum esse auctorem quatuor librorum *De Divinis seu Ecclesiasticis Officiis*, necnon libri *de Ordine Antiphonarii*, cùm ipse mortuus sit anno octingentesimo decimo quarto, & isti libri juxta accuratum Virorum eruditorum judicium, scripti non fuerint ante annum DCCCXXVII.

Inter adversarios Paschasii Radberti in Controversia *de Corpore & Sanguine Domini*, *Ratramnum*, seu, ut alii dicunt, *Bertramum*, Cœnobii Corbejensis Ordinis S. Benedicti Monachum connumerant Hæretici, pertenduntque, illum in libro, quem ipsi attribuunt *de Corpore & Sanguine Domini*, apertè negâsse præsentiam realem Corporis & Sanguinis Christi in Augustissimo Eucharistiæ Sacramentu, necnon Transubstantiationis dogma. Verùm, an ille liber *De Corpore & Sanguine Domini* jussu Caroli Calvi Francorum Regis editus auctorem habeat *Ratramnum*, seu *Bertramum*, an verò *Joannem Scotum Erigenam* eodem sæculo nono viventem, ita ut *Joannes Scotus Erigena*, qui de Eucharistia pessimè sensit, sub adscititio nomine latere voluerit, magna nostris temporibus Doctores etiam inter Catholicos emersit disceptatio. Illustrissimus Dominus Petrus *De Marca*, Archipræsul Parisiensis, in Epistula ad *Lucam Dacherium* Monachum Benedictinum Tomo secundo ejus *Spicilegii* præfixâ libellum *Bertrami* nomine ab Hæreticis Protestantibus excusum, & *Ratramno* Corbejensi Monacho à *Sigeberto*, & Trithemio tributum, illi abjudicat, eumque Joanni Scoto Erigenæ vindicat; quam sententiam *Joannes Harduinus* Societatis JEsu in libro *De Sacramento Altaris*, & eruditus Canonicorum Regularium Congregationis Sanctæ *Genovefa* Theologus in Dissertatione editâ ad calcem Tomi primi *De perpetua Ecclesiæ Fide circa Eucharistiam*, novis constabilierunt conjecturis & documentis. *Mabillonius* tamen in Præfatione ad partem II. sæculi IV. Benedictini, & *Natalis Alexander* Dissertatione XIII. in Historiam sæcul. IX. & X. aliique plures hujus temporis Viri eruditi asserunt, librum illum *de Corpore & Sanguine Domini* verè Ratramni esse, ac nullum erro-

rem continere, sed quasdam dumtaxat duriores & obscuriores sententias, quæ expositione aliquâ facilè molliri, & in Catholicum sensum adduci possunt. Utrâque horumce Catholicorum Doctorum sententiâ, circa auctorem istius libri *De Corpore & Sanguine Domini*, quamvis rafelli solidè possit calumnia Hæreticorum asserentium, *Ratramnum*, seu *Bertramum*, in doctrina de reali præsentia Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia, nec non de Transubstantiatione è Paschasio Radberto nono Ecclesiæ sæculo recessisse; nihilò seciùs, ut candidè fatear, mihi magis probatur opinio illorum, qui docent, hunc librum *De Corpore & Sanguine Domini* tribuendum non esse Ratramno; seu Bertramo, sed potiùs adjudicandum esse *Joanni Scoto Erigenæ*, qui, ut mox dicemus, inter referendum Scriptores Anglos noni sæculi, pessimè sensit de Sacro-Sancta Eucharistia, & Sacramentariorum hæresim præformavit. Huic itaque *Joanni Scoto Erigenæ* asserendum esse illum librum *De Corpore & Sanguine Domini* probant periti Critici multis momentis. Primò, quia hic liber in *Indice* Concilii Tridentini inter damnatos libros relatus est, & à Clemente VIII. Pontifice Maximo omninò repudiatus, quippè qui nulla potest juvari interpretatione, & apertam Hæresim docet, ut rectè monent *Sixtus Senensis*, *Sanctesius*, *Possevinus*, *Petrus de Marca*; *Cardinalis Perronius*, pleríque alii. Secundò, quia stylus istius libri suum indicat auctorem *Joannem Scotum Erigenam*. Ovum siquidem non est ovo simillus, quàm stylus hujusce libri similis est stylo libri *De Prædestinatione*, quem à *Joanne Scoto Erigena* procusum fuisse certissimè constat. Denique, *Ascelinus* Monachus in Epistola ad Berengarium, & Berengarius ipse Hæreticus in Epistola ad Richardum, quæ extat apud *Dacherium* Tom. II. *Spicilegii*; apertè innuunt, hunc librum *de Corpore & Sanguine Domini* à Joanne Scoto Erigenæ fuisse lucubratum. Hæc sunt momenta; quibus hic liber Ratramno abjudicatur, & Joanni Scoto Erigenæ asseritur. Si tamen cum *Mabillonio*, & *Natali Alexandro* prædictum librum Ratramno vindicare velis, non intercedem, dummodò cum doctissimis illis viris dicas, Ratramnum in hocce libro à Paschasii Radberti doctrine de reali præsentia Corporis & Sanguinis Domini in Eucharistia non recessisse, sed solùm cum ipso pugnâsse, quantùm ad certum quemdam loquendi modum, sicut breviter exposuimus in Colloquio tertio in Historiam hujus sæculi noni, & uberiorem veri sensus Ratramni expositionem invenies apud Mabillonium, & Natalem Alexandrum, qui difficiliores, & obscuriores quasdam propositiones, quæ reperiuntur in isto libro, & Lectori aliquid negotii facessere possunt, liquidò explanant, & in sensum Catholicum benignis adhibitis interpretationibus adducunt. Sed missâ illâ Controversiâ de auctore hujus libri *De Corpore & Sanguine Domini*, fatentur omnes ad unum Critici, Ratramnum Monachum Corbejensem, qui *Ludovico Pio*, & *Carolo Calvo* regnantibus nono sæculo floruit, scripsisse libellum *De Nativitate Christi*, qui Tom. I. Dacheriani Spicilegii editus est. Quatuor libros etiam composuit Ratramnus *Responsionum ad Objecta Græcorum*, qui Tomo secundo ejusdem *Spicilegii* extant. Libros insuper duos *De Prædestinatione & Gratia* edidit contra Gothescalcum; librum unum *de Trina Deitate*, & librum *De Anima*. Sed hactenùs satis de Scriptoribus Gallis, qui in Controversia nono Ecclesiæ sæculo de Eucharistia in Gallis excitatâ magnam suis lucubrationibus eruditionis laudem promeriti sunt.

D. Quinam sunt celebriores Scriptores Galli, qui in altera Controversia, quæ nono Ecclesiæ sæculo occasione doctrinæ Gothescalci *de prædestinatione*, *de liberò arbitrio*, *& de voluntate Dei salvandi homines* in Galliis suborta est, libros conscripserunt?

M. Plures haud ignobiles Scriptores huic ventilandæ Controversiæ calamo manum admoverunt, inter adnumerantur *Gothescalcus* Auctor istius Controversiæ, *Hincmarus* Remensis Archiepiscopus Gothescalci adversarius infensissimus, *Amolo*, & *Remigius* Lugdunenses Archiepiscopi, *Florus* Ecclesiæ Lugdunensis Diaconus, *Lupus Servatus* Abbas Ferrariensis; & *Prudentius* Trecensis Episcopus, quorum Auctorum noni sæculi Opera *de Prædestinatione & Gratia* Vir Clarissimus *Gilbertus Mauguinus* Tomo secundo libri *Vindiciarum Prædestinationis & Gratiæ* in lucem edidit, nosque eorumdem Scriptorum Opera; eliaque ab ipsis edita breviter hic indicabimus.

In primis *Gothescalcus*, de cujus doctrina, vita & morte in præcedentibus Colloquiis multa diximus, scripsit duas *Confessiones*, sive doctrinæ suæ expositiones, quarum una brevior, altera multò prolixior est. Scripsit enim Epistolam ad *Ratramnum*, obtulit *Rabano Mauro* Archiepiscopo Moguntino libellum *de Prædestinatione*, & contra *Hincmarum* Remensem Archiepiscopum composuit librum *de Trina Deitate*. Doctrinam *Gothescalci de prædestinatione*, *de liberò arbitrio*, & *de voluntate Dei salvandi homines* datâ operâ impugnavit *Hincmarus* Remensis Archiepiscopus, ex nobili ortus Francorum familia, & Monachum primò professus in Monasterio *Sancti Dionysii* propè Parisios. Edidit contra Gothescalcum tres libros *de Prædestinatione & libero arbitrio*, & alterum Volumen de *Prædestinatione*. Scripsit etiam contra eumdem, librum *de non Trina Deitate*. Insuper occasione divortii *Lotharii* & *Theutbergæ* Reginæ librum composuit *Hincmarus*, complures etiam Epistolas, & aliquot Opuscula, quæ omnia duos in Tomos distributa *Jacobus Sirmondus* Parisiis anno millesimo ducentesimo quadragesimo quinto publicâ luce donavit, nullumque in iis esse ait, quod utilitate suâ careat, & in quo præstans Authoris judicium cum scientiæ copia non eluceat. Quinque alia ejusdem Hincmari Remensis Archiepiscopi Opuscula adhuc inedita, & *Hincmarum* Laudunensem Episcopum ipsius nepotem spectantia unâ cum Concilio Duziacensi Parisiis an. MDCXLVIII. edidit, suisque Notis illustravit *Ludovicus Cellotius*. Hincmari Vitam scripsit *Flodoardus* libro tertio Remensium Episcoporum, à quo ob Canonum peritiam & Theologiæ scientiam plurimùm commendatur. At multa, quæ *Hincmarus* Remensis Archiepiscopus non solùm adversùs Gothescalcum Monachum, sed etiam contra nepotem suum *Hincmarum*

ram Laodonensem Episcopom, & *Rothadem* Sueisionensem Antistitem parùm homaniter gessit, apertè probant, eum in plerisque heud rectè incessisse, & embitiouis æstu abreptnm sæpiùs quæ sua erant quæsisse, non qnæ Jesu Chtisti.

Amolo primùm Ecclesiæ Lugduuensis Diaeonus, posteà Agoberdo ejosdem Ecclesiæ Archiepiscopo successit. À partibus Hincmeti Remensia Archiepiscopl advetsùs Gothescaleum stetit, & gravissimam ad illum Monachum dedit Epistolem; qoâ eum vebementer adhortatur, ut ad saoiorem mentem redeat. Hanc *Amolonis* Logduneosis Archiepiscopi ed Gothescalcum Epistolem, qosm ptimus in lucem extolit *Sirmoedus*, exhibet unà cum aliis ejusdem Archiepiscopi scriptis *de Gratia & Prædestinatione* Vir Clarissimus *Mauguinus* Tomo secundo libti *Vindiciarum Prædestinationis & gratia.* Scripsit idem *Amolo* eruditam Epistolam ad *Theobaldum* Episcopum Liugooensem, qui eum consuloetat de *Reliquiis incertis*, nec probatis, quss quidam Monachi vagl quasi ex urbe Româ alletes Divione in Basiliea *Sancti Benigni* deposuètant. Respoodit *Amolo*, ejusmodi ossa, quæ illi Monachi (*quos viles & nequam homunculos* appellat) asportaverant, & quæ nullâ auctoritate nescio cujus Sancti esse dicebantur, omninò de loco celebri & dè Eeelesiâ esse tollenda, atque In secreto loco apro & mundo sub paueorum conscieotia esse sepelieoda, ne rudibus populis occasio ertoris & superstitionis existereut. Addit insoper; se aliquoties vidisse, homunculos & mulieteulas, quæ coram *Agobardo* decessore suo dæmoniacas se esse simulebant, sed cum plurimis verberibus distringerentut; confestim de misertima simulatioue coufessas, & necessitates atque egestatès suas, quibus suppleodis talia ostentaveraot, publicè expooentes, ab omol invasione dæmoniaca liberas, ot reverà erant, apparuisse. Certè si hoc non minùs salurari, quàm efficaci vetberum remèdio, in præsentia uterentur hi, quibus hos abusos de medio tollere ex officio iucumbit, non tot profectò viderentur etiamnùm mulieteulæ, quæ, ut facilius pecunism à simplicibus obtinere possint; sese in Ecclesiis horrendis clamotibos; & insolitâ corporis, omuiumquè membrorum agitatione dæmoniacas mentiuntur. Liber *contra Judæos*, quem Pater *Chifletius* sub *Rabani Mauri* Archiepiscopi Moguntini nomine publicavit, est genuinus *Amolonis* Archiepiscopi Lugdunensis fœtus, tum qoia hunc librum *Trithemius* disertè ei tribuit; tum etiam in quibusdam MSS. Codieibua extat hic liber Amolònis oomine inscriptus.

Remigius Saeri Palatii *Lotharii* Imperatotis primùm Atchicapellauus, deiu *Amolonis* in Sede Lugdunensi successor, doctrinæ Sancti Augustini *de Gratia & Prædestinatione* fuit egregius assertor ee defensor, sd quam tuendam scripsit nomine Ecclesiæ Lugdunensis librum *de tribus Epistolis*, cui alterum adjunxit instat appendicis sub hoc titulo: *Absolutio cujusdam Quæstionis de generali per Adam damnatione, & speciali per Christum ex eadem ereptione Electorum.* Edidit etiam Sanctus *Remigius* librum *de tenenda Scriptura veritate, & SS. Orthodoxorum Patrum auctoritate fideliter sectanda.* Habentur tria Opuscula pro defensioone doctrinæ Sancti Augustiol à Sancto *Remigio* elaborata epud Clarissimum *Gilbertum Mauguinum* part. 2. Tomo 1. libri *Vindiciarom Prædestinationis & Gratiæ.*

Florus Ecclesiæ Lugdunensis Diaconus, vulgò *Magister* appellarus, doctrinæ itidem Sancti Augustini de Gratia & Prædestioatione fuit acertimus propugnator. Eam ob rem moltas propositiones ex libro à *Joanno Scoto Erigena* contrà *Gothescalcom* scripto exceptas atque virulentam Pelagii & Juliani redolentes doctinam; oomine Ecclesiæ Logduuensis edito libro confutavit, ibidemque Prædestiuatiansm hæresim, quam nonuulli discipulis Sancti Aogustini perperàm affingebant, fictitiam esse disertè asserit. Hunc *Flori* librum adversùs *Joannem Scotum Erigenam* de Præscientia, Prædestinatione, & libeto arbitrio scriptum Clarissimus Præses *Gilbertus Mauguinus* ex MS. Codice Corbejesi edidit cum alus Operibus Auctorum, qui nono Ecelesiæ sæculo de Gratia & Prædestinatiooe scripserunt. Composuit etiam *Florus* Martytologium, quod sub nomine Venerabilis *Bedæ* inter ejus Opera legebatur, aotequam *Bollandus* initio Tomi secundi Ssuctorum mensis Martii ea, quæ *Flori* sunt, miuori charactere distinxisset eb hia, quæ ad *Bedæ* Martytologium pettinent. Dubitârunt nonnulli, an Collectanéum *in omnes Sancti Pauli Epistolas* Floro Ecclesiæ Lugduoensis Diacooo esset ttibuendum? At doctissimoa *Mabillonius* io Disquisitione singulari Tomi primi Veterum Analectorum omnem prorsùs temovet dubitationem, pluribosque probat *Collectaneum* sub nomine *Bedæ* hactenùs vulgatom *Floro* Ecclesiæ Lugdunensia Diacono esse adjudicandum. Pluta de *Floro* legesis apud eruditum *Baluzium*, qoi initio Operum Agobardi, quæ evulgavit, Elogia *Flori* ex vatiis auctoribus collegit, & apud *Casimirum Oudinum* in supplemeuto *de Scriptoribus Ecclesiasticis*, ubi de *Flori* Opetibus aecuratè disserit.

Lupus Servatus Ordlnis Sancti Benedicti Monachus, & posteà Abbas Fettariensis, doctrinam Sancti Augostini de Gratia & Prædestinatione pro atis ee socis totatus est. Ille quippè à Carolo Calvo Francorum Rege tequisitus, qoid de tribus istis Quæstionibus, videlicèt de *Prædestinatione, de libero arbitrio*, ac *de Redemptione Sanguinis Christi* sentiret? Quidquid io diviuis litteris didicerat, & in Sanctorum Patrum Opetibus invenerat, ejus Majestati strictim, ut ipsemet testatut in Epistola ad eumdem Regem, aperuit; librumque eâ de causê composuit, eui titulus est: *De tribus Quæstionibus.* Eodem tempote idem *Lupus* alium librum de iisdem tribus Quæstionibus ad *Carolum Calvum* scripsit, etque *Collectaneum* edidit, qoo Sanctorom Pertum testimonia *de gemina Prædestinatione, de libero arbitrio*, & *de Sanguine Christi*, quo pacto scilicet pro omnibus sit effusus, sedulò eomplexus est. Negat quidem in istis Opuseulis *Lupus Servatus*, Christum mortuum esse pro omuibus omninò hominibus; sed id negavit in sensu Catholieo, voluitque dumtaxat Christum non esse mortuum pro omnibos hominibus, ita ut beneficium mortis ejus etque fructus iu omnes æquè derivetur. Nunqoam tamen negat, sed potiùs docet, Christum

pro totius mundi peccatis Sanguinem suum, qui in se habet, ut omnibus prosit, obtulisse, atque quantùm ad illam pretii & voluntatis erga omnium salutem sincerè affectæ sufficientiam tam esse mortuum Christum pro omnibus, quàm omnes in Adamo mortui sunt. Hanc esse veram & genuinam *Lupi Servati* Abbatis Ferreriensis mentem, disertè ostendit *Natalis Alexander* Dissertatione V. in Historiam sæculorum noni & decimi.

Lupi Servati Abbatis Ferrariensis pro defensione doctrinæ Sancti Augustini de Gratia & Prædestinatione vestigia pressit *Prudentius* Episcopus Trucensis. Is siquidem librum scripsit contra venenatam *Joannis Scoti Erigenæ* doctrinam ex *Pelagio* & *Juliano* haustam, Antidotumque confecit è Sanctorum Patrum sententiis, *Hieronymi* præcipuè, *Augustini*, *Fulgentii*, & *Gregorii*. Negat enim *Prudentius* in hocce libro in Deo voluntatem salvandi omnes homines, sed de voluntate absoluta, & consequente, ut Theologi vocant, non de conditionate & antecedente in sensu Thomistico acceptâ intelligendus est. Demùm, totius Operis sui recapitulationem subjicit *Prudentius* continentem LXXVII. *Joannis Scoti Erigenæ* propositiones cum brevissimis Responsionibus ad utilitatem eorum, qui totum librum non legerant, & ad eorum, qui legerant, juvendam memoriam. Hi sunt in summa celebriores Scriptores, qui in Controversia nono Ecclesiæ sæculo occasione doctrinæ Gothescalci de Gemina Prædestinatione, de libero arbitrio, & de voluntate Dei salvandi homines excitatê Ecclesiam variis editis Scriptionibus illustrârunt.

D. Gallorum sententiam in Controversia de Cultu Imaginum nono Ecclesiæ sæculo apud ipsos excitatâ sat dilucidè in præcedenti Colloquio exposuisti, sed de Scriptoribus Ecclesiasticis, qui ad hanc explanandam Controversiam, Cultumque Sanctorum Imaginum vindicandum libros ediderunt, nihil hactenùs dixisti.

M. Tres insignes Scriptores Galli contra *Claudium* Taurinensem Episcopum, qui nono Ecclesiæ sæculo Imaginum cultum impugnavit, libros conscripserunt, videlicèt *Agobardus* Archiepiscopus Lugdunensis, *Jonas* Aurelianensis Antistes, & *Dungalus* Monachus, de quibus pauca hic dicere necesse est. In primis, *Agobardus*, qui multa ingenii & eruditionis suæ monumenta reliquit, librum edidit, in quo damnat quidem superstitionem quorumdam, qui picturis & Imaginibus Sanctorum adorationis obsequium deferendum esse putabant, adstruit tamen contra *Claudium* Taurinensem Episcopum Sanctorum Imaginibus cultum aliquem congruum & religiosum esse exhibendum, sicut apertè evincit noster *Natalis Alexander* Dissertatione VI. in Historiam sæculi VIII. parag. XIII. contra Dallæum, aliosque recentiores Iconomachos, qui *Agobardi* auctoritate contra cultum Sanctorum Imaginum perperàm abutuntur. Opera *Agobardi* cùm adhuc inedita, & in quadam taberna alicujus Lugdunensis Bibliopolæ delitescentia offendisset *Papyrius Massonus*, ea in lucem emisit Parisiis an. MDCV. Sed, cùm in his edendis nimiâ libertate usus esset, eadem *Agobardi* Opera ex eodem Codice MS. castigatiùs recensita publicâ luce donavit eruditus *Stephanus Baluzius*, Notisque illustravit Parisiis an. MDCLXVI. quæ Editio pulcherrima & accuratissima.

Jonas Aurelianensis Episcopus jussu *Ludovici Pii* Imperatoris tres libros Apologeticos scripsit adversùs *Claudium* Taurinensem Episcopum pro defensione venerationis Imaginum & cultus S. Crucis, qui in Bibliotheca Patrum editi sunt. *Dallæus* sectæ Calvinianæ Pseudo-Minister, aliique Heterodoxi *Jonam* contra cultum Imaginum in suas partes obtorto, ut ajunt, collo trahere moliuntur, sed quàm falsò illius patrocinio glorientur, liquidò ostendit noster *Natalis Alexander* loco mox à me laudato, veramque *Jonæ* Aurelianensis Episcopi mentem facilè perspectam habebis, si semel in memoriam tuam revoces ea, quæ in superiori Colloquio diximus ad explanandam doctrinam, quæ circa cultum Imaginum nono Ecclesiæ sæculo apud Gallos obtinebat.

Cum *Jona* Aurelianensi Episcopo consentit *Dungalus* reclusus Monasterii Sandionysiani in agro Parisiensi, cujus liber pro defensione cultus Imaginum contra *Claudium* Taurinensem Episcopum Hæreticum Iconoclastam à *Papyrio Massono* primùm editus est. In hoc libro *Dungalus* Crucem Domini, & ejus, Sanctorumque Imagines, ac sacras Reliquias *congruo, fideli & religioso cultu laudare, diligere, ac venerari* debere Christianos probet, & hæreticum illum Antistitem luculentissimis Sanctorum Patrum testimoniis oppugnat. Qua in re valdè mirari subit, quâ fronte *Dallæus*, aliique Heterodoxi auctoritate *Dungali* contra Imaginum cultum abuti audeant, cùm potiùs illorum errorem apertè confodiat, sicut datâ operâ evincit *Natalis Alexander* Dissertatione VI. in Historiam sæculi VIII. parag. XIV.

Præter memoratos hactenùs Scriptores, quos in dirimendis Controversiis in Galliis nono Ecclesiæ sæculo excitatis floruisse diximus, nonnulli alii extiterunt Scriptores Ecclesiastici, qui doctrinâ & pietate Gallias eodem sæculo illustrârunt. *Theodulfus*, quem alii Italum, alii Hispanum fuisse putant, à Carolo Magno in Gallias accitus & Aurelianensi Episcopatu donatus, scripsit librum de *Ordine Baptismi* ad *Magnum* Senonensem Archiepiscopum; librum *Testimoniorum de Spiritu Sancto* ad *Carolum Magnum*, in quo Sanctorum Patrum testimoniis probat, Spiritum Sanctum à Patre & Filio procedere. Scripsit insuper *Capitula* ad Presbyteros suæ Diœceseos, quibus ipsos docet, quo pacto debeant sibi plebem instituere, & ejus in Vita Christiana profectum curare ac promovere debeant. Varia etiam composuit carmina, quorum nonnulla antehàc inedita vulgavit *Mabillonius* Tomo I. Veterum Analectorum. *Herardus* Turonensis Episcopus ad restaurandam collapsam Ecclesiæ disciplinam Presbyteris suis anno octingentesimo quinquagesimo octavo in Synodo congregatis Capitula CXL. ex Corpore Sanctorum Canonum excerpta tradidit, quæ extant inter *Baluzii* Capitularia Tomo II. *Walterius* Aurelianensis Episcopus Capitula quædam suæ Diœceseos Presbyteris in Synodo apud Bullensem fundum habita præscripsit, quæ extant Tomo octavo Conciliorum Editionis Labbeanæ cum Notis *Cellotii* Societatis JEsu, eaque cum Caroli Magni Impe-

Imperatoris Capitularibus, & cum Capitulis *Theodulfi* Aurelianensis, & *Gerardi* Turonensis magna ex parte conveniunt. *Æneas* sacri Palatii Notarius & posteà Parisiensis Episcopus librum scripsit *adversùs objectiones Græcorum*, quem *Lucas Dacherius* edidit Tomo VII. Spicilegii. *Theganus* Amalarii, & Hettii Episcoporum Trevirensium Chorepiscopus & suffraganeus scripsit, teste *Walafrido Strabone*, Annales de gestis Ludovici Imperatoris, quos unà cùm Vvalafridi Præfatione primùm *Petrus Pithæus*, deinde *Andreas Duchesnius* inter Scriptores Francicos ediderunt. Thegano suppares fuerunt *Eginhardus* & *Nithardus*, quorum primus in Regia aula *Caroli Magni* versatus, mortua, quam duxerat, uxore *Imma* genere & virtute illustri, Regulam Sancti Benedicti professus in multis Monasteriis Abbas fuit, scripsitque Vitam Caroli Magni Imperatoris. Circumferuntur etiam sub ejusdem *Eginhardi* nomine *Annales Francorum* ab anno Christi DCCXLI. usque ad annum DCCCXXVIII. quos tamen ab Eginhardo editos fuisse certò affirmare non audeo, cùm hac de re peritos inter Criticos necdum conveniat. *Andreas* siquidem *Duchesnius* tomo II. *Collectionis Historiæ Francorum* hos Annales *Eginhardo* ut vero & legitimo parenti vindicat, aitque stylum illius Annalistæ tam genuinè cum Vita *Caroli Magni* Imperatoris, cujus Auctor est *Eginhardus*, convenire, *ut utrumque librum ab uno & eodem auctore, scilicet Eginhardo, fuisse conscriptum quivis possit agnoscere.* Sententiam suam *Duchesnius* Lambecio, Natali Alexandro, aliisque viris eruditis persuasit. At *Carolus Cointius* in Annalibus Ecclesiæ Francorum ad annum DCCLXXIV. contendit, horum Annalium auctorem non esse *Eginhardum*, sed Monachum Laureshamensem, & hac de causa prædictos Francorum Annales nunquam sub Eginhardi nomine laudat, sed eos semper appellat *Laureshamenses*. In re igitur tam dubia, cum ipse ariolari nolim, ejusmodi Annales ab incerto auctore prodiisse probabilius judico. Alia Opera, quæ edidit *Eginhardus*, accuratè percenset *Labbeus* in Dissertatione *de Scriptoribus Ecclesiasticis*. Nithardus Ordinis Sancti Benedicti Monasterii Centulensis Abbas, teste *Hariulfo* in Chronico Centulensi, scripsit quatuor libros de Dissensione filiorum Ludovici Imperatoris ad annum usque DCCCXLIII, jubente *Carolo Calvo* Francorum Rege, cui & illud Opus nuncupavit. Editi sunt quattuor isti libri ab *Andrea Duchesnio* tom. II. Scriptorum Histor. Francorum. His classicis Scriptoribus, qui nono sæculo in Galliis floruerunt, jure ac merito adjungere debemus *Halitgerum* Episcopum Cameracensem & Atrebatensem, *Adonem* Viennensem Archiepiscopum, *Isaacum* Lingonensem Antistitem, & *Frecalphum* Luxoviensem in Provincia Rotomagensi Episcopum. Scripsit *Halitgerus* Opus *de vitiis & virtutibus, remediis peccatorum, & ordine vel judiciis pœnitentiæ sex libris absolutum.* Horum sex librorum priores quinque jam ediderat *Henricus Canisius* tom. I. antiq. lect. ex MS. Codice Bibliothecæ Monasterii Sancti *Galli*; sextum verò librum, qui nihil aliud est, quàm Ecclesiæ Romanæ *Liber Pœnitentialis*, edidit *Hugo Menardus* Benedictinus Congregationis Sancti Mauri in Notis ad Sancti Gregorii Magni Sacramentarium. *Ado* Ordinis Sancti Benedicti in Cœnobio Ferrariensi Monachus, sicut demonstrat *Mabillonius* parte II. sæculi IV. Benedictini, & posteà Viennensis in Galliis Episcopus, Martyrologium condidit, quod unà cum veteri Martyrologio Romano publici juris fecit *Rosvveidus* Societatis Jesu. Edidit etiam idem *Ado* Chronicon ab exordio Mundi ad annum usque Christi DCCCLXXIV. quod posteà ab alio auctore fuit continuatum. Scripsit quoque Vitam Sancti *Desiderii* Viennensis Episcopi, quæ ab *Henrico Canisio* tom. VI. antiq. lect. edita est, & vitam Sancti *Theuderii* Abbatis Viennensis, quæ in Appendice sæculi I. Benedictini inserta est. *Isaac* Lingonensis Episcopus *Collectionem Canonum* adornavit ex Decretis Synodorum, quæ à Sancto *Bonifacio* Moguntino Episcopo Sedis Apostolicæ per Germaniam & Gallias Legato fuerunt congregatæ, & ex Capitularibus Regum Francorum. Hanc Canonum Collectionem primus in lucem edidit *Sirmondus* tomo III. Concil. Galliæ. Ejusdem etiam *Isaaci* Lingonensis Epistolam *de Canone Missæ* edidit *Lucas Dacherius* tom. I. *Spicilegii*. Denique *Freculphus* Monachus primùm Fuldensis Ordinis Sancti Benedicti, & posteà Luxoviensis in Provincia Rotomagensi Episcopus scripsit Chronicon à mundi exordio usque ad annum DC. in duas partes distributum. Primam partem, quæ septem libris constat, ad Christum usque produxit, & *Elizachari* Abbati dicavit. Alteram partem, quæ à Christo usque ad annum circiter sexcentesimum protenditur, in quinque libros partitus est, eosque *Juditha* Augustæ Ludovici Pii Imperatoris conjugi & *Caroli Calvi* Matri nuncupavit.

D. Hi sunt igitur omnes Scriptores, qui nono Ecclesiæ sæculo in Galliis floruerunt?

M. Sunt & nonnulli alii doctrinâ & pietate illustres, qui Monasticam vitam professi eruditis suis Operibus de Ecclesia & de Monastica disciplina in Galliis nono sæculo optimè meriti sunt. Primas inter illos tenet Sanctus *Benedictus* in Septimania natus, & Abbas Monasterii *Anianensis* ita denominati à rivo *Aniana*, ubi Sanctus Benedictus cellam primùm erexit, ac post aliquot annos Monasterium Anianense ab eodem rivo sic appellatum, & Sancto Salvatori dicatum ædificavit. Disciplinam Monasticam, quam in suo Monasterio Anianensi instituit, in variæ Galliæ ac Germaniæ Cœnobia posteà feliciter propagavit, ut in *Gellonense* à S. *Vvillelmo* Comite excitatum; in *Mosciacense* in Biturigibus *ab Egone* Comite conditum; in *Indense*, aliaque non pauca. Ad restaurandam collapsam vitæ Monasticæ disciplinam Sanctus ille Abbas aliquos edidit libros, quorum unus inscribitur *Codex Regularum*, quem *Lucas Holstenius* Vaticanæ Bibliothecæ Præfectus ex veteri MS. Codice Coloniensi à *Fabio Chigio* tum temporis in Germania Nuncio Apostolico, & posteà Romano Pontifice Alexandro VII. dicto descriptum publicavit anno MDCLXI. Alter liber hunc habet titulum: *Concordia Regularum*, in quo libro extant Regulæ omninò sex ac viginti, quæ cum Regula Benedictina conferuntur ac conciliantur. Hanc *Regularum Concordiam* cum Regula Benedictina *Hugo Menardus* è Bibliotheca Floria-

Floriacensi erotam evulgavit Parisiis anno MDCXXXVIII. Præter hosce duos libros, composuit etiam *Benedictus* Anianensis Abbas librum, qui continet Homilias & sermones Parænericos Sanctorum Patrum ad instructionem Monachorum scriptos vel habitos, quem librum mox citatus *Lucas Holstenius* edidit instar Appendicis ad *Codicem Regularum*. Auctor quoque censetur Sanctus *Benedictus* Anianensis Abbas *Capitulorum*, quæ pro Monasteriorum bono regimine in Concilio Aquisgranensi anno DCCCXVII. constituta sunt, idque *Ardo* cognomento *Smaragdus* in vita, quam descripsit, Sancti Benedicti Anianensis Abbatis manifestè insinuat. Denique, postquam Sanctus ille Abbas non tantùm Regularem disciplinam, sed etiam litterarum studia in ordine suo redintegrâsset, obiit, teste jam citato *Ardone Smaragdo*, tertiò Idus Februarii anno DCCCXXI. in Monasterio Indensi, quod ipsi *Ludovicus Pius* Imperator propè Aquisgranum construxerat, ut ejus consiliis ad disciplinam Ordinis Benedictini restaurandam faciliùs uteretur. Colitur Sanctus *Benedictus* Anianensis Abbas die XI. Februarii, ut videre est apud *Mabillonium* parte I. sæculi IV. Benedictini, & apud *Bollandum* ad diem XII. mensis Februarii, ubi uterque ejus Vitam ab *Ardone Smaragdo* tanti viri discipulo Indensium Monachorum efflagitatu lucubratam exhibet, Notisque illustrat. Sancto Benedicto Abbate Anianensi doctrinâ ac pietate haud inferior fuit *Hilduinus* Abbas Monasterii S. Dionysii propè Parisios, qui, jussu *Ludovici Pii* Imperatoris, Vitam S. Dionysii Areopagitæ composuit cum prosa, tum carmine; quæ lucubrationes vulgò *Areopagitica* appellantur. Sed quæ de Dionysio Parisiorum Episcopo scripsit *Hilduinus*, graves nostro sæculo inter viros eruditos controversias excitârunt, quorum benè multi existimant, in hoc peccasse Hilduinum, quòd componens Vitam S. Dionysii Episcopi Parisiensis, eum cum Sancto Dionysio Areopagita Atheniensi Episcopo malè confuderit. Hinc non multis abhinc annis varii libri de opinionibus *Hilduini* circa S. Dionysium Areopagitam ejusque scripta à Viris doctissimis hac de controversia inter se discordibus in lucem emissi sunt, quorum hinc inde argumenta si scire aveas, legesis Dissertationem doctissimi Patris *Nicolai le Nourry* Benedictini Congregationis S. Mauri Tom. I. *Apparatus ad Bibliothecam Maximam Patrum*.

Hilduino addi meritò debent tres alii Abbates, qui doctrinâ & pietate illustres nono Ecclesiæ sæculo in Galliis claruerunt, nimirùm *Smaragdus* Abbas Sancti Michaëlis in Episcopatu Virdunensi; *Ansegisus* Abbas Luxoviensis & Fontanellensis, & *Regino* Abbas Monasterii Prumiensis. *Smaragdus* præclaris virtutibus & libris in lucem editis clarissimus fuit. Tria ab eo edita Opuscula memorat *Honorius* Augustodunensis Presbyter lib. 4. *De Scriptoribus Ecclesiasticis*, scilicet *Commentarium in Evangelia & Epistolas*, in Divinis Officiis per anni circulum legenda ex Sanctis Patribus collectum, *Diadema Monachorum* ex Sanctis Patribus contextum; & *Grammaticam Majorem*, seu Commentariorum in *Donatum* libros XIV. Adhæc, *Lucas Dachterius* Tomo V. Spicilegii aliud Smaragdi Opus edidit Capitibus XXXII. distinctum, cui Titulus: *Via Regia*. De aliis *Smaragdi* Operibus legendus est *Mabillonius* Tomo II. Analect. ubi etiam accuratè observat, malè à *Labbeo* in Dissertatione *De Scriptoribus Ecclesiasticis*, & à nonnullis aliis Scriptoribus hunc *Smaragdum* confundi cum *Ardone* cognomento *Smaragdo*, qui, ut superiùs diximus, Vitam S. Benedicti Abbatis Anianensis descripsit.

Ansegisus quatuor edidit libros Capitularium tàm Caroli Magni, quàm *Ludovici Pii* Imperatorum, quos tres sequuntur Appendices, de quibus falsè disserit *Carolus Cointius* in Annalibus Ecclesiæ Francorum ad ann. DCCCXXVII. Sed quoniam Ansegisus in hac Capitularium Collectione plurima *Caroli Magni*, ac *Ludovici Pii* Capitularia prætermiserat, & à Constitutionibus Pippini, & Carlomanni, quarum usus frequens erat, referendis abstinuerat, *Benedictus Levita* Moguntinus hanc in securam suscepit, & omnia Capitularia in unum collegit, atque in tres libros distribuit.

Regino Monasterii Prumiensis anno octingentesimo nonagesimo secundo Abbas electus, composuit duos Chronicorum libros ad annum Christi oongentesimum octavum productos, quos quidam Anonymus Scriptor continuavit usque ad Othonem II. qui imperare cœpit anno nongentesimo septuagesimo tertio. Duos alios libros edidit *Regino* De Ecclesiasticis Disciplinis, & Religione Christiana, quos eruditus *Baluzius* publici juris fecit & Notis illustravit.

Ab his illustribus Ordinis Sancti Benedicti Abbatibus sejungi non debent aliqui ejusdem Ordinis Monachi, qui doctrinâ & pietate in Galliis nono Ecclesiæ sæculo floruerunt, quosque hic breviter indicare non pigebit. In Cœnobio Sancti *Germani* Parisiensis tres insignes extiterunt Monachi, videlicet *Usuardus*, *Aimoinus*, & *Abbo*, quorum primus, seu *Usuardus* imperante *Carolo Calvo* suum scripsit *Martyrologium*, cujus antiquissimum exemplar Parisiis in Bibliotheca San-Germanensi etiamnum asservari testatur Mabillonius in Præfatione partis II. sæculi IV. Benedictini. Martyrologio Usuardi aucto Romana Ecclesia usa est ante recentius Romanum, teste *Joanne Molano* in Præfatione ad Martyrologium Usuardi. Quin, & in variis Galliarum Ecclesiis adhoc Martyrologium Usuardi legitur. *Aimonius* scripsit duos libros *De Inventione & Translatione Corporis Beati Vincentii Levitæ ac Martyris* ex Hispania ad Monasterium *Castri* in Diœcesi Albugensi factâ. Libros insuper duos composuit *De Miraculis Sancti Germani Episcopi Parisiensis*: Librum *De Translatione Sanctorum Martyrum Georgii Monachi, Aurelii & Nataliæ*, & libros duos *De eorum Miraculis*, quos Mabillonius inseruit sæculo IV. Benedictino. Hallucinantur nonnulli, qui hunc *Aimoinum* confundunt cum altero Aimonio Floriacensi Monacho, qui sæculo XI. vixit, ac libros quinque *De Gestis Francorum* scripsit. Qua de re legendus est *Labbeus* in Dissertatione De Scriptoribus Ecclesiasticis. *Abbo* edidit duos libros *De Obsidione Urbis Parisiensis* à Normannis anno octingentesimo octogesimo sexto factâ. Extant etiam sub ejusdem *Abbonis* nomine *Sermones V.* à Luca Dache-

Dacherio primùm editi Tomo IX. Spicilegii. Confundi non debet iste *Abbo*, sicut Auberto Miræo & aliis nonnullis per errorem obrepsit, cum altero *Abbone* Floriacensi Abbate & Martyre, qui obiit initio undecimi sæculi seu anno millesimo quarto, ut ostendemus in nostris Colloquiis in Historiam undecimi Ecclesiæ sæculi. Denique, in Monasterio Corbejensi celebres fuerunt *Adhelardus*, & *Christianus Drutmarus*. Scripsit *Adhelardus* librum *De Ordine Palatii*, Præscripsit etiam Monachis Corbejensibus quædam statuta, quorum fragmenta *Lucas Dacherius* edidit Tomo IV. Spicilegii. Ejusdem *Adhelardi* quinquaginta duo Capita *De Admonitionibus in Congregatione*, id est, summaria rerum, quas Monachis inter concionandum incolcare solebat, edidit Mabillonius ad calcem part. 1. sæculi IV. Benedictini. *Christianus Drutmarus*, Græcè ac Latinè peritus, sacrisque litteris eruditus, scripsit Commentarios in Evangelia *Matthæi*, *Joannis*, & *Lucæ*, sed Commentarii in Evangelium Matthæi adhuc integri perstant, Commentariorum verò in Evangelia *Joannis*, & *Lucæ* supersunt dumtaxàt fragmenta, quæ unà cum *Christiani Drutmari* Commentariis in Evangelium Matthæi extant Tomo XV. Editionis Bibliothecæ Patrum Lugdunensis. Denique in Monasterio Luxoviensi in Burgundia claruit *Angelomus*, qui *Stromata*, seu Commentarios in IV. *libros Regum*, & in librum *Cantici Canticorum* ex veterum Patrum scriptis contexuit. Extant Angelomi Opera Tomo XV. Bibliothecæ Patrum.

D. Certè nunc video, Galliam nono Ecclesiæ sæculo, sicut in exordio hujusce Colloquii me sapienter præmonuisti, præ cæteris aliis Nationibus Viris illustribus abundasse. Percurramus modò, si placet, alios insignes Scriptores, qui in Italia, Germania, Hispania, & Anglia nono Ecclesiæ sæculo doctrinâ & pietate floruerunt.

M. Tres potissimum In Italia nono Ecclesiæ sæculo celebres fuerunt Scriptores, nimirùm *Anastasius*, *Guillelmus*, & *Joannes* Diaconus. Primus, seu *Anastasius* fuit Abbas Romanus, S.R.E. Bibliothecarius, in divinis Scripturis eruditus, in sæcularibus litteris nobiliter doctus, Græco & Latino multùm peritus eloquio. Historiam de Gestis Romanorum Pontificum composuit, quam in *Nicolao I.* Pontifice Maximo terminavit, ùt testatur *Onuphrius* in Notis in Platinam ad Nicolaum I. ubi hæc habet: *ad hunc usque Nicolaum Romanorùm Pontificum Vitas, quæ adhuc apud me sunt, scripsit Anastasius Monachus S.R.E. Bibliothecarius. Quæ sequuntur consignavit Guillelmus quidam alter Bibliothecarius, quæ in libro, qui sub Damasi nomine circumfertur, extant.* Multa insuper Græcorum Volumina Latinè reddidit Anastasius. Historiam Ecclesiasticam ex Chronologia Tripartita Sancti *Nicephori* Constantinopolitani, *Georgii Syncelli*, & *Theophanis* Latinè interpretatus est. *Collectanea* etiam contexuit, seu varias Epistolas & Relationes Historiam Monothelitarum spectantes collegit, quas *Sirmondus* in lucem emisit Parisiis anno MDCXX. Vitam quoque Sancti *Demetrii* Martyris ab eodem Anastasio è Græco Latinè redditam inseruit *Mabillonius* Tomo I. Analect. pag. 65. Fatentur nunc omnes periti Cri-

tici, errâsse *Vossium*, virum alioqui doctissimum, dum lib. 2. de Script. Lat. cap. XXXV. hunc Anastasium Bibliothecarium confudit cum *Anastasio* Presbytero Cardinali Sancti Marcelli, & Gregorii IV. Papæ Bibliothecario, qui à Leone IV. in Synodo Romana exauctoratus est, eò quod, contra Sacros Canones, Ecclesiam suam quinquennio deseruisset.

Guillelmus S. R. E. itidem Bibliothecarius scripsit Vitas Romanorum Pontificum à Nicolao I. Papa, in quo, ùt mox diximus, desiit Anastasius, usque ad *Stephanum VI.* quem alii appellant *V.* Descripsit itaque Vitas *Hadriani II. Joannis VIII. Marini*, & *Hadriani III.* Extant hæ Pontificum Romanorum Vitæ à *Guillelmo* exaratæ unà cum aliis præcedentium Romanorum Pontificum Vitis ab *Anastasio* descriptis simul collectæ & editæ Parisiis anno MDCXLIX. atque in Conciliorum Editione insertæ. Asserit quidem *Baronius*, has Romanorum Pontificum Vitas, quæ Nicolai primi Papæ vitam sequuntur, non *Guillelmo*, sed *Anastasio* esse adscribendas. Verùm, hæc Baronii opinio falsi convincitur ex citato testimonio *Onuphrii* has Vitas *Guillelmo* asserentis, & cui Viri docti fidem adhibendam esse affirmant, eo quod verosimile non sit, *Onuphrium* hoc litteris prodidisse, nisi ex fide alicujus manuscripti Codicis, quem penès se habuit.

Joannes S. R. E Diaconus & Anastasii Bibliothecarii familiaris scripsit Vitam Sancti Gregorii Magni Pontificis Romani quatuor libris comprehensam, quam Joanni VIII. Papæ nuncupavit. Extat hæc Vita apud *Surium* ad diem XII. mensis Martii, & in fronte Veterum Operum S. Gregorii Magni Editionum, sed in postrema & castigatissima Editione Operum Sanctissimi illius Pontificis à PP. Benedictinis Congreg. Sancti Mauri adornata, hæc Vita S. Gregorii Magni à Joanne Diacono concinnata legitur in prima parte Tomi quarti.

Inter Scriptores Germanos, qui nonum Ecclesiæ sæculum eruditione & pietate nobilitarunt, quatuor præcipuè numerantur, videlicèt *Anscharius*, *VValafridus Strabo*, *Haymo*, & *Hatto*. Primus, seu, *Anscharius* Monachus, & posteà Hammaburgensis & Bremensis Episcopus, de quo sub finem Colloquii primi in Historiam hujus sæculi noni Sermonem habuimus, scripsit Vitam Sancti *VVillibadi* Bremensis Episcopi libris duobus comprehensam, quæ extat apud Mabillonium parte II. sæculi IV. Benedictini. Scripsit etiam Epistolas plures, quæ perierunt, saltem publicam necdum lucem adspexerunt.

VValafridus Strabo è Monacho S. Galli factus Augiæ Divitis Abbas librum edidit *De Rebus Ecclesiasticis*, ubi apertè capite octavo contra Iconomachos probat, cultum religiosum, honestum ac moderatum Sanctorum Imaginibus esse exhibendum, sicut disertè contrà *Dallæum* evincit noster *Natalis Alexander* Dissertatione VI. in Hist. sæcul. VIII. Præter hunc *De Rebus Ecclesiasticis* librum, alia Opera edidit *Vualafridus Strabo*, de quibus legendus est *Labbeus* in Dissertatione *De Scriptoribus Ecclesiasticis*, & *Casimirus Oudinus* in Supplemento Script. Eccles. Auctor etiam est Vualafridus Strabo *Glossæ Ordinariæ* in Scripturam Sacram, quam ex aliorum interpretum, ac præsertim *Rabani* Præcepto-

ris sui Commentariis studiosè collegit. Hine malè *Trithemius*, & qui aum secuti sunt, *Vvalafridum Strabonem* Augiæ Abbatem distinxerunt à *Strabone* Monacho Fuldensi, quem *Glosse Ordinarie* Scriptorem existimant, cùm tamen *Vvalafridus* Augiæ Abbas, & *Strabo* Puldensis Monachus idem omoinò Scriptot sit. Qui error iodè fortassis natus videtur, quòd *Vvalafridus* Augiæ Abbas iu Monasterio Fuldensi sub RabanoMaoto saccis litteris operam navaverit.

Haymo primùm Monachus Fuldensis, dein Episcopus Halbetstadiensis Commentarios in multos Scripturæ Sacræ libros edidir, *Epitamen* quoque Historiæ Sacræ, & libros sex *De amore Cælestis Patria*; Tractatum de Corpore & Sanguine Domini ab eodem *Haymane* compositum *Lucas Dacherias* inseruit Tomo XII. Spicilegii.

Hatta, vel *Hayto* Monasterii AogiæMajoris Abbas & tandemEpiscopus Basileensis scripsit *Capiralare* complectens Canooes XXV. quibus Presbyteris suæ Diœceseos præscribit modum piè & justè tegendi plebem ipsis commissam. Extat istud *Hattonis*, seu *Haytonis* Capitulare apud *Dacherium* Tomo VI. Spicilegii.

Hispania nono Ecclesiæ sæculo tres protulit Sctiptores, qoorum duo, scilicèt Sanctus *Eulogius* Cordnbensis Presbytet & Martyr, & *Alvarus* Ecclesiam pietate & eruditione illustrârunt; tertius verò, seu *Claudius*, qui fuit posteà Taurinensis Episcopus, Iconoclastarum Hæresim postliminiò tevocavit. Sanctus *Eulogius*, quem studio, non professione Monachum fuisse contra nonnullos ostendit *Mabillonius*, cùm grassante in Hispania Saracenorum procellâ, magna Christianorum, & præcipuè Monachorum strages edita fuisset, composoit *Dacumeatum Martyriale* unò libro comprehensum cum Epistola ad *Vvillesindam* Episcopum Pampilonensem, in qoa Serasiensium, Legeriensium Monachorum mores egtegiè commendat. Tandem ipse pto Christo Martyriom passus est anno DCCCLIX. Ejos Vitam descripsit *Alvarus* Cotdubensis, quem alii Sancti *Eulogii* fratrem, alii ejus domtaxàt amicom intimum & gestotum conscium fuisse affirmant. Hanc Vitam *S. Eulogii* ab *Alvaro* descriptam refert *Bollandus* ad diem XI. mensis Martii, quâ Martyrii palmam adeptus ad Cœlestem patriam evolvavit *S. Eulogius*.

Claudius Natione non Hibetnos, ùt malè visum est *Usseria*, sed Hispanus, scripsit Commentarios in Genesim & in Exodum. Commentatus est etiam Evangelium Matthæi, cujus expositionem doctissimus *Mabilloaius* Tomo 1. Analect. asserit se reperisse in Bibliotheca Cathedralis Ecclesiæ Laudunensis. Differit ibidem Mabillonius de aliis ejusdem *Claudii* Taurineusis Operibus, ex qoibus sola Expositio in Epistolam ad Galatas typis vulgata est in Bibliotheca Patrum. Scripsit etiam idem *Claadius* Taurinensis Episcopus contra cultum, qui exhibetur Sanctis Imaginibus, extinctamque Iconomachorum Hæresim denoò excitavit. Qoam ob tem *Jonas* Auteliaaensis Episcopus, & *Dungalus* Cœnobii San-Dionysiani Monachus jossu *Ludovici Pii* Imperatoris, ùt jam observavimus, eruditos libros contra illum conscripserunt, & errotem ab eo recoctoui penitus profligarunt. De Operibos *Claudii* Taurinensis Episcopi Hætetici legendi sunt, præter *Mabillanium* jam citatum, *Labbeus* in Dissertatione De Scriptoribus Ecclesiasticis, & *Casimirus Oudinus* in SupplementoScript, Eccles.

Anglia nono Ecclesiæ sæculo tres Scriptores dedit *Alfredum*, *Asserum*, & *Joannem Scatum Erigenam*. Alfredus Angliæ Rex in maximis occupationum fluctibus non solùm liberaliom disciplinarum studia non intermisit, sed omnes conatus ad litteras in Aoglia restituendas convertit. Plures libtos è liogua Larina in Saxonicam vertit, inter quos reperitur Historia Venerabilis *Beda* De Gente Anglorum, quæCantabrigiæ non patvo Histotiæ Anglicæ bono fuit sæcolo proximè elapso edita. *Asserus* in Aula *Alfredi* Angliæ Regis aliquandiu versatus, & ab eo Episcopatu Schiteburgensi donatus, scripsit Histotiam *De Rebus Gestis Alfredi Regis*, quæ unà cum aliis Angliæ Historicis produt Francofurti anno MDCII. Annales eo'am Britanniæ, Homil as, aliaque plura Opeta edidisse *Asserum* testator *Joannes Balaus* in suis Centuriis *De Scriptoribus Britannicis*. Postremò, *Jaannes Stotas Erigena* scripsit libros quinque *De Naturis* multis novellis opinionibus infartos, qoi Oxooii non multos abhinc annos typis excusi sunt; composuit etiam librum *De Corpore & Sanguine Domini*, io quo *Berengarii*, & Sacramentariorum nostri temporis Hæresim præformavit, aliosqoe edidit libros, quos *Casimirus Oadinus* in Supplemento *De Scriptaribus Ecclesiasticis* accuratè percenset. Nonnulli post Baronium confundunt hunc Joannem Scotum Erigenam cum *Joanne* Æthelingiæ in Anglia Abbate. Sed in hoc oppidò falluntur. At enim *Joannes* Æthelingiæ Abbas non erat genere Scotus, sed Germano-Saxo, sicut luculeoter demonstrat *Mabillonius* parte II. sæculi IV. Benedictini in Venerabilis *Joannis* Abbatis Æthelingiæ Historico Elogio; è contrà verò Joannes Scotus Erigena è Scotia, seu ex Hibetnia erat oriundus. Qua de causa *Hincmarus* Remeusis Arch. cap. 31. lib. *De Predestinatione*, & *Anastasius* Bibliothecarius in Epistola ad *Caralum Calvum* De Areopagiticis, eorumqoe versione, eum appellant *Scottingenam*, id est, Scotum geoere, & è Scotia seu Hibernia ortum. Præterquàm, quòd Joannes Æthelingiæ Abbas ab *Assero* Scriptore coævo in libro *De Rebus Gestis Alfredi* Angliæ Regis appellatur *Presbyter* ac *Monachus*, & ipsi *Alfredo* Regi à Sacris; at *Joannes Scatus Erigena* à nemine aoctorum noni sæculi *Presbyter* aut *Monachus* dicitur. Hæretici nostri temporis, ut Joanni Scoto Erigenæ, cujus patrocinio gloriantur, utcumque gratificari possint, illum ceu Martyrem Fastis suis adscripserunt, tanquam sui dogmaris defensotem. Sed istud Joannis Scoti Erigenæ Martyrium planè commentitium esse constar, non solùm quia oec Ecclesia Romana cæterarum omnium mater, cujus est vindicare Martyres & proclamare Sanctos, nec ulla alia Ecclesia *Jaannem Scotum Erigenam* Sanctorum Martyrum numero accensuit, sed etiam quia *Berengarii* Hæretici discipuli, quorum maximè intererat, Joannem Scotum Erigenam, cujus errorem sectabantur, laudibus extollere, nunquam tamen prætensum illius martyrium jactàruot, ut optimè observat *Parisius* Canonicus Regularis Ordinis S. Augustini Congregatioois Gallicanæ in suo *De Joanne Scoto* libello. Jure itaque optimo

istud

istud *Joannis Scoti Erigenæ* Martyrium inter aniles fabulas reponi debet.

D. Percensuistine omnes Scriptores, qui nono sæculo in Ecclesia Latina floruerunt?

M. Duos noni sæculi Scriptores Latinos de industria prætermisi, scilicèt *Isidorum Mercatorem*, qui à quibusdam appellatur *Peccator* & *Auxilium*, eò quòd eorum patria ignoretur. *Isidorus Mercator* Epistolas Decretales sub Pontificum Romanorum nomine consarcinavit à *Clemente I.* Romano Pontifice usque ad *Deusdedit*, qui Pontificatum Romanum tenuit anno DCXV. Has tamen Romanorum Pontificum Decretales Epistolas ab Isidoro Mercatore compilatas fatentur omnes ad unum periti Critici genuinas non esse, sed spurias & adulterinas, nosque ex intimis Antiquitatis, Chronologiæ, Criticésque Sacræ fundamentis idem breviter ostendimus in Colloquio secundo in Historiam Trium Priorum Ecclesiæ sæculorum.

Auxilius, qui sub finem sæculi noni claruit, duos scripsit libros *De Ordinationibus Formosi Papæ*, quos primus in lucem edidit doctissimus *Joannes Morinus* Congregationis Oratorii Presbyter ad calcem Operis sui *De Sacris Ordinationibus*. Alium ejusdem *Auxilii* librum, seu *Dialogum* super causa & negotio *Formosi* Papæ exhibet *Mabillonius* Tomo IV. Analectorum.

D. Cum de Scriptoribus, qui nono sæculo in Ecclesia Latina floruerunt, nihil ampliùs tibi dicendum suppetat, quidquid nobis superest temporis in percurrendis Scriptoribus, qui eodem sæculo in Ecclesia Græca celebriores fuerunt, impendere debemus.

M. Sex potissimùm Scriptores in Ecclesia Græca nono sæculo celebres extiterunt, nimirùm *Theodorus Studita*, *Nicephorus*, *Methodius*, *Photius*, *Theodorus Abucara*, & *Leo* cognomento *Sapiens* Imperator, *Basilii* filius. In primis, *Theodorus* sanctitate illustris, Abbas fuit Monasterii, quod *Studium* à *Studio* ejus conditore appellabatur, indeque ipse dictus est *Studita*. Sub Iconomachis Imperatoribus *Leone Armeno*, & *Michaële Balbo*, Ecclesiæ fidem de Sanctarum Imaginum cultu constanter propugnavit, & pro illius causa tormenta, carcerem & exilium infracto animo passus est. Quinque Epistolarum libros scripsit Sanctus *Theodorus Studita*, ex quibus aliquas in Tomum IX. Annal. Ecclesiasticorum inseruit Baronius. Edidit etiam *Theodorus Studita* librum inscriptum, *Parvam Catechesim*, sermones, quos Monachis suis pronunciarat, complectentem; & alterum librum inscriptum, *Magnam Catechesim*, in quo Cœnobii sui instituta exponit, aliaque quædam Opuscula, in quibus paucissima lucem viderunt.

Nicephorus fuit Patriarcha Constantinopolitanus, tamque eximius Sanctarum Imaginum cultus contra Iconomachos defensor, ut post mortem non solùm à Græcis, sed etiam à Latinis Sanctorum Fastis fuerit adscriptus. Varia Opera composuit, *Breviarium* scilicèt *Historicum* de rebus gestis à Mauricii Imperatoris cæde ad Constantini Copronymi annum XXIX. qui Christi fuit DCCLXIX. Edidit insuper *Antirrheticos* tres adversus Iconomachos, quorum aliqua tantùm fragmenta hactenùs in lucem prodierunt, non levi damno Reipublicæ tam Christianæ, quàm litterariæ, ùt ait noster *Combefisius* in Apparatu ad Bibliothecam Concionatoriam pag. 5 1. Digessit quoque idem Nicephorus Chronographiam ab Adamo usque ad Michaëlis Balbi, & Theophili, ejus filii tempora perductam, cui à posteriori quodam Scriptore adjecti sunt Patriarchæ, qui post Nicephorum ad Photium usque Ecclesiam Constantinopolitanam gubernârunt. Hanc Nicephori Chronographiam Græcè & Latinè typis Regiis vulgavit unà cum *Georgii Syncelli* Chronico anno MDCLII. doctissimus noster *Jacobus Goarus* recensitam ad varia exemplaria & eruditis Notis illustratam.

Methodius Patriarcha Constantinopolitanus sanctitate celebris multa pro cultu Sanctarum Imaginum, quem acriter tuebatur, sub Imperatoribus Iconomachis invicta animi constantia passus est. Auctor est Orationis *De Simeone & Anna, quo die Domino in Templo occurrerunt*, ac *de Sanctissima Deipara*, necnon & Orationis *in Ramos Palmarum*, quæ proindè à quibusdam malè attribuuntur alteri Methodio Patarensi Episcopo, Seniori vulgò nuncupato. Composuit etiam Sanctus Methodius Patriarcha Constantinopolitanus *Encomium Sancti Dionysii Areopagitæ & Martyris*, & *Encomium S. Agathæ Virginis & Martyris*. De utroque *Methodio* legendi sunt *Leo Allatius* in Symposio decem Virginum, *Combefisius* in Apparatu ad Bibliothecam Concionatoriam, & *Oudinus* in Supplemento Script. Eccles. Aliud genuinum Sancti *Methodii* Patriarchæ Constantinopolitani Opus, quod inscribitur: *Canon de iis, qui abnegarunt, secundum diversas personas & ætates, & ad Orthodoxam veramque fidem revertuntur*, edidit noster *Jacobus Goarus* in Euchologio Græcorum pag. 876.

Photius, qui, ùt sæpius in præcedentibus Colloquiis diximus, dejecto S. Ignatio legitimo Patriarcha, Sedem Constantinopolitam invasit, & schismatis Ecclesiam Græcam inter & Latinam nequissimus auctor fuit, doctrina claruit non vulgari, & exactissimi judicii Criticus fuit eo præsertim in Opere, quod *Bibliothecam* de libris à se lectis nominavit, in quo tam accuratè, tam perspicaci ingenio, tam doctè, tam liberè de omnibus Scriptoribus Christianis simul prophanisque auctoribus, *Theologis*, *Philosophis*, *Historicis*, *Poëtis*, *Grammaticis* & *Oratoribus* judicat, ut nemo hanc ejus *Bibliothecam* vel semel inspexerit, qui eum Historicum summum, Philosophum absolutissimum, Criticum acerrimum, Oratorem disertissimum, & Theologiam adamussim tenuisse statim non fateatur. Hanc *Photii* Bibliothecam eò pluris faciunt Viri eruditi, quòd in ea multorum librorum fragmenta & excerpta leguntur, quæ alioquin perîssent. Edidit etiam Photius *Nomocanonem* Titulis XIV. comprehensum, quod Canones Apostolorum, Conciliorumque veterum cum legibus Imperatorum Romanorum collatos & in unum digestos Volumine complectitur. VII. Conciliorum Oecumenicorum scripsit Epitomen. Item Tractatum *De Voluntatibus in Christo*, Dissertationes *De Divinitate & Incarnatione* CHRISTI ab *Henrico Canisio* Tomo V. Antiq. Lect. editas. Item *Commentarium in Epistolas S. Pauli*, & Epistolas CCXLVIII. quas

variis de argumentis scriptas è MS. Codice Bodlejano unacum Auctario quinque aliarum ejusdem Photii de rebus in jure Orientalium dubiis publicavit *Richardus Montacutius* è secta Protestantium Pseudo-Episcopus Norvicensis. Inter Epistolas Photii eminet ea præsertim, quæ ad *Michaëlem* Bulgarorum Regem *de Officio Principis* directa est, in qua præclara ad rectam Principis institutionem continentur documenta. Sermonem Photii *in Nativitatem B. Mariæ Virginis* edidit noster *Combefisius* Tomo I. *Auctarii Bibliotheca Patrum Græcorum*. Sed de Photii Operibus si plura scire desideres, consule *Casimirum Oudinum* in Supplemento Script. Eccles. & nostrum *Natalem Alexandrum* Articulo XXV. Capitis tertii *de Scriptoribus Ecclesiasticis noni & decimi sæculi*.

Theodorus Abucara Cariæ Archiepiscopus partibus Photii contra S. Ignatium Patriarcham Constantinopolitanum aliquandiu adhæsit, sed, propalatis Photii fraudibus, ab eo descivit, & in Concilio VIII. Oecumenico ad unitatem rediit, suique delicti veniam impetravit. Tanta fuit eruditione præditus, ut Mahometanos, Judæos, & quosvis sui temporis Hæreticos confutarit. *Disputationes* in modum Dialogorum luculentissimas composuit, quæ ex *Turriani* & *Gretseri* Societatis JESU Theologorum Versione extant in Bibliotheca Patrum Editionis Lugdunensis.

Denique, *Leo* Imperator, cognomento *Sapiens*, id est, *Philosophus*, Præceptorem habuit *Photium*, sub quo immensam bonarum literarum, Artium atque disciplinarum scientiam hausit, pluresque Orationes sacras composuit, quarum indicem ex Codice Vaticano exhibet *Baronius* in Annalibus Eccles. ad annum noongentesimum undecimum. Novem ejus Orationes edidit *Gretserus* Societatis JESU Ingolstadii anno MDC. Noster verò *Combefisius* Tomo I. Auctarii Bibliothecæ Patrum decem *Leonis* publicavit Orationes cum eruditis Notis. Eidem *Leoni* Imperatori alia tribuuntur Opera, & in primis, ut jam observavimus in Colloquio primo in Historiam hujus sæculi noni, *Opus Βασιλικῶν*, id est Regiarum Constitutionum in LX. libros divisum, quod VII. Tomis comprehensum *Fabrotus* Jurisconsultus doctissimus ex MS. Codice Bibliothecæ Regiæ Græcè & Latinè vulgavit. Sed de Viris illustribus, qui nono sæculo in Ecclesia tam Græca, quàm Latina pietate & doctrinâ floruerunt, hæc dicta sufficiant.

D. Nunc, si placet, paululùm requiescamus, dum se maximus æstatis calor frangat, & nos ipsi, quoniam id temporis est, valetudini demus operam. Quamobrem, proximum nostrum Colloquium differamus usque ad exordium sequentis Autumni, quo Etesiarum flatu nimii temperabuntur calores.

COLLOQUIUM VI.

De Doctrina, & Disciplina tam Ecclesiastica, quàm Monastica, necnon de Morali Christiana noni Ecclesiæ sæculi.

M. Attigimus tandem aliquandò Autumnum, anni tempus percipiendis, demetendisque frugibus aptum, & ad resumenda, ob nimium calorem per integrum mensem interrupta nostra in Historiam Ecclesiasticam Colloquia, tempestivum, magis atque idoneum. Age ergo, eâ, quâ par est, diligentiâ in præsenti Colloquio discutiamus omnia, quæ spectant Doctrinam fidei, Disciplinam tam Ecclesiasticam, quàm Monasticam, necnon Doctrinam Moralem noni Ecclesiæ sæculi.

D. Incidi nuperrimè in librum cujusdam Hæretici Calvinistæ, quem non pudet asserere, Christianos noni Ecclesiæ sæculi credidisse, Corpus & Sanguinem Christi Domini reipsâ esse duntaxàt in Cœlo, non in Eucharistia, illamque esse meram figuram Corporis & Sanguinis Christi. Fingit etiam, hanc fidem, quæ de Eucharistia nono Ecclesiæ sæculo apud fideles obtinebat, fuisse sub finem ejusdem sæculi immutatam à *Paschasio Radberto* Monacho Corbejensi, qui invexit novam de præsentia reali Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistiæ Sacramento doctrinam, quæ ab exitu noni sæculi ad exordium usque undecimi omnium hominum mentes, faventibus præsertim decimi sæculi ignorantiæ tenebris, toto terrarum orbe ita pervasit, ut Christiani in sequentibus deinceps sæculis hac recenti Paschasii doctrina unà cum lacte imbuti, illam ceu veram confidenter obtruserint, mordicusque retinuerint. Certè, dum legi hoc tam malè consarcinatum istius Hæretici figmentum, omnique veritatis specie destitutum, quo mutationem circa fidem Eucharistiæ post nonum sæculum in omnium Christianorum animis factam ineptè fabulatur, à risu temperare haud potui, certissimè sciens, doctrinam fidei esse prorsùs invariabilem, nullique temporum vicissitudini obnoxiam, subindeque doctrinam, quam de præsentia reali Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia nunc firmiter credit & constanter profitetur Catholica Ecclesia, non à *Radberto Paschasio* Monacho, qui nono sæculo florebat, prodiisse, sed à Christo Domino profectam ad nos usque perpetua sibique semper constante Patrum traditione fuisse propagatam. Huic Catholicæ Fidei, ceu sacræ Anchoræ immobiliter adhæreo, nec dubito, quin tam insulsum Hæreticorum commentum à Catholicis Scriptoribus fuerit jam confutatum multis argumentis, quorum nonnulla, quæ erunt ad meum captum magis accommodata, à te nunc audire cupio.

M. Hoc figmentum, de innovatione fidei circà Eucharistiam, nono Ecclesiæ sæculo à Paschasio Radberto factâ, in solo cerebro *Albertini, Claudii*, & *La Roque* sectæ Calvinianæ Pseudo-Ministrorum natum, adeò absurdum est, & ab omni veri specie alienum, ut stipitem esse oporteat eum, qui illud sibi, aut aliis persuadere posse arbitretur. Enim verò, præterquam quòd *Paschasius Radbertus* nihil omninò in fide & doctrina de Eucharistia nono Ecclesiæ sæculo immutavit, sed solùm avitam fidem & doctrinam Scripturæ Sacræ & SS. Patrum de præsentia reali Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistiæ Sacramento clariori uberiorique stylo exposuit, ut jàm in præcedentibus Colloquiis sat superque ostendimus, certum est etiam, hanc innovationem in fide & doctrina de Eucharistia, quam ab exeunte nono sæculo ad initium usque undecimi

sæculi factam comminiscuntur Hæretici, puramque fabulam esse, quam Catholici Viri doctissimi omoi argumentorum genere explosérunt. Ecquis, amabo, tam bonus, ut credat Orbem totum, si (ut dictitant isti Calviniani Pseudo-Ministri) sæculo nono credidisset, Corpus & Sanguioem Christi non aliter existere in Eucharistiæ Sacramento, ad eam postea doctrinam sensim sine sensu traduci potuisse, quæ alteri è diametro opposita Corpus & Sanguinem Christi esse realiter in Eucharistia profitetur, omnesque noni & decimi Ecclesiæ sæculi Antistites, Presbyteros, Clericos & Monachos, Principes, & Laicos taoi stupendam oovitatem, tam novam & insolentem doctrinam, tam imperviam rationi, tam sensibus adversam, qua Religionis & fidei fundamenta coovelli Calvinistæ plenis buccis inclamant, nbviis, ut ajunt, ulnis, tam facile excepisse, pristinamque fidem absque ullo vel oimumo scrupulo abjecisse, nemine reclamante, immo nec advertente, nullis expugnantibus Ecclesiæ Pastoribus, nec obsistentibus Principibus religinsissimis, & in utramvis aurem dormieotibus Viris Sanctissimis, quibus IX. sæculum abundasse vidimus in superiori Colloquio, multosque in sæculo decimo floruisse ostendemus in nostris Colloquiis in Historiam decimi Ecclesiæ sæculi. Profecto, incredibile prorsus est, tot Episcopos, Abbates, Presbyteros, Clericos, Monachos & Principes in diversis Orbis partibus dispersos, doctrina ac pietate conspicuos, fidei ac Christianæ doctrinæ tuendæ ac promovendæ studiosos, ultro passos fuisse, ut prisca fides, qua nihil antiquius solent habere homioes, impune adulteraretur, & tanquam canes non valentes latrare, siluisse, obmutuisse, dissimulasse, nefandaque socordia permisisse, ut nova iotroduceretur hæresis. Præterea, legimus in Historia Ecclesiastica, quod statim ac aliqua Hæresis pullulare ac disseminari cœpit, gravissimi semper in Ecclesia tumultus exciti sunt, idque ne ab antiquis Hæresibus, quæ pacem Ecclesiæ haud parum perturbarunt, exempla altius repetamus, manifesto liquet in sectis Lotherana & Calviniana. Cogita enim, quæso, quos turbines, & quas tragœdias Lutherana Hæresis in Geroiania, & Calviniana secta in Galliis concitarint, ubi primum sacrilegum caput extulerunt. Quot inter Theologos disputationes excanducriot, qnot libri à variis partibus magno animosum æstu editi io vulgus sparsi fuerint, quot Ecclesiæ fulmina adversus enatas illas Hæreses intonuerint, quot Concilia ad illas gliscentes profligandas variis in locis congregata fuerint, quot postremo funesta & intestina bella obstinatæ illæ circa fidei dogmata dissensiones in Imperio, in Galliis, & in Rebuspublicis inflammavetint. Et post hæc, si superis placet, jam citati Pseudo-Ministri Calviniani persuadere poteruot Viris eruditis, immutationem in fide & avita doctrina Ecclesiæ circa Eucharistiam ab exeunte nono sæculo ad exordia osqoe ondecimi factam fuisse absque tumultu, sine contentione, nollum ad illam novam doctrinam exsciodendam, antequam latios serperet, coactum esse Concilium, omnesque in re tanti momenti dissentientes simul communicasse, habitasse, aut pacifice, oullis simultatibus, nullis odos exacerbatos convixisse. Denique, nemo nescit, Christiaoam Religionem persecutionihus, prædicationibus, disputationibus, scriptis, miraculis, martyriis fundatam & confirmatam fuisse, hisque opus fuisse ad vincendam sensuum, rationis, & Philosophiæ oppugnationem, ad domandam Judæorum pervicaciam, ad tollendam renitentium Ethnicorum cæcitatem, ad evertenda superborum ingeniorum præjodicia. Et erit aliquis tam credulus, ot suum io animom indocat, immutationem io fide & in doctrina circa Eocharistiam fieri potuisse, pace Ecclesiæ Regnorumque haud minimum turbata, eamqoe sine strepitu, sine altercationibus, absqoe scriptis & prodigiis, altumque circa res fidei indormientibus singulis Ecclesiæ Pastoribos, omnium animos occupasse? itane à fide Patrum discedere proclive est? itane dogmata summam Religioois spectantia, quibus semel sunt imbuti animi, tam facile abjiciuntur? nollus plane dubito, quin judicio, sensuque commoni nuncium ille omnino remiserit, qui tam putido commento præbuerit assensum. Apage ergo tam insulse procusam fabulam, quam Clarissimus *Antonius Arnaldus* Doctor Sorbonicus toto libro IX. Voluminis primi Gallice scripti *de perpetua fide Ecclesiæ circa Eucharistiam* adversus Pseudo-Ministrum *Claudium* aperte falsi convincit, & de qua nos in Cnlloquiis in Historiam undecioi sæculi agendo de *Berengarii* Hæresi plura, auxiliaote DEO, dicemus.

D. Invictum sane & palmare protulisti argumentum, quod Hæreticorum jugulum petit, & fabulam ab ipsis excogitatam de innovatione in fide & doctrina circa Eucharistiam à nono præcipitante sæculo ad primordia osque sæculi XI. iotroducta solide refellit. Perge ergo nunc, si placet, aliorum, quæ in Ecclesia Catholica credenda proponuntur, fidei dogmatum consensionem cum doctrina noni sæculi demonstrare, ut iode constet, quam falso Hæretici, qui postremis hisce temporibus Reformatorum nomen immerito ambiunt, in suis tutandis erroribus antiquitate glorientor.

M. Nooo Ecclesiæ sæculo omnes ad unum Christiani Deum, unum esse in natura, & trinum in Personis, juxta omnium sæculorum fidem constanter profitebantur. Baptismi necessitatem ad delendom peccatum Originale ad omoes omnino Adami posteros propagatum admittebant. Gratiam medicinalem Christi Servatoris nostri ad singulos pietatis actus prorsus necessariam esse credebant, moltique inter Latinos hujus sæculi iosignes Scriptores, potissimum in Galliis, strenue pro tuenda doctrina Sancti Augustini de gratuita Prædestinatione, & de Gratia se ipsa efficaci decertarunt, doctissimosque libros ediderunt, sicut jam ostendimus. Processionem Spiritus Sancti à Patre, Filioque contra Photiom, & Græcos Schismaticos Latini acriter propognarunt. Coltum Sanctis Imaginibus esse exhibendum asserebant tam Græci, quam Latini, & quamvis Græcos inter & Latinos, quantum ad modom colendi Sanctorom Imagines, aliqoa nono sæculo exarserit contentio, attamen quantum ad sobstantiam coltos, videlicet quod aliquis cultos religiosus Sanctorum Imaginibus deferendus esset, concors erat omnium cum Græcorum, tum Latinorum sen-

tentia, sicut in præcedentibus Colloquiis contra Hæreticos nostri temporis Iconomachos commonstravimus. Reliquias Sanctorum maxima veneratione prosequebantur Christiani noni Ecclesiæ sæculi, uti facile colligitur ex eo, quo erant affecti, studio transferendi Corpora Sanctorum, eaque ob incursionem Barbarorum sollicitè occuliandi. *Eginhardus* in Historia, quam scripsit, *de Translatione Sanctorum Martyrum Marcellini & Petri* facta anno DCCCXXVIII. refert in libris tertio & quarto varia miracula patrata diversis in locis Germaniæ, quibus Reliquiæ illorum Sanctorum concessæ sunt, & sub finem libri quarti adjecit idem *Eginhardus* Translationem Sanctorum *Proti & Hyacinthi* Martyrum, in qua itidem translatione complura edita sunt miracula. *Bollandus* ad diem III. Januarii Vitam Sanctæ *Genovefæ* Virginis, cujus Corpus Parisiis in Monasterio eidem Sanctæ dicato, quod hodie est Canonicorum Regularium Sancti Augustini, asservatur, ab antiquo Authore scriptam refert, cui subjunguntur miracula hujus Sanctæ ab Auctore Anonymo descripta, ibidemque, relatis miraculis, quæ edidit Corpus Sanctæ Genovefæ, dum ob Normannorum in Urbem Parisiensem irruptionem alio translatum est anno DCCCXLV. narrantur postea alia miracula, quæ facta sunt, quando Parisiensibus cura bellorum solutis, Corpus Sanctæ illius Virginis ad Urbem Parisiensem, exultantibus & occurrentibus populorum turbis, reductum est. Translatum est etiam anno octingentesimo sexagesimo quarto ob metum incursionis Normannorum in Gallias Corpus Sanctæ *Faustæ* Virginis & Martyris in *Cellam*, seu, ut hodie loquimur, in Prioratum Arnensem, *ubi immensa beneficia sanitatum, Domino in Sanctis suis operante, mirabiliter fiunt usque in hodiernum diem*, inquit Auctor Anonymus *Historiæ Translationis Reliquiarum Sanctæ Faustæ Virginis & Martyris ex Vasconia in Cellam Arnensem*, quæ historia exhibetur à Mabillonio part. II. sæculi IV. Benedictini. In Gallias eodem anno DCCCLXIV. ob metum Normannorum Gallias infestantium translatum est Corpus Sanctæ *Reginæ Virginis & Martyris de Alesia Civitate apud Flaviniacum Castrum*, seu Cœnobium, sicut legitur in Chronico Virdunensi Tom. I. Bibliothecæ Labbeanæ relato. Hæc Sancta colitur in Martyrologio Romano die VII. mensis Septembris. Denique, multas Sanctorum reliquias in Galliis nono Ecclesiæ sæculo ob grassationes Normannorum, qui ferro flammaque in Monasteria, sacras Ædes, & Corpora Sanctorum atrociter sæviebant, fuisse alio transportatas, atque magna cura & Religione reconditas, testatur ad annum DCCCXLVI. Auctor Chronici *de Gestis Normannorum in Francia*, quod à *Duchesnio* Tom. II. publicatum est.

D. Viden plane doctrinam, quam nunc profitetur Sancta Ecclesia Catholica, summam cum doctrina, qua Christiani noni Ecclesiæ sæculi erant imbuti, consensionem habere, ac subinde diris devovendos esse nostri temporis Hæreticos, qui vetera Religionis dogmata, tot jam fixa & fundata sæculorum consensu, in privatis, in publicis congressibus, in tenebris & in luce, verbo & scripto subruere, suæque doctrinæ ex omni errorum colluvie conflatæ & omnibus Ecclesiæ fulminibus inustæ virus spargere, ac longe lateque totis viribus diffundere adnituntur. Verum, ne quid dissimulem, duas hic breviter subjiciam difficultates, quas circa duo Capita doctrinæ noni Ecclesiæ sæculi spectantia mihi nuperrime proposuit vir quidam eruditus, quibus diluendis cum impar sim, tua certe opera indigeo, ut me ab illis extricare possim. Prima difficultas est circa confessionem Sacramentalem, seu Auricularem, quam nunc ad obtinendam remissionem peccatorum Sacerdoti necessario fieri debere constans est omnium Catholicorum doctrina. At nono Ecclesiæ sæculo, ut dicebat vir ille eruditus, aliqui extiterunt Catholici, qui asserebant, soli Deo Confessionem esse faciendam, idque confirmabat auctoritate Concilii Cabilonensis secundi nono sæculo celebrati, seu an. DCCCXIII. quod Canone XXXIII. hæc habet: *Quidam Deo solummodo confiteri debere peccata dicunt, quidam vero Sacerdotibus confitenda esse percensent, quod utrumque non sine magno fructu intra Sanctam fit Ecclesiam.* Præterea ex Canone XXXII. ejusdem Concilii observabat vir ille eruditus, inter eos, qui nono sæculo docebant, Confessionem Peccatorum Sacerdoti esse faciendam, extitisse quosdam, qui negabant, omnia peccata Sacerdoti esse declaranda. Quæ doctrina, ut nemo non videt, diversa plane est ab ea, quæ nunc de Confessionis Sacramentalis integritate obtinet in Ecclesia Romana. Altera difficultas versatur circa formam Baptismi, quam in his verbis Evangelicis: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*, Ecclesia nunc docet esse sitam, ita, ut si quis in Ecclesia Latina inter baptizandum alia forma uteretur, Baptismus censeretur omnino invalidus. Porro, hæc præsentia Ecclesiæ doctrina, ut ajebat vir ille eruditus, nono sæculo necdum erat recepta tanquam ad fidem spectans, quandoquidem *Nicolaus I.* Pontifex Maximus, juxta ac doctissimus in suis Responsis ad Consulta Bulgarorum asserit, baptizatos à quodam, de quo nesciebatur, an Christianus, an Paganus esset, *non esse denuo baptizandos, si in nomine Sanctæ Trinitatis, vel etiam in nomine Christi baptizati sunt. Unum quippe idemque est, ut Sanctus exponit Ambrosius.* Hæc sunt ipsissima Summi illius Pontificis verba, quæ, ne è memoria exciderent, in istis Codicillis exscribere curavi. Tuum nunc est, utrique nodo dissolvendo aptissimum adhibere cuneum.

M. Utraque difficultas, quam tibi proposuit vir ille eruditus circa duo Capita ad doctrinam noni Ecclesiæ sæculi pertinentia, facili negotio dilui potest. Et primo, quod spectat Confessionis sacramentalis usum, aperte colligitur ex laudato Concilio Cabilonensi secundo, eum fuisse nono sæculo in Ecclesia receptum. Canone siquidem trigesimo secundo Patres illius Concilii graviter perstringunt eos, qui, *dum peccata sua Sacerdotibus confitentur, non plene id faciunt.* Declarant insuper ibidem, confitenda esse singillatim peccata tum *ea, quæ per corpus gesta sunt, tum ea, quibus in sola cogitatione delinquitur.* & ideo sanciunt, instruendum esse Pœnitentem, *ut de octo principalibus vitiis, sine quibus in hac vita difficile vivitur, confessionem faciat.* Quid, quæso, clarius, & ad stabiliendum Confessionis Sacramentalis, seu Auricularis usum

atque

atque integritatem efficacius dici possit, certe non video. Sed, inquis, extiterunt aliqui nono Ecclesiæ sæculo, qui asserebant, soli Deo peccatorum confessionem esse faciendam. Id non inficias eo, sed eos, qui ita sentiebant, errasse contendo, quorum tamen error Ecclesiæ non est adscribendus, quia longe plures Catholici Scriptores doctrina & pietate celeberrimi hunc errorem, qui paucorum fuit, data opera nono sæculo impugnarunt. Quamobrem, sicut error vel Millenariorum, vel Rebaptizantium, quem olim nonnulli in Ecclesia, his quæstionibus nec dum plene eliquatis, & ante solemne Ecclesiæ judicium propugnarunt, non tribuitur Ecclesiæ, quia major & nobilior Ecclesiæ pars utrumque errorem omni ævo impugnavit, ita etiam error eorum, qui nono sæculo existimabant, sufficere ad remissionem Peccatorum Confessionem soli Deo factam, Ecclesiæ attribui minime debet, quia hic error paucos nactus est patronos, à pluribus fuit confutatus, ac tandem in Conciliis Generalibus Lateranensi IV. & Tridentino confixus est decretorio Ecclesiæ judicio. Cæterum, quamvis fatear, errasse eos, qui nono Ecclesiæ sæculo usque ad Concilium Generale Lateranense IV. sub Innocentio III. anno MCCXV. celebratum, Confessionem Sacerdoti factam non esse necessariam ad obtinendam remissionem peccatorum senserunt, quos inter etiam post sæculum nonum numerantur *Petrus Lombardus* Magister Sententiarum, & *Gratianus*, illos tamen hæreticos fuisse pronunciare non ausim, quia id temporis licet eorum sententia falsa & erronea esset, nondum tamen solemni Ecclesiæ judicio erat condemnata. Sic censet Sanctus Thomas, qui Textum Magistri Sententiarum exponens lib. IV. Distinct. XVII. hæc habet: *In talibus antequam determinetur per Ecclesiam, quod ex iis sequatur aliquid contrarium fidei, non judicatur hæresis esse: & sic Magister, & Gratianus hoc pro opinione ponunt, sed nunc post determinationem Ecclesiæ sub Innocentio III. factam, hæresis reputanda est.*

Ad alteram quod spectat difficultatem, quæ tibi circa formam Baptismi proposita est, respondet Bellarminus lib. IV. de Romano Pontifice cap. XII. Nicolaum I. Summum Pontificem *non definiendo quæstionem de fide illud dixisse, sed solum, ut Doctorem particularem exposuisse obiter opinionem suam. Nam quod ille intendebat docere in illo Canone, non erat de forma baptismi, sed tantum de Ministro, de quo interrogatus fuerat. Itaque postquam responderat & definierat, Baptismum esse ratum, etiamsi à Judæo vel Pagano detur, quæ erat præcipua quæstio, addidit obiter: Baptismum esse ratum, sive in nomine trium Personarum, sive in nomine solius Christi detur. Quæ sententia falsa quidem est, meo judicio, non tamen hæretica.*

Verum, ut cordate fatear, nunquam ipse adduci potero, ut credam, Nicolaum I. doctissimum Pontificem circa formam Baptismi tam clare in sacris litteris, & in perpetua SS. Patrum traditione expressam potuisse, etiam ut Doctorem particularem, errare. Existimo itaque ipse, Nicolaum I. qui opinioni S. Ambrosii se inhærere diserte profitetur, tantummodo voluisse, Baptismum collatum in nomine Christi non excludere alias Sanctissimæ Triadis Personas, adeoque intelligendum esse datum in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, quia, ut inquit Sanctus Ambrosius lib. I. *De Spiritu Sancto* cap. 3. *Sicut qui benedicitur in Christo, benedicitur in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, quia nomen unum est, potestas una: ita etiam ubi aliqua operatio Divina aut Patris, aut Filii, aut Spiritus Sancti designatur, non solum ad Spiritum Sanctum, sed etiam ad Patrem refertur & Filium, nec solum ad Patrem, sed etiam ad Filium refertur, & Spiritum Sanctum.* Non posse autem in Collatione Baptismi aliquam Sanctissimæ Trinitatis Personam excludi, aperte declarat idem Sanctus Doctor in libro *De iis, qui Mysteriis initiantur* cap. 4. ubi hæc habet: *Credit Catechumenus in Crucem Domini JESU, quia & ipsa signatur; sed nisi baptizatus fuerit in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, remissionem non potest accipere Peccatorum, nec spiritalis gratiæ munus haurire.* Addo etiam, S. Ambrosium, in cujus sententiam abiit *Nicolaus I.* Pontifex Maximus, ita Baptismum in nomine JEsu Christi collatum interpretari, ut iis verbis Baptismum significari doceat, non qui à Joanne Baptista, sed qui à Christo Domino institutus est sub hac præscripta forma: *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Ita S. Ambrosium explicat Concilii Tridentini Catechismus his verbis: *Quamquam dubium fortasse videri potest, an hujusmodi forma* (scilicet in solo nomine Christi) *Apostoli aliquem baptizaverint? Si Ambrosii, Basilii, gravissimorum Patrum auctoritatem sequi volumus, qui ita Baptismum in nomine Christi interpretati sunt, ut dixerint, iis verbis significari Baptismum, non qui à Joanne, sed qui à Christo traditus est, tametsi à communi, & usitata forma, quæ trium Personarum nomina continet, Apostoli non discederent.* Itaque, quemadmodum S. Ambrosius ab errore de Baptismo in solo Christi nomine collato vindicatur, ita eumdem errorem amoliri debemus à *Nicolao I.* sanctissimo, & eruditissimo Pontifice, qui duntaxat à nobis jam explicatam S. Ambrosii sententiam suo calculo approbare videtur. Sed de Doctrina Christianorum noni sæculi satis hactenus dictum sit.

D. Tuis perdoctis Responsis, dubia, quæ circa quædam Capita doctrinam noni sæculi spectantia mihi ingesserat vir ille eruditus, tam luculenter enucleasti; ut nemo me in præsentia impune lacessere possit, pleneque intelligam, doctrinam, quam altis defixam radicibus nunc tenet S. Mater Ecclesia, omnino consentire cum doctrina noni sæculi, nihilque in his, quæ credenda proponit, fidei dogmatibus immutatum aut innovatum fuisse. Expedit modo, ut Disciplinæ tam Ecclesiasticæ, quam Monasticæ, quæ nono sæculo viguit, compendiosam tradas notitiam, hoc est, ea summatim perstringas, quæ ad Sacramentorum administrationem, ad Primates, Metropolitanos, Episcopos & Clericos, nec non Monachos & Sanctimoniales spectant, quorum omnium explicatione speciem & formam Disciplinæ noni Ecclesiæ sæculi haud leviter adumbrabis.

M. In administratione Sacramentorum eadem nono Ecclesiæ sæculo viguit Disciplina,

quæ

quæ in præcedentibus Ecclesiæ sæculis frequentari solebat. Baptismus in trina immersione conferebatur, duoque Baptismi solemnis tempora, Pascha videlicet & Pentecostes, observabantur. Sub utraque specie sacra Communio Laicis concedebatur, quam disciplinam postea ob varia emergentia pericula prudenter antiquavit Ecclesia. Hostiæ consecratæ in Columbis suspensis in Ecclesiis asservabantur, quæ ad ægrotos deferebantur, ut juxta antiquum Ecclesiæ morem, sacro Viatico ante mortem reficerentur. Mos erat, ut, infirmitate depressi, id est, graviter ægrotantes, primum Confessione sacramentali peccata expiarent, dein, Sacramento extremæ Unctionis munirentur, antequam desperata valetudo esset; demum, ubi imminere prævidebatur obitus, fieret animæ commendatio, & sacra Communio, seu Viaticum, Christiano propediem morituro porrigeretur. Quod autem postea sacra Communio in infirmis præmissa sit Extremæ Unctioni, jamque à pluribus sæculis mos ille in Ecclesia Latina invaluerit, ut Viatico Corporis & Sanguinis Christi reficiantur infirmi, & postea sacro Extremæ Unctionis oleo inungantur, ubi imminet obitus, mera disciplinæ mutatio fuit, ex qua contra Extremæ Unctionis Sacramentum nihil omnino extundere possunt Hæretici nostri temporis.

Primates, post Romanum Pontificem, qui est Vicarius Christi, Caput, & Rector universæ, qua late patet, Ecclesiæ, principem locum in Occidente nono sæculo obtinebant. Duos Primates in Galliis nono sæculo Summi Pontifices instituerunt, quorum primus fuit *Drogo* filius Caroli Magni Imp. & Episcopus Metensis, qui anno DCCCXLIV. à Sergio II. Romano Pontifice Primatum in Gallias & Germaniam obtinuit. Hæc nova *Drogonis* dignitas cum in Concilio Vernensi II. eodem anno celebrato proposita fuisset, responderunt Patres Canone XI. *De Prælatione Reverendissimi Drogonis definire aliud non audemus, nisi expectandum, quam maximus cogi potest, Galliæ, Germaniæque Conventum, & in eo Metropolitanorum, reliquorumque Antistitum requirendum esse consensum, cui resistere nec volumus, nec valemus, nobis tamen, si quid committi potest, & non alia, quam quæ prætenditur, latet causa, illi potissimum convenire videtur, qui communione Sacerdotii nobis, & excellentiæ vestræ* (Carolum Calvum Regem alloquuntur) *propinquitatis privilegio sociatur.* Hic Primatus personale Privilegium fuit Drogoni concessum à Sergio II. quod tamen suum effectum sortiri non potuit, intercedentibus Galliarum & Germaniarum Episcopis, & ipsomet *Dragone* modeste cedente, ut testatur *Hincmarus* Episcopus Remensis in Epistola XLIV. cap. 30. ubi hæc habet: '*Quod affectu ambiit*, seu Drogonus, *effectum non habuit, & quod efficacia usu, non consentientibus, quibus intererat, obtinere non potuit, patientissime, ut eum decuit, toleravit, ne scandalum fratribus Consacerdotibus generaret, schisma in Sanctam Ecclesiam introduceret. Quem tantæ generositatis ac dignitatis virum quisque nostrum imitari debuerat, ne indebite appeteret, quod non habebat, qui sine contentione exequi non potuit, quod adeptus fuerat.*

Drogone felicior fuit *Ansegisus* Senonensis Archiepiscopus, qui post mortem *Lotharii* Imp. missus à *Carolo Calvo* Romam, induxit Joannem Octavum Romanum Pontificem, & Italiæ Primores, ut Imperium Carolo Calvo deferrent. Quo factum est, ut Carolus Calvus ejus ministerio Imperium adeptus, eique gratias rependere volens, ab eodem Summo Pontifice litteras obtinuerit, quibus Primatus in Galliam, & Germaniam cis Rhenum *Ansegiso* Archiepiscopo Senonensi, ejusque successoribus confertur. Has Joannis Octavi Pontificis Maximi litteras, quæ in Concilio Pontigonensi anno DCCCLXI. recitatæ fuerunt, exhibet *Sirmondus* tom. III. Concil. Galliæ. Archiepiscopi Senonenses gaudent adhuc in Galliis Primatis titulo. Sed hic titulus est magni dumtaxat nominis umbra, & inane quoddam dirutæ antiquæ dignitatis monumentum. De hoc Senonensi Primatu legendi sunt noster *Natalis Alexander* Cap. V. artic. 1. §. III. in Hist. IX, & X. Ecclesiæ sæculi, & *Gerardus Du Bois* in Historia Ecclesiæ Parisiensis, lib. 8. cap. 1.

A Primatibus progrediamur ad Metropolitanos, quorum privilegia à Sedis Apostolicæ auctoritate derivari, & ab eadem confirmari docet *Hincmarus* Remensis Archiepiscopus in Opusculo LV. Capitum adversus Nepotem suum *Hincmarum* Laudunensem Episcopum cap. xxxv. & in Epistola xxxvi. ad eumdem. Quamobrem, nono Ecclesiæ sæculo novarum Metropolitanarum Sedium erectiones fiebant auctoritate Romanorum Pontificum, ut testatur Auctor Vitæ *Sancti Remberti* Bremensis Episcopi apud *Surium* die IV. Februarii Cap. IX. Metropolitanorum auctoritas in hoc sita erat, quod ad ipsos de jure spectaret Episcoporum sibi subditorum supplere negligentiam in Collatione Beneficiorum, eorum vitam & famam observare, illos confirmare, examinare & consecrare, ipsos, non expectata Synodi Provincialis, vel Nationalis sententia, corrigere, si quid contra Canones & Apostolicæ Sedis Decreta committerent; causas illorum judicare in Synodo, vel per Episcopos Judices; Concilia Provincialia convocare & his præesse; suas Provincias visitare, & pravas in eis insolitas consuetudines, opportunis adhibitis remediis, exstirpare. Defuncto Episcopo, Metropolitanus *Visitatorem* Ecclesiæ viduatæ Pastore præficiebat, Electionem alterius Episcopi juxta Canones fieri jubebat, & si in partes distraherentur eligentium vota, eum eligebat & consecrabat Episcopum, qui majoribus ad ordinationem suscipiendam studiis juvabatur & meritis, eumque, an digne Episcopali oneri ferendo par esset, sedulo examinabat. Metropolitanis ita subditi erant Episcopi suffraganei, ut ad Synodum, vel ordinationem celebrandam ab ipsis vocati adire deberent, nec ex sua Provincia exire, Officium in Aula Principis, aut Beneficium quodvis citra Metropolitanorum licentiam obtinere possent. Tenebantur etiam Episcopi suffraganei in causis dubiis & obscuris Metropolitanum consulere, in Diœcesibus tamen Comprovincialium Episcoporum nihil Metropolitanus agere poterat, nisi ex præscripto Canonum; unde Nicolaus I. Pontifex Maximus in Epistola ad *Rodulphum* Bituricensem Episcopum admonet ipsum, quod *Primates, vel Patriarchæ nihil privilegii habeant præ cæteris Episcopis, nisi quantum sacri Canones concedunt, & prisca consuetudo illis contulit;*

sulit ;

tulit ita ut secundum Nicænas regulas sua privilegia serventur Ecclesiis. Metropolitanæ dignitatis insigne erat *Pallium*, quod ad Regum commendationem Summi Pontifices ad Metropolitanos, & nonnunquam ad simplices Episcopos in præmium meritorum mittere solebant. Falsò itaque asserit *Petrus de Marca*, Romanos Pontifices summam in mittendis *Palliis* ad Episcopos Gallicanos adhibuisse curam, ut jus Metropoliticum, quod ad illos juxta vigorem Canonum pertinebat, otiis videretur à Vicariatu Sedis Apostolicæ, & ut eis novum jugum, novamque servitutem imponerent, necessitatem nimirùm promittendi obedientiam Sedi Apostolicæ. Sic enim loquitur prædictus Auctor libro VI. de Concordia *Sacerdotii & Imperii* capite sexto: *Optabant sanè olim Summi Pontifices, ut omnes Metropolitani, qui ad eorum Patriarchatum pertinebant, aliquod confirmationis genus à Sede Apostolica acciperent. Verùm, quia ubique receptum erat, consecrationes fieri posse extra Italiam absque eorum consensu, vim ei legi palàm afferre noluerunt; sed Metropolitanos rei cujusdam nova miraculo velut obstupefecerunt, quæ in initio magnifica, paulatim tamen antiquam eorum libertatem per cuniculos fregit, & Synodorum Provincialium auctoritatem pessundedit. De Pallii usu loquor.* Id, inquam, à *Petro de Marca* falsò asseri ex eo maximè liquet, quod tantùm abest, ut Summi Pontifices curam in mittendis ad Gallicanos Præsules Palliis adhibuerint, ut potiùs ferventibus Regum precibus & ardentibus Episcoporum votis inducerentur ad usum Pallii Episcopis concedendum. Quod si Romani Pontifices per usum Pallii novam servitutem Episcopis imponere intendissent, omni procul dubiò nec Reges in gratiam Metropolitanorum suorum unquam istud Pallium à Romanis Pontificibus postulassent, nec Metropolitani novam, & insolitam hanc servitutem sibi imponi passi fuissent, nedum ambiissent. Promittebant quidem Metropolitani & Episcopi, qui Pallium obtinebant, obedientiam Romano Pontifici, utpote Christi Vicario, sed nemo dixerit, hanc omni ævo præstitam obedientiam appellari debere servitutem, cùm potius necessarium sit officium, quo Metropolitani & Episcopi sese juxtà sacros Canones exsolvere debent, obediendo Romano Pontifici, ad quem ratione sui Primatus, quem habet ex jure divino, spectat Canones per universum Orbem executioni mandare, eos, dùm exigit Ecclesiæ necessitas, vel utilitas, moderari, ab iis dispensare, eorumque infractores ac perduelles coërcere, punire & in ordinem redigere. Jure merito explodi itaque debet hæc nova *Petri de Marca* Archipræsulis Parisiensis opinio, quæ veritati contraria est, & Romanis Pontificibus injuriosa.

Circà Episcopos hæc Disciplina nono Ecclesiæ sæculo observari solebat. In primis, Episcoporum Electiones in Germania, Gallia, & Anglia juxtà sacros Canones liberæ erant, & à Metropolitanis, prævio examine, confirmabantur, sicut sancitum est Canone septimo Concilii Valentini III. in Galliis celebrati an. DCCCLV. Aliquando tamen Episcoporum, aut Archiepiscoporum Electiones confirmabantur, vel rescindebantur à Romanis Pontificibus, idque in his casibus contingebat. Primò, cùm Metropolitani jure suo abutebantur, confirmando scil. contrà Canones. Secundò cùm dispensatione opus erat, sic *Vulfandi* Bituricensis Archiepiscopi electionem *Nicolaus I.* ut confirmaret, à Rege *Carolo Calvo* rogatus est. Tertiò, cum Metropolitanus officio suo non fungebatur, sic Joannes VIII. Pontifex Maximus *Optandum* confirmavit, consecravitque Episcopum Genevensem, quia *Otramnus* Viennensis Metropolitanus *Bosoni* Regi Arelatensi addictus ejus confirmationem & ordinationem studio partium abreptus datâ operâ procrastinabat. Episcopi in suis Ordinationibus observantiam Canonum & obedientiam Metropolitano suo pollicebantur, Metropolitani verò eam Summo Pontifici exhibendam profitebantur. Episcopatu cedere, nisi gravissimas ob causas, Episcopis non licebat. Amor tamen solitariæ Vitæ nonnullos noni sæculi Episcopos ad suas relinquendas Ecclesias pellexit, ut constat exemplo *Leidradi* Lugdunensis Archi-Episcopi, qui anno DCCCXV. Suessione in Monasterio *S. Medardi* Vitam Monasticam profiteri cœpit, & in ejus locum *Agobardus* ejusdem Ecclesiæ Chorepiscopus suffectus est, teste *Adone* in Chronico. Resignationem Episcopatuum in favorem aut assumptionem Coadjutoris, nisi evidenti necessitate aut utilitate Ecclesiæ, non permittebat Ecclesiastica noni sæculi disciplina, sicut nec translationem Episcoporum ab una Sede ad aliam. Quam in rem, præter multa alia exempla, quæ afferri possunt, in promptu est exemplum *Formosi* Papæ, cui ejus hostes vitio verterunt, quòd à Portuensi Ecclesia ad Romanam Sedem migrâsset, eidemque emortuo, ut jam observavimus, exprobravit Stephanus VII. Papa his verbis: *Cum Portuensis esses Episcopus, cur ambitioso spiritu Romanam universalem Sedem usurpâsti?* Pluralitatem Beneficiorum in Episcopis vetabat noni sæculi disciplina, negari tamen non potest, aliquos fuisse noni sæculi Episcopos, qui plures Abbatias possederunt, qua in re, cùm se contra sacros Canones gesserint, laudari minimè debent, nisi fortè illas Abbatias acceperint, ut eas à sæcularium hominum invasionibus, quæ id ætatis satis frequentes erant, vindicarent, ac tuerentur. Episcopis in propriis suis Ecclesiis residendi necessitas nono sæculo imposita erat, à qua tres dumtaxat rationes eos legitimè dispensare poterant. Prima erat, profectio Romam devotionis ergò, aut Summi Pontificis jussione. Altera ratio erat obsequium Principis non spontè quæsitum, sed impositum. Tertia ratio Episcopos à Residentia legitimè dispensans erat legatio à Romanis Pontificibus, aut à Regibus demandata. Maxima erat sæculo nono Episcoporum jurisdictio. Nam præterquam quòd Carolus Magnus Imperator sub gravissimis pœnis edixit, ut in causis Canonicis, videlicet in vitiorum emendatione, Pœnitentiæ inflictione, promotione divini cultûs, & executione Disciplinæ Ecclesiasticæ omnes Episcopis obtemperarent, causæ etiam civiles & criminales Clericorum erant examini ac judicio Episcoporum reservatæ. Jus Nominationis ad Beneficia, præcipuè ad Regimen Parochiarum, etsi nono sæculo esset penes Patronos, seu Ecclesiasticos, seu Laicos, collatio tamen erat in potestate Episcopi, ita ut si indignum Patronus præsentaret,

vel intra certum tempus Eccleſiæ vocanti non provideret, jus devolutum eſſet ad Epiſcopum, qui digniorem inſtituere debebat. Prima Epiſcopalium cauſarum cognitio ad Provinciales, ſeu nationales Synodos pertinebat, ſuprema tamen non erat Provincialium, ſeu Nationalium Synodorum auctoritas, ſed ab earum judicio ad Romanum Pontificem Epiſcopi poterant appellare, ut conſtat exemplis Epiſcoporum Gallicanorum *Ebbonis* Remenſis, *Hincmari* Laudunenſis, & *Rothadi* Sueſſionenſis, quos à Synodis Provincialibus depoſitos ad Sedem Apoſtolicam appellaſſe, jam à nobis in præcedentibus Colloquiis obſervatum eſt. De juriſdictione in Bulgarorum Diœceſim, quæ præcipuas quinque complectabatur Provincias, Daciam ſcil. Mediterraneam, Daciam Ripenſem, Prævalem, Dardaniam, ac Myſiam ſuperiorem, gravis nono ſæculo exſtitit contentio Pontifices Romanos inter & Patriarchas Conſtantinopolitanos. *Sanct. Ignatius*, Patriarcha Conſtantinopolitanus hanc Bulgarorum Diœceſim jure Patriarchico regendam ſuſcepit, Romaniſque Presbyteris ejectis, Græcos illuc Presbyteros miſit, gentique *Theophylactum* conſecravit Epiſcopum, quamvis, ne id faceret, admonitus fuiſſet ab *Hadriano II.* Summo Pontifice per Epiſtolam ſibi à Legatis Apoſtolicis oblatam. Qua de re idem Pontifex graviter expoſtolavit cum *Baſilio* Imp. in Epiſtola ad ipſum data. *Joannes VIII.* qui Hadriano II. ſucceſſit, reſtitutionem Diœceſeos Bulgarorum Eccleſiæ Romanæ vehementer urſit, & defuncto Sancto Ignatio, Photium Sedi Conſtantinopolitanæ reſtituit, ea lege, ut à Bulgaricæ Diœceſeos adminiſtratione abſtineret, eamque Romanæ Sedi reſtitueret. Votis tandem potitus eſt Joannes VIII. & Romanæ Sedi Bulgarorum Diœceſim vindicavit. Sed brevis fuit Pontificis lætitia. *Photius* quippe annuente Imperatore *Baſilio*, Bulgaricam Diœceſim denuo invaſit, quæ Conſtantinopolitanæ Sedi addicta manſit uſque ad Pontificatum Innocentii III qui, ut teſtatur *Franciſcus Boſquettus* Eccleſiæ Gallicanæ Præſul in illius Summi Pontificis Vita, hanc Bulgarorum Diœceſim Sedis Apoſtolicæ dominio & juriſdictioni iterum ſubjecit. Sed de exordio, progreſſo, atque exitu illius contentionis occaſione Bulgarorum Diœceſis enatæ nono ſæculo Pontifices Romanos inter & Patriarchas Conſtantinopolitanos, legeſis *Anaſtaſium Bibliothecarium* in Vita Hadriani Secundi, ubi omnia, quæ ad illam ſpectant, accurate deſcripſit.

Erga Clericos hæc nono Eccleſiæ ſæculo vigebat Diſciplina. In primis juniores Clerici, antequam ad ſacros Ordines promoverentur, inſtruebantur in Seminariis, quæ vel in Epiſcoporum Ædibus, vel in Monaſteriis erant ad id deſtinata. Inter Canonicos alii erant, qui in Eccleſiis Cathedralibus cum Epiſcopis, & ſub immediata eorum cura; & alii, qui in Monaſteriis ſub Abbatum regimine communem vitam ducebant. Hos tamen Canonicos voto paupertatis non fuiſſe obſtrictos, at ſubinde diverſos fuiſſe ab iis, quos nunc *Canonicos Regulares* appellare ſolemus, facile colligitur ex Concilio Aquiſgranenſi ſub *Ludovico Pio* Imperatore Canone CXV. in quo ſtatuitur, *Monachos, qui nihil ſibi proprium reliquerunt, copioſioribus Eccleſiæ ſumptibus, quam Canonicos, qui ſuis & Eccleſia licite utuntur rebus, indigere.* Idemque ſancitur Canone CXXII. Regulæ Canonicorum in Concilio Aquiſgranenſi habito anno DCCCXVI. jubente *Ludovico Pio* Imperatore, conditæ omnes Clerici ſubditi erant, & Epiſcopis, à quibus ordinati, certiſque Eccleſiis ita erant addicti, ut in illis ſemper reſidere deberent, niſi ad Scholas celebriores diſcendi gratia mitterentur. Hinc non poterant Epiſcopi Clericos à ſuis Beneficiis pro ſuo nutu amovere, ſed illos dumtaxat propter crimina è Beneficio & gradu canonice dejiciebant. Perſonæ Clericorum ab omni ſervitute publica erant immunes, in Galliis tamen nono ſæculo ingens da ſervitus Epiſcopis & nonnullis Abbatibus impoſita eſt, qua non ſolum militiam Regibus Chriſtianiſſimis ſuppeditare, ſed & milites ſuos ad bellum ducere tenebantur, niſi infirmitate eſſent præpediti, aut Regis diſpenſatione ab expeditione abſoluti. In hanc pravam conſuetudinem jure merito invehitur *Nicolaus I.* Pontifex Maximus in Epiſtola XXVII. ad *Ludovicum* Germaniæ, & *Carolum Calvum* Galliarum Reges. De hac etiam gravi & importuna conſuetudine in damnum Eccleſiæ Gallicanæ illata legendus eſt *Hincmarus* Remenſis Archiepiſcopus in Epiſtola XXVI. ad *Nicolaum I.* item in Epiſtola XLI. ad Hadrianum I. & in Opuſculo XLVI. cui titulus eſt: *Quæ exequi debet Epiſcopus.* Clerici bonorum Eccleſiaſticorum non Domini, ſed tantum Oeconomi, & diſpenſatores, juxta ſacros Conciliorum Canones, habebantur; & iden poſſeſſiones ex reddlitibus Eccleſiæ acquiſitas, aut reſiduas pecunias non poterant ad hæredes tranſmittere: Canonici vero, qui Beneficia Eccleſiaſtica habebant ad victum & veſtitum ſufficientia, nulla ſtipendia à communi Congregationis ærario percipiebant. Eccleſiæ cujusvis bona quatuor in partes diſtribuebantur ſecundum diſciplinam antiquis Canonibus conſonam, quarum una Clericis, altera pauperibus, tertia reſtaurationi templorum, quarta Epiſcopo cedebat.

Chorepiſcopi nono Eccleſiæ ſæculo in Concilio Ratiſponenſi anno DCCCII. & in Concilio Metenſi anno DCCCLXXXVIII. exoncti ſunt, eo quod ambitione elati, jura Epiſcoporum ſibi perperam arrogarent. De Chorepiſcopis ſic Patres Concilii Metenſis Canone II. loquuntur: *Ut Baſilicæ à Chorepiſcopis conſecratæ ab Epiſcopis conſecrentur, roboratum eſt, quia juxta Decreta Damaſi Papæ, Innocentii, & Leonis, vacuum eſt, atque inane, quidquid in Summi Sacerdotis Epiſcopi egerunt miniſterio, & quod ipſi iidem ſint, qui & Presbyteri, ſufficienter invenitur.* Ad ejus ſecundi Canonis Concilii Metenſis intelligentiam, breviter obſervare debes, olim Chorepiſcoporum duo fuiſſe genera, quorum alii vere erant Epiſcopi, alii vero Presbyteri, ampliori tamen juriſdictione donati. Primi generis exſtiterunt *Adalmarus*, & *Agobardus* ambo eodem tempore Chorepiſcopi, ille ſcilicet *Amalarii* Archiepiſcopi Trevirenſis, hic *Leidradi* Archiepiſcopi Lugdunenſis. Duo illi Chorepiſcopi erant veri Epiſcopi, utpote ſecundum Canones ordinati à tribus Epiſcopis. Chorepiſcopi vero ſecundi generis non erant Epiſcopi, quia ab uno dumtaxat Epiſcopo erant ordinati. Unde, quamvis *Epiſcopi*

Villani

Vill[illegible] dicti interdum reperiantur, non erant tamen Episcoporum dumtaxat Vicarii Presbyteratus honore insigniti. De his secundi generis Chorepiscopis, qui Presbyteris aliquâ tantùm jurisdictione præeminebant, loquuntur Patres Concilii Metensis, dum dicunt, illos fuisse tantummodò Presbyteros, de quibus aut in Officio continendis, aut penitùs abolendis diutissimè laborârunt Episcopi, eò quòd isti Chorepiscopi res haud paucas, quæ solis competebant Episcopis, ausu temerario agendas susciperent, eorumque jura ac privilegia præposterè usurparent. Susceptum consilium ad optatum tandem exitum perduxerunt Episcopi; nam sub finem noni sæculi & initium decimi, nulli amplius in Ecclesia tam primi, quàm secundi generis Chorepiscopi exstiterunt, sed Chorepiscopis primi generis, qui erant veri Episcopi, successerunt Episcopi illi, qui *pro partibus Infidelium* ordinantur, & Germanicorum Episcoporum vicibus ætate nostra funguntur, cum hoc tamen discrimine, quòd antiqui primi generis Chorepiscopi, qui erant veri Episcopi, dicebantur ipsarummet Ecclesiarum, quibus serviebant, Chorepiscopi, sicut diximus de *Adalmaro* & *Agobarto*; at verò Episcopi, qui in Germania pro partibus infidelium ordinantur, & Germanicorum Episcoporum munia obeunt, titulum gerunt Ecclesiarum, quæ in partibus infidelium constitutæ sunt. Secundi generis Chorepiscopis, qui non erant veri Episcopi, sed tantùm Presbyteri, majori tamen præditi jurisdictione, successerunt in Occidente Archipresbyteri, sive Archidiaconi, & Decani rurales, qui modo eadem in Ecclesia exercent officia, quæ olim à secundi generis Chorepiscopis subiri solebant. Sed si de antiquis tàm primi, quàm secundi generis Chorepiscopis, quorum dignitas nono Ecclesiæ sæculo abrogata fuit, plura scire aveas, legesis *Joannem Morinum* Congregationis oratorii eruditum Presbyterum exercitatione IV. partis tertiæ *de Sacris Ecclesiæ Ordinationibus*, & doctissimum *Carolum Cointium* ejusdem Congregationis ad annum DCCCXIII. num. CCCXLV. ubi hoc de argumento præclarè ac copiosè edisserunt.

D. Præcipua noni sæculi Disciplinæ Ecclesiasticæ Capita exposuisti, quibus subnectas velim Synopsim Monasticæ Disciplinæ, quæ eodem sæculo in Monasteriis erat in usu.

M. Floruit quàm maximè nono Ecclesiæ sæculo Monastica Disciplina, & Regula Sancti Benedicti sub *Caroli Magni* & *Ludovici Pii* Imperio ita in Galliis, Germania, & Italia recepta erat, ut in Monachorum Cœnobiis hæc sola dominaretur. Hanc Sancti Benedicti Regulam, sicut & sui ordinis in Galliis reformationem potissimum propagavit nono Ecclesiæ sæculo Sanctus *Benedictus* Anianensis Abbas, sicut testatur *Ardo* in ejus Vita. De Puerorum oblatione Monasteriis à parentibus factâ ex præscripto Regulæ Sancti Benedicti nata est eodem sæculo controversia, an videlicèt in posterum irrevocabilis omninò esset, vel an illis pueris, ubi ad ætatem adultam pervenissent, integrum esset ad sæculum redire? Nonnullis hanc puerorum oblationem Monasteriis à parentibus factam irrevocabilem non esse asserentibus strenuè obstitit *Rabanus* edito libro *contra eos, qui oblationem contra Regulam Sancti Benedicti destruere volebant*, sicut testatur *Rodulphus* in Vita Rabani, cujus opinio, quæ antiquitate, Summorum Pontificum & Conciliorum Decretis nitebatur, prævaluit, fuitque confirmata in Concilio Aquisgranensi anno DCCCXVI. Canonibus XXXVI. & XXXVII. & in Concilio Wormatiensi habito anno DCCCLXVIII. Canonibus XXII. XXIII. ubi sic statuitur: *Monachum ergo aut paterna devotio, aut propria professio facit. Quidquid horum fuerit, alligatum tenebit. Proinde huic ad mundum reverti intercludimus aditum, & omnes ad sæculum interdicimus regressus.* Ætas Monasticæ professionis in viris erat annus decimus quintus, aut eo major. At Virgines velum consecrationis ante annum vigesimum non recipiebant. Monachi jure quidem communi Episcopis subditi erant nono Ecclesiæ sæculo, immunitates tamen & privilegia Monasteriis quibusdam à Romanis Pontificibus & Episcopis concessa sunt. Sic *Nicolaus I.* Pontifex Maximus Privilegium amplissimum libertatis, seu exemptionis à jurisdictione Episcopi Cenomanensis concessit, seu potiùs confirmavit, Monasterio Sancti *Karilefi*, Gallicè *Saint Calais*, Ordinis Sancti Benedicti. Concilium Parisiense celebratum anno DCCCXLVI. Monasterio Corbejensi, rogante *Paschasio Radberto*, ejusdem Monasterii Abbate, electionis & libertatis Privilegium, quo à fundationis suæ initio potitum fuerat, ratum habuit, suaque authoritate confirmavit. Idem Privilegium *Benedictus III.* Summus Pontifex denuò approbavit & auxit, atque prædictam Abbatiam Corbejensem ab Episcoporum jurisdictione prorsus immunem declaravit. Simile Privilegium in jure eligendi Abbatem, & in libertate ab Episcopali denominatione positum obtinuerunt nono Ecclesiæ sæculo alia nonnulla Monasteria, videlicèt Monasterium Floriacense in Synodo Tullensi apud Saponarias habitâ anno DCCCLIX, Monasterium Sancti Dionysii propè Lutetiam in Concilio Pistensi An. DCCCLXII. Monasterium Solemniacense Diœcesis Lemovicensis in Synodo Suessionensi III. coacta anno DCCCLXVI. *Carolus Magnus*, & *Ludovicus Pius* religiosissimi Imperatores non solùm Laicos, verùm etiam Clericos, Sæculares, & Canonicos à regendis Abbatiis excluserunt, sæpiusque Summi Pontifices Abbatum institutionem aliter factam, pronuntiârunt, contrariam esse authenticæ & regulari institutioni. Benè multi ex Ordine Monastico Sancti Benedicti, qui penè solus nono Ecclesiæ sæculo in Occidente vigebat, ad Regimen Ecclesiarum provecti sunt, quorum duo fuere Summi Pontifices, *Paschalis I.* & *Leo IV.* alii complures Episcopi doctrina & pietate eximii, quorum Vitas, atque præclara in Ecclesiam merita legesis apud Doctissimum *Mabillonium* sæculo IV. Benedictino, quod est Ecclesiæ nonum. Monachi, qui ad dignitates Ecclesiasticas erant promoti, Monasticum habitum eamdemque vitæ regularis normam in Pontificato servare obstringebantur. Pecuniam pro Monasterii ingressu recipere districtè erat prohibitum, eaque lex summa Religione fuit observata nono Ecclesiæ sæculo, quo Regulam S. Benedicti tàm Monachi, quàm Sanctimoniales ad amussim adimplere satagebant. Statis horis in opere manuum occupabantur Monachi, studio tamen graviter incumbebant, & in multis Co-

Cœnobiis celebres erant institutæ scholæ, sicut in Anianensi, in Fuldensi, in Sandionysiano, in Turonensi, in Corbejensi, in Centulensi &c. Ex quo cum sacrarum, & Ecclesiasticarum, tum humanarum litterarum cultu feliciorem promanâsse noni sæculi statum, contrà verò nefandam sæculi decimi corruptelam ex earumdem neglectu fuisse profectam meritò existimat *Mabillonius*. Sublatâ quippè, inquit vir ille undecumque doctissimus, scientia, non est, qui erudiat, non est, qui exhortetur, non est, qui peccantes arguat. Hæc ubi defecerint, impunè peccatur, impunè violatur Religio, desidiæ, ac cæteris, quæ indè scaturiunt, lasciviensis naturæ vitiis dedunt se Ecclesiæ Ministri. O utinam laudabilem illam, antiquorum Monachorum vivendi, studendique normam pro viribus æmulari possent omnes hujus temporis religiosæ vitæ cultores, quo majori animarum fructu prædicandi, docendi, Sacramenta administrandi, aliisque id genus sibi demandatis Ecclesiasticis muniis perfungi possent. Denique, ut me expediam ab his, quæ ad Monasticam noni sæculi disciplinam spectant, idem *Mabillonius* in Præfatione partis secundæ sæculi IV. Benedictini revocat ad nonum Ecclesiæ sæculum divisionem bonorum Monasterialium inter Abbatem & Conventum, qualis in Monasterio Sancti Dionysii propè Parisios anno DCCCLXII. facta est, ùt legitur apud *Dubletum* in Antiquitatibus Dionysianis, & qualis etiam in Monasterio Sancti Germani apud Parisios ab *Hilduino* Abbate Regulari peracta est anno DCCCLXXII. Huic bonorum Monasterialium partitioni occasionem dedit rapacitas quorumdam sæcularium Abbatum, qui omnia Monasterii sibi commendati bona in usus suos vendicabant. Quod ne in Monasteriis sibi subjectis aliquandò fieret, *Hilduinus* Abbas San-Germanensis hac partitione consuluit, sicut testantur litteræ ea de re ab eo scriptæ. Ejusdem argumenti est Epistola tertia *Frotarii* Tullensis Episcopi ad *Ludovicum Pium* Imperatorem pro Monasterio Mediolacensi Diœcesis Trevirensis, ubi tempore *Fortunati* Abbatis, jussu *Ludovici Pii* Imperatoris, *Smaragdus ipsius Monasterii Monachis portionem de Abbatia dederat, ut regulariter viverent*; sed *Hismundo* Abbate hanc portionem suos in usus convertente, querelis ad Imperatorem delatis, *Frotario* promisit *Hismundus* Abbas, *se per omnia emendare velle, quidquid hactenùs negligenter ex sua parte fuerat actum*. Monachis eo pacto, nec aliter assentientibus, *nisi illis portio sua redderetur*, eoque pernegante, à *Frotario* Monachi postulârunt, ut *illis licentiam daret ad Imperatoris præsentiam recurrendi, ejusque misericordiam implorandi: dicentes, se magis velle de eodem Monasterio expelli, & in peregrinatione & mendicitate vivere, quàm falsis promissionibus ulterius credere, & sub falso Monachorum nomine militare*. Eorum postulationi annuit *Frotarius*, præmissis ad *Ludovicum Pium* Imperatorem litteris, ex quibus refert *Mabillonius*, quem, si plura scire desideres, consulere poteris.

D. Cùm Ecclesiæ Catholicæ multùm splendoris conciliet doctrinæ Moralis integritas, præstat, ut sub finem nostri Colloquii paululùm differamus de doctrina Morali, quæ nono Ecclesiæ sæculo obtinebat, necnon de legibus, quæ ad illius puritatem conservandam conditæ fuere.

M. Infinitus profectò essem, si omnes leges Ecclesiasticas, seu Sacros Canones, qui in Conciliis nono Ecclesiæ sæculo celebratis ad castimoniam Moralis Christianæ retinendam editi sunt, vellem in præsentia proferre in medium. Sat erit aliquas hic subjicere observationes, ex quibus nullo negotio percipies, quàm illibata, incorrupta, & integra fuerit noni Ecclesiæ sæculi Ethices Christianæ doctrina.

Primùm quidem generatim observare debes, omnes antiquos Canones, qui de vita & moribus Clericorum, necnon de pœnis eisdem infligendis, quando se aliquo crimine, maximè luxuriæ, commaculâssent, aureis primævæ Ecclesiæ sæculis conditi sunt, fuisse nono sæculo ad amussim observatos. At enim *Hincmarus* Remensis Archiepiscopus, qui nono Ecclesiæ sæculo florebat, in Capitulis ad Presbyteros datis anno DCCCLII. acriter eos perstringit, qui dicebant, non debere *Presbyterum*, vel *Diaconum de crimine confessum, sive convictum deponi, sed tantum suspendi, quia*, inquiebant, *sic possunt confessionem & pœnitentiam sicut & alii homines facere: sed viderint*, prosequitur Hincmarus, *qualiter se à laqueo liberent, quo se innectunt, ponentes in cælum os suum, & loquentes adversùs Sacros Canones, ut Leo dicit, spiritu Dei conditos, & totius Mundi veneratione consecratos*; *qui* (Canones) *sequentes Apostolicam doctrinam dicunt, in crimine detectos non oportere ad Ecclesiasticum gradum accedere, vel in Clericatu manere, vel ad Clericatum redire*. Quod etiam ibidem probat *Hincmarus* luculentissimis Romanorum Pontificum Leonis, Hilarii, Gelasii, Gregorii, & Sancti Augustini Episcopi testimoniis. De hac pœnitentia, cui nono sæculo, sicut & in aliis præcedentibus Ecclesiæ sæculis, Sacerdotes & Clerici lapsi addicebantur, legendus est doctissimus *Joannes Morinus* in libro, quem edidit, *De pœnitentia*. Hunc rigorem antiquorum Canonum ad Sacerdotes pertinentium, quos Concilium etiam Tridentinum renovavit, præ oculis habere debent Presbyteri, ut vitæ, morúmque probitate, tanti sacrificii, quod peragunt, etiam castis, etiam innocentibus, etiam Angelis tremendam sanctitatem magis ac magis venerari discant, atque sollicitè caveant, ne unquam ad illud illotis manibus, polluto animo, & libidinum suarum æstu flagrantes accedere præsumant, & cœlestem illum panem indignè manducando sibi æternam damnationem accersant. Eam ob rem Patres Concilii Parisiensis sexti, quod sæculo nono, hoc est anno DCCCXXIX. habitum est, capite duodecimo primæ partis hanc auream S. Gregorii Magni Papæ sententiam Sacerdotibus ponit ob oculos: *cùm rerum necessitas exposcit, pensandum validè est ad culmen quisque regiminis veniat, atque ad hoc ritè perveniens qualiter vivat, & benè vivens qualiter doceat, & rectè docens, infirmitatem suam quotidiè, quanta valeat consideratione cognoscat*.

In castigandis Laicorum criminibus tam publicis, quàm occultis, non minùs severa erat noni Ecclesiæ sæculi disciplina. Publici siquidem criminis rei pœnitentia publica, juxta antiquos Canones mulctabantur, & qui pœnitentiam publicam agere detrectabant, excommunicatione feriebantur, iisque nec in exitu dabatur communio, nec post mortem eorum commemoratio

ratio inter defunctos fideles fieri solebat. Quo pacto autem Sacerdotes in imponenda pro peccatis occultis salutari pœnitentia se se in foro pœnitentiali gerere deberent, multa Concilia sæculo nono convocata certas, quas sequerentur Regulas eis præscripserunt, præsertim Concilium Cabilonense secundum indictum anno DCCCXIII. quod Canone trigesimo octavo jubet, *modum pœnitentiæ peccata sua confitentibus, aut per Sanctarum Scripturarum auctoritatem, aut per Ecclesiasticam consuetudinem imponi debere, repudiatis ac eliminatis libellis, quos pœnitentiales vocant, quorum sunt certi errores, incerti Auctores, de quibus dictum est* (Ezechielis cap. 13.) Mortificabant animas, quæ non moriuntur, & vivificabant animas, quæ non vivebant. *Qui dum pro peccatis gravibus leves quosdam & insuetatos imponunt pœnitentiæ modos, consuunt pulvillos, secundum Propheticum sermonem, sub omni cubito manus, & faciunt cervicalia sub capite universæ ætatis ad capiendas animas.* Adverte, quæso, tres ab hac Synodo præscribi Regulas, quas in foro pœnitentiæ Sacerdotes, seu Confessarii, sequi debeant, & juxta eas judicare, ut pro modo criminum condignum imponant pœnitentiæ modum. Prima Regula, est *Scriptura Sacra*; Altera, *antiquorum Canonum institutio*; Tertia, est *Ecclesiæ consuetudo*. Jubet etiam eadem Synodus, ut repudientur omnino libelli quidam pœnitentiales vulgati id ætatis ab incertis quibusdam Auctoribus, qui leves pro gravibus peccatis imponentes pœnitentiæ modos, *faciunt cervicalia sub capite universæ ætatis ad capiendas animas.* Vide ergo nunc, quantum à sanctissimis illis Regulis desciscant benigniores quidam Confessarii, qui de peccatis, & de pœnitentiis reis imponendis non judicant secundum Sacras Scripturas, secundum Canones, & consuetudinem Ecclesiæ, sed potius secundum quasdam, ut vocant, *Conscientiæ Summas*, quas multis corruptelis & erroribus scatentes consarcinarunt nonnulli moderni laxi casuistæ, qui nova morum præcepta condere, legem Christi mille ingeniosis distinctiunculis emollire, totamque, proh dolor! Christianæ Moralis puritatem corrumpere tentarunt novellis & inauditis opinionibus de intentionis directione, de restrictionibus mentalibus, de palliandis usuris, Simoniis &c. Quæ opiniones peccandi licentiam omnigenis hominibus permittunt, Sacerdotibus, Religiosis, Beneficiatis, Nobilibus, Famulis, Negotiatoribus, Judicibus, divitibus, egenis, homicidis, fæneratoribus, iisque iter salutis variis suavitatibus lævigatum, & cum vitæ deliciis copulatum mira arte ostendunt. Verum, quemadmodum Patres Concilii Cabilonensis secundi, ne Christianæ moralis integritas aliquid damni nono Ecclesiæ sæculo pateretur, quosdam libellos pœnitentiales, *quorum erant certi errores, incerti Auctores*, proscripserunt, ita nostris temporibus Summi Pontifices profana hæc dogmata, quæ latissimum ad omnia flagitiorum genera ostium reserabant, Vaticanis fulminibus protriverunt, glicentem luem reciderunt, illumque novatum in doctrina Morali opinionum torrentem abegerunt.

Denique, tot inter sanctissimas leges, quæ à Conciliis nono Ecclesiæ sæculo celebratis pro conservanda Moralis Christianæ Doctrinæ integritate institutæ sunt, hanc referre haud pigebit, quæ ad sacram Communionem cum fructu percipiendam summe necessaria est. Et ne discedamus à Concilio Cabilonensi secundo jam à nobis laudato, Patres illius Concilii Canone quadragesimo sexto sanciunt, discretionem *in Corporis & Sanguinis Domini perceptione* esse servandam, *ne, si nimium in longum differatur, in perniciem animæ vergat*, si vero *indiscrete* accipiatur, *homo sibi judicium manducet, & bibat.* Prius ergo, *probare se debere, & sic de pane illo manducare, & de calice bibere*, sicut ait Apostolus, *ut videlicet abstinens aliquot diebus ab operibus carnis, & purificans corpus animamque suam, præparet se ad percipiendum tantum Sacramentum, exemplo David, qui, nisi se fassus fuisset abstinuisse ab opere conjugali ab heri & nudius tertius, panes propositionis nequaquam à Sacerdote accepisset.* Ad hanc sapientissimam Regulam à Patribus Concilii Cabilonensis II. statutam se animum tantisper adverterent animarum Rectores, nulli deinceps, mea quidem sententia, reperirentur Confessarii, qui Peccatores à nefandis adhuc abominationibus recentes, interposita solius Peccatorum confessionis mora, præproperaque data absolutione, ad sacratissima Mysteria ipsis Angelis tremenda statim propellerent, sed illos potius, ut par est, à sacra Communione Corporis & Sanguinis Domini arcerent, donec sinceram ac sceleribus condignam satisfactionem peregissent.

D. Paulo durior ac rigidior mihi videtur hæc Moralis doctrina. Numquid enim, ut mihi nuperrime dicebat quidam Casuista non indoctus, numquid, inquam, confessio eluit omnia peccata? numquid quivis, etiam sceleratissimus, ab impietate ad pietatem puncto temporis traduci potest? quorsum ergo non poterit peccator delicta sua brevissimo licet interjecto temporis intervallo confiteri, & post acceptum à Sacerdote absolutionis beneficium, ad sacram Communionem abjecta omni cunctatione accedere?

M. Bona verba quæso! hæc doctrina Moralis, quæ constanti Patrum traditione, & perpetua Ecclesiæ Catholicæ praxi nititur, nec durior, nec rigidior tibi videri debet. Fateor quidem, ut elegantissimis verbis utar cujusdam Anonymi Scriptoris, fateor, inquam, quemvis sceleratissimum ab impietate ad pietatem puncto temporis traduci posse, omissisque tot moris & conditionibus, repente reconciliationi idoneum fieri; assentior etiam id aliquando contigisse. Verum ad illa exempla cum S. Bernardo respondeo, non tam exempla esse, quam miracula in ipso gratiæ statu, qui totus per se miraculis constat. Mutationes illæ sunt dexteræ excelsi; inusitata misericordiæ divinæ nullis subjectæ legibus opera, quibus solemnes leges non sunt perturbandæ. Has enim ad maxime vulgatem ordinem expendi convenit: quemadmodum medicinæ institutiones familiari naturæ cursu diriguntur. Conversiones autem & motus in hominum animis ita celeres gratia efficere non solet. Divinus quidam dies est, ut præclare ait Magnus Gregorius, hic itidem, ut ille naturæ, habet diluculum, habet progressum; sensim ac pedetentim augescit, ac crebrescente luce mentium noctem tenebrasque depellit. Novus homo sicut & vetus non repente fingitur, rudiores

habet progressus, nec nisi longo post tempore nescitur. Est igitur, cur prudens animarum Rector vehementius pertimescat, ne abortiones tantum præpropera illa festinatione procuret: est, cur vereatur, ne quandoque à Deo arguatur, quod in spirituali animarum generatione eo modo se gesserit ac corporis mater, quæ, ut primum prægnantem se sentiat, fœtum excutere conatur, quo citius vitæ ac lucis particeps fiat, naturalique custodia liberetur. Sic prorsus nonnulli Sacerdotes sibi adversus peccatores benigni videntur, si eis præcipiti absolutione vincula relaxent, eosque per Sacramenta quasi in lucem edere properarint: nec attendunt, inconsultæ illius matris instar, primam se in ipsis exorientis vitæ scintillam obruere; qui si gratiæ solitum cursum tenuissent, eosque via ac ratione ab Evangelio præscripta, hoc est, precibus, jejuniis, eleemosynis, aliisque piis operibus ad perfectiora pœnitentiæ studia paulatim evexissent, procedente tempore ad veram eos ac solidam conversionem perducere potuissent. Sed præstat, ut auscultemus S. Thomam, qui dispositiones ad gratiam sanctificantem, seu veram cordis conversionem juxta usitatum seu ordinarium cursum nonnisi per tempus in animum à Deo immitti disertè asserit, & subitas illas conversiones miraculis accenset. *Contingit*, inquit Angelicus ille Doctor 1. 2. quæst. 112. art. 2. ad 2. *quandoque, quod Deus movet hominem ad aliquod bonum, non tamen perfectum, & talis præparatio præcedit gratiam. Sed quandoque statim perfecte movet ipsum ad bonum, & subito gratiam homo accipit, secundum illud Joannis cap. 6. Omnis qui audit à Patre, & didicit, venit ad me. Et ita contigit Paulo, qui subito cum esset in progressu peccati, perfecte motum est cor ejus à Deo audiendo, addiscendo, & veniendo, & ideo subito est gratiam consecutus.* Et ibidem quæst. 113. art. 10. in quo quærit, *utrum justificatio impii sit miraculosa?* inquit: *Est communis & consuetus cursus justificationis, ut Deo movente interius animam, homo convertatur ad Deum: primo quidem conversione imperfecta, ut postmodum ad perfectam deveniat: quia charitas inchoata meretur augeri, ut aucta mereatur perfici, sicut Augustinus dicit. Quandoque vero tam vehementer Deus animum movet, ut statim quamdam perfectionem justitiæ assequatur, (sicut fuit in conversione Pauli) adhibita etiam exterius miraculosa prostratione: & ideo conversio Pauli tanquam miraculosa in Ecclesia commemoratur celebriter.* Hinc eximiam S. Thomæ doctrinam, si tantisper expendere haud graveris, facilè intelliges, quid sentiendum sit de præfestinatis illis gravissimorum Peccatorum conversionibus, & quam necessario in dispensandis Christi Mysteriis hæc adhibenda sit cautio, iis nimirum absolutionem procrastinare, & sacram Communionem denegare, qui iteratis lapsibus firmum sibi vitæ in melius commutandæ propositum non adesse fidem faciunt, falsoque putant, se brevi aliquot horarum spatio à flagitiosa vita ad veram & sinceram cordis conversionem pervenire posse. Non eo tamen hæc dico, quasi totam pristinæ Ecclesiæ severitatem censeam revocandam. Hoc unum tantum affirmo, severam, nimiumque rigidam dici non debere hanc praxim, quæ per duodecim Ecclesiæ sæcula viguit, quæque etiamnum, teste S. Carolo *Borromæo* Act. part. 4. Instruct. Conf. pag. 767. securam inveteratis peccatoribus indicat viam, qua ad cognitionem, dolorem & sincerem Peccatorum detestationem perduci possint. Sæpe ipse audivi egregios Concionatores graviter & merito conquerentes, quod deploratis Peccatoribus scatet & premitur Orbis Christianus, quod omnes sub Paschatis tempus peccata confitentur, sed Festo peracto ad vomitum redeunt, nullaque prorsus in ipsis mutatæ in melius vitæ vestigia comparent. Hoc unum huic gliscenti malo remedium, hæc una omnis emendandæ Christianorum vitæ certissima via est, firmitas Sacerdotum ad ejusmodi peccatores à sacris Mysteriis, quibus se indignos præbent, removendos, donec resipuerint, & sedulam ad vitæ correctionem operam contulerint.

D. Lubentissimè nunc Palinodiam decanto, & Moralem doctrinam, quæ antehac durior, ac rigidior mihi videbatur, de removendis scilicet à sacris Mysteriis peccatoribus, qui per multos annos in eadem scelera prolapsi existimant, se post unam aut alteram horam ad percipiendam absolutionem & sacram Communionem esse satis superque præparatos, obviis, ut ajunt, ulnis excipio, eique utroque pollice subscribo, maximè cum utilissimum suppeditet remedium adversus iteratos lapsus, quod ni adhibeatur, peccatores, ut optime observasti, statim redeunt ad vomitum, sicque eorum emendandæ vitæ omnis via eripitur.

Finis Tomi Tertii.

